Lazăr Cassvan

MITURI ȘI LEGENDE DIN LUMEA FILMULUI

Scanned with OKEN Scanner

Lazăr Cassvan

MITURI ȘI LEGENDE DIN LUMEA FILMULUI

BIBLIOTECA UNIVERSITARA

1976
EDITURA EMINESCU
București, Piața Scînteii 1

Scanned with OKEN Scanner

Mamei mele,
care mi-a turnat
în lapte
praf de peliculă...

În loc de prefață

CUM S-A PRODUS INOCULAREA VIRUSULUI

Într-o pitorească așezare de pe malurile Dunării, un băiețel de vreo șapte ani a fost dus, într-o bună zi, pentru prima oară la cinematograf de către mama sa.

Faptul — nu cercetați hrisoavele, cronicarii au omis să-l consemneze — s-a petrecut în anul de grație 1926.

Cinematograful nu învățase încă să vorbească...

Dreptunghiul de pînză albă imaculată înfățișa o lume feerică, de basm, plină de neprevăzut, în care oamenii se mișcau într-un ritm precipitat, ca niște fantoșe mecanice, acțiunile și gesturile lor fiind parcă manevrate de un resort nevăzut.

Copilul a rămas înmărmurit.

Noua „jucărie" l-a fascinat. Nu-și mai lua ochii de la pînza miraculoasă a ecranului, nu mai auzea

Scanned with OKEN Scanner

sunetele instrumentului în fața căruia pianista se agita tot timpul pe un scăunel, urmărind cu atenție încordată desfășurarea filmului pentru a-i asigura acompaniamentul cel mai potrivit, nu-i mai ajungeau la urechi nici strigătele bătrînului pitic care, în tot timpul reprezentației, vindea alune turcești în sală...

Deși nu înțelesese mai nimic din ceea ce văzuse — era vorba de o dramă pasională —, băiețelul suferise prima inoculare a virusului.

Totuși, situația nu era încă gravă.

A urmat faza a doua. N-a trebuit să insiste prea mult ca să fie dus din nou la cinema, deoarece mama lui era o cinefilă înfocată, nutrind o afecțiune tandră nu numai față de soț și copii, ci și față de Rudolph Valentino și Ivan Mosjoukine.

A treia oară, lucrurile s-au complicat puțin... Era vorba de un film de cow-boys. *Atmosfera se schimbase nu numai pe ecran, ci și în sală. Asistența participa zgomotos la acțiune, tensiunea era electrizantă, vacarmul asurzitor. Experiența s-a dovedit hotărîtoare. Pentru prima oară, băiețelul încerca un sentiment de spaimă cumplită într-o sală de cinematograf. În prim plan apărea o locomotivă care înainta vertiginos spre... el. Reacția a fost spontană : a țipat ca din gură de șarpe, s-a ascuns sub scaun și a jurat mamei sale că n-o va mai însoți niciodată la blestemăția aceea.*

Și, într-adevăr, s-a ținut de cuvînt : nu s-a mai dus niciodată cu mama. S-a dus singur.

Scanned with OKEN Scanner

...Au trecut de atunci aproape cinci decenii și băiețelul de odinioară încă se mai duce, n-a încetat măcar o zi să se ducă... Mai întîi ca simplu cinefil, apoi ca profesionist, a devorat pe parcursul anilor milioane de kilometri de peliculă, a văzut pînă și toate filmele lui Louis de Funès și, în ciuda atîtor inevitabile indigestii, nu s-a lecuit.

Virusul inoculat în 1926, în etape succesive, avea să genereze o maladie incurabilă, datorită probabil și caracterului ei... ereditar. Căci și tatăl, deși profesor, cochetase cu cinematograful, transformînd o cîrciumă de la periferia orașului în sală de cinema ; acompaniamentul sonor era furnizat de un gramofon instalat în bucătăria localului, funcția de casieriță o îndeplinea soția, iar cea de controlor de bilete fiul cel mare... Experiența s-a soldat, din punct de vedere financiar, cu un fiasco total, bruma de economii a familiei ducîndu-se pe apa sîmbetei...

Dar nu și pasiunea.

Însemnările care urmează sînt, într-un fel, rodul ei...

Iar dacă și dumneavoastră, stimați cititori, v-ați dus s-o vedeți pe Angelica *în toate ipostazele agitatei sale vieți sentimentale — fiind, cu alte cuvinte, victime ale aceleiași boli — mîngîiați-vă cu gîndul că jumătate din populația planetei noastre este contaminată de virus...*

Scanned with OKEN Scanner

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREŞTEAN...

Un film de montaj, cu scene, imagini şi amintiri, dar fără regie: ca memoria însăşi...

Bucureştiul anilor 30—40.

Ultimul tramvai cu cai cobora de la Banca Naţională spre Piaţa Unirii, pe strada Smîrdan, bietul vatman-vizitiu trebuind să facă eforturi disperate pentru a pune „frînă" bidiviilor care o luau razna la coborîre, stimulaţi de panta înclinată şi de povara tramcarului, uneori cu remorcă deschisă...

Lumea fredona melodiile tînărului compozitor de muzică uşoară Ion Vasilescu, venit de pe meleagurile Băniei craiovene să cucerească inima ţării, şi descoperea, prin Societatea de Radiodifuziune, „o cîntăreaţă promiţătoare" : Maria Tănase...

Este Bucureştiul cafenelelor literare, în care corifeii literelor îşi încrucişează floretele spiritului, în care temuţi polemişti ca Zaharia Stancu şi aşi ai calambururilor ca Ion Minulescu pot fi văzuţi prin ferestrele înalte, parţial acoperite de perdelele groase de pluş roşu de la „Capşa", sau vizavi, la „Café de la Paix".

Scanned with OKEN Scanner

Vitrinele librăriilor sînt literalmente inundate de produsele „uzinei de traduceri" a lui Jul. Giurgea, care lucrează... 24 de ore (și ceva) pe zi, aruncînd pe piața literară romanele străine ale epocii în „viziunea" unor distinse cuconițe, cu aplicații verificate în frecventele călătorii turistice la Londra și Paris. În același domeniu, Ignat Hertz asigură „educația" tineretului cu *Aventurile submarinului Dox* și *Bill Gazon*... Din cînd în cînd, editura „Cartea românească" sparge monotonia peisajului cu cîte un roman de Sadoveanu, Ionel Teodoreanu sau Cezar Petrescu, tipărit în trei mii de exemplare...

Tînărul umorist Tudor Mușatescu, care în fiecare duminică descrețește frunțile cititorilor cu savuroasele sale epistole-monoloage din pagina veselă a „Dimineții", debutează pe scena Naționalului cu *Titanic-Vals*, iar Grigore Vasiliu-Breloc, un actoraș necunoscut din Fălticeni, devine peste noapte popularul Birlic, după titlul piesei care-i prilejuiește debutul-consacrare.

Este Bucureștiul în care pe Calea Victoriei poate fi văzută, călărind un struț, Josephine Baker, adusă de Tănase pe scena grădinii de pe Strada Academiei. „Cărăbușul" își onorează fiecare premieră lansînd „în reprezentație" o vedetă internațională în plină glorie, iar Tănase își rezervă întotdeauna „partea leului" : un cuplet în care satirizează năravurile și ia în tărbacă pe mai-marii zilei, în așa fel încît reușește să se strecoare printre furcile

Scanned with OKEN Scanner

cenzurii și să dea cetățeanului de rînd prilejul de a-și vărsa năduful...

Este Bucureștiul care vede apărînd la orizont un viitor astru al scenei românești: Radu Beligan. Tînărul firav și timid, căruia unii sceptici îi prevăd o scurtă carieră — „n-are dicție, dom'le" — irupe ca un meteor în *Orașul fără avocați*, alături de Ion Iancovescu, marcînd un succes de zile mari.

Este Bucureștiul unde necruțătorul și „veninosul" Neagu Rădulescu transformă lumea teatrului într-o adevărată faună prin caricaturile sale vitriolante, împinse uneori dincolo de... nervii divelor la modă, care văd în el un dușman de moarte. Pe Zizi Șerban, de pildă, Neagu o prezintă ca pe un Gulliver în Țara Piticilor și... n-are niciodată spațiu ca să-i cuprindă înălțimea, scoțînd mereu desenul din pagină și pe actriță din sărite... (Singura ei consolare este că Neagu nu-l cruță nici pe Radu Beligan...) Iar atunci cînd incisivul caricaturist-romancier spală cu arsenic, în văzul lumii, rufele murdare ale teatrului de revistă cu *Paiațele* sale pline de păcate, scandalul nu mai cunoaște margini.

Este Bucureștiul care, din cînd în cînd, își înecă of-ul ascultîndu-l, la un pahar, pe tînărul și simpaticul „diseur" Gică Petrescu, prin localurile cu muzică și dans.

În sfîrșit, este Bucureștiul cinematografelor: de la săli de lux, la adevărate „bombe" în care numai cei cu plămîni de oțel puteau supraviețui: „Lolica", „Vergu", „Noni"...

Scanned with OKEN Scanner

Poate cel mai pitoresc, dar și cel mai jalnic cinematograf, înfipt ca un ghimpe în inima Capitalei, era „Terra", botezat mai tîrziu „Elysée" și devenit, în zilele noastre, „Doina". Aci, filmele de aventuri aveau prioritate absolută. „Galeria" era izolată într-un spațiu situat în ultimele rînduri, într-un fel de țarc — imagine sugestivă pentru turbulenții cinefili, care se manifestau mai mult decît zgomotos. Spectatorii se urcau pe bănci, își încurajau frenetic eroii în acțiunile lor temerare, prin vociferări și strigăte — din cînd în cînd directorul sălii le adresa invitații la liniște și calm, asigurîndu-i de... izbînda eroilor — și părăseau sala extenuați... Trebuia să dai dovadă de mult curaj pentru a te aventura să calci pragul acestui cinematograf „central", care era considerat oarecum un refugiu pentru cei certați cu legile moralei și ale decenței.

Dealtfel, cele mai multe săli centrale erau profilate pe categorii de public, pe genuri de filme, cu bariere invizibile, dar bine definite.

Sala „Central" de pe Bulevardul 6 Martie, destinată acum filmelor (mai mult sau mai puțin...) de artă, se numea pe vremea aceea „Arpa" (fiind patronată de Asociația Română pentru Aviație) și prezenta, în mod obișnuit, filme de aventuri, polițiste și de groază, mai puțin violente decît cele de la „Terra"... Acolo au văzut lumina ecranului numeroase episoade din ciclul *Frankenstein* cu Boris Karloff, în care frisoanele spectatorilor erau

Scanned with OKEN Scanner

stîrnite prin mijloace oarecum puerile, lipsite de har — oricum, mult mai puţin rafinate decît cele folosite mai tîrziu de asul *suspense*-ului, Hitchcock. Tot acolo s-a prezentat serialul *Charlie Chan* cu Warner Oland, un detectiv ponderat, calm, în genul lui Maigret. Un succes notabil a marcat realizarea de prestigiu a lui Fritz Lang, *M. (Vampirul din Düsseldorf)*, care l-a lansat pe Peter Lorre.

Alte cinematografe cu „profil" erau „Boulevard Palace" („Timpuri Noi" de azi), unde îşi aveau debuşeul comediile, îndeosebi cele cu Stan şi Bran, „Trianon" (azi „Bucureşti"), pe ecranul căruia se prezentau cu predilecţie comediile aşa-zise „de salon", cu sos vienez, şi filmele muzicale de valoare medie. O dată memorabilă în istoria acestei săli: premiera primului film sonor, *Cîntăreţul de jaz*, cu Al. Jolson.

Marile premiere, *hit*-urile, „şlagărele" îşi făceau de cele mai multe ori apariţia în cadrul mai pretenţios al sălilor „Scala", „Aro", „Vox", „Capitol" şi „Carlton" — cinematograful cu cea mai scurtă existenţă, distrus în timpul cutremurului din 1940.

Au existat apoi trei săli care făceau „pendel", adică prezentau simultan aceleaşi filme în premieră: „Roxy" (azi Teatrul C.C.S.) cu „Capitol", „Festival" cu „Scala", „Select" (azi teatrul „Ţăndărică") cu „Boulevard Palace". Motivul? Simplu: aveau aceiaşi patroni.

Scanned with OKEN Scanner

O vreme relativ scurtă a funcționat un cinematograf de premieră și în actualul local al Teatrului de revistă „Constantin Tănase" de lîngă Palatul Telefoanelor. Se numea „Savoy". Directorul artistic, dealtfel un cineast cu vechi state de serviciu, a avut ambiția să-l profileze ca cinematograf de artă. Tentativa s-a încheiat cu un eșec. Cea mai comentată „cădere" a înregistrat-o filmul american *Pădurea împietrită*, după piesa lui Robert E. Sherwood, cu Bette Davis, Humphrey Bogart și Leslie Howard sau, mai corect, cu Leslie Howard și Humphrey Bogart, deoarece pe vremea aceea Bogey era cu mult mai puțin celebru decît interpretul lui Romeo. Fiind vorba de transpunerea unei piese de teatru, filmul avea un ritm cam lent, dar calitățile sale artistice, datorate în parte strălucitului mănunchi de interpreți, se ridicau cu mult deasupra nivelului obișnuit. Totuși, publicul l-a ocolit în asemenea măsură, încît reprezentațiile, puține cîte au fost, s-au desfășurat în fața unor săli goale... Ceea ce — s-o spunem fără maliţiozitate — n-a împiedicat filmul *Pădurea împietrită* să intre (pe ușa din față !) în istoria cinematografului și să figureze printre piesele de rezistență ale cinematecilor din lumea întreagă. Televiziunea română a îndreptat injustiția făcută filmului, prezentîndu-l în cadrul unei retrospective Bette Davis.

Un alt caz, și mai neplăcut pentru puterea de discernămînt a spectatorilor : realizarea lui John Ford, *Cavalcada fantastică* sau *Diligența* (*Stage-*

Scanned with OKEN Scanner

coach), pe care parte din criticii străini o consideră capodopera marelui clasic — alții preferînd să atribuie acest epitet *Denunțătorului*, interpretat de Victor MacLaglen, un mare actor al epocii —, nu s-a bucurat nici ea de o primire favorabilă din partea publicului bucureștean. Cinematograful „Carlton", unde filmul a rulat în premieră, a înregistrat rețete dezastruoase, ca urmare a indiferenței evasitotale a spectatorilor.

Dealtfel, același cinematograf a mai... pățit-o și cu o altă realizare de valoare unanim recunoscută, *Les Bas-Fonds (Azilul de noapte)* al lui Jean Renoir, care, pe lîngă calitățile regiei, se bucura de o distribuție remarcabilă, în frunte cu Louis Jouvet.

E amuzant de arătat că, față de aceste experiențe nefericite, conducerea cinematografului respectiv s-a lecuit pentru multă vreme de producțiile prestigioase, dar nerentabile, și — spre a-și redresa bugetul — a început să recurgă la dramolete lacrimogene cu priză sigură... Existau unele rețete la îndemîna oricui : o ...peltea cu Viviane Romance, „fatala" epocii, sau un... sirop de trandafiri marca Tino Rossi constituiau succese de casă aproape certe.

◆

Sălile de cartier prezentau în exclusivitate reluări, și, de regulă, nu imediat după ce filmele își terminau cariera pe marile bulevarde. Concurența era acerbă. Pentru a putea supraviețui, unele cinematografe ofereau un „meniu" mai mult decît consistent

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREȘTEAN

Scanned with OKEN Scanner

și variat: un jurnal de actualități, o completare, două filme de genuri diferite — o dramă și o comedie — iar în pauze, un spectacol revuistic. Mulți actori de comedie care mai tîrziu și-au cîștigat notorietatea apăreau în scenete mai mult sau mai puțin izbutite pe scenele cinematografelor de cartier. De pildă, regretatul Niculescu-Buzău și artistul poporului Al. Giugaru (care avea și un pseudonim: Sandy Huși) s-au numărat printre aceștia. Cartierul Griviţa se bucura, din acest punct de vedere, de o favoare deosebită, „Marna" și „Marconi" avînd ansambluri cu o activitate continuă.

Jurnalele de actualități săptămînale proveneau de la studiourile Fox Movietone, Paramount și Pathé-Natan. Cuprindeau subiecte destul de variate, dar axate în general pe probleme minore. Completările erau alcătuite îndeosebi din desene animate. Cele mai populare personaje ale epocii: Popeye Marinarul (care căpăta forțe supraomenești consumînd, în fiecare peliculă, conținutul unei cutii de spanac), Betty Boop, domnișoara seducătoare cu gurița în formă de inimă și mersul legănat de vampă, și Mickey Mouse, cu toată liota lui, în frunte cu Donald Rățoiul și Pluto Ciinele. Donald nu ajunsese încă „star", nu apărea în calitate de protagonist, deci încă nu începuse să filozofeze asupra scării în spirală simbolizînd destinul sinuos al vedetei de cinema...

Concurența aprigă, lupta pentru supraviețuire căpătau uneori aspecte ilare, dacă nu bizare. Poate

Scanned with OKEN Scanner

exista vreo legătură între un spectacol cinematografic și... luptele sportive ? Evident, nu. Și totuși, goana după acapararea publicului — traduceți-o cum vreți : concurență, dorință de înavuțire, lăcomie — a făcut posibil acest mariaj care, e drept, nu s-a dovedit deloc fericit și durabil...

Pe terenul pe care se înalță astăzi noul edificiu al Teatrului Național și unde, înainte vreme, își desfășura activitatea Circul de Stat, se afla o grădină de vară aparținînd proprietarilor sălii „Trianon". Cum treburile nu prea mergeau, s-a născut, la un moment dat, ideea impulsionării rețetelor prin programarea, în pauzele fiecărui spectacol, a unor meciuri de *catch as catch can* (în traducere fidelă : „apucă-l de unde poți"). Deci, în costul biletului de cinema se includea dreptul spectatorului de a asista la cîteva meciuri de *catch*. Luptătorii erau „din import", pare-se niște sportivi profesioniști de mîna a șaptea, care nu mai găseau angajamente nicăieri și, pentru sume derizorii, acceptau să dea o mînă de ajutor cinematografiștilor noștri să-și mai salte rețetele. Se înțelege de la sine că fiecare component al lotului era prezentat — printr-o publicitate foarte zgomotoasă și, în același timp, foarte puțin grijulie cu... respectarea adevărului — drept campion, supercampion, multiplu campion al cutărei sau cutărei țări sau insulițe pierdute în Oceanul Pacific...

Programul care ne-a rămas în memorie din această perioadă cuprindea un grup de luptători de *catch* și filmul *Nu sînt înger* cu Mae West. Am fi tentați

Scanned with OKEN Scanner

să credem că alăturarea celor două elemente de atracție nu s-a făcut întîmplător... Mae West era o vedetă la modă pe vremea aceea ; ea adusese pentru prima oară pe ecran un tip inedit de femeie fatală : femeia cu forme pline întruchipînd atracția carnală într-o formă oarecum vulgarizată. Purta numai rochii maxi strîns lipite pe corp, avea un mers legănat de felină, și, în fiecare film, rostea la urechile bărbaților care o doreau o frază devenită celebră, intens popularizată în presa de specialitate și ironizată de caricaturiști : *come up and see me sometimes* (în traducere liberă : „treci și fă-mi o vizită într-o zi"). Evident, această frază intrată în istoria „de culise" a Hollywoodului era rostită întotdeauna în șoaptă, cu o intonație sugestivă și însoțită de priviri care nu mai lăsau nici un dubiu asupra faptului că preopinentul nu era invitat nici la o partidă de cărți, nici ca să admire mobila din casă. În treacăt fie spus, faima acestei vedete a stabilit un record de longevitate, păstrînd-o în actualitate pînă azi. Nu cu mulți ani în urmă, doamna Mae West (acum în vîrstă de 79 de ani) apărea într-o gazetă la brațul unui tînăr de vreo 30... Comentariul răutăcios al imaginii susținea că nu era vorba de fiul ei...

◆

E greu de susținut că cinematografiștii din trecut nu aveau idei. E adevărat, năstrușnice, discutabile, dar idei totuși. Ca și aceea care a dus la înființarea Clubului Stan și Bran. Revista „Cinema" (ediția in-

Scanned with OKEN Scanner

terbelică), în colaborare cu reprezentanța studiourilor Metro Goldwyn Mayer, a pus bazele unui astfel de club, din care putea face parte oricine, cu condiția să fie... admirator al celebrului cuplu de comici. Nu întrebați cum se putea dovedi acest lucru, fiindcă nici formalitățile de înscriere nu cereau răspuns la această întrebare...

Clubul Stan și Bran nu reprezenta, totuși, un lucru nou, inedit. Filiala M.G.M. din Paris înființase și ea un Club Stan și Bran. În perioada aceea, irezistibilii Laurel și Hardy erau la apogeul carierei lor, avînd pînă și dubluri de voci franțuzești devenite celebre.

Fiecare membru primea cîte o legitimație, o insignă și o... mască de carnaval înfățișînd fie chipul lui Stan, fie pe cel al lui Bran, după preferință și... caracteristici fiziologice. La anumite intervale, se organizau spectacole cinematografice — bineînțeles, cu filmele... fondatorilor — la care membrii erau obligați să poarte, în tot timpul desfășurării spectacolului, masca respectivă pe față... Prin urmare, dacă îți aruncai privirea în sală sau pe ecran, întîlneai chipurile lui Stan și Bran multiplicate în sute și sute de exemplare identice, ca într-o imagine kafkiană de coșmar... Adolescenții, care reprezentau aproape totalitatea susținătorilor clubului, se simțeau nespus de mîndri de insigna (sclipea ca aurul !) și legitimația lor, serviciul de presă al M.G.M. lua fotografii în sală, pe care le răspîndea apoi prin publicații de specialitate în lumea întreagă, proprie-

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREȘTEAN..

Scanned with OKEN Scanner

tarul cinematografului își freca bucuros mîinile cînd privea cifrele de pe borderoul de încasări — într-un cuvînt, toată lumea era mulțumită... Cine să se întristeze o clipă măcar că niște sentimente frumoase, pure, erau transformate în materie primă pentru un *business* ingenios ? Fleacuri... Sfînta naivitate a unei generații de cinefili atinsese culmi nebănuite...

◆

Dar s-ar părea că e bine, atunci cînd vorbești despre o generație, să nu generalizezi. Spuneam că generația trecută de cinefili era de o sfîntă naivitate. Trebuie să aducem un amendament. Ne obligă la aceasta istorioara plină de miez care urmează. Un tînăr (pe atunci) pictor român nu numai că a rezistat tentațiilor venite din lumea marilor făgăduieli, dar, în plus, le-a dat cu tifla... Se va vedea, printre rînduri, că nu toată lumea se hrănea cu iluzii și nu toți visau cai verzi pe pereți.

Povestea a stîrnit unele controverse la vremea respectivă, dar pentru subtextul și picanteria ei merită să fie istorisită. Așadar, un pictor, unul dintre cei mai înzestrați specialiști în panouri publicitare cinematografice, executate cu aerograful sau „șpriț-aparatul" *(honni soit...)* — cum i se mai spunea în limbaj curent —, realizase tocmai un astfel de panou de dimensiuni gigantice pentru a ornamenta pereții sediului bucureștean al filialei studiourilor Metro Goldwyn Mayer. Dacă nu ne înșală memoria, era

Scanned with OKEN Scanner

vorba de un grupaj de scene și portrete din filmul *Maria Antoaneta*, cu Norma Shearer și Tyrone Power. Atît realizarea artistică — la nivelul cerut genului —, cît și asemănarea vedetelor erau remarcabile. S-a întîmplat ca, în perioada respectivă, la sediul reprezentanței să apară într-o vizită de lucru directorul comercial pentru Europa al celebrelor studiouri din Hollywood, care se bucurau pe atunci de un mare prestigiu, avînd în constelația starurilor angajate „în exclusivitate" pe „divina" Garbo. Se înțelege că era vorba de un personaj simandicos, influent. Panoul respectiv se afla chiar în holul sediului. Cînd a dat ochii cu el, directorul a rămas uluit. Descoperise un talent rarisim. O adevărată mină de aur. Ca în perioada faimoșilor *golddiggers* din Far West... „Acest om trebuie achiziționat de urgență pentru Hollywood, a declarat directorul. Acest om n-are ce căuta aici. În America se va îmbogăți." În fond, directorul vorbea în numele unui principiu bine înrădăcinat într-o anumită lume: „banul poate cumpăra orice". Doar văzuse și el filmul lui René Clair, *Fantome de vînzare*, în care un mare bogătaș american cumpără din Anglia un castel istoric și-l ia „la pachet" în Statele Unite...

Întrucît pictorul se număra printre colaboratorii filialei M.G.M., n-a fost deloc dificil să se ia legătura cu el, iar cei doi, puși față-n față, au început tratativele. Detaliile discuțiilor purtate nu prezintă nici o importanță, așa încît se poate trece peste ele pentru a se ajunge la punctul final: după un

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREȘTEAN...

Scanned with OKEN Scanner

acord de principiu, s-a convenit să se iscălească ulterior un contract pe termen de cîțiva ani, cu un salariu de „star", s-au făcut formele legale, s-au stabilit ziua și ora plecării, urmînd ca directorul — înainte de a se îndrepta spre gară — să treacă pe la pictor acasă și să-l ia cu mașina.

Cît de spontană a fost hotărîrea pictorului în această aventură cu tentă cinematografică, însă — spre dezolarea americanului — fără *happy end*, nu putem preciza! Dar ceea ce știm cu certitudine este faptul că, a doua zi dimineață, cînd directorul s-a prezentat la domiciliul pictorului pentru a-și lua în primire „achiziția", soția acestuia i-a răspuns că... omul s-a răzgîndit și nu mai pleacă în America... că regretă foarte mult, dar nu-i poate transmite personal această hotărîre deoarece e... mahmur, după petrecerea pe care a făcut-o noaptea trecută, sărbătorind evenimentul plecării în America... A fost o farsă usturătoare pentru directorul comercial, care a plecat mofluz. Întrucît semnătura nu fusese încă depusă pe contract, nu se putea apela la justiție...

Gurile rele au susținut multă vreme că pictorul se răzgîndise în ultimul moment fiindcă nu voise să renunțe la viața boemă pe care o ducea și că era prea îndrăgostit de... țuica românească.

Oricum, pînă la el, doar Fernandel spusese „nu" Hollywoodului...

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

În preajma celui de-al doilea război mondial, în unele cercuri bucureștene de specialiști se vorbea cu foarte multă insistență despre perspectivele promițătoare ale „cinematografului în relief". În sala „Capitol", a avut loc chiar o demonstrație. S-au împărțit spectatorilor niște ochelari din carton cu lentile de celofan colorat, prin care ar fi trebuit să se transmită senzația că imaginile capătă relief.

Totul n-a fost decît un *bluff* și spectatorii au plecat din sală avînd pe buze cuvinte care nu suportă lumina tiparului.

În aceeași perioadă, s-a vorbit despre perspectivele cinematografului în general, care avea să devină tactil, olfactiv și nu mai știm cum, făcîndu-i pe bieții spectatori să se întrebe îngrijorați cum vor suporta atmosfera viitoarelor filme western, din care se știe că animalele nu pot lipsi... Plus inerentele accidente fiziologice.

Iată însă că au trecut de atunci mai bine de trei decenii și atmosfera a rămas pură. Oare ?

◆

Capitala noastră, „micul Paris", cum o botezaseră snobii, a fost gazdă ospitalieră dintotdeauna... Dar multe iluzii s-au risipit pe malurile Dîmboviței cînd o seamă de idoli ai epocii s-au înfățișat „în carne și oase" în fața admiratorilor lor.

Una din cele mai răsfățate vedete ale perioadei interbelice era Anny Ondra, o ingenuă drăgălașă, cu temperament, care aducea un oarecare farmec

în comediile ei, dealtfel fără mari pretenții artistice. Obținuse succese îndeosebi cu *Liliacul* și transpunerea romanului lui Dickens, *Mica Dorrit*. Curba popularității ei a scăzut brusc după ce actrița a venit la București — după unii malițioși, numai în oase... Era într-adevăr foarte pirpirie și subțirică. Poate că dacă ar fi apărut la brațul soțului ei, fostul campion mondial de box Max Schmelling, lumea ar fi fost mai reținută în aprecieri... Oricum, cert este că soclul idolului a suferit unele avarii în urma confruntării cu admiratorii...

Tot o deziluzie, dar de mai mici proporții, fiindcă nimeni nu se aștepta la prea mult, nefiind vorba de un idol „fizic" (oare se poate spune așa ?), a constituit-o și apariția lui Harry Baur în mijlocul publicului bucureștean. Marele actor, creatorul neuitatului Volpone din filmul cu același nume, după piesa lui Ben Johnson, al lui Taras Bulba din nuvela lui Gogol și, poate, al celui mai reușit Jean Valjean din cîți s-au perindat pe marele și micul ecran, ne-a fost oaspete cu prilejul unui turneu întreprins în 1938 în mai multe țări din Europa.

Organizatorii vizitei l-au prezentat publicului la „Galéries Lafayette", la ultimul etaj al magazinului „Victoria" de azi, unde se afla o așa-zisă „bombonieră", un local pentru ceaiuri dansante destinate tineretului.

În locul masivului interpret cunoscut de pe ecran, publicul a avut în fața ochilor săi un bătrînel cam obosit, care făcea cu greu față eforturilor... Avea

Scanned with OKEN Scanner

un gest ce devenise aproape reflex : își ștergea tot timpul cu batista chelia plină de broboane de transpirație.

Mai tîrziu, aveam să aflăm că Harry Baur a căzut victimă atrocităților naziste, în timpul ultimului război mondial, ecranul pierzînd astfel una din marile sale personalități.

Dar cea mai amară deziluzie, un adevărat duș rece pentru numeroasele sale admiratoare, a însemnat apariția pe scena cinematografului „Trianon" a lui Willy Fritsch, cu prilejul prezentării ultimului său film. De data aceasta era vorba de un june-prim foarte apreciat de reprezentantele sexului frumos, care, după ce l-au văzut, nu l-au iertat toată viața... Cine putea să-și închipuie că frumosul din filme are părul roșcat și un obraz congestionat ? Și cînd te gîndești că fusese adus tocmai ca să cîștige noi admiratoare pentru viitoarele sale filme !

S-au mai perindat pe meleagurile noastre, în aceeași epocă, numeroase alte vedete :

Joseph Schmidt, cîntăreț cu o voce realmente excepțională, dar cu trăsături foarte îndepărtate de ceea ce numim în mod obișnuit perfecțiune fizică... Nimeni n-a fost decepționat, fiindcă semăna leit cu sine însuși... Dealtfel, filmul care l-a consacrat, *Un cîntec străbate lumea*, putea fi — era preferabil chiar — ascultat și nu văzut, deoarece constituia un pretext banal pentru o voce de aur.

Scanned with OKEN Scanner

Szöke Szakall, un comic înzestrat cu un umor savuros, la fel de simpatic în viață ca și pe ecran. De origine maghiară, a jucat în multe filme vieneze și și-a încheiat cariera la Hollywood, unde i s-au dat roluri sub posibilități. A plătit și el tribut mirajelor...

Marta Eggerth, o foarte frumoasă și talentată actriță-cîntăreață, căsătorită cu marele tenor polonez Jan Kiepura, dispărut în urmă cu cîțiva ani. Apariția lor în *Boema,* transpunerea operei lui Puccini, a marcat un moment însemnat în cariera celor doi și le-a adus o meritată popularitate. Cînd Marta Eggerth a urcat pe scena actualului cinema „Festival", publicul a izbucnit în aplauze frenetice. Un coleg de redacție care a însoțit-o aproape pretutindeni, în timpul șederii ei la București, mărturisea că Marta Eggerth era la fel de cuceritoare în viața de toate zilele ca și pe ecran și arăta, foarte mîndru, autograful pe care vedeta i-l gravase pe tabacheră...

◆

Ne aflăm în cartierul presei, Sărindar, sediul ziarelor „Dimineața" și „Adevărul", conduse vreme de mai bine de douăzeci de ani de Constantin Mille.

Cînd autorul acestor rînduri a pătruns în marele edificiu al presei democrate — figura lui Mille era încrustată în fereastra ușii principale, iar inițialele numelui său gravate în fier forjat pe aceeași ușă —, nu împlinise încă vîrsta adolescenței. Totuși, își

Scanned with OKEN Scanner

aminteşte vag o seamă de figuri luminoase ale literelor româneşti întîlnite pe scările ce duceau la redacţiile numeroaselor publicaţii reunite sub stindardul celor două cotidiene.

Astfel, memoria a păstrat imaginea lui Alexandru Sahia, firavul reporter cu faţa suptă şi aerul veşnic preocupat, a lui Geo Bogza, tînărul înalt şi sobru ale cărui articole stîrneau întotdeauna interes, a lui F. Brunea-Fox, ale cărui reportaje din „Dimineaţa" erau „devorate" ca... romanele poliţiste, a lui Ştefan Roll (Gh. Dinu), cel ce semna cronica cinematografică în „Dimineaţa", a masivului Ross, incisivul caricaturist care încondeia, zi de zi, în colţul din dreapta jos al „Adevărului", politicieni şi năravuri prin cîteva linii tăioase şi extrem de sugestive. Mai tîrziu, cînd pe frontispiciul uneia din cele două gazete a apărut numele lui Mihail Sadoveanu ca director, silueta impunătoare a prozatorului, care purta întotdeauna o pălărie cu boruri imense şi un elegant papion, putea fi văzută adesea urcînd, cu un pas măsurat, treptele clădirii.

Sub egida „Adevărului" apăreau numeroase publicaţii săptămînale, bilunare şi lunare: „Cuvîntul liber", „Adevărul literar şi artistic", „Realitatea ilustrată", „Dimineaţa copiilor", „Medicul nostru", „Magazinul", „Lectura", „Rebus Magazin", „Cinema". În afara acestor publicaţii, care îmbrăţişau aproape toate domeniile ştiinţei, culturii şi artei, editura publica literatură beletristică foarte va-

Scanned with OKEN Scanner

riată, de la volume de proză iscălite de Sadoveanu pînă la romane de aventuri în fascicole.

Revista „Cinema", înființată în 1923 de un pasionat cinematografist și preluată apoi de „Adevărul", și-a schimbat de trei ori înfățișarea și formatul pînă în 1947, anul încetării apariției.

Formatul, da. Conținutul... mai puțin.

Spre a obține o imagine edificatoare și a oferi cititorilor posibilitatea de a cunoaște aria preocupărilor revistei și ale mișcării cinematografice a epocii, am luat la întîmplare două numere — unul din 1932, celălalt din 1938 — și le-am răsfoit din scoarță în scoarță.

Să vedem, mai întîi, ce cuprindea numărul 214 din 1 august 1932:

Într-un editorial... fulminant, intitulat *Încotro ?*, autorul se năpustește asupra producătorilor de filme străini pe care nu se sfiește să-i gratuleze cu epitete unul mai „delicat" decît altul — „stupizi", „văcsuitori de ghete", „magnați borțoși" —, acuzîndu-i de incompetență, de prostie, de lipsă de energie și inițiativă, de insensibilitate la cererile maselor largi de spectatori care vor să vadă pe ecran viața „așa cum o aduceau pe ecran marea majoritate a realizărilor mute".

Autorul își argumentează pledoaria susținînd că „nicicînd cinematograful n-a fost într-o situație mai critică ca astăzi. De la apariția lui nu s-au pierdut niciodată averi atît de fantastice, atît de catastrofale".

Scanned with OKEN Scanner

Și, mai departe :

„Au adus, la apariția filmului sonor, revista. Era un gen nou. A plăcut prin inedit. Și magnații borțoși s-au încăpățînat. L-au dat mereu, mereu, mereu. Publicul nu se mai ducea la cinematograf. Și atunci, în sfîrșit, au renunțat. Au adus altă noutate : opereta. Miorlăială sentimentală. Sirop. I-a inspirat și pe nemți la același lucru. Și aceștia din urmă au început să aducă pe ecran o serie întreagă de cabotini epileptici care se numeau comici. Dobitocia unui Ralph Arthur Roberts poate amuza o dată. Poate fi suportabilă de două ori. Dar cînd se perpetuează, devine enervantă la culme. Acum, în timpul din urmă, americanii s-au agățat de un nou colac de salvare : genul *grand-guignol*. Au dat un film : *Bestia*. Și au realizat acum un al doilea : *Frankenstein*. Primul l-am văzut. Ar fi putut fi o realizare excepțională. Dacă n-ar fi intervenit din nou stupizenia producătorilor. Căci vrem să credem că nu Rouben Mamoulian a vrut să repete de nenumărate ori o scenă care, dacă a impresionat la început, a ajuns în cele din urmă să dezguste pe spectatori. Ce s-au gîndit văcsuitorii de ghete transformați subit în negustori de artă ? Groază ? Hai să-i dăm cu groaza ! Să se sature lumea. Și, într-adevăr, au reușit. Publicul s-a săturat."

În final, înflăcăratul confrate se întreabă :

„Unde vom ajunge ? Dacă dezastrul va continua tot astfel, dacă producțiunile vor fi din ce în ce mai slabe, dacă acei care au fost sortiți să conducă

Scanned with OKEN Scanner

destinele cinematografice universale nu-și vor găsi capul pe care nu l-au avut dar l-au pierdut ? Cînd vor înțelege inculții puși în fruntea marilor societăți de producție că publicul cere lucru substanțial, chiar atunci cînd fastul și muzica domină într-un film ? Cînd vor înțelege producătorii că peltelele nu mai pot prinde astăzi, că melodramele sînt perimate și că filmele de *grand-guignol*, așa cum se prezintă astăzi, sînt bune doar pentru candidații la balamuc ?"

Îngăduindu-ne să nu împărtășim decît parțial părerile confratelui și manifestîndu-ne mari rezerve asupra limbajului „colorat" folosit, trecem mai departe.

Rubrica *Actualitatea în imagini* prezintă patru portrete : primul o înfățișează pe Norma Shearer, care interpretase de curînd — se scria sub clișeu — „cu multă naturalețe un rol de mexicană îndrăcită și a avut prilejul să-și afirme o dată mai mult talentul" ; al doilea aparține lui Clark Gable, „cel mai proaspăt prim-amorez al Hollywoodului", care „cîștigă din ce în ce mai multe admiratoare" ; al treilea, Gretei Garbo, care „este din nou obiectul atenției generale. Nimeni nu știe ce va face în sezonul viitor cea mai fatală dintre femeile ecranului" ; al patrulea, Lorettei Young, care luase premiul I la un concurs de machiaj pentru o originală mască chineză.

Un titlu pe două coloane anunță că *Anny Ondra s-a căsătorit cu Max Schmelling*. După ce arată că

Scanned with OKEN Scanner

Max Schmelling a pierdut pe nedrept — i-a „furat" arbitrul — titlul de campion mondial de box la toate categoriile în disputa lui cu Jack Sharkey, autorul articolului este de părere că marele campion nu a găsit suficiente consolările presei și de aceea „a căutat una mai mare, de ordin sentimental. S-a căsătorit cu Anny Ondra, după ce timp de un an a fost amorezul ei neoficial"... Încercînd să întrezărească perspectivele de viitor ale cuplului, reporterul conchide: „Un gigant căsătorit cu o floare. Interesantă și în același timp picantă legătură. Sau poate Max Schmelling se va apuca de cinema ? Sau te pomenești că vor renunța amîndoi la meseriile respective și se vor apuca să facă copii !?!"

Spiritual, nu ?

Sub titlul *Lilian Gish — steaua durerii*, se schițează un portret al marii tragediene a ecranului, urmărindu-se înduioșarea pînă la lacrimi a bieților cititori: „Singura care a întruchipat eroine cu inima sfîșiată de durere, de tristețe, de deznădejde. Artista care a redat copleșitor, impresionant, unic suferința. Artista care s-a ridicat la culmi de zeiță. Naivitatea, curățenia sufletească, ochii limpezi strălucind de priviri simple, sincere și triste, mîinile albe și pale — o floare, o floare de care nu te apropii, pe care nu o dăruiești măcar unei iubite, o floare pe care o privești și de care nu îndrăznești să te apropii. Lilian Gish... Tragediile cele mai

Scanned with OKEN Scanner

cumplite au străbătut sufletul acela micuț cu rezonanțe de cristal."

Curat cumplit...

Un reportaj adresat în exclusivitate doamnelor se intitulează *Trupul dumneavoastră, doamnă...*

Sub pseudonimul „Sfet" — probabil „sfetnica", doar nu s-o fi apucat un bărbat să dea sfaturi femeilor — autoarea își sperie mai întîi bine cititoarele spunîndu-le: „Anii trec... Și într-o bună zi vă uitați în oglindă. Vă speriați. Și a doua zi vă îngroziți. V-ați îngrășat. Trupul dumneavoastră nu mai are linia de odinioară... Fața vi s-a buhăit și a început să fie tăiată de linii negre. Sînteți uimită. Se poate? Atît de repede să fi îmbătrînit? Dar acum nu vă mai ajută nimic. În zadar întrebuințați fardul în cantitate dublă. În zadar utilizați tot soiul de creme. S-a sfîrșit."

Iar apoi, după ce și-a pus cititoarele pe jeratic, tot autoarea vine cu soluția salvatoare: „Vreți să fiți frumoasă, doamnă? Vreți să vă mențineți trupul seducător? Îngrijiți-l. Ei bine, stimată doamnă, v-o spun acum, ca s-o știți o dată pentru totdeauna, vedetele se supun zi la zi unei adevărate cure de gimnastică. Nu contează fardul care falsifică expresia adevărată a feții. Nici ondulația. Contează în primul rînd perfecțiunea trupului, linia seducătoare din care derivă apoi de la sine frumusețea și distincția. Am avut prilejul să stau de vorbă lunile trecute cu cîteva din marile vedete ale ecranului. (S-o creadă ea! *n.n.*) Acestea mi-au spus între al-

Scanned with OKEN Scanner

tele că una din primele condiţiuni care se cer pentru menţinerea mai îndelungată a unei frumuseţi este cultura fizică. Că la un studio cînd pătrunzi pentru prima oară eşti întrebată ce sporturi ştii. Că regizorul te sfătuieşte să perseverezi cît mai mult în cultura fizicului. Şi că tu, dacă vrei să te menţii şi să ajungi ceva, trebuie să-l asculţi."

Mai departe, aflăm de *„Un copil teribil: Lupe Velez"*. În subtitlu: *„Nebunii în studio. — Femeie fatală. — Cum l-a sedus pe Lawrence Tibbett şi cum s-a îndrăgostit de Clark Gable. — O profesiune de credinţă. — Gînduri de sinucidere"*.

Articolul — vă dăm cuvîntul de onoare că nu am schimbat nici un cuvînt — începe aşa: „Prima oară cînd am întîlnit-o pe Lupe Velez se dezbrăca pe moment de îmbrăcămintea sumară care o avea pe ea, pentru a-mi arăta un ispititor maillot care ţinea loc — îmi afirma ea rîzînd — de «sex-appeal» artificial! Mai tîrziu cu cîteva minute, cînd îmbrăcată din nou într-o toaletă foarte originală, se afla la restaurant unde ne luam dejunul, cum ne aşezarăm la masă, se căţără pe un scaun şi începu să ocărască pe un domn care avea nenorocul să fie directorul filmului pe care-l turna atunci bruna mexicană. Nemaiavînd ce face, începu să pescuiască cu degetele racii din farfuria lui Gary Cooper. Apoi îi muşcă urechea lui Gary pentru a se convinge dacă are acelaşi gust ca şi racii şi în cele din urmă începu să-i strige că-l iubeşte, că-l iubeşte la nebunie. Apoi cînd s-a plictisit a mai face declaraţii

Scanned with OKEN Scanner

de dragoste, temperamentu-i extraordinar nu-i da deloc pace. Se sui pe masă — dealtfel mă pofti și pe mine să fac acest lucru — și începu să execute cîteva dansuri mexicane de o rară frumusețe. Vecinii de masă ca și vecinii de la celelalte mese priveau nedumeriți și-și spuneau în gînd, iar alții chiar cu voce tare: — Teribila Lupe! Lupe e teribilă! Rea fată, Lupe!"

Nu știm dacă Lupe Velez i-a mușcat urechea lui Gary Cooper sau dacă a dansat vreodată pe masă, dar vă putem asigura că G. Walles, autorul articolului, care-și data reportajul „Hollywood, iulie 1932" era una și aceeași persoană cu colegul nostru de redacție care în iulie 1932 își petrecea concediul la Bușteni...

Alte două pagini sînt consacrate unui interviu: *Miriam Hopkins vorbește revistei „Cinema" — De la corespondentul nostru din Hollywood.* Semnat S.W.H.

S.W.H.? Ăsta nu mai știm cine era...

Se povestește apoi cititorilor *Cum s-a îndrăgostit Lily Damita de Sidney Smith.*

O privește. Să mergem mai departe.

Reclama filmelor este titlul unui articol „serios". Tratează despre „o ședință solemnă, aproape un congres", în care s-ar fi întrunit producătorii americani ca să discute dacă e necesar sau nu să se facă reclamă unui film. Filmul fără reclamă nu e film, ar fi fost concluzia. „Să luăm drept exemplu, de-o pildă (scuzați pleonasmul colegului nostru!),

Scanned with OKEN Scanner

Luminile orașului, fantasticul film al lui Charlie Chaplin. Nu există cinematografist, spectator sau critic cinematografic care să nu fi fost de părere că această producție este o adevărată capodoperă. Totuși, prin calcule exacte și logice s-a ajuns la concluzia că filmul nu și-a cucerit succesul binemeritat decît prin reclama făcută în jurul lui. Și, într-adevăr, filmul s-a bucurat de una din cele mai inteligente lansări. La început nu s-a vorbit decît de călătoriile și de întîmplările lui Charlie Chaplin, apoi despre averea genialului actor și în cele din urmă — toate acestea au fost admirabil puse la punct — s-a făcut legătura dintre călătoriile extraordinare ale lui Chaplin și averea sa enormă, ajungîndu-se la concluzia că toate aceste lucruri însemnate, precum și talentul excepțional al lui Charlot vor contribui în egală măsură la realizarea unui film fenomenal. Acesta a fost numai începutul de publicitate. Apoi au început reportajele senzaționale publicate în revistele de specialitate și în marile gazete cotidiene, fotografii cu scene din film însoțeau fiecare reportaj, în cele din urmă s-au brodat diferite articole asupra noii descoperiri a lui Chaplin, iar cînd filmul a fost gata, marele actor a invitat pe toți marii actori și regizori pentru a-i analiza opera."

În încheiere, autorul ne asigură că „acum s-a ajuns la concluzii definitive și reale. Marii producători și-au dat seama de acest lucru și însuși celebrul realizator Arthur Loew, cu puțin înainte de

Scanned with OKEN Scanner

moarte, a declarat că *filmul este 75% reclamă și 25% bluff*".

Să precizăm. Este adevărat că mijloacele de lansare a unui film, amintite de colegul nostru, erau la mare preț în epoca respectivă, dar în nici un caz nu se puteau aplica — și nici n-au fost — în cazul lui Charlie Chaplin. Dealtfel, ce fel de „calcule exacte și logice" s-ar fi putut face pentru a se ajunge la concluzia că filmul își cucerise succesul prin reclamă ? Nici unul. Colegul nostru a avut o inspirație nefericită alegîndu-l tocmai pe Chaplin pentru susținerea teoriei sale, care — iar trebuie să vă facem o mărturisire ! — bătea, cum se spune, șaua să priceapă... casele noastre de filme : acestora trebuia să li se stimuleze din cînd în cînd apetitul pentru reclame, de preferință în paginile revistei „Cinema."

Paginile care urmează nu vi le putem „relata" deoarece este vorba de două imagini ale unor tinere vedete mai mult sau mai puțin îmbrăcate... Arsenalul publicitar al Hollywoodului nu disprețuia deloc această metodă. Dimpotrivă...

Sub titlul *Un mare succes : Melo*, este prezentat filmul respectiv, cu Elizabeth Bergner, Rudolf Förster și Anton Edthofer, realizat de Paul Czinner, după piesa lui Henry Bernstein. Dramaturgul, se spune, a asistat la premieră și a exclamat : „Iat-o pe Maniche cea adevărată !".

Rubrica de știri *Din toată lumea* umple două pagini. Aflăm, bunăoară, că *Arene însîngerate* cu

Scanned with OKEN Scanner

Rudolph Valentino și *Madame Butterfly* vor fi turnate din nou ca filme sonore; că Ethel, John și Lionel Barrymore vor apărea împreună în *Rasputin*; că Howard Hughes realizează un nou mare film de aviație, *Zeppelin L-27*, a cărui montare se pare că o va depăși prin proporții pe cea a *Îngerilor infernului*; că Charlie Chaplin se va întoarce la Hollywood și va turna un film vorbitor intitulat *Farsorul*; că, din cauza crizei financiare, aproape 350 de cinematografe din Chile vor fi silite să-și închidă porțile.

Sub un pseudonim întîlnim o rubrică intitulată *Note... Reflecții... Imagini.* Una dintre note vorbește despre o lege pe care ar vrea s-o introducă americanii pentru expulzarea vedetelor străine din Hollywood. „Și, firește — subliniază autorul —, atenția unanimă se îndreaptă către cele două corifee ale *fatalității universale* (subl. ns.) Greta Garbo și Marlene Dietrich."

Ați înțeles, desigur, că autorul a vrut să sublinieze prin „fatalitate universală" caracterul de „femei fatale" al celor două vedete și nu... destinul implacabil al planetei noastre, dar, în fuga condeiului...

Mai departe, autorul spune că plecarea celor două faimoase vedete care au adus mulți bani caselor americane de producție, scoțîndu-le din mari încurcături, ar însemna grăbirea decadenței orașului luminii, al fericirii și al speranței, Holly-

Scanned with OKEN Scanner

wood, care a intrat pe o pantă periculoasă. Și, folosind un ton patetic, el își pune hamletiana întrebare: „Va fi salvat? Sau va fi lăsat să se prăbușească în prăpastie?"

După cum s-a văzut, totul n-a fost decît o furtună într-un pahar cu apă: cronicarul s-a frămîntat degeaba. Marlene Dietrich nu numai că n-a fost expulzată atunci, dar nici mai tîrziu. Mai mult, a primit și distincții oficiale pentru contribuția adusă, în timpul războiului, prin participarea ei la spectacolele oferite soldaților din diverse teatre de operațiuni.

În ceea ce privește Hollywoodul, el s-a prăbușit într-adevăr într-o prăpastie, însă nu în cea prevestită de cronicar...

Dar să citim mai departe.

O altă știre vorbește despre succesul repurtat la Paris de Elvira Popescu, căreia în epoca respectivă îi erau dedicate pagini întregi de revistă, iar chipul îi „apărea pe copertele celor mai însemnate publicațiuni de specialitate". Se menționează că „marele ei succes cinematografic, după triumfurile atît de categorice obținute pe scenă, este o afirmare definitivă a unei personalități artistice, care, la noi, din cauza inexistenței cinematografului, nu și-ar fi putut face un nume internațional" și, în continuare, se spicuiesc cîteva dintre declarațiile făcute de Elvira Popescu revistelor pariziene: „Închipuiți-vă, în România nu eram cunos-

Scanned with OKEN Scanner

cută decît ca tragediană. Pe cînd aci, în Franța, am jucat numai piese ușoare. Credeți-mă, e același lucru ; lacrimi sau rîs, dacă sînt sincere (și trebuie să fie astfel) e totuna. De aceea cred că *Sa meilleure cliente* va fi un film amuzant. Iubesc în teatru libertatea, continuitatea în lucru, pe care studioul nu le poate oferi. Înaintea obiectivului trebuie să repeți mereu o scenă și, cînd prinzi elan, cînd ai vrea să continui tot rolul pînă la sfîrșit... stop ! Nu vreau să spun prin aceasta că nu iubesc cinematograful ; am norocul să lucrez alături de camarazi foarte simpatici și să am un regizor care știe ce vrea. Nu este acesta idealul ?"

În sfîrșit, printr-o altă notă, se aduce la cunoștință cititorilor că Lilian Harvey a suferit în timpul lucrului, în studio, un accident destul de serios, fracturîndu-și un umăr și, adaugă comentatorul, „și-ar fi putut fractura și coloana vertebrală dacă nu ar fi vegheat asupra ei zeul norocului. O consecință a elanului formidabil, a temperamentului extraordinar, o pornire covîrșitoare cu care blonda vedetă a ecranului german interpretează rolurile ei".

Ce ți-e și cu temperamentul ăsta ! Te poate face bucăți-bucăți... Dar, din fericire, Lilian Harvey a avut de partea ei zeul norocului și, după cîte știm, a rămas, pînă la sfîrșitul carierei, întreagă.

„Hollywood-reportaj" începe cu o știre... din Londra. Cică într-un cinematograf de la periferia Londrei se reprezenta unul din filmele regretatu-

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREȘTEAN...

Scanned with OKEN Scanner

lui Lon Chaney, *Fulgerul 2329*, în care „omul cu 1000 de fețe" avea una din cele mai izbutite creații ale sale. Era aproape de jumătatea filmului. Publicul urmărea cu sufletul la gură goana nebună a lui Lon Chaney cu „fulgerul" său. În timpul acesta, o perdea de la ușa cinematografului a luat foc. Deși și-a dat seama de incendiul care izbucnise, publicul a continuat să stea liniștit pînă la terminarea filmului. Între timp, cîțiva pompieri aflați în apropiere au stins imediat focul. Calm englezesc.

În aceleași pagini, se relatează pățania unei vedete care „umbla după favoruri". Autorul arată mai întîi în introducere că „e de ajuns ca un scenarist să aibă pică pe o actriță pentru ca să-i strecoare cîteva dialoguri și acțiuni cari numai plăcere nu-i pot face". Așa că bietele vedete — concluzia se desprinde de la sine — erau nevoite să... se pună bine cu scenariștii.

Și acum, pățania : „O reputată actriță s-a introdus în biroul unui mare scenarist din Hollywood și, cu toate că nu-l cunoștea decît după nume, i-a propus un schimb de favoruri. Ghinionul a vrut însă ca vedeta, în loc să stea de vorbă cu scenaristul cu care credea că vorbește, să întrețină o discuție cu un domn particular, aflat întîmplător în acel birou. Discuția fiind începută foarte aprins, domnul n-a avut timpul să dea explicația necesară și vedeta a fost înșelată. Cînd a aflat adevărul, a dat în judecată pe nevinovatul domn, dar e pro-

Scanned with OKEN Scanner

babil că fără nici un rezultat. Așa se întîmplă cînd vedetele umblă după favoruri !"

Confrații noștri erau subtili („schimb de favoruri"), logici („un domn particular care se afla întîmplător acolo" ; la marele scenarist putea deci intra oricine cînd voia, ușa fiind în permanență larg deschisă) și plini de imaginație...

Trecem peste paginile în care „Blondinette" vorbește cititoarelor despre *Moda la Hollywood* creată de Adrian, — reputatul desenator, angajat al studiourilor Metro Goldwyn Mayer, care concepea toaletele marilor staruri Greta Garbo, Norma Shearer, Ramon Novarro, Clark Gable — și ne oprim la rubrica *Profesionale,* unde se trage un semnal de alarmă sub titlul *O piață slabă.* Este vorba de stagiunea 1932—1933. Pentru a se acoperi necesitățile pieței noastre era nevoie de 350 pînă la 400 de filme pe an, iar cifra la care se puteau ridica importurile nu depășea 200. Aceasta deoarece producția străină era foarte scăzută. Se preconiza soluționarea problemei prin reluări, așa cum procedau și Berlinul și Parisul. „Criza filmelor europene, arăta autorul articolului, va mai putea fi soluționată prin achiziționarea de filme americane sau europene slabe. (Tot ce a rămas nevîndut.) Deci ne vom trezi în a doua perioadă a sezonului (iarna) sau cu o invazie de filme americane, și acestea nu tocmai de prima calitate, sau cu programe destul de slabe."

Scanned with OKEN Scanner

Ajungem, în sfîrșit, la pagina corespondenței cu cititorii care a fost, atunci ca și mai tîrziu, cea mai gustată rubrică. Schimburile de amabilități, duelurile epistolare, cu înțepături mai mult sau mai puțin spirituale, dintre cele două tabere — corespondenții și poștașul —, se bucurau de o atenție specială.

Să spicuim cîteva „perle". O cititoare, folosind pseudonimul *Nu mă iubește,* se plîngea probabil de necazurile ei sentimentale. ...Iată sfaturile primite: „Ei taci! Ce să ne facem! E îngrozitor, îngrozitor! Uite, eu cred să-i arunci cu o sticlă de vitriol în obraz. Sau să-i dai cu o piatră în cap. Sau să-i scoți un ochi. Sau... să-l săruți. Alege." *Capricioasei* i se recomanda, cu o drăgălășenie cuceritoare: „Dușuri reci, fetițo, dușuri reci. Te calmezi imediat. Sau pune pe cineva să joace fotbal cu capul dumitale. Nu-l placi pe Willy Fritsch! Extraordinar! O să se scufunde pămîntul. Te rog, te implor, fii mai bună. Mai îngăduitoare." *Jacqueline,* care desigur visa să devină artistă de cinema, primea următorul răspuns: „Lasă-te, drăguță Jacqueline. Renunță. Niciodată nu vei putea ajunge prin propriile dumitale puteri. Aibi răbdare pînă la primăvară cînd organizăm al doilea concurs de fotogenie, care-ți va prilejui — poate — lansarea." *Visătoarea* era sfătuită să nu mai viseze, fiindcă „nu mai e modern în zilele noastre. Nu mai emoționează pe nimeni. Muștele din Cișmigiu pleacă ele singure. Nu este nevoie de nimeni ca să

Scanned with OKEN Scanner

le prindă. Dacă ţii totuşi atît de mult, o să vorbesc la primărie să-ţi facă o leafă."

Avem acum în faţă numărul 354 din 11 decembrie 1938. Au trecut şase ani...

Coperta ni-l înfăţişează pe Carlo Ninchi în *Scipio Africanul* al lui Carmine Gallone, film reconstituind o pagină glorioasă din istoria Romei... pe ecranul cinematografului „Aro". Deci, reclamă...

Spaţiul rezervat articolului de fond este consacrat unei întrevederi cu Lewis Milestone, marele regizor american de origine română, realizatorul clasicului *Nimic nou pe frontul de vest.*

Venit în ţară pentru a-şi vedea familia, regizorul a stat de vorbă, timp de o oră, cu reporterul care l-a găsit „comunicativ, spiritual, amuzant". Milestone a vorbit despre munca intensă care se depune la Hollywood şi despre Greta Garbo, pe care o consideră cea mai mare artistă a ecranului. A declarat că, dealtfel, nu este numai părerea lui, ci a întregului Hollywood şi a mai spus că Greta Garbo primeşte cel mai mare gaj din cetatea filmului, 500 000 de dolari pe an, indiferent dacă filmează sau nu. I-a vorbit apoi despre cele cîteva filme franceze pe care le-a văzut, elogiind îndeosebi *Un carnet de bal.*

Cam puţin pentru o oră de conversaţie... În sfîrşit...

Să aflăm ultimele *Noutăţi din Hollywood.* Autorităţile din cetatea filmului, încercînd să desco-

Scanned with OKEN Scanner

pere pe autorul crimei căreia i-a căzut victimă actorul Hymie Miller, dă de urmele unei organizații de șantajiști care își fixase cîmpul de activitate în lumea năpăstuită a figuranților, extorcîndu-le importante sume de bani. După părerea autorităților, crima a avut drept mobil o răzbunare și se crede că a fost săvîrșită de unul din membrii organizației. Probabil că Miller încălcase regulamentul. Asociația șantajiștilor, care avea „agenți" în toate studiourile Hollywoodului, extorca de la cei 10 000 de figuranți din orașul filmului un milion de dolari pe an.

O altă „noutate" din aceeași pagină se referă la scandalul provocat de gafa unui *publicity-man* al studiourilor patronate de Samuel Goldwyn, care a pus în circulație o găselniță năstrușnică: „Andrea Leeds a bătut recordul mondial de sărutări, căci în cursul filmării unei singure scene, ea și-a îmbrățișat partenerul de 467 de ori". Cînd a citit ziarele, domnișoara Leeds a avut un acces teribil de furie: „Auzi nerușinare, să-mi compromită buna mea reputație!" Fără a face scandal, a rupt contractul în bucăți și a dispărut.

Redactorul care a transmis știrea încheie: „Povestea s-a petrecut acum cîțiva ani. Nu știm ce a făcut vedeta în acest răstimp. Acum, aflăm că a revenit la matcă. Ca o confirmare a împăcării, bruna vedetă i-a dat lui Sam Goldwyn a 468-a sărutare..."

Scanned with OKEN Scanner

în sfîrşit, a treia „noutate" o are ca eroină pe Dorothy Lamour, pe vremea aceea etichetată drept cea mai frumoasă femeie din lume.

Era în timpul turnării filmului *Prinţesa junglei*, în care Dottie trebuia să străpungă pieptul partenerului său cu un pumnal. După vreo zece probe, scena era gata de filmare. Emoţionată, Dorothy Lamour a pus mîna pe pumnal şi, tocmai cînd se pregătea să-l arunce, i-a intrat o aşchie în picior. Strigăt de durere. Panică. Dar pumnalul plecase... şi în loc să-şi atingă ţinta, adică să se oprească în pieptarul anume construit din oţel al lui Ray Milland, a nimerit în umărul regizorului, francezul Georges Archainbaud. Acesta scoate un ţipăt de durere. Starea lui nu-i deloc uşoară. Este imediat transportat la spital. Dorothy Lamour are o criză de nervi... Toată lumea se agită. Studioul căruia îi aparţineau vedeta şi regizorul au dat următorul comunicat: „Regizorul a hotărît ca scena cu pumnalul să fie suprimată".

„Credeţi însă că turnarea a fost întreruptă ? filozofează, în încheiere, comentatorul ştirii. Da de unde. Se ştie doar că deviza *time is money* se aplică cu sfinţenie."

Filmele săptămînii sînt analizate de D. I. Suchianu.

Despre primul, *Prin foc şi sabie* cu Errol Flynn, Kay Francis şi Ian Hunter, criticul scrie la început că e un film delicat şi de o bună calitate intelectuală şi bine jucat, iar în ultimele rînduri: „To-

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREŞTEAN...

Scanned with OKEN Scanner

tuşi, o impresie sigură de «nereuşită generală» ne cuprinde după ce l-am văzut". Despre al doilea, *Burgtheater*, realizat de Willy Forst, notează: „Există un alt cusur, ceva mai grav, în producţiile bune ale acestui regizor: e o impresie generală de *căsnit*. Iată bunăoară *Burgtheater*, care e cea mai valoroasă a sa creaţiune. După părerea noastră, operele sale se clasifică, în ordine descrescîndă, aşa: *Burgtheater, Mona Lisa, Maskerade, Alotria, Mazurka.*"

În sfîrşit, despre al treilea, *O aventură în Spania* cu Loretta Young, D. I. S. scrie: „Este un film uşurel, unde Loretta Young joacă fermecător ca totdeauna, iar partenerul ei, Don Ameche, este şi el destul de potrivit rolului. Nu-i un actor rău acest Don Ameche, dar are un fel de *parti-pris* de a fi nostim de dimineaţă pînă seara, care ar putea să lipsească."

Povestirea romanţată a *Vieţii, carierei şi aventurilor lui Robert Taylor* ajungea în acest număr din „Cinema" la capitolul al treilea. Emoţiile continuă...

Mai departe, se oferă cititorului o reclamă în text şi imagini pentru filmul *Modelul*, cu Camilla Horn — „o realizare duioasă şi subjugătoare" —, menţionîndu-se, cu decenţă, în ultimul rînd: „Mon. Gloria-Film" (adică monopolul exploatării filmului este deţinut de casa respectivă).

Cel ce scrie acum aceste rînduri publica în acel număr urmarea unui articol intitulat *În studio există actori specializaţi în interpretarea unui sin-*

Scanned with OKEN Scanner

gur gen de personaje, ocupîndu-se, în acest al doilea capitol, de servitori. Spicuim : „Fiecare studio din Hollywood are un «servitor-comic» al său. R.K.O. Radio Pictures, de pildă, îl are pe Eric Blore, 20 th Century-Fox pe Arthur Treacher și pe Stepin Fetchitt, Paramount pe Eugene Pallette ș.a.m.d. Eric Blore ! Desigur, nu vă spune nimic acest nume. Și totuși, cît de familiară figură pentru dvs., stimați cititori ! Căci nu mă veți putea face să cred că n-ați văzut nici unul din filmele fermecătoarei perechi Fred Astaire—Ginger Rogers. Eric Blore este nelipsit din benzile în care apar Fred și Ginger. E un comic de mare clasă, cu inflexiuni faciale unice care stîrnesc rîsul nesilit. Zugrăvește întotdeauna tipul servitorului în dezacord cu opiniile stăpînului și care acceptă de nevoie toate «idioțeniile» acestuia. Caracteristic pentru Blore este acel «yes» nervos pe care-l rostește scrîșnind din dinți. Deși s-ar părea că aportul lui la un film se reduce la minimum, totuși nu este deloc așa. Eric Blore susține adeseori cu brio întreaga partitură comică, oricît de anemică în gaguri ar fi ea. Blore n-are nevoie de text pentru a se evidenția. Îi trebuie doar prilejul să apară...

Al doilea exemplar de marcă al Hollywoodului este Arthur Treacher. Știm ! Nici acest nume nu este înscris în carnetul vedetelor dvs. favorite, deși i s-ar cuveni un loc de cinste. E actorul care vă smulge cel puțin un zîmbet la fiecare apariție a sa cînd spune «Yes, sir», rostit însă așa cum numai

Scanned with OKEN Scanner

el se pricepe. Treacher e englezul tipic. Înalt, sobru, n-ai să-l vezi niciodată surîzînd, schițînd un zîmbet. Are în permanență o mutră acră. Elementul grație căruia izbutește să rețină atenția nu este însă nici masca de doliu pe care o poartă cu regularitate, nici mersul de lord autentic; e vocea sa gravă și cu un timbru unic.

Aceleași studiouri dispun de un exemplar într-adevăr fără pereche în pepiniera Hollywoodului. E vorba de actorul de culoare Stepin Fetchitt, personaj arhicunoscut de cinefili. Îl găsim pretutindeni: în filme alb-negru, caricaturizat în desene animate, completări. E celebru. Celebritate de calibru popeyean sau bettyboopsian. Caracteristica lui e, ca și la Treacher, vocea: de astă dată una stinsă, tărăgănată, molatecă... Niciodată nu-și schimbă alura de tont adormit și leneș la culme."

Dacă nu suportați șocurile puternice, săriți notița care urmează, căci e cumplit de sfîșietoare. „Patul lui John Gilbert a fost vîndut la licitație. Vila lui John Gilbert — «amantul cu mustăcioară, cu zîmbetul subtil, cu alura ușor spaniolă, care a strălucit alături de cel mai înflăcărat luceafăr al ecranului, Greta Garbo» — a încăput pe mîna a doi tineri însurăței, regizorul Anatole Litvak și artista Miriam Hopkins. Iar patul — «patul iubirilor lui John Gilbert» — a fost pur și simplu scos afară și vîndut unui hotelier din Pennsylvania, care l-a instalat într-una din camerele rezervate tinerilor căsătoriți."

Scanned with OKEN Scanner

Pe pagina în care se încheie această... impietate nemiloasă, o imagine inedită: Edward G. Robinson, cel mai strălucit interpret de gangsteri, se întîlnește pe platoul de filmare cu Edgar J. Hoover, temutul șef al organizației detectivilor americani, „G. Men", inamicul nr. 1 al gangsterilor în realitate.

Probabil a avut loc un schimb de experiență...

În paginile următoare găsim un articol intitulat *Stelele filmului american nu mai au voie să practice sporturile violente*. Este vorba de o clauză pe care producătorii yankei s-au hotărît s-o introducă în viitor în contractele cu stelele ecranului. „Nu mai aveți voie să practicați sporturile violente", spune noul paragraf. Una dintre marile companii a și aplicat măsura, stipulînd în angajamentele starurilor sale de prima mărime că orice abatere va atrage după sine grave consecințe. Astfel, George Brent, pasionat aviator, își lua obligația de a renunța la loopinguri și la aterizările aventuroase de pînă atunci. Errol Flynn, asupra căruia pilotajul exercita o atracție tot atît de puternică, nu mai avea voie să pășească pe aerodrom nici chiar ca spectator. Dick Powell, pentru care jocul de polo constituia o reală desfătare, a trebuit, la rîndul lui, să consimtă la interdicția de a frecventa terenurile „incriminate". La fel și Fernand Gravey, proaspăta achiziție a studiourilor americane.

Comentariul îți rupe pur și simplu inima: „Ar fi pueril să credem că vor exista vedete care să

Scanned with OKEN Scanner

renunțe la galoanele de star, la celebritatea făurită cu truda atîtor ani de zile, numai pentru o bucurie de o clipă, de o oră, deși aceasta este poate singura licărire de fericire efemeră din viața lor chinuită. Docili, tăcuți, blazați, se vor supune noului regim fără șovăire. Ceea ce voim a sublinia aici este un lucru învechit: maleabilitatea vedetelor în mîinile producătorilor. Tot prestigiul pe care-l capătă prin apariția pe ecran dispare între cei patru pereți ai birourilor conducătorilor de companii. Aceasta este dubla existență a vedetelor."

Vedetele Hollywoodului refuză să mai filmeze din pricina impozitelor este titlul articolului următor. Un publicist francez, Jacques Théry, care a scris scenarii de filme la Hollywood și a colaborat cu Ernst Lubitsch, a acordat un interviu revistei „Pour Vous", din care „Cinema" extrage cîteva întrebări și răspunsuri.

La întrebarea „Care este adevăratul motiv care-i determină pe americani să angajeze atîtea vedete europene?", Jacques Théry răspunde: „Adevăratul motiv este că fiscul strivește literalmente marile vedete din Hollywood. Luați, de pildă, cazul Claudettei Colbert: ea cere 100 000 de dolari pentru a turna un film; din acești 100 000 de dolari, fiscul ia 40%, dar la sume care depășesc această cifră, fiscul încasează 80 pînă la 90%. De aceea, majoritatea vedetelor de prima mărime refuză să turneze mai mult de un film pe an. În așteptarea unei îndulciri a regimului fiscal, Hollywoodul s-a

Scanned with OKEN Scanner

gîndit să-și împrospăteze stocul de vedete. Iată motivul." Cerîndu-i-se „noutăți" din Hollywood, Jacques Théry răspunde: „Cenzura este spaima producătorilor americani. Mai mult ca niciodată, este interzis să arăți adultere, divorțuri, să prezinți o cameră nupțială fără paturi gemene..."

În același număr al revistei, cititoarele interesate de modă sînt sfătuite să se inspire din toaletele lansate de Hollywood...

Mai departe, douăzeci și două de fotografii de cititori din București și provincie, tineri, tinere și chiar... copii — candidați la gloria ecranului — ocupă o pagină întreagă, în așteptarea descoperitorilor care întîrziau mereu să vină...

Înainte, domnișoarelor! Pentru gloria frumosului titlu de „Miss Cinema", pentru premii, pentru onoare, anunța un titlu pe două coloane. Preambulul regulamentului de concurs avea un aer îmbietor, irezistibil: „Acest concurs va suscita cu siguranță un interes extraordinar în rîndurile frumoaselor noastre cititoare care găsesc un strălucit prilej de afirmare." Și, mai departe, după ce se arătau condițiile de participare, se preciza: „Cîștigătoarea concursului va dobîndi titlul de «Miss Cinema», titlu care nu se va putea înstrăina, și va primi o cupă și o diplomă. Aleasa va fi pe primul plan al ofertelor care s-ar putea ivi din țară și străinătate, în vederea filmării. De asemenea, va fi publicată pe coperta revistei noastre, imediat după alegere."

Scanned with OKEN Scanner

Puteau oare frumoasele cititoare să nu participe cînd li se dădeau asigurări că vor fi pe *primul plan* al ofertelor ce s-ar putea ivi ? Numai că, din păcate, nu s-a ivit niciodată nimic...

Întîlnim apoi o reclamă corectă anunțînd sobru două premiere, lansate de studiourile Warner Bros pe ecranele cinematografelor „Capitol" și „Roxy" : *Prin foc și sabie* cu Kay Francis și Errol Flynn și *Teroare !* cu Edward G. Robinson, Bette Davis, Humphrey Bogart și Wayne Morris.

Ordinea de prezentare a vedetelor a fost totdeauna strict respectată întrucît nu era întîmplătoare, ci în directă legătură cu *box-office*-ul fiecăreia...

Rex-Film, casa importatoare care deținea în țara noastră monopolul filmelor sovietice, avînd în exploatare și unele producții franțuzești, își anunța în acest număr din „Cinema" cîteva din ultimele achiziții : *Prințesa Tarakanova,* cu noua stea a ecranului francez Annie Vernay ; *Petru cel Mare,* după romanul lui Alexei Tolstoi, cu N. Simonov, N. Cerkasov și A. Tarasova ; *Ecaterina I* cu A. Tarasova în rolul țarinei ; *Maman Colibri,* după piesa lui Henry Bataille, cu Huguette Duflos și Jean Pierre Aumont ; *Curierul din Lyon,* cu Pierre Blanchar și Dita Parlo ; *Dama de pică,* după Pușkin, cu Pierre Blanchar și Madeleine Ozeray. Pentru ca reclama să fie mai atrăgătoare, Rex-Film anunța și *Surpriza sezonului : un film cu Charlie Chaplin.* Fiecare dintre peliculele enunțate era în-

Scanned with OKEN Scanner

soţită şi de o găselniţă publicitară: „filmul de care vorbeşte Parisul", „un spectacol de mare artă şi senzaţie", „filmul care a stîrnit entuziasmul criticii franceze" ş.a.m.d. N-am pus „găselniţele" în dreptul filmelor respective, deoarece această operaţie poate fi făcută de orice cititor, după inspiraţie, cum au procedat şi autorii reclamei. Uneori, în materie de publicitate, ucenicii de pe malurile Dîmboviţei îşi întreceau maeştrii de pe coastele Californiei... „Surpriza sezonului" era o „gogoaşă" care dădea reclamei mai multă... fotogenie.

Facem un salt, oprindu-ne la pagina care informează pe cititori că „şi din cafea se pot prepara diferite feluri. Recent se bea şi la noi tot mai multă cafea cu lapte, întocmai ca în alte ţări civilizate, dar dacă vrem să fim cu adevărat civilizaţi trebuie să folosim numai Veritabil Franck." Ajungem astfel din nou la curierul redacţiei, punctul forte al revistei şi stimulentul principal al tirajului.

De data aceasta, rubrica *Să stăm de vorbă* este semnată de Popeye, care, fără falsă modestie (de data aceasta, o mărturisire involuntară!), a avut foarte mulţi admiratori, primind săptămînal un număr extrem de mare de scrisori şi deţinînd funcţia, cu o întrerupere circumstanţială, pînă la încetarea apariţiei revistei în 1947.

Perlele care urmează au fost culese din mai multe numere din „Cinema"....

Scanned with OKEN Scanner

O cititoare întreba dacă Greta Garbo își cîrpește singură ciorapii... „De unde vrei să știu ? răspundea Popeye. Știu doar că grădina lui Dumnezeu devine din ce în ce mai mare." Altă cititoare dorea să știe dacă Marlene Dietrich mănîncă o singură dată pe zi... (Aluzie la silueta ei !) Un cititor era curios să afle de cîte ori se bărbierește Clark Gable pe zi. Un altul întreba dacă Deanna Durbin n-are nevoie de un valet. Un tată scria că fiul lui, în vîrstă de patru ani, l-a uimit prin... apucăturile lui de star de cinema și întreba ce să facă cu el. Răspunsul era : „Părerea mea e să nu-l dați la... Hollywood, ci la grădiniță. Mai cu seamă că producătorii ar fi în stare să-i conteste însușirile."

Poștașul era deseori acuzat că... biciuiește naivitatea tinerelor fete. Într-adevăr, răspunsurile, ironice, tăioase, lăsau uneori această impresie.

Unui cititor care semna cu pseudonimul *Sahidy Bey* i se răspundea : „Nu trebuie să vă descurajați. Știința medicală a făcut în ultimul timp progrese considerabile. Vă asigur că după o perioadă de tratament intensiv, sub supravegherea unui medic bun, nu vă veți mai crede Napoleon I. Vă veți crede Napoleon al III-lea." O cititoare cerea, nici mai mult nici mai puțin, decît distribuțiile tuturor filmelor din 1936. Un cititor scria că se gîndește să propună schimburi de vedete între companiile cinematografice și să trimită două scenarii Hollywoodului, „ca să mai iasă din banalitate". Răspun-

Scanned with OKEN Scanner

sul : „Zău că nu merită americanii ăștia să-ți bați atîta capul pentru ei !..."

Foarte multe cititoare îi cereau lui Popeye să-și publice fotografia. Răspunsul dat uneia care se ascundea sub pseudonimul *Neagră ca smoala* era : „Îmi pare rău, savuroasă smoală, dar nu-mi pot publica fotografia în revistă : prefer să ți se frîngă inima de curiozitate decît de milă".

Îndeosebi reprezentantele sexului frumos se interesau mereu dacă cuplul Clark Gable-Carole Lombard continua să se bucure de aceleași auspicii fericite, sau a început — deie Domnul ! — să se clatine...

Una din cele mai... dușmănite actrițe de către tinerele cinefile era Pat Paterson. Motivul ? Era soția lui Charles Boyer. O cititoare, păstrîndu-și anonimatul sub pseudonimul *Regina Amantelor*, întreba : ce fel de femei preferă Charles Boyer ? Blonde sau brune ? „Evident, brune, suna răspunsul, nu știați că Pat Paterson e blondă ?"

Greșelile de ortografie abundau în scrisori... În treacăt fie spus, ele nu erau mai puțin numeroase în revistă, dar aceasta avea un scut ; de vină întotdeauna era fie tipograful, fie corectorul...

În sfîrșit, un răspuns suna cam așa : „Drăgălașele iubite ale lui Mickey Rooney din *Andy Hardy iubește* erau : Ann Rutherford (Polly), Lana Turner și Judy Garland (vecina). Laolaltă au 80 de ani. Împărțiți la 4, puneți cîte doi ani mai mult celor care au peste cinci vocale în nume și pronume

Scanned with OKEN Scanner

și scădeți cîte patru ani de fiecare silabă din numele celorlalte. Pentru orice eventualitate, Salvarea are nr. 4.33.33."

Privind înapoi... fără mînie, ar mai fi de spus că toate aceste schimburi de drăgălășenii și, în general, „joaca de-a corespondența" se desfășurau între cititori foarte tineri, pe de-o parte, și un la fel de foarte tînăr „specialist", de cealaltă parte...

Existau deci circumstanțe atenuante...

◆

Făcînd o comparație între preocupările și temele abordate în 1932 și 1938 de „singura publicație de cinematograf din țară", cum se fălea pe antet revista „Cinema", nu se poate constata o schimbare fundamentală de optică. Doar o nuanță de seriozitate în plus prin prezența, în paginile revistei, a cronicilor lui D. I. Suchianu și o substanțială îmbunătățire în ceea ce privește prezentarea artistico-grafică, prin sistemul de imprimare folosit : tiefdruckul.

De-a lungul existenței sale, revista, care l-a avut, la un moment dat, ca director, pe Tudor Teodorescu-Branișteș și, în calitate de colaborator extern, pe Al. Graur, a parcurs un drum sinuos, cu perioade de strălucire — de pildă, în 1939, tirajul atinsese cifra de douăzeci și cinci de mii de exemplare, ceea ce, la data respectivă, constituia un record pentru o publicație săptămînală — ce alternau cu

Scanned with OKEN Scanner

declinuri catastrofale, ca cel din perioada sumbră a războiului.

Structura revistei a suferit o schimbare radicală abia în anii de după eliberare, scurt răstimp în care s-a bucurat de colaborarea unor prestigioşi cronicari ca Eugen Schileru, Silvian Iosifescu, Eugen B. Marian şi alţii.

Să ne întoarcem însă în redacţia din 1935—1940. Întregul personal redacţional se reducea la doi-trei gazetari, un curier şi un învăţăcel — cel ce vă vorbeşte — care juca rolul „omului cu tava" şi care pînă la urmă a devenit „fată la toate", scriind cronici, reportaje, traducînd articole, ocupîndu-se de „bucătăria" tehnică, paginaţie, corecturi. Împărţirea la chioşcuri a revistei n-o făcea tot el, poate datorită faptului că, fiind vorba de manipulare de fonduri, nu se bucura chiar de atîta încredere...

Cumulul de funcţii nu se datora, cum s-ar putea crede, vreunei sclipiri de geniu, ci mai degrabă parcimoniei bugetului. Dealtfel, toate funcţiile corespundeau unuia şi aceluiaşi salariu.

Cazul nu era izolat. Nu trebuia decît să deschizi uşa redacţiei ca să întîlneşti numeroase similitudini prin vecini : „Dimineaţa copiilor" avea un singur redactor — pe directorul ei, Marin Iorda, inimosul şi înzestratul autor al lui *Păcală*, care era ajutat doar de Cinel-Cinel,. un tînăr începător în ale gazetăriei... Alături, o altă publicaţie cu un singur redactor, „Rebus Magazin", la elaborarea că-

Scanned with OKEN Scanner

reia Popescu-Rebus era secondat doar de fratele lui... Romanele de aventuri, în fascicule, care împînzeau zilnic chioșcurile de ziare și aduceau venituri însemnate erau opera unui singur autor, A. Nora. Bătrînul și simpaticul rival al lui Raymond Chandler nu-și scria foiletoanele în cada de baie, cu sticla de whisky și cu platoul de sandvișuri alături, ca omonimii săi din filmele americane, ci pe un colț de birou prăpădit, un fel de rudă săracă a luxosului „turn de fildeș" populat de pipe al autorului lui Maigret...

În schimb, drept răsplată, mai tinerii săi confrați, puși pe șotii, îl luau mereu peste picior :

— Bine, nea Nora, în foiletonul de ieri l-ai ucis pe contele X și în ăla de azi îl pui să se ducleze cu marchizul Y !

Înțepătura nu era lipsită de adevăr. Avînd de-a face cu atîția... conți și marchizi, omul nostru, care împlinise demult vîrsta pensionării, îi mai încurca din cînd în cînd, și așa se făcea că unii eroi care-și dădeau duhul azi erau „bine sănătoși" în foiletonul de a doua zi...

Revista lunară „Magazinul" era de asemenea elaborată de un singur om. Cuprinzînd reportaje, nuvele, curiozități și umor de pretutindeni, revista avea ca redactor pe un anume G. Rădulescu care „spicuia" de preferință din publicații italiene și franceze. Rareori, se mai strecura și cîte un reportaj original. Ilustrația era asigurată de reproduceri din revistele din care se luau articolele, de foto-

Scanned with OKEN Scanner

grafii de modă, de portrete ale „doamnelor din lumea bună" care se pozau vizavi, la Color-Studio sau la Sellmann, și de... nuduri.

Deși, după volumul său de muncă, nea Rădulescu ar fi trebuit să fie plătit ca Greta Garbo, nu ne amintim să-l fi văzut, în decurs de cîțiva ani, purtînd mai mult de un costum, și acela cam lustruit.

Firește, mai erau și alte exemple.

În afară de D. I. Suchianu, care, dealtfel, nu venea aproape niciodată în redacția noastră (preferînd, probabil, „Adevărul literar și artistic", unde iscălea de asemenea cronica cinematografică), trimițîndu-și manuscrisele — într-adevăr „manuscrise", deoarece erau scrise de mînă, foarte citeț și fără retușări, putînd fi date la cules fără o transcriere la mașină —, revista n-a mai avut, la un moment dat, nici un alt colaborator extern. Materialele ni le procuram alegînd ce era mai interesant din revistele străine care ne soseau la redacție, unele prin schimb, altele prin abonament. Astfel, din Franța primeam „Cinémonde" și „Pour Vous", publicațiile cele mai prestigioase ale epocii, din America „Photoplay", „Movie Screen", „Screenland" și altele, din Austria „Film Kurier", din Anglia „Picturegoer", „Film Weekly", iar pentru celelalte producții naționale de filme aveam sursele puse la dispoziție de casele de filme și de presă.

Așa au devenit... colaboratorii revistei noastre cei mai temuți „cancanieri" de peste Ocean, Walter

Scanned with OKEN Scanner

Winchell și Louela O. Parsons, Maurice Bessy, directorul lui „Cinémonde", Serge Veber de la „Pour Vous" și alții, care nu numai că nu primeau nici un fel de onorarii, dar nici măcar mulțumiri...

În ceea ce privește materialul ilustrativ, abundența era atît de mare încît aveam tot timpul o singură problemă: ce să alegem... Aproape toate marile studiouri din Hollywood ne trimiteau, cel puțin o dată pe lună, cîte un plic cu fotografii din studiouri, însoțite de buletine de știri privitoare la ultimele filme în curs de turnare. Erau, în marea majoritate a cazurilor, fotografii din cele care se fac — în paralel cu turnarea propriu-zisă a filmelor — special pentru presă, spre a fi difuzate în publicațiile de specialitate și a-i familiariza pe spectatori cu culisele studiourilor... Nu lipseau, evident, imaginile înfățișînd tinere „promise gloriei", care deocamdată îndeplineau rolul de ambasadoare ale seducției hollywoodiene, îmbrăcate în rochițe foarte, foarte scurte... În general, deviza acestor fotografii era întoarcerea la natură... Uneori, imaginile dezgoleau nu numai corpuri armonioase, ci și „secrete de fabricație", trucuri folosite pentru crearea atmosferei sau pentru anumite scene primejdioase. De pildă, cînd Harold Lloyd sau Stan și Bran își puneau viața în pericol cățărîndu-se pe fereastra de la ultimul etaj al unui zgîrie-nori, arătîndu-ni-se, prin suprapuneri de imagini, forfota și animația străzii, în realitate nu se aflau decît la... un metru de sol. O altă imagine „indiscretă" arăta

Scanned with OKEN Scanner

cum s-a obținut memorabila furtună din filmul *Ogorul* cu Paul Muni. Cum credeți ? Printr-un simplu și banal ventilator care punea în mișcare niște frunze și făcea să fluture rochia eroinei... Cu această imagine în minte, toate uraganele văzute ulterior pe ecran ne-au făcut să ne gîndim la ventilator.

Duplicitatea Hollywoodului era într-adevăr uluitoare. Închipuiți-vă un prestidigitator care, după ce te păcălește, îți arată trucul folosit. Hollywoodul crea iluziile și tot el le spulbera. Oare ce voia să demonstreze ? Desigur, faptul că era atît de sigur de puterea lui încît nu se temea de nimic.

◆

Ați văzut, probabil, acel film delicios intitulat *Dragă Brigitte*, în care un puști apare în rolul fiului personajului interpretat de James Stewart și demonstrează o capacitate uluitoare de memorizare a cifrelor și de rezolvare a unor probleme de matematică la nivelul unei mașini electronice de calcul.

Un caz similar exista în redacția noastră. Respectivul avea o memorie fantastică, dar unilaterală, canalizată exclusiv în direcția cinematografului : înregistra titluri de filme, nume de interpreți, regizori, compozitori, scenariști. De profesiune plasator la unul din cinematografele centrale, era atît de îndrăgostit de cinema, încît „înghițea" filme... în cantități industriale, zi de zi, noapte de noapte.

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREȘTEAN...

Scanned with OKEN Scanner

Intrat de mic copil în acest angrenaj, ajunsese să acumuleze milioane de imagini și nume pe care memoria sa neobișnuită le înregistrase perfect. Cunoștea pe de rost toate filmele în care jucase cutare sau cutare vedetă, regizorii care o îndrumaseră, compozitorii și chiar interpreții rolurilor secundare. L. avea răspunsul exact la toate întrebările redactorilor specializați care lucrau în cadrul revistei, unde el fusese angajat în calitate de curier. Era însă folosit mai mult ca... fișier de documentare. La un moment dat, în redacție luase naștere chiar un fel de „joc de societate" pe seama memoriei lui L. Regula era simplă: cineva deschidea colecția revistei însumînd cinci ani de apariție săptămînală și se oprea la o anumită pagină în care cutare film era prezentat *in extenso*, cu distribuția completă, autorii regiei, scenariului, muzicii, decorurilor etc. Urmau întrebări extrem de dificile cum ar fi, de pildă, numele... tuturor interpreților secundari ai unui film. L. răspundea fără greș, indiferent dacă filmul respectiv rulase cu numai cîțiva ani în urmă, sau dacă se situa pe undeva pe la începutul istoriei cinematografului mut...

◆

Prin rubrica *Să stăm de vorbă*, am avut posibilitatea să păstrăm o legătură nemijlocită, ani de-a rîndul, cu masa cititorilor. Cine erau aceștia ? În marea lor majoritate, adolescenți și adolescente care iubeau sincer cinematograful și-și făcuseră

Scanned with OKEN Scanner

idoli din siluetele de pe pînza cu imagini însuflețite. Pentru sinceritatea sentimentelor lor, pentru candoarea cu care-și imaginau că ar putea să pătrundă într-o lume utopică, meritau mai multă considerație și grijă decît le arătam noi.

Într-o bună zi, a venit la redacție un tînăr de vreo 16 ani care ne-a declarat pe un ton foarte hotărît că este ferm decis să se facă actor de cinema... la Hollywood și că, chiar dacă părinții săi se vor opune, el tot va ajunge acolo, asumîndu-și toate riscurile. Era un copil orbit de strălucirea înșelătoare a vieții de actor de cinema, care ne cerea sprijinul pentru a-și realiza visul. Un coleg mai vîrstnic, în loc să stea de vorbă cu el, să încerce să-i spulbere iluziile și să-l sfătuiască să coboare cu picioarele pe pămînt, l-a pus „să facă o probă". Să interpreteze rolul unui... șerif care se înfruntă cu un bandit... Firește, cum redactorul nu era dispus să joace rolul de *sparring-partner*, „bătaia" trebuia înscenată. „Ticălosul" era întruchipat de un... scaun, asupra căruia „șeriful" urma să se repeadă spre a-l dezarma, folosind ca unealtă un... *coupe-papier*.

Cu un elan și cu o iuțeală demne de o cauză mai bună, eroul nostru s-a năpustit asupra ticălosului-scaun și, după o încleștare care a durat mai bine de un sfert de oră, a izbutit să-i rupă un picior și să-l lege fedeleș... Redactorul-„regizor" care avea stăpînirea de sine necesară pentru a-și păstra aerul de seriozitate în tot timpul încăierării, nu s-a

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREȘTEAN...

Scanned with OKEN Scanner

arătat prea încîntat de jocul „șerifului" și, deși băiatul abia mai răsufla, i-a spus, în cele din urmă : „Cam slab. N-ai fost suficient de convingător. Dar, în sfîrșit, să vedem cum stai cu vocea." Ce-i mai trecuse prin cap ? În epoca aceea erau foarte *en-vogue cow-boys* „cu vocea de aur", tip Dick Foran, care, între două încăierări, cîntau o serenadă iubitei, călare și ea alături de ei... Deci, vocea era un element esențial. Dar dacă l-ar fi pus pe bietul băiat doar să cînte, încă n-ar fi fost prea grav. El a descoperit însă o metodă de-a dreptul diabolică de a rîde de el : i-a cerut să țină între dinți o bucată de peliculă și să cînte cu gura închisă, ca să imprime muzica pe film... Scena era, fără îndoială, amuzantă : sărmanul băiat făcea eforturi disperate ca să poată cînta, dar sunetele refuzau să se lege între ele. Probabil că, după ce-a văzut cîte pătimește un actor numai la o simplă repetiție, candidatul la glorie și-a schimbat intenția de a mai pleca la Hollywood... Dealtfel, nimeni nu l-a încurajat în direcția aleasă : i s-a spus că nu are stofă de actor și că ar fi bine să-și vadă de școală...

În ciuda răspunsurilor mușcătoare pe care le dădea îndeosebi cititoarelor, cărora le tăia tot elanul de a deveni actrițe de cinema, folosind, în acest scop, uneori, violențe de limbaj, Popeye se bucura de mare trecere la... adolescente. I se scriau înflăcărate scrisori de dragoste, i se cerea să-și deconspire numele, să vină la întîlniri... De-

Scanned with OKEN Scanner

altfel, trebuie să spunem, în paranteză, că admirația aceasta a cititoarelor pentru titularul rubricii de corespondență al unei reviste cinematografice a constituit întotdeauna, la noi ca și aiurea, un fenomen psihologic determinat de atracția necunoscutului și de „aureola" individului care știe atît de multe despre idolii ecranului, încît este socotit un muritor... în grațiile zeilor.

În aceeași perioadă, de pildă, deținătorul poștei similare a revistei pariziene „Cinémonde", Jean Talky, era copleșit de declarații de dragoste și... cereri în căsătorie, fără a mai vorbi de Georges Guétary, un frumos june-prim al ecranului, care deținea „curierul inimilor" la o altă publicație de specialitate, făcînd, săptămînă de săptămînă, zeci de victime în rîndul midinetelor... (Mai cu seamă că-și publica și portretul, cu un zîmbet atît de bine studiat încît de piatră să fi fost inima bietei cititoare și tot s-ar fi topit...)

Deci, Popeye era un „dur", un incoruptibil de talia lui Ness, dar, ca orice incoruptibil, avea și el momentele lui de slăbiciune... O cititoare îl chema aproape în fiecare zi la telefon și-l ținea de vorbă pînă ce operatorul de la centrala telefonică îi întrerupea conversația. Fata era, pare-se, inteligentă și lui Popeye nu-i displăceau convorbirile cu ea. La un moment dat, lucrurile au luat o turnură mai concretă prin înțelegerea celor doi de a se vedea la redacție și a face cunoștință „pe viu".

Scanned with OKEN Scanner

Toate bune și frumoase pînă... ce a apărut fata. Stupoare! Pe ușa redacției s-a strecurat, sfioasă, o fetiță de vreo doisprezece ani... În vreme ce Popeye era un bărbat în toată firea (de vreo optsprezece...)! Momentul a fost mai mult decît penibil cînd fata, dîndu-și seama de decepția pe care o provocase și știind că vorbea chiar cu cel pe care-l căuta, a primit din partea acestuia răspunsul bîlbîit că... el n-a venit încă la redacție...

Și astfel, într-o notă de tragedie antică, a luat sfîrșit una din cele mai sublime și mai emoționante idile din istoria marilor iubiri începute cu „Paul și Virginia"...

Dar n-a fost singura „tragedie" de care ne amintim. Într-o altă perioadă, rubrica *Să stăm de vorbă* era iscălită de Paul Dan. Succesul acestuia la... reprezentantele sexului slab depășise toate recordurile cunoscute. Bietul om nu mai știa ce argumente să invoce ca să scape de insistențele cititoarelor de a se arăta la față. Orice, numai asta nu putea s-o facă. De ce? Fiindcă Paul Dan era... pseudonimul talentatei noastre colege Alina Mirea care, fără să vrea, își punea pe jar semenele...

◆

Într-un articol intitulat *Spune-mi cum stai ca să-ți spun cine ești* și publicat în „Cinema", schițam cîteva categorii de spectatori ce puteau fi întîlnite în sălile de cinematograf. Poate că nu erau caracteristice epocii, dar, în mod cert, fă-

Scanned with OKEN Scanner

ceau parte din lumea spectatorilor fideli prin frecvența participării lor.

Iată cîteva spicuiri :

Nervosul. Poate cel mai dinamic dintre spectatori. El ia cel mai mult parte la acțiune și depune o muncă demnă de răsplată. Face tot felul de exerciții de gimnastică suedeză, stă cînd picior peste picior și cu ambele brațe pe speteaza scaunului, cînd cu capul între palme și un picior pe scaunul alăturat, cînd cu o mînă pe genunchi și cu cealaltă pe speteaza scaunului ș.a.m.d. Nu se știe dacă toate aceste atitudini sînt dictate de emoțiile pe care i le transmite ecranul. Cert este însă că nu stă nici un moment locului și că e mai activ decît toți interpreții de pe ecran la un loc. De aceea, la terminarea reprezentației, cînd se ridică, e frînt de oboseală și înjură filmul.

Blazatul. Fiindcă poartă gulere tari, pantaloni cu dungă și titluri universitare, se crede îndreptățit să ia o atitudine superioară față de toate filmele. Încă înainte de a ști dacă filmul pe care-l va vedea este demn de atenția sa, își manifestă blazarea. Se lungește de-a lungul a trei fotolii și, cu capul lăsat pe speteaza scaunului, urmărește plictisit filmul. Din cînd în cînd, își schimbă poziția și se urcă cu picioarele pe scaunul din față. Deh ! nu degeaba a tocit atîția ani pe băncile universității. Și apoi e sigur că nimeni nu va spune despre el că e prost crescut, ci, cel mult, original sau extravagant. Fapt ciudat, locurile în

Scanned with OKEN Scanner

care puteți vedea exhibițiile sale nu sînt nici „Grand", nici „Edison", nici „Lolica", ci sălile centrale „Aro", „Carlton", „Scala".

Îndrăgostitul. El se divide în mai multe subspecii: liceanul cu coșuri pe față, junele-prim cu experiență, îndrăgostitul tomnatic. Pe primul îl găsești întotdeauna ținînd mîinile în ale partenerei și capul pe umerii ei. Cînd și-a făcut socoteala să meargă la cinema, știa că aruncă banii pe fereastră, fiindcă nu va vedea filmul. Știa că o să fie tot timpul atent la Greta Garbo a lui, c-o va copleși cu declarații, proiecte și săruturi... Mai ales cu săruturi. De aceea, ar vrea să puncteze fiecare metru de peliculă cu sărutul său, pe care-l socoate infinit superior celui al lui Charles Boyer. Cînd partenera e de acord, jubilează, își rotește ochii în jur, mai triumfător ca Napoleon după o victorie, și parcă ar vrea să spună celorlalți: „am dat-o gata". De cele mai multe ori însă, spre ghinionul său, partenera vrea să vadă filmul și de-aci ies mici certuri, mici împăcări pe care spectatorii din spate, vrînd-nevrînd, trebuie să le suporte. Se întîmplă însă ca vreun spectator, mai puțin sensibil la dragostea porumbeilor, să se simtă jignit și tulburat totodată de cele ce se petrec în fața lui. Atunci, tăcerea sălii e spartă de fraze ca aceasta: „Eu am venit să văd filmul, nu cum vă giugiuliți. Dacă vă arde de fleacuri, duceți-vă la balcon." Mai bine i-ar fi dat cu ceva în cap. Toată demnitatea lui de bărbat s-a dus de rîpă. Lumea

Scanned with OKEN Scanner

din jur ? Prea puţin îi pasă de ea. Dar ce va spune fata ?

Îndrăgostitul june-prim cu experienţă are o atitudine oricum mai demnă decît elevul de liceu. El şade întotdeauna cuminte la locul lui şi, privit de la distanţă, pare spectatorul cel mai liniştit. Am spus „privit de la distanţă", fiindcă văzut de aproape lasă mult de dorit. În special mîinile sale sînt deosebit de active, sub impulsul dat de unele scene de pe pînză.

În sfîrşit, al treilea tip de îndrăgostit are o atitudine extrem de sobră. Nu depune nici un efort pentru cucerirea partenerei sale. Transpunerea acesteia în atmosfera romantică o săvîrşeşte, în locul lui, Gary Cooper sau Clark Gable. Că de-aia a plătit biletele !

Evident, acestea nu erau singurele categorii de spectatori. Existau de asemenea turbulenţii, nedisciplinaţii, cei ce nu şovăiau să se adreseze plasatorului cu cuvintele : „Spune-i operatorului că dacă nu dă filmul mai încet, vin la el...", cei ce aplaudau, cei ce erau trup şi suflet alături de eroii de pe pînză, trăind cu intensitate toate necazurile şi bucuriile lor. Într-o notiţă răutăcioasă, am şfichiuit cîndva obiceiul spectatorilor bucureşteni de a aplauda pe actori la cinema, suspectîndu-i că nutreau speranţa de a fi auziţi şi răsplătiţi cu reverenţe de gratitudine... În consecinţă,

Scanned with OKEN Scanner

îi sfătuiam să evite filmul *Și acum, pe mîine*, întrucît eroina principală, interpretată de Loretta Young, era surdă...

Alți spectatori desăvîrșeau opera de alfabetizare a rudelor apropiate care le însoțeau (mamă, soră, iubită) citindu-le cu voce tare titlurile și explicîndu-le unele cuvinte mai complicate.

Într-o sală de cinema, aflîndu-ne odată lîngă o tînără spectatoare necunoscută care tremura tot timpul de emoție, exclamînd mereu „vai", „ah" și „oh" de cîte ori eroul era amenințat de cîte o primejdie, ni s-a făcut milă de ea și i-am dat asigurări că văzusem filmul și știam precis că pînă la urmă eroul nu va păți nimic. Abia atunci și-a recăpătat liniștea sufletească și am putut și noi să urmărim filmul în tihnă.

De atunci, n-am mai privit niciodată cu ironie manifestările de acest gen ale spectatorilor, în care ne-a plăcut să vedem o mare sinceritate, o candoare desăvîrșită și o... înclinație spre dreptate. Căci ce altceva semnificau aplauzele decît o adeziune la triumful binelui asupra răului și o descătușare spontană a unor emoții sincere ce nu mai puteau fi zăgăzuite ? Dar în ceea ce privește tendința unor spectatori de a nu se mulțumi numai cu hrana spirituală la cinema, am rămas neclintiți în convingerea că nici sandvișurile, nici bomboanele nu fac casă bună cu proiecțiile de filme. În legătură cu aceasta, scriam, într-o no-

Scanned with OKEN Scanner

tiţă publicată în agenda noastră din „Femeia şi căminul" :

„Aţi observat desigur şi dvs. că multe dintre cinematografele noastre de premieră au renunţat să mai utilizeze covoarele care ornau altădată pardoseala sălilor. Măsura a fost luată în urma lăudabilei colaborări a spectatorilor cu cinematografele, spectatori care, înţelegînd greutăţile antreprenorilor de săli, s-au oferit să le confecţioneze covoare mult mai practice şi mai ieftine, din coji de seminţe... Aceste covoare au stîrnit însă vii polemici. Seminţofobii, acei imposibili spectatori care au îndrăznit să afirme că floarea soarelui sau bostanul n-ar avea nici o legătură cu arta cinematografică, au reacţionat prompt cerînd interzicerea... confecţionării covoarelor în timpul spectacolelor. Cum era şi firesc, presa a intervenit în dispută, luînd apărarea semînţarilor. Un entuziast avocat din oficiu a relevat aspectul grav al problemei declarînd textual : Dar cum să se distreze bieţii spectatori dacă ceea ce li se oferă pe ecran îi plictiseşte şi irită ?"

Nu e deci de mirare că un cinematograf aflat în curs de renovare a putut să publice în ziare următorul anunţ : „În curînd, cinematograful se va redeschide cu aparate noi, filme de calitate şi *sală curată.*

Foarte minoră în aparenţă, problema copiilor duşi prea de timpuriu la cinema constituia totuşi o temă de meditaţie.

Scanned with OKEN Scanner

Cînd am văzut filmul *Vis de glorie* cu Mickey Rooney, în spatele nostru se afla un spectator cu un băiețel de vreo cinci ani. Nu trecea o scenă fără ca prichindelul să n-aibă vreo întrebare de pus, să nu chiuie de bucurie la vederea calului, sau să nu sară de gîtul tatălui său ori de cîte ori Butch Hen — copilul din film — făcea cîte o năzbîtie. Dar poate că lucrurile ar fi mers cum ar fi mers, dacă băiatul n-ar fi fost și teribil de curios... De pildă, voia să știe unde s-a dus calul după terminarea scenei, încotro a plecat Mickey Rooney și unde se afla Elizabeth Taylor după cursă — cînd nici regizorul, nu numai tatăl, n-ar fi putut să răspundă la aceste întrebări...

Inutil să vă mai spunem că, la sfîrșitul spectacolului, bietul părinte a plecat mormăind enervat, neștiind ce să critice mai întîi : regia, interpretarea sau coloritul...

Dar se pare că nu numai noi aveam „probleme" de acest soi. În „Ciné-Miroir", Jean Vignaud, directorul revistei, propunea să se înființeze un „C.P.D.S." (*Cinéma pour dames seules* — Cinematograf numai pentru doamne), deoarece spectatoarele pariziene s-au ridicat din nou împotriva domnilor care fumează în timpul filmului. Cinematograf în care, firește, bărbații să n-aibă acces. Dar tot domnia-sa, adăugînd că soluția n-ar fi totuși prea fericită, se întreba : putem oare să-i privăm pe bărbați de spectacolul femeilor frumoase ?

Scanned with OKEN Scanner

Comentînd proiectul, Popeye propunea și el „un cinema pentru doamne fără pălării, fără țigări, fără nervi și... mute".

Că nici în Franța spectatorii nu erau prea disciplinați, o dovedeau numeroasele caricaturi care-i înțepau mai mult sau mai puțin virulent. Ne stăruie în amintire un desen întîlnit într-o revistă cinematografică a vremii. Un spectator, scos din sărite de șușotelile „porumbeilor" din spatele lui, se ridică de pe scaun și, adresîndu-se fetei — care probabil nu voia să cedeze insistențelor băiatului ce o însoțea — o imploră: „Pentru numele lui Dumnezeu, spune-i «da» și terminați odată..."

Prin 1938, un gazetar elvețian a întreprins o călătorie în Europa cu scopul de a se documenta asupra publicului și cinematografelor din mai multe țări. Iată cîteva din impresiile culese:

În micile orășele din Franța, operatorul aprindea lumina între acte și amîna proiecția pentru a se duce la bistroul cel mai apropiat... Spectatorii făceau la fel... Un clopot mare și strident suna în hol, anunțînd continuarea spectacolului. Publicul se instala din nou și urmărea filmul mai departe.

La Berlin, spectacolele începeau la orele cinci sau șase după-amiază. În nici o sală fumatul nu era permis. Dacă părăseai cinematograful în timpul rulării filmului, nu erai socotit... prea binecrescut.

În Grecia, cinematografele erau descoperite: dacă mîncai o piersică în timpul spectacolului,

Scanned with OKEN Scanner

puteai să arunci sîmburele peste cap. Cinematografele acoperite erau frecventate numai iarna. Un film trecea de pe un ecran pe altul, pînă ce nimeni nu mai dorea să-l vadă. Dealtfel, nici n-ar mai fi putut să fie văzut, într-atît de precară devenea starea copiei...

Suedia acorda mare importanță cinematografului. Stockholmul, deși număra numai 600 000 de locuitori, avea mai multe cinematografe decît Parisul, a cărui populație era de 6 000 000 suflete. Suedezii erau cinefili extrem de pasionați. Și totuși, țara Gretei Garbo și a Ingridei Bergman n-avea nici o revistă de cinema. În lipsă de altceva, cinefilii colecționau programe...

◆

Într-o carte românească apărută prin 1915 și intitulată *Chiemarea cinematografului*, erau criticate numele sălilor și modul „ingenios" al popularizării filmelor.

„Cele mai multe dintre aceste nume, de la «Salata» pînă la «Jupiter», — scria autorul — ar putea figura și pe firmele oricărei prăvălii de la noi sau de aiurea. Și în Istoria, ca și în Literatura noastră, sînt atîtea nume mari, aproape necunoscute, care ar fi citite mai cu plăcere pe firmele luminoase. Lucrul acesta n-are însă nici o însemnătate — nu e așa, domnule întreprinzător ? — și nu se poate amesteca nimeni în... preferințele proprietarilor. Reclamele ce se pun în fața

Scanned with OKEN Scanner

cinematografelor n-au, de cele mai multe ori, absolut nici o legătură cu filmele. Care pe unde a găsit vreun desen cu vreo doamnă mai decoltată mai sus sau... mai jos, reclama vreunei fabrici de ciocolată sau a vreunei dansatoare de la teatrele de varietăţi, l-a şi trîntit în perete sau în vitrină, pretinzînd că ar prezenta o eroină sau o scenă din filmul *Martiriul unei spaniole* (?). Unul, mai glumeţ, a luat albumul unui talentat desenator francez — album de femei cu picioarele sau alte părţi ale corpului goale — şi a început să desfacă din el cîte două-trei foi, afişîndu-le ca reclamă la diferite filme."

În perioada interbelică, reclama a cunoscut un alt stadiu, mult evoluat. Pornindu-se de la sugestiile furnizate cu generozitate de Hollywood, se foloseau mijloace „perfecţionate", moderne.

Elementul de bază, atît în vitrinele cît şi în holurile cinematografelor, îl constituiau panourile de dimensiuni gigantice şi violent colorate, realizate în uzina (firește, cu mulţi... negri) a unui talentat meşteşugar, de origine italiană, Garulli, care a fost pare-se dascălul tuturor celor ce s-au afirmat ulterior. Fiecare din cele opt mari studiouri californiene reprezentate în urbea noastră avea cîte un serviciu de publicitate bine organizat care se ocupa de pregătirea campaniilor de presă difuzînd, în preajma premierelor, pentru uzul publicaţiilor de specialitate şi al rubricilor de cinema ale ziarelor, reportaje din culise, biografii, can-

Scanned with OKEN Scanner

canuri legate de filmele respective. Aproape fiecare dintre acestea era înfățișat drept „cel mai mare" și întotdeauna însoțit de cîte o găselniță menită să stîrnească interesul și curiozitatea spectatorilor. Aceleași reprezentanțe editau albume anuale, unele foarte luxoase, în care-și prezentau producția punînd accentul pe ipoteticele șlagăre.

În afara reclamelor propriu-zise, care se întindeau uneori pe cîte o pagină întreagă de ziar, se mai folosea cîteodată formula povestirii unui film într-un cotidian de mare tiraj, adoptîndu-se stilul romanului-foileton. Se lua scenariul de bază și lista dialogurilor și, bineînțeles, făcîndu-se apel și la imaginație, se încropea un roman cu „urmarea în numărul de mîine".

Uneori holurile cinematografelor erau folosite pentru introducerea spectatorilor în atmosfera filmelor. De pildă, la un film de junglă, se decora holul cu frunze de palmier și copaci de mucava, plus celelalte accesorii...

Cînd s-a prezentat în premieră la „Carlton" *Dama cu camelii* cu Greta Garbo și Robert Taylor, un landou de epocă s-a plimbat zile întregi pe străzile Bucureștiului anunțînd, printr-un afiș plasat la spatele trăsurii, sosirea pe meleagurile noastre a lui Armand Duval și a Marguerittei Gauthier...

Tema tratată de Sidney Pollack în cutremurătorul film *Și caii se împușcă, nu-i așa?* — un concurs de dans non-stop, în spatele căruia se ascun-

Scanned with OKEN Scanner

dea o virulentă și plină de amărăciune satiră la adresa unor concepții menite să înjosească ființa umană pînă la desființarea totală a demnității — n-a fost un produs al imaginației.

Din păcate, subiectul se inspira dintr-o tristă realitate care, după cît se pare, a supraviețuit de-a lungul a multor decenii.

Cînd Metro Goldwyn Mayer a lansat pe piața internațională filmul *Venus dansează* cu Joan Crawford, în care fosta dansatoare Lucille Le Sueur abia făcea primii pași spre glorie, reprezentanța din țara noastră a marilor studiouri a inițiat un concurs de dans non-stop menit să stîrnească interesul publicului pentru filmul respectiv, care, firește, urma să apară și pe ecranele bucureștene.

Concursul — care constituia de fapt o etapă zonală dintr-o competiție desfășurată în mai multe țări — a cărui finală urma să se dispute la Paris, a avut loc în sala unui fost local de noapte, „Bandy", situat pe strada Brezoianu. În acordurile unei orchestre de muzică ușoară — Corologos — ce se bucura de oarecare reputație în rîndurile amatorilor genului, s-a dansat timp de două zile și două nopți, în prezența unui juriu alcătuit din reprezentanții casei de filme, cărora, firește, nu li s-a aplicat regimul sever al concurenților, ei putînd să asiste prin rotație, să mai și doarmă între timp...

Perechea cîștigătoare — premiul consta într-o excursie de cinci zile în capitala Franței — a participat apoi la turneul final de la Paris, unde con-

Scanned with OKEN Scanner

cursul s-a bucurat de prezența, în calitate de... muză, a Joanei Crawford. Premiul I a fost obținut de o pereche de dansatori francezi, care... au fructificat avantajul terenului propriu.

Prietenul care ne-a împrospătat memoria amintindu-ne de această istorioară pierdută în negura vremurilor ne-a mărturisit că a asistat personal la festivitatea decernării premiilor și, în calitate de înfocat admirator al Joanei Crawford — hai să spunem lucrurilor pe nume : era îndrăgostit lulea de actriță ! —, a încercat o mare decepție văzînd-o în carne și oase : vedeta nu avea, pare-se, nici pe departe frumusețea pe care o etala pe ecran. Dar să nu divagăm...

Cînd filmul *Ben Hur* cu Ramon Novarro a rulat pe ecranele bucureștene, un car roman condus de surugii îmbrăcați în straiele epocii a străbătut, timp de cîteva zile, străzile capitalei, vestind apropiata sosire a gladiatorilor, vestalelor și... orgiilor pe malurile Dîmboviței... Iar atunci cînd filmul *Drumul spre glorie — Road to Glory,* cu Fredric March, Warner Baxter și June Lang a ocupat afișul cinematografului „Capitol", un tanc avînd aceeași misiune publicitară a circulat prin urbea lui Bucur. Era vorba de un film de război care stigmatiza flagelul — necunoscut de unii, uitat de alții.

◆

Relațiile de colaborare existente între revista „Cinema" și serviciile de publicitate ale reprezen-

Scanned with OKEN Scanner

tanțelor marilor studiouri ne-au îngăduit să-i cunoaștem pe toți „băieții de la presă". Cele mai pitorești figuri erau Rozen de la M.G.M., un om veșnic agitat care circula întotdeauna pe stradă purtînd sub braț maldăre de reviste și ziare străine și, în colțul gurii, un trabuc de cele mai multe ori stins — fără să-și dea seama, își imita confrații de peste Ocean —, și M. Blossoms (probabil tot influența Hollywoodului îl făcuse să-și ia ca pseudonim un nume american), care era un om extrem de conștiincios și meticulos, punînd materialele la dispoziția presei nu numai cu o promptitudine rară, ci și... gata traduse în românește.

Toți *publicity-men*-ii de pe malurile Dîmboviței trebuiau să aibă idei — de-aia fuseseră aduși pe acest pămînt — și nu numai să organizeze lansări cît mai ingenioase, ci și să găsească titluri cît mai susceptibile de a stîrni interesul. Titlul constituia una din cheile succesului. Dacă nu conținea o cît de vagă aluzie la dragoste, suferință, păcat, răzbunare, moarte, crimă — „asta vrea publicul, dom'le", glăsuia deviza sacrosanctă —, era născut mort sau, în cel mai fericit caz, înainte de vreme...

Să răsfoim împreună albumul — dealtfel excelent tipărit la rotoheliogravură — editat de Warner Bros pentru lansarea producției sale din 1936—1937.

După o înșiruire a „stelelor" care străluceau... numai pentru Warner Bros în acel an — Joe Brown,

Scanned with OKEN Scanner

socotit pe atunci unul din cei mai populari comici americani (avea o gură imensă și un haz gros, după care europenii nu prea se prăpădeau), James Cagney, Marion Davies — apreciată mai mult ca... „logodnică oficială" a magnatului presei William Randolph Hearst, decît ca vedetă — Bette Davis, Olivia de Havilland, Errol Flynn, Kay Francis, Leslie Howard, Josephine Hutchinson, Sybil Jason, Al. Jolson, Boris Karloff, Ruby Keeler, Paul Muni, Pat O'Brien, Dick Powell, Claude Rains, Edward G. Robinson și Rudy Valee — albumul-prospect își informează cititorii că, pentru anul respectiv, i-a luat cu împrumut pe : Madeleine Carroll, Claudette Colbert, Henry Fonda, Clark Gable, Fredric March și Robert Montgomery.

Credem că nu prezintă interes numele vedetelor de mîna a doua — care dealtfel nu spuneau prea mult nici contemporanilor lor — ale producătorilor, regizorilor și scenariștilor, așa încît nu le mai consemnăm și trecem la „cuvîntul introductiv". Era „tare"... Ascultați-l :

„Descartes spune, în celebrul *Discours sur la méthode,* că numai acei care au de spus puțin vorbesc mult. Nu vom vorbi mult. Ce avem de spus nu se poate exprima prin cuvinte. Și nu din vina noastră. S-a făcut o «metodă» din a monopoliza toate superlativele unei limbi pentru a le referi unor producțiuni cu care n-au nimic comun (aluzia viza concurența ! *n.n.*).

Scanned with OKEN Scanner

Nu putem cădea în aceeaşi greşeală. Nu avem nici un interes să repetăm, pînă la monotonie, că avem cele mai mari vedete (Garbo, care era la M.G.M., nu merita titlul de vedetă ! *n.n.*), că avem cei mai străluciţi scenarişti, cei mai geniali regizori, cele mai multe superfilme.

Există o deviză a unei mari societăţi britanice care glăsuieşte «*let quality tell*».

Deviza aceasta o împrumutăm şi noi. «Lăsaţi calitatea să vorbească», iată tot ce vom spune, înainte de a vă cere să examinaţi cu luare-aminte acest catalog, un efort în plus al casei noastre către frumos şi către perfecţiune.

Nu avem a face reclamă. Reclama filmelor noastre o vor face sutele de ecrane pe care le vor lumina, în sezonul de graţie 1936—1937."

Catalogul se deschide ou prezentarea filmului *Antonio Adverso* cu Fredric March. E „cea mai grandioasă epopee a ecranului", iar Antonio Adverso, personajul principal, „omul care a cucerit trei continente".

Kay Francis, interpreta principală a filmului *Păcatul Stellei Parish,* este înfăţişată ca „o femeie divină care ne va face să plîngem, să rîdem, să aplaudăm în cea mai înduioşătoare poveste filmată vreodată". Urmează truvaiul : „Era cea mai iubită, cea mai celebră artistă a Londrei... Stella Parish... femeia căreia fericirea îi surîdea în fiecare clipă, dispare în seara celei mai strălucite premiere... unde ?... pentru ce ?... pentru cine ?... nimeni nu

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREŞTEAN...

Scanned with OKEN Scanner

va afla, căci viața Stellei Parish ascundea un groaznic mister !"

Dacă nu v-a podidit încă plînsul și sînteți în stare să ne însoțiți mai departe, întoarcem fila :

Filmul *Patimă !* cu Bette Davis este anunțat astfel : „Bette Davis alături de idolul fetelor de 18 ani, Franchot Tone !"

18 ani bătuți pe muchie ! Dacă aveai ghinionul să nu fi împlinit încă această vîrstă sau s-o fi depășit cu o zi, farmecul lui Franchot Tone își înceta efectul...

Se pare că în funcție de investiții se calcula și valoarea filmelor la Warner Bros. *Dușmanii oamenilor* cu Paul Muni, povestea vieții lui Louis Pasteur, era trîmbițat ca făcînd parte „din seria filmelor de 1 000 000 de dolari".

Urmează : „Un spectacol unic ! Al. Jolson, mai mare decît oricînd, în *Inimile noastre plîng.* Un artist celebru și-a pierdut vocea, în mijlocul unei reprezentații... cu sufletul frînt, cu iluziile prăbușite, se retrage într-un colț pierdut de țară... și acolo, lîngă o fată tînără și o fetiță de șase ani, își va regăsi vocea... dar, odată cu ea, va găsi ceea ce triumful, gloria, luminile New Yorkului și miile de femei care îl adorau nu-i putuseră oferi... va găsi fericirea... și cîntecul cel mai minunat de-abia acum se ridică, la reîntoarcerea în New York."

Să lăsăm cîntecul să se ridice și să vedem ce se întîmpla în *Escadrila de noapte* cu James Cagney : „Era pilot de război... se întorsese cu sufletul sfă-

Scanned with OKEN Scanner

rîmat, cu mintea schimbată... și, de atunci, purtat de aripile cu cari odinioară semănase groază, își dădea întîlnire în fiecare noapte cu moartea... ani de-a rîndul cutreieră singur cerul și întunericul... dar, într-un amurg, prietena mereu chemată îi răspunse... și strigătul de groază străbătu văzduhul, în puterea furtunii, printre trăznete și fulgere, strigătul acela de rămas bun vieții nu-l veți uita niciodată !"

În ce ne privește, jurăm cu mîna pe inimă că l-am uitat în clipa cînd pe ecran a apărut „The End"...

Pagina următoare a prospectului este consacrată filmului *Suflete împietrite* cu Leslie Howard, Bette Davis (menționați cu litere mari), Geneviève Tobin și Dick Foran (trecuți cu litere mici). Reclama se menținea în limitele decenței. Am spicuit-o doar pentru particularitatea ei curioasă : numele lui Humphrey Bogart — deținătorul rolului banditului — nici nu era pomenit. Reamintim anul : 1936.

Susținînd, pe o altă pagină, că Marion Davies și Dick Powell în *Iubirea mea nu moare* erau „cea mai populară pereche a Americii" — ceea ce constituia o pură născocire ! — prospectul ne spune în cîteva cuvinte subiectul : „Era fratele împăratului... trecuse Oceanul pentru a cumpăra colonii Franței... și găsise acolo, printre oameni noi, fata pe care o aștepta sufletul lui... romanța de dragoste își înalță către cer eternul cîntec... și două lumi, zece secole nu o vor putea înfrînge !"

Scanned with OKEN Scanner

Să nu ne pripim. Să așteptăm. Cele zece secole încă n-au expirat...

De la dragoste, din nou *suspense*... „Teroare! Groază! Senzație! Boris Karloff, stăpînul misterului, în *Moartea se răzbună*. Extraordinara invenție a colonelului Lindberg, «Inima electrică»... pentru prima oară pe ecran... pentru prima oară explicată celor cinci continente... Un om a fost electrocutat pentru o crimă pe care n-a comis-o... dar de dincolo de mormînt se înalță răzbunarea... nenorocitul învie... și umbra lui se întinde, uriașă, în fiecare noapte, pînă în zorii în care o a doua crimă îl va dezlega de un înspăimîntător blestem..."

...Și, într-adevăr, nenorocitul a fost dezlegat pînă la urmă de blestem. Noi însă, nu...

Altă prezentare: „Pe Coasta de Azur... printre palmieri și portocali... Dolores del Rio s-a îndrăgostit de Warren William. Sfîrșitul acestui roman minunat vi-l va povesti *Văduva din Monte Carlo*."

Întrucît considerăm că am dat suficiente exemple, încheiem prezentarea prospectului cu ultima reclamă:

„Aventuri! Emoții! Dragoste! Dick Foran, *cow-boy*-ul cu vocea de aur, vă va cuceri în două superfilme: *Ferma morții* și *Trădare*. Pe cîmpiile nesfîrșite ale Americii, colindă, în goana calului, un *cow-boy*... Are brațul de fier și vocea de aur... care inimă de fată a rezistat, vreodată, acestei perfide împerecheri?"

Scanned with OKEN Scanner

Nu, prietenii noştri nu erau săraci cu duhul. Rotiţe minuscule ale unui uriaş mecanism nu făceau decît să se învîrtească în direcţia indicată de tabloul de comandă... Iar, drept scuză, invocau aforismul lui Bernard Shaw care susţinea că dacă peste 10% dintre spectatori se pronunţă favorabil despre un film, acel film este, în mod cert, ratat. Persoanele de faţă, bineînţeles, erau excluse...

◆

N-avem de gînd să vă vorbim despre primul film românesc, *Războiul Independenţei*, realizat în 1912, nici despre *Ciuleandra*, după Liviu Rebreanu, *Venea o moară pe Siret*, după Sadoveanu, *Ţiganca de la iatac*, *Doamna de la etajul doi* şi celelalte cîteva jaloane ale scurtei istorii antebelice a filmului românesc. Am menţionat aceste titluri doar pentru a face o paralelă între industria reală de astăzi şi... fata morgana de ieri. Totuşi, veţi spune, s-au realizat cîteva filme. Unde şi cine le-a realizat ? Vă răspundem : nişte visători, nişte emuli moderni ai lui Don Quijotte, care se hrăneau cu iluzii şi erau suspectaţi de... nevroză astenică — spre a folosi o exprimare eufemistică. Aceşti paria ai societăţii — supuşi oarecum aceleiaşi ostracizări suferite de către artiştii de teatru — erau veşnic cu proiecte în buzunare (altminteri goale) şi într-o perpetuă goană după comanditari. Să facă un film, indiferent în ce condiţii, independent de gajuri, doar să-şi atingă ţelul şi să supravieţuiască. Doi dintre

Scanned with OKEN Scanner

cei mai... periculoşi visători erau regizorii Jean Mihail şi Jean Georgescu. Primul n-a avut fericirea să-şi vadă visul înfăptuit — posibilitatea de a munci organizat şi continuu într-o adevărată industrie cinematografică — din pricina unui stupid accident de automobil care l-a imobilizat pe patul suferinţei pînă la sfîrşitul vieţii. Jean Mihail nu era un neofit în regia cinematografică. Între anii 1919 şi 1922 fusese prim-asistent al reputatului regizor austriac Max Neufeld, în studioul „Vita Film" din Viena, şi deprinsese de la acesta toate tainele meşteşugului cinematografic. Unul dintre filmele sale, *Povara*, a fost apreciat elogios de presa franceză cu prilejul prezentării lui în premieră pe ecranul cinematografului „Empire" din Paris. *Trenul-fantomă*, a cărui regie a semnat-o mai tîrziu, a constituit la vremea lui un remarcabil succes (avea şi o distribuţie excelentă, în frunte cu Tony Bulandra) şi reluarea lui, cu cîţiva ani în urmă, pe micul ecran, a confirmat „rezistenţa" în timp, din punct de vedere artistic, a peliculei respective. În primii ani de după eliberare, a realizat un documentar, *Rapsodia rustică*, prezentat şi la Festivalul de la Cannes, unde s-a situat în fruntea unei liste impresionante însumînd 83 de documentare produse de diferite ţări. Într-un interviu acordat în acea epocă, Jean Mihail îşi mărturisea „crezul" cinematografic în următoarele cuvinte: „Filmul trebuie să fie realist, realitatea nu trebuie stilizată inutil. Filmul trebuie să arate viaţa aşa

Scanned with OKEN Scanner

cum este, fără grandilocvență. După războiul actual (era în 1947 — *n.a.*) filmului îi incumbă o mare și splendidă misiune. El trebuie să contribuie la răspîndirea atmosferei de «omenesc», evitînd patosul fals și demagogia sloganurilor. Adevărata artă trebuie să-și aibă rădăcinile cît mai adînc înfipte în inima poporului, să fie înțeleasă și iubită de el. Film fără teorii și fără moralitate impusă. Nici uniformitate sau standardizare, care sînt cei mai mari dușmani ai artei, ci numai fapte trecute prin minunatul limbaj al artei cinematografice. Nu filme care încearcă să frapeze spectatorul printr-un lirism oarecare, ci autenticitate și adevăr, fără echivoc, iată — după modesta mea părere — calitățile care ar trebui să stea la baza unei realizări cinematografice." Întrebat despre metoda sa de lucru, J. M. spunea : „Eu sînt un foarte modest realizator care de mai bine de un sfert de veac mă străduiesc, în mijlocul tuturor greutăților imaginabile, care stau în drumul filmului românesc, să obțin în realizările mele ceea ce omenește e posibil de obținut în atari condițiuni. Îmi iubesc cu pasiune meseria și lupt cu îndîrjire să am rezultatul pe care-l doresc. Cu toate acestea, în timpul atîtor realizări, fie în țară, fie în studiourile din Viena și Budapesta, cînd am avut prilejul să dirijez valori ca Maria Ciucurescu, Elvira Godeanu, Lily Flohr (Berlin), Klementine Plessner (Viena), Tony Bulandra, Gh. Storin, George Vraca, Valentineanu, Bulfinski, am ținut tot timpul seama că în fiecare

Scanned with OKEN Scanner

dintre acești interpreți există ceva caracteristic pe care ea sau el trebuie să-l ofere publicului și am avut grijă să nu întrerup acest curent direct și subtil. În cinematograf, subiectul, intriga determină genul cadrului. Pentru mine, acțiune și peisaj devin o singură expresie. Muzica — pe care o putem numi tot un fel de peisaj sonor — se contopește cu acțiunea și peisajul într-o noțiune caracteristică și expresivă. Pentru mine, cîmpul e sonor. La fel și pădurea, apa, noaptea, zorile. Le simt, le umanizez." La întrebarea „ce mijloace credeți că sînt indicate pentru a pune la dispoziția cineaștilor români materialul uman necesar ?", răspunsul lui Mihail era următorul : „Nici un alt mijloc decît acela de a lăsa realizatorilor deplina libertate în a-și alege acest material. Pentru că prima și poate cea mai gravă problemă a oropsitului nostru film românesc, de ale cărui scăderi ne dăm noi cei dintîi seama, este tocmai aceea a capitaliștilor cu veleități de scenariști și care, dacă nu comit vreo «operă», apoi, prin faptul că finanțează filmul, îți impun nu numai «ideile» lor de artă, dar te obligă să le transformi și familia de ambe sexe în artiști de cinematograf..."

Întrebarea „Unde și cine a realizat filmele ?" a primit, în rîndurile de mai sus, doar un răspuns parțial. Cine, am văzut... deși trebuie scoase la iveală, din tagma visătorilor, și alte nume ca, de pildă, regretatul regizor de teatru Ion Șahighian,

Scanned with OKEN Scanner

Stroe şi Vasilache şi alţii, mai mult sau mai puţin profesionişti în domeniul celei de-a şaptea arte.

Dar unde, adică în ce condiţii ?

Într-un reportaj publicat în 1939, în revista „Cinema", sub titlul *Se turnează un nou film românesc*, scriam în introducere : „Năzuinţele către idealul atît de scump al înfăptuirii unei industrii naţionale, năzuinţe potolite o clipă de eşecul *Doamnei de la etajul doi*, au început să scînteieze iarăşi... Se turnează un nou film românesc... Încă o pilulă de încredere, un imbold izvorît dintr-o ambiţie magnifică şi — fatalitate — tot particulară. Oricare va fi rezultatul — şi cele cîteva clipe petrecute în modestul studio ne îngăduie să păstrăm un reconfortant optimism — realizatorii noului film au stima noastră pentru actul de curaj — e trist, dar adevărat ! — de a se fi încumetat să cheltuiască bani, talent şi energie fără vreo asigurare prealabilă, fie morală, fie materială."

Iată ce a văzut reporterul în studiourile româneşti tip 1939 :

„Dionisie 60. Eintracht. O firmă veche, murdară, arată originea — sală de dans — a actualului studio de film. Înainte de a pătrunde în sala magică, privirile noastre caută în jur. Ne aflăm acum într-un fel de hol care are aerul şi denumirea de sală de recreaţie a interpreţilor. De fapt, în această încăpere ar fi trebuit să fie «lojile» starurilor... Nu sînt însă decît cîteva scaune şi vreo două mese. În stînga uşii prin care am intrat, o firmuliţă indică :

Scanned with OKEN Scanner

«Biroul producției». (Hotărît lucru, modelul n-a fost luat după biroul lui... Samuel Goldwyn.) Cîțiva pași mai încolo, vedem un atelier de croitorie în care se calcă haine și... se îmbracă figuranții. Alăturat, garderoba „divelor". Am văzut aproape tot. Numai studioul nu... Șeful de presă ne invită să intrăm. Sala de dans a împrumutat atmosfera de studio. Mirosul greu al mucavalei lipite cu clei, cablurile așezate parcă înadins ca să te împiedici de ele, reflectoarele care degajă o căldură înăbușitoare, oamenii pe jumătate goi, cocoțați pe o estradă de unde mișcă aparatele, figurile ireale de ceară ale actorilor și, în sfîrșit, tradiționalele țipete...

Sala, dacă nu e prea largă, în schimb e foarte înaltă. Aerul e irespirabil. Părăsim platoul și ajungem în curte. Acolo își petrec stelele timpul liber dintre două filmări...

Sîntem de două ore în studio. E seară. Întrebăm dacă se mai turnează. Da, pînă la 7 dimineața."

A, am uitat să adăugăm că era vorba de filmul *Se aprind făcliile,* după un scenariu de Isaiia Răcăciuni, în regia lui Ion Șahighian și cu o distribuție avîndu-i ca protagoniști pe George Vraca și Costache Antoniu.

Dar dacă această imagine a condițiilor nu vi se pare suficient de plastică, reproducem „spovedania" lui Jean Georgescu din revista „Cinema", 1946, după terminarea filmului *Visul unei nopți de iarnă* :

Scanned with OKEN Scanner

„Nici eu nu mai știu cum și parcă nici nu-mi vine să cred, dar s-a terminat...

Realizarea acestui film ar face obiectul unei lungi și interesante descrieri, cu atît mai mult cu cît prezintă pe lîngă partea documentară și momente umoristice inedite. E de ajuns să mă gîndesc că în studiou, care are dimensiunile de 19 m pe 10 m — cam jumătate din mărimea holului Palatului Telefoanelor — a trebuit să construim o stradă și să facem să circule și un automobil și care automobil devenea o problemă din momentul în care a trebuit să-l introducem în așa-zisul studiou, ușile de la intrare fiind improprii pentru accesul unui astfel de accesoriu.

Manevra ce se ocazionează la introducerea vehicolului în studio dă naștere unor scene de un haz irezistibil, dac-ai privi aceasta la rece. În filmul *O noapte furtunoasă*, într-o situație similară, lucrurile au mers și mai greu. Atunci, în locul automobilului, era o trăsură cu doi cai ; a trebuit să deshămăm caii și să-i introducem unul cîte unul, apoi roțile din spate ale trăsurii și așa mai departe. Am fost deseori întrebat de ce ține așa de mult turnarea unui film. Iată : odată un decor terminat, nemaiavînd loc pe același platou pentru construirea altui decor, trebuie să-l dărîmăm pe cel terminat ca să construim următorul. Această lucrare ia cel puțin 12 zile, fără să mai pui la socoteală mobilatul. Pentru aceasta trebuie să alergi din magazin în magazin și prin casele prietenilor. În sfîrșit, și

Scanned with OKEN Scanner

acest decor a fost terminat. Iată că sosește și negativul primului decor, cu o notă în care ești anunțat că scenele numărul X din decorul precedent s-au stricat la developare. Ce te faci ? Refaci decorul sau tai scenele ? Vă întreb pe dumneavoastră... Dar dacă am avea în țară mai multe laboratoare și mai utilate ca să poată livra materialul la timp, s-ar constata accidentele imediat și s-ar evita multe neplăceri. Una din chestiunile cele mai spinoase cred că este procurarea accesoriilor. Eu însumi a trebuit să combin niște cauciuc de camere de automobil cu vopsea care să-mi furnizeze cîteva felii de șuncă necesare într-o scenă. Asistentul meu trebuia neapărat să-mi facă rost de un copac întreg. Sarcină foarte grea. De unde să iei un copac ? Din pădure. Dar ca să-l tai, trebuia autorizație, oameni cu topoare, transport etc. Și timp pierdut, și bani mulți ; în plus, copacul trebuia să fie în studio în cel mult patru ore. Nu știu ce-a făcut, ce-a dres asistentul, dar două ore mai tîrziu, intrînd în studio, văd gogeamite copacul plantat la locul convenit. Bineînțeles, l-am felicitat pentru această promptitudine. Mult mai tîrziu, mi-am dat seama că în curtea din fața studioului era un copac de care locatara căsuței din fund își agăța rufele. Să fie vreo legătură cu copacul meu din studio ? Nu știu ce să cred. Mister. Același mister care cred că dăinuiește și pentru locatara cu rufele. Unde i-a dispărut copacul ?

Scanned with OKEN Scanner

Am avut cu acest film atîtea greutăţi încît astăzi, cînd e gata, sînt confuz.

Îndrăznesc să afirm că noi sîntem nişte eroi şi nici un actor sau regizor străin n-ar fi putut face, în condiţiile acestea, un film. Se vede treaba că e ceva de capul nostru dacă totuşi l-am dus la bun sfîrşit."

Puteam găsi un omagiu mai convingător pentru visătorii filmului românesc de odinioară ?...

Scanned with OKEN Scanner

INVAZIA VEDETELOR

Fluxul de vedete care se revărsase pe ecranele noastre în perioada interbelică, și îndeosebi în cea de-a doua parte a deceniului al patrulea, luase proporții într-adevăr uriașe.

Star-sistemul era la apogeu.

Fabrica de vedete din Hollywood invadase piața internațională cu produsele sale, unele de foarte bună calitate, cele mai multe nedepășind limitele mediocrității, în sfîrșit unele doar decorative, strălucind prin elemente exterioare, străine harului adevărat.

Astfel, chipuri originale, personalități distincte, individualizate, staruri frumoase și talentate, sau numai frumoase, reprezentante ale tuturor genurilor — tragedie, dramă, comedie de salon, burlesc —, voci cultivate care obținuseră consacrarea pe scenele operei sau ale *music-hall*-ului, magicieni ai dansului, comici de diverse tipuri, copii-minune, gangsteri, eroi de filme de capă și spadă — se revărsau necontenit ca dintr-un corn al abundenței...

Scanned with OKEN Scanner

Din această lume devenită între timp a umbrelor și fantomelor, timpul, îndeplinindu-și opera de triere, a păstrat valorile autentice, fie în istoria cinematografului, fie în memoria cinefililor.

◆

Bucureștiul interbelic a admirat un mare actor, *George Arliss*, care dacă ar mai fi trăit astăzi, ar fi fost de mult centenar... Fiu al unui tipograf și editor englez, jucase, la începutul carierei sale, în comedii muzicale și diverse piese de teatru, pe scenele londoneze. A plecat apoi într-un turneu, programat să dureze patru luni, în America și, în urma succesului obținut, și-a prelungit șederea cu încă... douăzeci de ani. A debutat pe ecran în 1929, la vîrsta de 61 de ani. Era mic de statură, adus din spate și cu o față plină de zbîrcituri, dar avea scînteia geniului. L-am văzut în *Disraeli, Casa Rothschild, Voltaire, Richelieu*, patru creații remarcabile prin autenticitate și vigoare.

◆

Unul din cei trei membri ai „dinastiei" Barrymore, *Lionel Barrymore* (fratele lui Ethel și al lui John), a reprezentat o prezență familiară și îndrăgită de cinefilii noștri, deși nu era nici tînăr, nici frumos. Publicul îi prețuia calitățile de actor de compoziție. După o carieră remarcabilă în perioada filmului mut, a stîrnit senzație cu primul său film vorbitor, *Leul și șoarecele*. A regizat apoi

Scanned with OKEN Scanner

o piesă într-un act, *Confesiune,* care a plăcut atît de mult diriguitorilor studioului, încît i-au încredințat regia multor filme importante. Tocmai cînd era pe punctul de a abandona actoria pentru regie, i s-a propus să joace alături de Norma Shearer în *A Free Soul.* Creația lui din acest film a fost socotită cea mai bună interpretare a anului 1931, i-a adus Premiul Academiei de Arte și Științe Cinematografice și l-a înscris printre starurile lui Metro Goldwyn Mayer. Pe ecranele bucureștene a mai fost văzut apoi în *Mata Hari,* cu Greta Garbo, în *Arsène Lupin,* cu fratele său John, în *Grand Hotel,* alături de o întreagă pleiadă de staruri M.G.M., în rolul lui Rasputin din *Tragedia Romanovilor,* în *David Copperfield, Dama cu camelii,* cu Garbo, în *Căpitanii curajoși,* cu Spencer Tracy și Freddie Bartholomew și în multe alte pelicule în care, chiar dacă nu deținea un rol principal, punea uneori în umbră chiar „capetele de afiș".

◆

Wallace Beery era un munte de om cu o candoare de copil... Avea o timiditate cuceritoare. Gestul lui exprimînd sfiiciune și stinghereală — își trecea mereu mîna peste obraz — devenise celebru. După ce fusese dresor de elefanți la un circ, ajutat de fratele lui, corist într-un teatru muzical, obținuse și el un rol într-o comedie. Mai tîrziu, a fost angajat de studiourile Essanay, unde a cunoscut-o pe Gloria Swanson, pe atunci simplă figurantă, cu

Scanned with OKEN Scanner

care s-a căsătorit. Este amuzant detaliul că prima lui apariţie cinematografică într-o bobină de două acte îi cerea să interpreteze rolul... unei tinere servitoare suedeze. Cînd a devenit star, M.G.M. a socotit drept o reclamă eficientă popularizarea meseriei lui din trecut, difuzînd numeroase fotografii care-l înfăţişau în costum de dresor, cu biciul în mînă.

Wallace Beery s-a bucurat de o mare priză în rîndurile publicului românesc. În afară de creaţia din *Piciul* — unde apărea, pentru prima oară, „copilul minune" Jackie Cooper — a rămas vie în amintire, în ciuda scurgerii anilor, interpretarea lui din *Bowery, cartierul îndrăgostiţilor.*

Personajele în care se simţea la largul lui erau oamenii simpli, năpăstuiţi, obidiţi. Cînd a fost distribuit într-un rol de industriaş, parcă purta o haină străină, prea strîmtă. Nu-i pria atmosfera saloanelor elegante. De neuitat a rămas şi creaţia sa din *Viva Villa,* în care interpreta convingător rolul eroului naţional mexican, Pancho Villa.

◆

O prezenţă singulară, în perioada interbelică, a fost *Charles Laughton.* Înzestrat cu o mobilitate de expresie foarte personală, cu multă sensibilitate, a dăruit istoriei filmului pagini-unicat. Indiferent de natura rolului, s-a identificat cu personajul.

Scanned with OKEN Scanner

Părinții săi — asigura fișa lui biografică — erau pe cale de a săvîrși o mare eroare îndemnîndu-l să urmeze cursurile Academiei navale de la Dartmouth, Anglia. El a preferat însă luminile rampei catargelor... și s-a angajat ca funcționar la un hotel pentru a-și aduna banii necesari studiilor teatrale. Ironia destinului! După ce a absolvit Academia de Arte Dramatice, primul rol interpretat a fost personajul unui comandant paranoic de submarin, în *Diavolul și adîncurile.*

În 1932, Cecil B. DeMille i-a încredințat rolul lui Nero în *Semnul crucii,* prilejuindu-i începutul unei cariere prestigioase[1]. Mai tîrziu, scena mesei din *Henric al VIII-lea* în care, prin cîteva gesturi și expresii, Laughton izbutea să dezvăluie trăsăturile caracteristice ale personajului său; sau figura lui Javert, comisarul din *Mizerabilii,* prizonier al simțului datoriei, care se sinucide pentru a-și putea elibera cu conștiința împăcată prizonierul, au rămas pilde de interpretare actoricească de mare rafinament.

De-aș avea un milion, film în care Paramount distribuise toate numele de răsunet deținute „în exclusivitate" (Gary Cooper, George Raft, Carole Lombard etc.), era o povestire în mai multe epi-

[1] Au urmat: *Viața particulară a lui Henric al VIII-lea,* pentru care a primit Premiul „Oscar" *De-aș avea un milion, Mizerabilii, Răscoala de la Bounty, Rembrandt, Eu, Claudius, Cocoșatul de la Notre Dame, Povestiri din Manhattan* și, în perioada războiului, *Țara aceasta este a mea* a lui Renoir, iar mai tîrziu *Cazul Paradine* al lui Hitchcock.

Scanned with OKEN Scanner

soade, de tipul *Povestiri din Manhattan* și *Un carnet de bal*, ale lui Duvivier, fiecare episod urmărind să surprindă o reacție, o psihologie umană, pe un fond de amară ironie. Astfel, lui George Raft i se anunța că devenise milionar tocmai cînd avusese ghinionul să se afle... în dosul gratiilor (era de profesiune... gangster), iar Laughton, umil funcționar, primea vestea moștenirii milionului la biroul său. Bietul funcționar era terorizat de șeful lui, care ținea tot timpul sabia lui Damocles atîrnată deasupra capului său pentru pagubele provocate în timpul serviciului. În clipa cînd i se vestește că a devenit posesorul unui milion, nu-și manifestă în nici un fel bucuria — spre uimirea colegilor săi —, se îndreaptă liniștit spre cuier, își ia pălăria și bastonul și începe să urce tacticos scările care duc către biroul șefului. Ajuns în dreptul ușii, o deschide și, fără a rosti vreun cuvînt, scoate limba, însoțind gestul de zgomotul specific, în fața superiorului său care rămîne trăsnit. Apoi închide ușa la loc și pleacă. Era satisfacția supremă, singura pe care o văzuse de la început în milionul ce-i picase din cer.

Cînd lui Laughton i s-a încredințat rolul titular din *Cocoșatul de la Notre Dame*, toată lumea credea că umbra lui Lon Chaney, interpretul primei versiuni, va constitui un handicap pentru el. Dar Laughton declara: „Înțeleg perfect că prima versiune a acestui film a fost remarcabilă pentru epoca respectivă, dar interpretarea lui Lon Chaney

Scanned with OKEN Scanner

nu va influența propria mea interpretare a rolului. Actorul care-l joacă pe Quasimodo, adăuga el, poate să dea curs liber imaginației sale, căci în carte nu se spune nimic despre aspectul său fizic, în afară de faptul că e cocoșat. Dealtminteri, eu abordez întotdeauna un rol ca și cum nimeni nu l-ar mai fi jucat înainte."

Interpretarea lui Laughton se concentra mai mult asupra aspectului moral al personajului decît asupra machiajului și aspectului fizic.

Un amănunt: Elsa Lanchester, soția lui în viață, i-a fost partenară în aproape toate filmele, remarcîndu-se îndeosebi în *Rembrandt*, în rolul Saskiei, una din soțiile pictorului.

◆

De numele lui *Paul Muni* sînt legate cîteva din producțiile epocii de aur ale cinematografului american. Era supranumit „Omul cu o mie de chipuri" datorită personajelor variate cărora le-a dat viață pe ecran. Debutul său în *Scarface* al lui Howard Hughes, unul din primele filme de gangsteri, rămas apoi ca model al genului în istoria „vorbitorului", a stîrnit mare vîlvă. În același an, a realizat *Sînt un evadat*, film de factură asemănătoare și cu egal răsunet [1].

[1] Treptele următoare ale carierei sale au fost marcate de *Povestea lui Louis Pasteur*, *Ogorul*, *Viața lui Emile Zola*, *Juarez* și o sensibilă poveste de dragoste cu implicații psihologice, *Nu sîntem singuri*.

Scanned with OKEN Scanner

Provenit dintr-o familie de artişti şi muzicieni, tatăl şi mama sa fiind actori, iar cei doi fraţi ai săi muzicieni, Paul Muni, născut Muni Weissenfreund, la Viena, a emigrat de foarte tînăr în America şi s-a consacrat, la început, teatrului.

Se pare că era un actor foarte modest şi de o conştiinciozitate rară. Cînd primea un rol, îşi petrecea mai multe săptămîni în faţa oglinzii, pînă ce „arăta" ca personajul său. Pentru Pasteur ca şi pentru Emile Zola, îşi lăsase barbă ca să obţină un efect cît mai apropiat de realitate. Declara deschis că îi displac aplauzele şi era de părere că „nici un actor n-ar trebui să iasă din rol pentru a se înclina în faţa publicului".

Într-un articol intitulat *Ce-am aflat graţie rolurilor mele*, pe care l-am reprodus în „Cinema", Muni spunea : „Înainte de a începe să mă ocup de filmul *Viaţa lui Emile Zola* nu ştiam că, în liceu, marele scriitor era atît de leneş încît profesorii săi spuneau că nu va izbuti în nici o carieră şi îi dădeau notele cele mai proaste la literatură. Dar cînd, după ani şi ani, a început să lucreze, muncea zece ore pe zi într-o librărie, apoi, venind acasă, se închidea în camera sa şi scria mii de cuvinte... Era atît de sărac cînd a început să scrie încît iarna trebuia să stea toată ziua în pat, neavînd bani să-şi cumpere lemne. Cu o mînă ţinea cuverturile, iar cu cealaltă scria... Odată s-a văzut nevoit chiar să-şi vîndă singura pereche de pantaloni ca să-şi cumpere de mîncare. Această tinereţe mizeră a

Scanned with OKEN Scanner

avut influenţă asupra vieţii sale de mai tîrziu. Majoritatea operelor sale au fost scrise noaptea. Cînd avea inspiraţie ziua, trăgea perdelele şi aprindea lampa."

Cînd, în 1947, i s-a propus să interpreteze rolul lui Nobel pe ecran, Paul Muni s-a deplasat în Italia pentru a se documenta asupra personajului său. Nobel părăsise Parisul, stabilindu-se la San Remo, unde-şi cumpărase o vilă, în care şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii.

Duşman înverşunat al star-sistemului practicat în acea epocă, Muni avea o puternică aversiune faţă de însuşi termenul de „star". În contractele sale era stipulat întotdeauna că nu va face mai mult de două filme pe an. În felul acesta, avea posibilitatea să se reîntoarcă, din cînd în cînd, la prima lui iubire : teatrul.

Aceste amănunte „indiscrete" sînt demne de crezare deoarece au fost extrase din albumul cu biografii oficiale editat de studiourile Warner Bros, sub titlul *Siluete de staruri, actori şi regizori ai casei Warner Bros Inc.*, stagiunea 1937—1938...

◆

Cînd *Fred Astaire* făcea Bucureştiului obişnuita sa vizită anuală... pe ecrane, parcă întîlneai mai multe chipuri senine pe stradă. Filmele fenomenalului dansator aveau darul să încînte nu numai prin evoluţiile coregrafice pline de eleganţă,

Scanned with OKEN Scanner

grație, ritm și o fantezie debordantă, ci și prin melodiile inspirate menite să devină șlagăre: Carioca, Beguina, Continental...

Subiectele erau mai mult decît facile — simple pretexte, antracte între două tablouri, pauze pentru recăpătarea respirației. Nici titlurile filmelor nu prezentau vreo importanță, numele lui Fred Astaire figurînd în anunțuri cu litere de-o șchioapă, în vreme ce titlul trebuia căutat cu lupa.

Cunoscuse gloria încă de la vîrsta de 17 ani, cînd era aclamat pe Broadway, alături de sora sa. Dar aceasta căsătorindu-se, Fred, rămas singur, n-a mai avut succesul dinainte. În 1933, s-a „relansat" odată cu rolul primit alături de Joan Crawford în *Venus dansează*. În același an, i s-a încredințat rolul principal din filmul *Carioca*, unde a apărut pentru prima oară cu Ginger Rogers, alături de care avea să înregistreze o lungă serie de succese: *Roberta, Piccolino, Veniți cu flota, Swing, Să dansăm*. Despărțit o vreme de partenera sa, Fred Astaire n-a mai dobîndit același succes, dar firul întrerupt a fost reînnodat de *Amanda* și efectul s-a dovedit salutar...

Partenerele ulterioare ale lui Fred Astaire — Eleanor Powell, Rita Hayworth etc. — n-au mai dat strălucirea de odinioară cuplului. Ginger și Fred au rămas buni prieteni și, în urmă cu cîțiva ani, ea a scris chiar o carte despre partenerul ei, în amintirea anilor lor de glorie.

Scanned with OKEN Scanner

Presa de specialitate a vremii susținea că o mare prietenie îl lega pe Fred Astaire de Douglas Fairbanks-senior. Dispariția acestuia a fost o pierdere pe care Fred a resimțit-o multă vreme. Astaire îl idolatriza pe Fairbanks pentru imboldul pe care-l dădea lumii să guste din plăcerile vieții, pentru propria lui dragoste pătimașă de viață. Iar actorul George Murphy, într-un articol intitulat *Prietenul meu Fred*, îi descoperea acestuia multiple calități, printre care lipsa de invidie profesională. „În timpul turnării filmului *Broadway Melody* — sublinia el — nu ne-am certat nici măcar o dată, ceea ce e un lucru rar pentru un film în care apar trei dansatori (Astaire, Eleanor și eu)."

◆

Cine ar putea s-o despartă pe *Ginger Rogers* de Fred Astaire, de dans și de virtuozitățile coregrafice ? Deși în 1940 a primit Premiul „Oscar" pentru interpretarea din *Kitty Foyle*, unde apărea fără Fred.

Am văzut-o pentru prima oară în 1933, în *Strada 42*, o comedie muzicală în care făcea cvasifigurație interpretînd personajul unei dansatoare plictisite, acre și blazate. Filmul avea ca vedetă principală pe Ruby Keeler, o actriță frumușică, dar mai puțin înzestrată, care dealtfel a dispărut curînd de pe firmamentul Hollywoodului. Ginger Rogers vorbea — cît de frumos și convingător ! — cu picioarele. Mai tîrziu aveam să descoperim ac-

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

trița sensibilă de comedie și să aflăm despre o a treia fază a ciclului carierei ei, tipul de seducătoare...

Îngăduiți autorului să profite de acest prilej pentru a mărturisi o „crimă" care-i apasă conștiința profesională de mai bine de patru decenii : uciderea actriței Ginger Rogers... în paginile revistei „Cinema", cînd starul era în plină glorie și perfect sănătoasă.

Iată cum s-au petrecut faptele. Citind într-o revistă străină că Ginger Rogers a murit — desigur, invenția năstrușnică a unui gazetar în pană de subiecte senzaționale — nu ne-am mai ostenit să controlăm știrea și am publicat-o în „Cinema". Mai mult decît atît, drept omagiu adus... memoriei vedetei, am însoțit vestea cu primul capitol din *Adevărata povestire a vieții mele* de Ginger Rogers, reprodus din revista „Modern Screen". Și astfel, cîteva săptămîni la rînd, am publicat în foileton povestea vieții „răposatei".

În lumea noastră cinematografică, adevărul și născocirile conviețuiau atît de armonios și erau atît de strîns legate între ele încît, iată, au trecut patruzeci de ani și mai bine și „crima" n-a fost cercetată de nimeni, nu s-a oferit nici un premiu pentru prinderea asasinului...

◆

Cînd, în urmă cu doi ani, micul ecran l-a readus în fața noastră pe *Bing Crosby* într-un show

realizat la Hollywood, instinctiv am alăturat în gînd două imagini : cea din 1940, cînd Bing Crosby, una din cele mai populare vedete ale filmului, scenei și radioului cucerise tineretul american — și cea din 1974 în care un domn respectabil, aflat la vîrsta senectuții (împlinise 70 de ani), abia aștepta să-și termine obositorul număr și să se odihnească după efortul depus. În ultima ipostază, abia dacă mai răsuna ecoul vocii calde, cu un timbru profund, care făcuse din el ani de-a rîndul un Tom Jones al epocii.

După cum lui Fred Astaire nu i se cerea decît să danseze, tot astfel nimeni nu aștepta de la Bing Crosby altceva decît să cînte. Toate scenariile care i se scriau urmăreau doar să creeze punți de legătură cît mai agreabile între două melodii. Poate cu o singură excepție : *Going my way — Merg pe drumul meu*, pentru care a primit „Oscarul" anului 1944.

Deși familia lui voia să-l vadă îmbrățișînd avocatura — spune fișa sa biografică — Bing Crosby și-a întrerupt studiile și, împreună cu un coleg, a pus bazele unei formații muzicale. Celebrul dirijor de orchestră Paul Whiteman l-a auzit și l-a angajat ca solist vocal. După o lungă serie de succese, renumita formație a fost invitată să apară în filmul *Regele jazului*. Dar Bing Crosby s-a despărțit de orchestra lui Whiteman și a devenit solist la Cocoanut Grove din Los Angeles, unde a repurtat un succes imens, care i-a deschis porțile celebrității.

Scanned with OKEN Scanner

în perioada interbelică, trecea drept unul dintre cei mai bogați actori, posedînd numeroase proprietăți, grajduri de cai de curse etc.

Printre numeroasele frumuseți care decorau ecranele noastre, *Deanna Durbin* a personificat floarea gingașă a adolescenței... Avea doar paisprezece ani cînd a uimit și încîntat publicul cu vocea ei de cristal, care anunța o viitoare mare cîntăreață de operă. Descoperită odată cu Judy Garland, apărea, în 1936, în *Trei fetițe dulci,* alături de alte „fetițe" necunoscute, Nan Grey și Helen Parrish.

Prin temperamentul, drăgălășenia și candoarea ei, Deanna Durbin aducea primăvara pe ecran. Publicul nostru i-a arătat multă simpatie făcînd din filmele ei următoare: *O sută de băieți și o fată, Primul bal, Parada primăverii* și *Eterna Eva* mari succese de casă, deși erau doar niște nimicuri amuzante.

În 1947, cînd Deanna Durbin împlinise 25 de ani, am citit un reportaj într-o revistă străină în care se spunea că actrița păstrează cîte o copie a fiecăruia din filmele ei și că, uneori, se amuză proiectîndu-le. „Ce timpuri! exclama Deanna. Dar eu nu mai am paisprezece ani. Acum sînt femeie și mamă..." O fotografie care însoțea reportajul o înfățișa pe Deanna Durbin împreună cu cel de-al doilea soț al ei, Felix Jackson, în vîrstă de 50 de

Scanned with OKEN Scanner

ani, producător de filme, autor de comedii și regizorul ultimelor șapte filme ale Deannei. Trecuse primăvara...

◆

Generația actuală a cunoscut sub numele de *Judy Garland* o mare actriță de dramă prin rolul episodic, dar tulburător, din *Procesul de la Nürenberg*, dublată de o distinsă „doamnă a cîntecului" cu show-uri proprii.

Generația dintre cele două războaie a cunoscut o Judy Garland adolescentă cu temperament vulcanic și voce cuceritoare care debutase într-un scurt metraj intitulat *În fiecare duminică după-amiază*. Era în 1936, anul care vestea începutul marii ascensiuni. Primul succes: *Broadway Melody 1938*. În acest film, Judy personifica o tînără cinefilă îndrăgostită de Clark Gable, căruia îi adresa, pe note, o scrisoare de dragoste. Cîntecul se chema *Dragă Mr. Gable*. Farmecul juvenil, candoarea și gingășia erau atributele principale ale interpretării ei.

A urmat savuroasa versiune cinematografică a basmului *Vrăjitorul din Oz* în care Judy Garland făcea dovada multiplelor ei însușiri, primind „Oscarul" din 1939. Ideea regizorului W.S. Van Dyke de a o introduce în... familia judecătorului Hardy, alături de Mickey Rooney, în *Andy Hardy iubește*, a dat naștere unui cuplu care avea să se bucure de o imensă popularitate.

Scanned with OKEN Scanner

Judy Garland ediția 1936 trăiește acum din nou pe ecran prin fiica sa Liza Minelli, care îi reeditează succesele, fiind considerată unul din cele mai bune produse ale pepinierei Hollywoodului din toate timpurile.

◆

O „rețetă de succes" a epocii a fost *Sonja Henie*. Filmele ei, deși aveau scenarii ridicol de simpliste, se bucurau de favoarea publicului larg. Toate își justificau existența prin numerele de virtuozitate sportivă, la care se adăugau : o infinită grație de dansatoare, un căpșor blond cu gropițe în obraji și doi ochi vii exprimînd bucuria de a trăi. Reflectoarele erau aproape tot timpul ațintite asupra ei, urmărindu-i evoluțiile și zîmbetul ce nu-i părăsea nici o clipă buzele. Filme „Sonja Henie" de la prima și pînă la ultima bobină.

Dealtfel, performanțele ei sportive uluitoare — de zece ori campioană mondială de patinaj artistic și de trei ori campioană olimpică — îi aduseseră primul contract cu 20-th Century Fox. Harry Brand, directorul serviciului de publicitate, scria în biografia Sonjei Henie : „La prima vedere, apare ciudat faptul că o patinatoare a devenit deodată actriță, deși e blondă și atrăgătoare. Dar, după ce asculți explicațiile Sonjei, nu ți se mai pare deloc ciudat." Ascultați explicațiile : „Încă din copilărie am dorit să apar pe scenă. Mai întîi am vrut să fiu balerină și am studiat dansul pînă la vîrsta

Scanned with OKEN Scanner

de douăzeci de ani. Patinajul nu este numai un sport, ci și o artă. Am patinat în fața a sute de mii de oameni. Încă de cînd am început să patinez m-am aflat în fața publicului. Am încercat să-l distrez, să aduc ceva din frumusețea dansului în patinajul meu. Acum dansez pe patine în loc să patinez pur și simplu. Multe dansatoare sînt actrițe. Ele se pregătesc pentru cariera lor actoricească dansînd. Eu am făcut același lucru. Nu doresc și nici nu intenționez să renunț la patinaj. Înseamnă prea mult pentru mine și cred că e la fel de frumos și amuzant ca și dansul. Dar acum vreau să evoluez, să dau carierei mele un impuls prin jocul de scenă."

...Impuls care pînă în ultimii ani ai carierei au rămas un onorabil deziderat. Oricum, în amintirile admiratorilor ei stăruie și acum evoluțiile patinatoarei și arabescurile desenate pe oglinda gheții...

◆

Cam la doi ani o dată, ecranele bucureștene primeau vizita unui oaspete foarte îndrăgit, îndeosebi de tineri: *Johnny Weissmüller* — alias Tarzan, care venea însoțit întotdeauna de iubita lui, Maureen O'Sullivan, de toate ustensilele necesare cadrului de junglă și... ne scotea inima din loc trecînd prin tot felul de primejdii. Din fericire pentru bietele noastre suflete chinuite, ieșea cu bine din toate situațiile disperate cu care era confruntat; apuca leii de coadă și-i zvîrlea cît colo, pe tigri îi

Scanned with OKEN Scanner

dobora cu lovituri de pumnal după ce se lupta cu ei pe viață și pe moarte, iar de crocodili scăpa foarte ușor, înotînd mai iute ca ei — ei nu știau craul ! — căci fusese campion olimpic și mondial de natație... Cît era ziua de mare se cățăra prin pomi, se scălda, stătea la șuetă cu maimuțele, colegele lui de branșă, și o curta pe Maureen prin semne, deoarece, fiind crescut în junglă, nu învățase limba engleză... Totuși, se descurca destul de bine.

Cu foarte mici variații, fie că era vorba de *Tarzan — omul maimuță, Tarzan, — stăpînul junglei, Fuga lui Tarzan* sau *Tarzan în exil,* „aventurile" rămîneau cam aceleași, primejdiile la fel, toate învăluite în fermecătoarea poezie a junglei.

Vraja s-a rupt cînd o nefericită inspirație a producătorilor l-a „actualizat" pe Tarzan, în timpul războiului, punîndu-l să se lupte în junglă cu alt fel de animale, îmbrăcate în uniforme brune... Atmosfera era infestată, poezia dispăruse.

Tarzanul lui Johnny Weissmüller n-a fost primul care a văzut lumina ecranului. Binecunoscutul personaj al lui Edgar Rice Burroughs, care a încîntat generații întregi de cititori, a avut nu mai puțin de șase predecesori : Elmo Lincoln, celebru în perioada filmului mut, Gene Polar, un fost locotenent de pompieri care se pare că nu s-a bucurat de prea mare succes, P. Dempsey Tabler, James H. Pierce, Frank Merrill, Buster Crabbe. Weissmüller a fost deci al șaptelea... magnific.

Scanned with OKEN Scanner

Într-un articol publicat în 1948 în revista italiană „Hollywood", părintele lui Tarzan, Edgar Rice Burroughs, povestea că asistase la turnarea unor filme inspirate de eroul său și, uneori, se produceau pe platou accidente cu totul neprevăzute din pricina reacțiilor spontane ale animalelor. Uneia dintre aceste întîmplări îi căzuse victimă chiar fiica autorului, care s-a trezit la un moment dat față în față cu un leu ce scăpase din cușcă. Din fericire, incidentul s-a soldat doar cu o spaimă zdravănă.

◆

Fenomen unic în istoria cinematografului, *Shirley Temple* a fost copilul-minune care, la patru ani, a cucerit inimile spectatorilor din întreaga Americă, devenind un fel de bun național... Această afecțiune cu totul ieșită din comun s-a transmis spectatorilor din întreaga lume și implicit cinefililor noștri. Succesul repurtat de Shirley Temple depășea limitele obișnuite. Un publicist român — I. Marius Mircu — îi dedicase chiar un volum de vreo cinci sute de pagini, *Viața minunată* (sau romanțată, nu mai ținem minte) *a lui Shirley Temple*, cînd eroina nu împlinise încă zece ani.... (Precedentul „vieților romanțate" ale vedetelor de cinema fusese creat de Cezar Petrescu, care închinase un volum Gretei Garbo.)

Cînd micuța stea apărea pe ecran, cu ochii ei jucăuși, sclipitori de inteligență, și începea să rîdă făcînd gropițe în obraji (unul din filmele ei

Scanned with OKEN Scanner

se numise chiar *Dimples — Gropiţe în obraji)* sau cînd „argintul viu" dansa şi cînta, lumea minunată a copilăriei era instantaneu evocată. Iar atunci cînd nenorocirile cădeau pe capul bietei fetiţe (şi cădeau, slavă Domnului, din abundenţă, fiindcă „suferinţele" ei erau reţete sigure de succes), lacrimile nu mai puteau fi stăpînite în sală.

„Cea mai comercială vedetă a Hollywoodului", „fetiţa-minune care a cucerit lumea" erau sloganurile publicitare ce-i însoţeau filmele şi, poate pentru prima oară, exprimau o realitate.

Unii cinefili mai sceptici refuzau să creadă că ar fi copil-copil şi nu o dată ni s-a întîmplat să întîlnim în corespondenţa primită de la cititori suspiciunea că ar fi vorba de o pitică...

În cazul lui Shirley Temple e foarte dificil de stabilit care dintre filmele ei a avut cea mai mare valoare artistică. Poate *Visul unei prinţese,* poate *Pasărea albastră,* turnat la... maturitate, cînd avea doisprezece ani.

Războiul se terminase cînd, într-o bună zi, pe la orele nouă dimineaţa, telegraful şi radioul transmiteau în toată America: „Domnul şi doamna Agar (Shirley Temple) au avut un copil la orele 7,15: cîntăreşte 3 kg şi a primit numele de Linda Susan". „Ai auzit?" comenta lumea, „Shirley a noastră a devenit mamă!"

„Shirley a noastră." Expresia rezuma totul; nu era vorba numai de Shirley a Hollywoodului, ci şi de Shirley a întregii Americi. Astfel, de la un

Scanned with OKEN Scanner

capăt la altul al țării, o undă caldă de afecțiune și emoție se revărsa asupra ei.

Devenită, mulți ani mai tîrziu, ambasadoare a Statelor Unite, doamna Shirley Temple ne-a vizitat țara într-o misiune oficială redeșteptînd în multe amintiri imaginea fermecătoarei fetițe-minune de odinioară.

◆

Vi-l amintiți pe locatarul cu nume de rezonanță japoneză, pe care-l călcau pe nervi zgomotele petrecerilor organizate de colocatara sa de la etaj, Audrey Hepburn, în *Micul dejun la Tiffany*? Era întruchipat de *Mickey Rooney*. Un nume care, probabil, n-a spus unora nimic. Și totuși, interpretul acelui personaj episodic care se străduia să fie amuzant, ocupa, în 1939, al patrulea loc în ierarhia cinematografului american. Era un as al *box-office*-ului.

Făcuse primii pași... mai îndrăzneți în *O lacrimă pe un mormînt*, un film brutal, amar, despre copiii năpăstuiți ai străzii. Mickey Rooney juca rolul unui adolescent care, pentru a cumpăra o piatră funerară tatălui său stins din viață, fură niște bani. Dar în filmul respectiv toată atenția era îndreptată asupra altui actor adolescent, Fredie Bartholomew care a avut o ascensiune meteorică. Totuși, personajul lui Mickey fusese remarcat.

Scanned with OKEN Scanner

O fericită inspirație a dat apoi naștere *Familiei judecătorului Hardy*, un serial de lung metraj care aducea pe ecran viața banală a unei familii mijlocii tipice din Statele Unite. Prin acest ciclu, adolescentul de 17 ani avea să urce vertiginos treptele gloriei, să primească un premiu special din partea Academiei de Arte și Științe Cinematografice și să fie proclamat de un referendum de presă „rege", alături de „regina" Bette Davis... Mickey devenise prototipul adolescentului frământat de întrebări de o seducătoare naivitate.

Seria Hardy a fost într-adevăr remarcabilă, fie că episodul se numea *Copiii judecătorului Hardy*, *Andy Hardy iubește* sau *Andy Hardy cow-boy*. Deosebit de amuzante erau discuțiile purtate „ca între bărbați" de Mickey Rooney cu tatăl său, judecătorul Hardy, jucat de marele actor al epocii, Lewis Stone. Ne-a rămas întipărită în memorie scena din *Andy Hardy iubește* în care Mickey este sărutat pentru prima oară de o fată și, ca și cum ar fi suferit un șoc, rămîne fără grai și iese valvîrtej din odaia fetei uitînd să-și șteargă cele două urme de ruj de pe obraji... Scena era într-adevăr extraordinar interpretată. Dar Mickey Rooney a mai rămas în amintirea generației sale și prin Puck din *Visul unei nopți de vară*, capodopera shakespeariană în viziunea lui Max Reinhardt, ca și prin creațiile din *Oameni de mîine*, *Aventurile lui Huckleberry Finn*, *Comedia umană*, *Căpitanii curajoși*.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

În ce ne privește, mărturisim că eram atît de entuziasmați de jocul lui Mickey Rooney din perioada adolescenței, încît i-am consacrat o monografie extrem de elogioasă. Cît despre Mickey Rooney ediția 1976, ni se pare doar o potrivire de nume, o simplă coincidență...

◆

A devenit notoriu faptul că *Stan Laurel* și *Oliver Hardy* au reprezentat pentru istoria cinematografului american o pagină de glorie, numele lor situîndu-se printre marii creatori ai genului, Chaplin, Buster Keaton, Harold Lloyd.

Inimitabilul cuplu răspîndea, la noi ca și aiurea, umor pentru toate vîrstele, pentru toate gusturile. Amatorii de haz provocat prin bătăi cu torturi de frișcă și căzături, cei ce gustau umorul iscat de încurcături și de „răzbunările" celor doi care demolau imperturbabili și nestingheriți — era regula jocului! — casa rivalului după ce asta, la rîndul lui, le distrusese, piesă cu piesă, automobilul, ca și cei ce gustau poantele originale —, toți erau serviți din plin.

Arta lor de a stîrni rîsul prin gesturi și mimică — nouă ne era suficient plînsul lui Stan! — îi singulariza în galeria comicilor. Erau unici. Dacă este adevărat că, la Hollywood, toți marii comici aveau *gag-men*-ii lor care le presărau rolurile cu truvaiuri comice, se poate susține că Stan și Bran se bucurau de colaborarea celor mai inventivi.

Să ne amintim, de pildă, de scena cu care începe filmul *Eroi fără voie*: un munte uriaş de cutii de conserve goale străjuind ambele părţi ale unei tranşee în care Stan şi Bran, în uniformă de soldaţi, patrulează conştiincioşi. Războiul se terminase de cîţiva ani, dar ei nu aflaseră şi continuau să păzească avanposturile... Sau scena din *Stan şi Bran în Legiunea străină*, în care, pentru a scăpa de urmăritorii lor, răstoarnă un butoi cu cuie în calea acestora. Sau de *Fra Diavolo, Studenţi la Oxford, Maeştri de balet.*

Şi totuşi, Hollywoodul i-a dat uitării foarte uşor după 1945, cînd au turnat ultimul film, *Toreadorii.* Relatînd plecarea lor din oraşul filmului spre a întreprinde un turneu teatral în Anglia, corespondentul revistei „Cinévogue" scria, în 1947, că fusese martorul unui dialog semnificativ: „Uite-i pe Stan şi Bran! Nu-i pozezi?", a strigat un călător unui reporter fotograf. „Eşti în urmă, dragul meu, cu cel puţin douăzeci de ani. Noi ne ocupăm de actualitate" — a sunat răspunsul. Încheindu-şi reportajul, corespondentul îşi informa cititorii că nici Laurel, nici Hardy n-a reuşit să-şi păstreze sumele fabuloase cîştigate în zilele lor de glorie. Unde se duseseră banii? În investiţii dezastruoase — un vas destinat să transporte în Alaska material pentru forajul unui zăcămînt de petrol fără petrol, nişte mine de aur fără aur, o fermă pentru creşterea curcilor ş.a.m.d.

Scanned with OKEN Scanner

Era și firesc: arta n-a făcut niciodată casă bună cu negoțul.

◆

Cînd *frații Marx,* trei la număr — Groucho, Harpo, Chico —, dădeau buzna pe ecranele noastre, aveai senzația că paznicul unui ospiciu a avut un moment de neatenție... Se crea de îndată o atmosferă de haos, de demență colectivă, un ritm amețitor, care pur și simplu te uluia. Groucho, omul cu „idei" al grupului, cu mustața lui groasă și sprîncenele stufoase vizibil aplicate, se agita tot timpul cu pași mari, grăbiți, talentatul muzician fără grai Harpo, cu privirea holbată, fixă și jobenul ponosit făcea tot felul de tumbe și giumbușlucuri, iar Chico, aparent cel mai liniștit dintre zănatici, își aducea și el contribuția la senzația de halucinație transmisă sălii. Fie că erau *la curse, la operă, la circ,* frații Marx rămîneau aceiași smintiți de un haz molipsitor. Unele replici și situații aveau un umor suculent, inedit, altele se bizuiau pe efecte facile, pe rețetele clasice ale genului burlesc.

Ne amintim o scenă de un savuros umor sec din *Frații Marx la circ*: Chico păzea vagonul artiștilor în care nu puteai pătrunde decît dacă aveai la butonieră o cocardă prin care să dovedești că faci parte din trupă. Harpo se prezintă în dreptul vagonului și dă să intre. Chico îl oprește și-i spune răspicat: „Nu poți intra fiindcă n-ai cocardă".

Scanned with OKEN Scanner

Apoi, tot el îl ia deoparte și-i șoptește la ureche: „Las' că aranjez eu. Uite, îți împrumut o cocardă." Harpo pleacă, face cîțiva pași și apoi apare din nou arătînd mîndru cocarda de la butonieră. Chico îl oprește din nou și-i spune: „Nu poți intra. Cocarda nu mai e valabilă. E de anul trecut." Era, bineînțeles, vorba de cocarda pe care i-o oferise chiar el.

Vorbind despre frații Marx, un critic spunea: „Amestecați verva lui W. C. Fields, isprăvile lui Charlot, ritmul primilor comici americani, urmăririle și bătăile cu frișcă ale lui Mack Sennett și veți obține un cocteil delicios. Iată ceea ce îți evocă un film al fraților Marx. Firește, adăugînd și geniul lor propriu."

◆

Cavalerul neînfricat al legendei cinematografice moderne era *Errol Flynn*. Fiu al unui profesor irlandez, fusese de toate: marinar, ofițer, aventurier, căutător de aur, campion mondial de box, aviator. Hollywoodul i-a oferit prilejul să-și retrăiască viața pe ecran[1]. N-a fost niciodată un mare

[1] A pornit-o în 1935, cum se spune, cu dreptul: *Căpitanul Blood*. În anul următor: *Misiunea brigăzii 41*, filmul care l-a consacrat. A mai interpretat o versiune a romanului lui Mark Twain, *Prinț și cerșetor*, *Aventurile lui Robin Hood*, *Surorile*, cu Bette Davis, *Orașul blestemaților*, *Elizabeth și Essex* (memorabilă *Elizabeta* Bettei Davis!), *Virginia City*, *Șoimul mărilor*, *Gentleman Jim* și altele. În perioada postbelică a realizat un viguros film de război, *Obiectiv: Burma*, și un *Don Juan* colorat, cu 14 victime amoroase și 20 dueluri victorioase...

Scanned with OKEN Scanner

actor dar, pentru tinerii generației interbelice, a reprezentat un „model", iar pentru tinere, un bărbat mîndru, curajos care le stîrnea suspine.

Vorbind despre cel ce, în decurs de patru ani, fusese de cinci ori „iubitul ei" pe ecran, Olivia de Havilland spunea că „mintal, Errol Flynn este încă la vîrsta mingii și a bilelor", dar adăuga că are o mare admirație pentru „acest irlandez înalt și surîzător care disprețuiește convenționalismele". De asemenea, îi sublinia simțul foarte ascuțit al umorului, arătînd că „Errol are această calitate atît de invidiată: știe să rîdă de el însuși".

Ne-am liniștit: nu mai avem mustrări de conștiință pentru opiniile formulate asupra lui.

◆

În perioada de care ne ocupăm, *Humphrey Bogart* — standardizat „gangster" cu... perspective — nu atinsese încă zenitul. Ulterior, a devenit cea mai populară vedetă a Hollywoodului. Dispariția sa în 1957, după ecourile ce ne-au ajuns la urechi, a lăsat în America regrete unanime, dînd naștere unor adevărate drame în rîndurile admiratoarelor sale, drame ce aminteau de gesturile disperate consemnate la moartea lui Rudolf Valentino.

Trăsăturile sale aspre și temperamentul impulsiv, dublate de reale calități actoricești, i-au deschis drumul în cinematograf în 1936, cînd l-a personificat pe gangsterul Duke Mantee în *Suflete*

Scanned with OKEN Scanner

împietrite, rol pe care-l mai jucase cu mult succes într-o versiune scenică la New York. Cînd Warner Bros l-a adus la Hollywood pe Leslie Howard ca să interpreteze rolul principal din film, subtilul actor englez a insistat ca Bogart să fie inclus în distribuţie spre a da viaţă personajului întruchipat pe scenă. Un an mai tîrziu, aplicînd metodele sale obişnuite, Hollywoodul a reprodus „clişeul" în numeroase variante, printre care: *Legiunea neagră*, o demascare a activităţii nefaste a Ku-Klux-Klan-ului, *Teroare, Periferie, Femei de noapte*, cu Bette Davis, *Îngeri cu feţe murdare, Uluitorul dr. Clitterhouse, În umbra prohibiţiei*. Nici unul dintre acestea nu era un film „Bogart", rolurile sale continuînd să rămînă în umbra altor vedete.

În 1943 s-a produs, în sfîrşit, consacrarea cu *Casablanca*, film distins cu Premiul „Oscar", premiu pe care avea să-l dobîndească şi el mai tîrziu, în 1952, în calitate de „cel mai bun actor al anului" cu *Regina africană* (parteneră: Katharine Hepburn).

Fără a-i contesta virtuţile de... gangster, publicul nostru a păstrat totuşi în mai mare stimă figura patronului de local din *Casablanca*, probabil şi datorită faptului că, în sfîrşit, Bogart săvîrşea un gest uman, lăsîndu-şi iubita să plece cu soţul ei...

◆

Multe, tare multe „mici drame" a provocat în rîndurile adolescentelor frumosul şi strălucitorul

Scanned with OKEN Scanner

Tyrone Power, dichisit după toate canoanele Hollywoodului. Ah ! ochii lui... Ah ! șiragul de perle care sclipea ca într-o reclamă de pastă de dinți odată cu zîmbetu-i irezistibil... Ah ! părul lui ondulat și stropit cu briantină !... Cum să nu ții sub pernă o asemenea bomboană de băiat ?

La douăzeci și doi de ani era bogat, celebru și răsfățat... Ce-și mai putea dori ? Cel mult, puțină personalitate.

I-am văzut aproape toate filmele : *Curierul din Londra, Focul din Chicago,* unde era secondat de Alice Faye, *Maria Antoaneta* cu Norma Shearer în rolul titular, *Rapsodia diabolică,* din nou cu Alice Faye, *Suez,* unde întruchipa figura constructorului canalului, Ferdinand de Lesseps, alături de soția sa Annabella, *Jesse James, Vin ploile,* după romanul lui Louis Bromfield. Din toate, mărturisim că n-am reținut decît... melodia din *Rapsodia diabolică,* devenită dealtfel șlagăr. În rest, o mulțime de imagini suprapuse înfățișînd aceiași ochi frumoși, același zîmbet seducător, același...

Se pare însă că la terminarea războiului, la care participase activ ca locotenent de aviație, Tyrone Power a apărut sub un aspect nou, maturizat, interpretînd cu succes personajul principal din scrierea lui Somerset Maugham *Tăișul briciului.*

Într-un interviu acordat în vremea aceea unui gazetar — interviu pe care l-am reprodus în revista „Cinema", în 1946, — Tyrone Power își împărtășea cîteva gînduri în legătură cu experiența

Scanned with OKEN Scanner

dobîndită în timpul războiului: „Nu mă gîndisem niciodată la lumea dinafară. Era atît de departe!... Şi apoi, nu avusesem niciodată timpul s-o explorez... Războiul acesta m-a învăţat, în numai trei ani, atîtea lucruri, încît simt c-am îmbătrînit brusc. Grozăvia războiului şi viaţa în comun cu oamenii aceia care se străduiau din răsputeri să se achite de misiunile lor m-au pus în faţa realităţii, şi lecţia mi-a fost nespus de folositoare. Uneori îi plîng sincer pe oamenii care n-au cunoscut toate acestea. Ei au trecut pe lîngă o experienţă unică. Ei nu şi-au putut imagina ceea ce a fost decît după descrierile altora. Războiul este un lucru groaznic. Departe de mine gîndul de a-l proslăvi şi a spune că este frumos. Mă rog lui Dumnezeu să nu-l mai văd niciodată şi aceasta să fie ultima lecţie dată omenirii. Ştim acum cu toţii că nu sîntem nişte naţiuni separate, ci «o singură lume». Totuşi, îmi dau seama că lupta nu s-a sfîrşit. Va trebui să muncim la zidirea unui univers mai bun, căci altminteri groaznicele sacrificii vor rămîne zadarnice. Cred că vom avea mai mult noroc decît ultima oară. Noua generaţie este superbă."

◆

Întîmplarea a făcut să se prezinte pe ecranele noastre, la intervale relativ scurte, două filme cu valoare de simbol pentru cariera lui *Clark Gable* care, în perioada interbelică, devenise sinoni-

Scanned with OKEN Scanner

mul seducţiei masculine: Rhett Butler din *Pe aripile vîntului* simboliza apogeul, iar îndrăgostitul tomnatic din *A început la Roma* cîntecul de lebădă...

Cînd Judy Garland adresa acea scrisoare despre care v-am vorbit idolului său, cîntînd *„Dragă Mr. Gable"*, ea nu exprima numai admiraţia ei, ci şi pe cea a unui imens număr de consore de suferinţă... Mustăcioara „à la Gable" devenise un atribut de seducţie, tot aşa cum faimoasă fusese, la la vremea ei, cea a lui John Gilbert. Dar Gable avea personalitate şi o foarte variată gamă de însuşiri, ceea ce-i permisese să abordeze, cu egal succes, aproape toate genurile.

A debutat în 1925 interpretînd un rolişor în *Furtul diamantului*, iar apoi pe sergentul Quirt în *Ce preţ are gloria*. În 1930 a apărut în *Ultima milă* şi *The Painted Desert*, acesta din urmă aducîndu-i primul contract cu M.G.M. [1].

◆

O generaţie întreagă a trăit sub... teroarea lui *Boris Karloff* care a fost recunoscut drept

[1] Din cele patruzeci de filme pe care le-a interpretat în cursul carierei sale strălucite, trebuie negreşit consemnate: *Susan Lennox*, cu Greta Garbo, *Zborul de noapte*, *S-a întîmplat într-o noapte*, cu Claudette Colbert, care i-a adus Premiul „Oscar" în 1934, *Răscoala de pe Bounty*, cu Charles Laughton, *Soţie contra secretară*, *San Francisco*, *Parnell*, *Plăcerea nebunilor*, cu Norma Shearer, *Pe aripile vîntului*, cu Vivien Leigh.

Scanned with OKEN Scanner

cel mai demn succesor al lui Lon Chaney în genul filmelor de groază.

Monstrul din *Frankenstein* a rămas în amintirea tuturor cinefililor de ieri. În 1935, a apărut al doilea Frankenstein, *Mireasa lui Frankenstein*, urmat de *Corbul*, *Camera neagră* și *Barbă albastră*, A jucat apoi într-o serie *Mr. Wong*, „drame cu mister", după care a plecat la New York, unde a interpretat rolul principal din *Arsenic și dantelă veche* în nu mai puțin de 1400 de spectacole. În timpul acesta, am avut și noi, cinefilii bucureșteni, puțină liniște...

◆

Un foarte mare actor care cucerea prin naturaleța, simplitatea, nonșalanța și umorul său a fost *Gary Cooper*. Hollywoodul n-a izbutit să-l standardizeze.

Debutînd în epoca filmului mut, trece pe ecran oarecum neobservat, recunoscîndu-i-se calitățile actoricești abia în perioada sonorului, în *Aripi*, un film de aviație care stîrnește senzație. Devine apoi partenerul Clarei Bow în *It* și *Copiii divorțului*, care constituie primele etape ale drumului spre consacrare. În 1931, este vedeta *Străzilor orașului*, alături de Sylvia Sidney, în regia lui Rouben Mamoulian.

Dar creațiile sale de prestigiu urmează abia de aci înainte. Memoria cinefililor a înregistrat o seamă de personaje și scene care nu se vor șterge,

Scanned with OKEN Scanner

probabil, niciodată. Iată, de pildă, filmul western în care Gary Cooper aducea, pentru prima oară pe ecran, scena înfruntării dintre omul legii și proscris ; „eroul" neînfricat înaintează cu pași înceți spre „ticălos", într-o liniște de mormînt și sub privirile înfricoșate ale cetățenilor micului oraș terorizat, care urmăresc cu sufletul la gură desfășurarea evenimentului. Cine va ieși învingător ? Totul depindea de fracțiunea de secundă în plus cu care va fi scos pistolul din buzunarul de la spate. Evident, „eroul" biruia. Ulterior, scena a devenit „clișeu", fiind reprodusă în multe variante.

Iată apoi scena de o savoare unică a procesului din *Extravagantul Mr. Deeds*, în care tînărul simplu de la țară se prezintă în fața instanței fără avocat susținîndu-și în chip strălucit nevinovăția și punînd la punct cu umor pe toți defăimătorii săi. Iată-l pe timidul și neexperimentatul îndrăgostit, în fața pasiunilor dezlănțuite ale Marlenei Dietrich în *Maroc* și *Pasiunea mea*. Iată-l apoi pe cow-boy părăsind preeriile și pătrunzînd în saloane mondene, îmbrăcat în smocking, spre a deveni, cu aceeași dezinvoltură, eroul unor spirituale comedii : *Trei și una*, cu Fredric March și Miriam Hopkins, în regia lui Ernst Lubitsch, și *A opta nevastă a lui Barbă Albastră* a aceluiași inventiv realizator.

În sfîrșit, cum pot fi date uitării filme ca *Bengali*, clasicul lui Henry Hathaway, *Din lacrimi s-a născut iubirea*, cele mai bune versiuni cinematografice ale romanelor lui Hemingway *Adio, arme*

Scanned with OKEN Scanner

și *Cui îi bate ceasul*, sau *Sergentul York*, care i-a adus „Oscarul" din 1941 ? Cine nu l-a văzut pe Gary Cooper decît în recentul, pentru noi, *Vera Cruz* ar săvîrși o enormă greșeală luînd acest film drept criteriu de apreciere a posibilităților sale.

În legătură cu reputația de a fi unul din cei mai calmi și... leneși actori din Hollywood — ultima „însușire" îi era atribuită în mod frecvent și lui Bing Crosby —, ne amintim de o „dezmințire" dată de Gary Cooper într-un buletin de presă al studiourilor Paramount : „Știu că s-a spus adesea despre mine că nu sînt niciodată nervos sau preocupat înaintea sau în timpul turnării unui film și că pot să închid ochii pe platou și să adorm la comandă... Să nu credeți toate acestea. Sînt doar niște «cancanuri» hollywoodiene obișnuite.

Cu două zile înainte de a începe un film, nu dorm nici o clipă. Mă gîndesc tot timpul, sînt neliniștit. Asta se întîmplă în mod regulat. În aceeași perioadă, se mai întîmplă ceva : capăt o mîncărime teribilă. De obicei, în prima săptămînă de turnare. Penibilă situație. Mai cu seamă cînd fenomenul se petrece în timpul unei scene. Nu de puține ori mi s-a întîmplat să mă scarpin și să ratez scena ca, de pildă, atunci cînd am turnat, sub conducerea lui Cecil B. DeMille, *Unconquered*. Nu, n-a spus nimic, fiindcă și el se scărpina, și nici el nu poate dormi înainte de a începe un nou film.

Dintre partenerii mei, singurul actor care m-a întrecut în nervozitate a fost Akim Tamiroff. Am

Scanned with OKEN Scanner

turnat împreună în *Cui îi bate ceasul.* Tamiroff era atît de nervos, încît a transmis această stare întregului colectiv. Dar, odată intrat în rol, s-a liniştit şi a jucat minunat.

Spre deosebire de Tamiroff, eu nu-mi exteriorizez niciodată nervii. Îi ţin în mine. Deşi par calm, sînt un pachet de nervi. Uneori, cînd starea de nervozitate pune stăpînire pe mine în aşa măsură încît nu mai pot să mă concentrez, caut un loc liniştit pe platou unde mă aşez, închid ochii şi mă odihnesc pînă ce reuşesc să-mi recapăt liniştea interioară. Asta explică de ce adorm uneori... întîmplător."

◆

Fără nici o explicaţie logică, din toate imaginile transmise de „durul" *George Raft* care are pe conştiinţa sa... cinematografică mii de victime, memoria noastră a preferat una cu totul inofensivă: scena dansului, interpretată în *Bolero* cu Carole Lombard. Poate pentru că, fiind dansator înainte de a deveni actor, dovedise o mare virtuozitate. Sau poate pentru că Bucureştiul acelor ani a fredonat multă vreme melodia, iar dansatorii amatori se străduiau să se epateze între ei, prin localuri, imitînd dansul pătimaş al perechii Raft-Lombard.

Raft a fost unul din primii „gangsteri" ai ecranului şi s-a identificat atît de bine cu acest gen de personaje, încît nici un film de altă factură

Scanned with OKEN Scanner

Faimosul leu al [illegible] Metro Goldwyn Mayer [illegible] stări, cam... [illegible] ai plelt — prezentînd [illegible] loial în cepata de aur a Hollywoodului. [illegible] stelatia sa de starur[illegible] [illegible]ria Shearer, Greta Garbo, Clark Gable Joan Crawford, Spencer Tracy, Myrna Loy, W[illegible]liam Powell Ella Raines Robert Montgomery Jeanette MacDonald Robert Donat, Marga[illegible]ret Sullavan, Wallace Beery, Rosalind Rus[illegible]sell Robert Taylor Eleanor Powell, Nelso[illegible] Eddy, Hedy Lamarr Mickey Rooney, Milisa Korjus, Freddie Bartho[illegible]lomew, Maureen O Sul[illegible]van, Groucho, Harpo și Chico Marx și Johnny Weissmuller alias Tar[illegible]

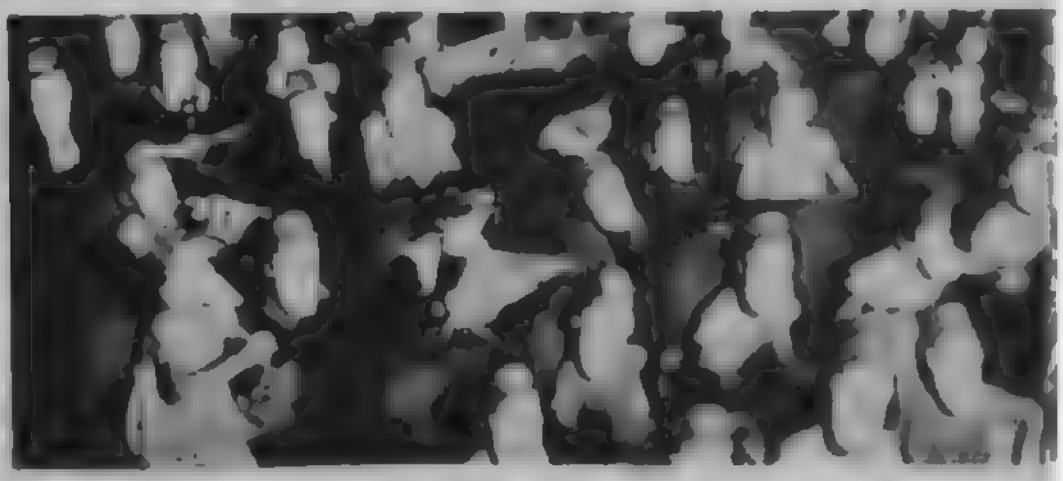

Aspect de la un spec[illegible]tacol organizat sub eg[illegible] [illegible] Brian și Bran[illegible] [illegible] [illegible] în timpul [illegible] [illegible] în foaier [illegible] [illegible] ofițerilor [illegible]

Printre vedetele care ne-au vizitat capitala în perioada interbelică s-a numărat și ingenua Anny Ondra, soția celebrului boxer Max Schmelling.

«Roșcatul» Willy Fritsch (aci cu Renate Muller) nu și-a prea entuziasmat admiratoarele. Dimpotrivă...

Frumoasa Marta Eggerth a stîrnit multe suspine cînd a apărut, în carne și oase, pe meleagurile bucureștene...

George Arliss (împreună cu Darryl F. Zanuck) a primit felicitări... semnate de numeroși colegi, după succesul repurtat cu *Casa Rothschild*.

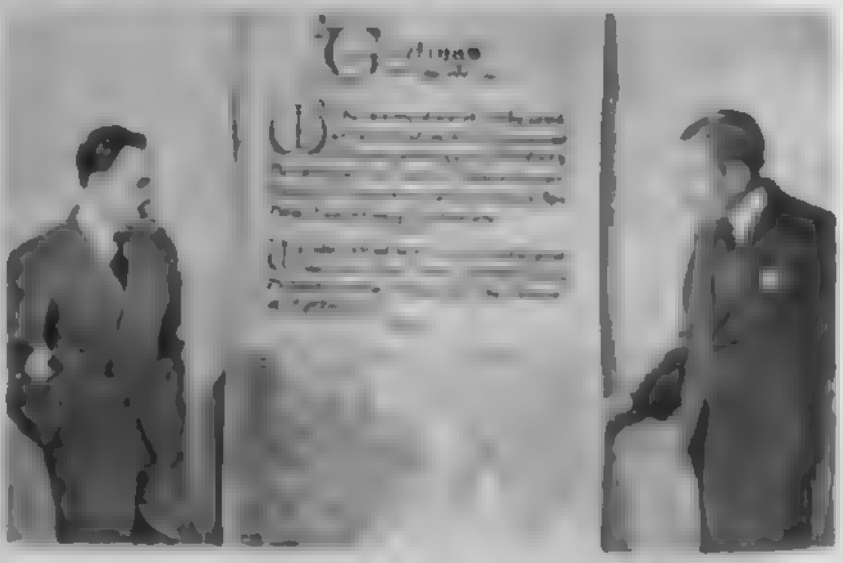

Scanned with OKEN Scanner

Lionel Barrymore, unul din cei trei membri ai «dinastiei»: John, Ethel, Lionel...

Wallace Beery, un munte de om cu o candoare de copil...

Paul Muni în rolul lui Pasteur.

Charles Laughton (Javert) și Fredric March (Jean Valjean) în *Mizerabilii*.

Inegalabilul cuplu Fred Astaire - Ginger Rogers

Șapte personaje ilustre întrupate de Paul Muni. Printre ele: Don Juan, Schubert, Napoleon...

Scanned with OKEN Scanner

Cînd adolescenta Judy a devenit o seducătoare Miss

Bing Crosby. Tom Jones al «epocii de aur».

Farmecul irezistibil al adolescentei: Deanna Durbin.

Judy Garland, o altă exponentă a adolescentei însă de un tip diametral opus

Judy Garland, o mamă grijulie Micuța Lisa Minelli continuă azi cariera mamei. Pare-se cu egală strălucire

Scanned with OKEN Scanner

Dorothy Lamour, proclamată de Hollywood «prințesa junglei»

Cary Grant, unul din cei mai en vogue junipriimi ai perioadei interbelice

În variata gamă de roluri a lui Cary Grant figura și aventura în țări exotice. Iată-l în *Gungo Din*, alături de Douglas Fairbanks-jr și Victor Mac Laglen.

Scanned with OKEN Scanner

n-a putut să-i determine pe spectatori să vadă în el altceva decît un odios proscris. Dealtfel, nici producătorii nu mai aveau curaj să-i încredinţeze alt soi de roluri. După douăzeci de ani de la debut, în 1959, Billy Wilder l-a distribuit într-un rol episodic din *Unora le place jazul*, tot cu arma automată în mînă...[1]

Într-un interviu acordat, în 1939, revistei „Modern Screen", George Raft — care trecea drept un „băiat rău", fiind suspendat de studioul său de mai multe ori decît orice alt actor, din pricina grevelor şi refuzurilor sale de a juca anumite roluri — făcea următoarele confidenţe :

„Multă lume crede că eu am îmbrăţişat cariera cinematografică de dragul banilor. Ei bine, nu este adevărat. Ce vreţi mai bună dovadă decît faptul că am acceptat de atîtea ori să nu mi se plătească salariul. Am îngăduit acest lucru fiindcă mă interesează prea mult să fac un lucru bun şi prea puţin problema banilor. Eu ştiu că forţele mele actoriceşti au limitele lor. Există roluri pe care pot să le interpretez şi altele pe care nu pot. Dacă *simt* un rol, dacă cunosc personajul pe care-l portretizez, dacă am întîlnit unul asemănător, mă încumet. Dar cînd mi se dă un rol pe care trebuie să-l *joc*, să-l „confecţionez" — un rol în care nu cred fiindcă n-am avut de-a face cu un astfel de personaj — fug

[1] Creaţiile sale din *Scarface*, cu Paul Muni, şi *Bowery, cartierul îndrăgostiţilor*, cu Wallace Beery, au înscris momente importante în istoria genului.

Scanned with OKEN Scanner

mîncînd pămîntul. De aceea, în cîteva rînduri, în asemenea cazuri, m-am opus ideii de a interpreta astfel de roluri — și ce s-a întîmplat ? M-am trezit fără salariu. Dacă aș fi fost nebun după bani, aș fi spus : „Ei și ce ? Primesc bani buni pentru rolul ăsta. Hai să-l joc."

Dacă este adevărat că Raft nu interpreta decît personaje cu care „avusese de-a face", în mod logic înclini să tragi concluzia că toată viața lui a trăit într-un mediu foarte puțin onorabil... Oare să nu fi avut nici o cunoștință pe capul căreia poliția să nu fi pus un *reward* ?

Și totuși, în fișa sa biografică popularizată de studiourile Paramount, scrie negru pe alb că, odată, la Londra, Raft l-a cunoscut pe prințul de Wales căruia i-a dat lecții de dans, iar acesta, în semn de recunoștință, i-a dăruit o brichetă...

◆

Am revăzut recent, în cadrul Cinematecii, o copie originală vorbită în englezește, titrată în nemțește și tradusă oral în românește (o plăcere !) a unuia din primele filme ale lui *Robert Taylor*, junele-prim nr. 1 al Hollywoodului : *Small Town Girl — Provinciala*, turnat în 1936.

Robert Taylor juca rolul unui tînăr medic care, după un consum excesiv de șampanie, își pierde controlul și, în miez de noapte, se căsătorește cu fata pe care o cunoscuse în aceeași seară... Comedioară sentimentală ușor lacrimogenă, pigmentată cu

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

cîteva situații amuzante și cu ingrediente binecunoscute, filmul aducea în prim-plan figura de efigie romană, sprîncenele bine arcuite, corpul zvelt și armonios, dantura perfectă și firicelul de talent al preafrumosului Robert Taylor, care a deținut ani de zile primul loc în ierarhia „amanților" ecranului. Nu întîmplător a fost Armand Duval în *Dama cu camelii* alături de Garbo...

Totuși, obiectivitatea ne cere să-i amintim creațiile din *Trei camarazi*, după Erich Maria Remarque, și *Podul Waterloo*, chiar dacă în acesta din urmă neuitata Scarlett O'Hara-Vivien Leigh îl plasa pe seducătorul ei partener într-o ceață tipic londoneză...

◆

Deși am avut întotdeauna reticențe cu privire la umorul clovnesc, specialitatea *fraților Ritz*, care invadaseră zgomotos ecranele bucureștene după ce-și stabiliseră o imensă popularitate dincolo de Ocean, trebuie să admitem că unele din gagurile lor ne-au plăcut.

Ne amintim, bunăoară, scena în care cei trei ingurgitează simultan un sandviș sub forma unei franzele de dimensiuni gigantice și exclamă, din cînd în cînd: „Cine are șuncă?" sau „Cine are sardele?" și fac schimburi de locuri între ei după preferințele culinare... Sau, în alt film, unul din frați, jucînd rugby fără să cunoască regulile jocului, ia mingea

și fuge cu ea, mult dincolo de poartă, pînă cînd, epuizat, se prăbușește într-o băltoacă, imaginea următoare înfățișînd conturul perfect al siluetei sale imprimate... Sau „consiliile"-fulger, în care-și puneau capetele unul lîngă altul și șușoteau cîteva secunde... Fie că erau *șomeri, gorile* sau *mușchetarii* lui Dumas, frații Ritz n-au trecut niciodată pe ecranele bucureștene fără să descrețească frunți.

◆

Pe compatriotul nostru *Edward G. Robinson* l-am văzut pentru prima oară în 1932, cînd l-a interpretat pe Mike Maskarenas, „cel mai bun pescar din Oceanul Pacific", cum îi plăcea personajului său să se laude. L-am revăzut apoi în filmul lui John Ford *Tot orașul vorbește* și în nenumăratele sale ipostaze de gangster, unul mai feroce ca altul. Totuși, credem sincer că Robinson va rămîne în amintirea cinefililor prin creația sa de maturitate artistică din *Povestiri din Manhattan.*

Vă aduceți aminte episodul ? Are loc, peste ani, o reîntîlnire a unor colegi de promoție deveniți, aproape toți, mari bogătași, oameni de afaceri, industriași. Robinson este singurul căruia viața nu i-a surîs. El apare într-un frac împrumutat, a cărui cămașă este doar un simplu decor. La un moment dat, este pus în situația de a trebui să-și scoată fracul și a-și da în vileag mizeria. Colegii, înclinați să rîdă de el, renunță și privesc lucrurile

Scanned with OKEN Scanner

cu alţi ochi cînd află tristul adevăr. Monologul lui Robinson era într-adevăr o mostră de virtuozitate artistică.

◆

În sala „Vox", ce se înălţa pe locul actualei grădini din fostul pasaj Eforia — sală devenită ulterior teatrul lui Tănase şi mistuită mai tîrziu de un incendiu —, am văzut mult comentatul film *Extase* cu *Hedy Lamarr* (pe atunci Hedy Kiesler) care avea să dea naştere celebrului scandal. Eroina filmului, realizat de un binecunoscut regizor cehoslovac, Gustave Machaty, era o femeie tînără, căsătorită cu un bărbat în vîrstă, care-şi înşală soţul. Într-una din scene, Hedy se scălda într-un lac... Calul o lua la goană cu veşmintele ei, iar eroina trebuia să fugă goală după el. Machaty o asigurase pe tînăra vedetă că scenele au fost luate de departe... Între timp, actriţa se căsătorise cu Fritz Mandel, un foarte bogat „negustor de tunuri". Cînd filmul şi-a făcut apariţia pe ecran, Mandel a aflat despre buclucaşele scene şi a pornit o campanie pentru suprimarea lui. A cheltuit o avere cumpărînd toate copiile filmului, dar n-a izbutit să intre în posesia negativului. În vreme ce, în martie 1933, *Extase* era prezentat în Franţa, cenzura germană l-a oprit. Mandel spera ca, prin relaţiile sale, să izbutească să obţină aceeaşi hotărîre din partea Italiei. Dar tocmai atunci se puseseră bazele Expoziţiei Bienale de la Veneţia şi, în 1934, *Extase* a pri-

Scanned with OKEN Scanner

mit cupa orașului. Mandel n-a reușit să obțină decît făgăduiala soției sale că va renunța la cariera cinematografică.

În loc să renunțe însă la carieră, Hedy a renunțat la soț...

În 1937, tînăra vieneză, pe atunci în vîrstă de douăzeci și trei de ani, pleacă la Hollywood și devine star peste noapte, interpretînd alături de Charles Boyer principalul rol feminin din *Nopți în Alger*, versiunea americană a lui *Pépé-le-Moko*, cu Jean Gabin și Mireille Balin.

Deși a avut oarecum de suferit de pe urma boicotului ligilor puritane care nu vedeau cu ochi buni „isprava" ei din *Extase*, Hedy Lamarr s-a bucurat de o lansare fulgerătoare în America. N-a mai fost necesară nici o investiție: publicitatea preliminară i-o făcuse filmul incriminat.

În 1939, James Forsman scria în „Picture Play", pe un ton foarte serios: „Din ziua în care s-a născut pe acest pămînt, Hedy a fost idolatrizată. Mai întîi de părinții ei. Cînd s-a făcut mare, au idolatrizat-o bărbații. Aceștia au roit mereu în jurul ei, unii au încercat chiar să se sinucidă pentru ea. Dar, în cele din urmă, un bărbat misterios și puternic din Europa i-a cucerit inima și a făcut-o prizoniera adulației sale." Și, mai departe: „Succesul ei i-a uluit într-atît pe conducătorii studiourilor, încît aceștia au încercat să-i stăvilească celebritatea mereu crescîndă, de teamă ca piedestalul lui Hedy să nu devină prea înalt. În acest caz, dacă un film ieșea

Scanned with OKEN Scanner

prost, exista pericolul unei căderi cu atît mai dezastruoase."

Hollywoodiană sută la sută...

◆

Deşi gurile rele ale Hollywoodului şi mai cu seamă unele colege susţineau că şi-ar fi datorat cariera rolurilor pe care le obţinea graţie soţului ei, producătorul Irving Thalberg — supranumit, la un moment dat, „Napoleonul Hollywoodului" — *Norma Shearer* a fost o actriţă foarte sensibilă şi dotată. Dacă nu ne-am teme că am putea părea tributari unor concepţii învechite — şi, fireşte, dacă am putea exclude filmul lui Zefirelli — am spune că a fost cea mai bună Julietă din cîte au văzut lumina ecranului, alături de cel mai inspirat Romeo: Leslie Howard. Nu trebuie uitat de asemenea faptul că s-a numărat printre primele laureate ale Premiului „Oscar" din istoria filmului vorbitor, pentru rolul din *Divorţata*, şi că *Maria Antoaneta* ca şi *Fecioarele din Wimpole Street* au figurat printre realizările de prestigiu ale epocii de aur.

Iar dacă, totuşi, mai aveţi unele îndoieli, consultaţi-vă... bunicii cu privire la perioada „mută" a Normei Shearer, în care a triumfat cu *Vechiul Heidelberg*, alături de Ramon Novarro...

◆

Dorothy Lamour a adus pe ecranele noastre un chip atrăgător şi un corp foarte armonios pe

Scanned with OKEN Scanner

care sarongul malaezian, ajustat la Hollywood, îl acoperea suficient de discret... A fost încoronată „Prințesa junglei"... Surîzătoarea Dorothy nu mai mergea, de dragul publicității, decît în sarong și cu un aligator în lesă... Mai tîrziu, și-a luat un aer de vamp și a apărut la brațul lui Fred Mac Murray în saloane elegante, în *Swing High, Swing Low*, a îmbrăcat costumul de epocă în *High, Wide and Handsome* și, după ce a luptat pe baricade în *Ultimul tren din Madrid*, s-a reîntors în junglă ca să înfrunte *Uraganul* dezlănțuit de o mînă de maestru — a lui John Ford.

Popularitatea ei a crescut simțitor. Apoi — stupoare! — a apărut în *St. Louis Blues*, un film în care cînta o melodie ce satiriza sarongul... La brațul lui Bing Crosby și Bob Hope a parcurs, într-un serial muzical, multe drumuri presărate cu florile succesului: *Drumul spre Singapore, Drumul spre Bali, Drumul spre Hong-Kong*...

Am revăzut-o după ani și ani în rolul unei actrițe de circ în *Cel mai mare spectacol* — poate cea mai mare ratare a lui Cecil B. DeMille — în care Dorothy Lamour, îmbrăcată, confirma adevărul spuselor unuia dintre regizorii ei: „E prea frumoasă ca s-o îmbraci".

◆

Cary Grant a jucat: cu Marlene Dietrich în *Viciul blond*, cu Katharine Hepburn în *Leopardul Suzanei*, cu Mae West în *Nu sînt înger*, cu Ingrid

Scanned with OKEN Scanner

Bergman în *Notorious*, cu Irene Dunne în *Adevărul îndrăcit*, cu Audrey Hepburn în *Şarada*...

...Şi cu multe alte vedete care au strălucit, într-un moment sau altul, pe firmamentul cinematografic dinainte de război.

În 1936 era junele-prim de comedie „proprietatea" casei Paramount şi toate celelalte studiouri îl închiriau. Bărbat „bine", înalt, solid, spiritual, nonşalant, nici o inimă nu-i rezista...

Dar dacă aşa-numitele comedii „de salon" au constituit „felul numărul unu", celelalte genuri n-au lipsit nici ele din meniul său: filmul cu *suspense (Bănuiala)*, aventura *(Gunga Din)*, drama *(Destinaţia Tokio)* etc., etc. O foarte plăcută surpriză a fost reluarea, în urmă cu doi ani, pe micul ecran, a uneia dintre cele mai izbutite creaţii ale sale, *Arsenic şi dantelă veche*, reprezentată în versiune scenică şi de teatrele noastre.

Presa de specialitate a vremii era plină de amănunte privitoare la viaţa şi cariera sa.

Născut la Bristol, Anglia, la 18 ianuarie 1904, Archibald Alexander Leach — cum sună... cam lung adevăratul său nume — este fiul unui croitor şi a moştenit pasiunea pentru teatru de la bunicul său, un actor englez de mare reputaţie. Totuşi, în copilărie, manifesta mai mult interes pentru tehnică şi voia să ajungă electrician. Învăţa tocmai meseria căreia i se consacrase cînd, într-o bună zi, fiind trimis să facă o reparaţie la teatrul din Bristol, luă contact, pentru prima oară, cu această

Scanned with OKEN Scanner

lume. Se pare că cei treisprezece ani ai săi n-au rezistat șocului... A fugit de acasă și s-a angajat în trupa de acrobați a lui Bob Penders, unde puteai să înveți dansuri excentrice, să mergi pe catalige, să faci pe clovnul și să joci pantomime. După patru săptămîni, tatăl său îl luă acasă. Și, timp de un an și jumătate, deși cu gîndul mai mult la... omul-șarpe, femeia cu barbă și celelalte atracții ale bîlciului, își continuă studiile, pentru ca, la un moment dat, să fugă iar la Penders. Dîndu-și seama că gîndurile îi zboară spre teatru, tatăl său îi îngădui, de data aceasta, să rămînă acolo. Cary se specializă în comedia „cu bătăi" și, cînd ansamblul se deplasă într-un turneu la New York, ca să apară la Hipodrom, în 1920, plecă și el.

După acest turneu, Cary se reîntoarce în Anglia și-și petrece doi ani într-o trupă în care i se descoperă... calități vocale. Acolo face cunoștință cu Arthur Hammerstein, care semnează cu el un contract și-l aduce înapoi în America, pentru a apărea pe Broadway. Și astfel, în cursul verii anului 1931, apare în douăsprezece operete montate de ansamblul St. Louis Repertoire Company.

După ultimul spectacol cu *Nikki*, Grant se instalează într-un automobil și pleacă la Hollywood să-și viziteze niște prieteni. Acolo întîlnește un regizor cu care mai colaborase la New York și care tocmai pregătea un test cinematografic pentru soția sa. Îl roagă pe Cary să-i fie partener. Testul a fost realizat, dar actrița n-a obținut contractul.

Scanned with OKEN Scanner

Cei de la studio s-au arătat mai interesați de tînărul actor care apărea împreună cu ea și, două săptămîni mai tîrziu, Paramount îi oferea un contract pe termen îndelungat.

Debutul său pe ecran s-a produs în anul 1932, în *This is the Night*, și, cînd a devenit evident faptul că studioul pusese mîna pe un actor destinat unei cariere promițătoare, s-a hotărît să i se dea și un nume cinematografic. După discuții furtunoase, a fost ales „Cary Grant". Mai tîrziu, după ce Grant și-a obținut cetățenia, numele a fost legalizat.

Primul mare succes l-a repurtat, alături de Irene Dunne, în comedia *Adevărul îndrăcit (The Awful Truth)* în 1937, cu care Leo Mac Carey a obținut Premiul Academiei de Arte și Științe Cinematografice pentru regie. Sub îndrumarea aceluiași regizor, a mai apărut în *Luna de miere* cu Ginger Rogers.

Publicul l-a înconjurat apoi cu admirația sa ani de-a rîndul, deschizîndu-i un drum presărat cu satisfacții. Dar el, actorul, ce părere are despre publicul său ? Într-un interviu acordat unui ziarist, Cary Grant vorbea pe larg despre masa admiratorilor săi, despre așa-numiții *fans*. Iată cîteva dintre părerile sale :

„Urăsc obiceiul de a mă iscăli pe fotografii, pe cărți, pe programe. La ce poate servi autograful meu ? Știu că nici un actor nu se poate lipsi de admiratori. Numai că situația devine de-a dreptul dramatică atunci cînd este vorba de fanatici. Odată,

Scanned with OKEN Scanner

unul a izbutit să-mi oprească mașina lungindu-se pe șosea, pentru ca apoi să se ridice și să se așeze lîngă mine.

Am fost sfătuit de unii prieteni să port ochelari negri. Imposibil. Dacă porți astfel de ochelari, lumea te copleșește cu injurii și te acuză că faci pe vedeta, că ești snob sau alte lucruri la fel de neplăcute. Dealtfel, nici dacă nu porți nu e bine: se spune atunci că ții să atragi atenția asupra ta.

Înainte de război, mă aflam într-o zi în Italia. Luam masa într-un mic restaurant, la Sienna. După cîteva clipe, am avut senzația că se petrece ceva neobișnuit. Oamenii, fără să lase impresia că fac acest lucru, se îmbulzeau în scuarul din fața restaurantului. Faptul cel mai curios este că aveam foarte clar sentimentul că eram obiectul acestei manifestări. Cînd mă uitam la ei, ridicau ochii în sus, priveau spre cer ca să vadă niște farfurii zburătoare sau ceva în genul ăsta. Dar, de îndată ce lăsam ochii în jos și mă uitam la spaghetele de pe masă, simțeam căutăturile lor ațintite asupră-mi. Acest joc a durat mai bine de o oră. În cele din urmă, se adunase în piața aceea din Sienna mai multă lume ca la Roma... Mă întreb și astăzi de unde apăruseră atîția oameni. Ei refuzau cu încăpățînare să-mi întîlnească privirea, avînd aerul de a spune: Știm cine ești, dar nu vrem să te stingherim. Sîntem niște oameni bine crescuți.

După ce am terminat masa, am plătit nota și m-am suit în mașină. Abia atunci am fost luat cu

Scanned with OKEN Scanner

asalt, dar fără busculadele obișnuite acestui gen de manifestare. Populația dorea să-și exprime simpatia față de mine. O fetiță fermecătoare făcea pe interpreta. Se urcă în picioare pe capota mașinii și-mi oferi tradiționalul buchet de flori, care era de două ori mai mare decît ea.

Timp de o oră bună, am strîns mîini și am dat autografe. Am făcut-o cu plăcere pentru că, după părerea mea, acești oameni se purtaseră eroic. Am rămas impresionat de politețea și respectul lor naiv pentru viața particulară a altuia."

◆

Știm că, punînd punct aci însemnărilor noastre, ne vom atrage criticile îndreptățite ale admiratorilor de odinioară ai atîtor și atîtor vedete omise — Jeanette MacDonald, James Cagney, William Powell, Jean Harlow, Joan Crawford, Olivia de Havilland, Claudette Colbert, Alice Faye, Miriam Hopkins, Carole Lombard, Myrna Loy, Sylvia Sidney, Loretta Young și alte cîteva zeci... — dar n-am intenționat să întocmim o evidență strictă a tuturor vedetelor hollywoodiene care ne-au invadat ecranele în perioada interbelică, ci doar cîteva impresii fugare dictate de o memorie capricioasă... Iar în ceea ce privește dimensiunile notațiilor, criteriul valoric a fost subordonat uneori cu bunăștiință detaliului semnificativ...

Scanned with OKEN Scanner

LEGENDELE HOLLYWOODULUI

O călătorie în această lume bizară, fabuloasă, fascinantă care este lumea legendelor cinematografice nu poate avea alt punct de plecare decît Hollywoodul, întruchiparea ficţiunii înseşi.

Să pornim deci la descoperirea acestui „paradis al iluziilor pierdute", despre care s-a scris, poate, mai mult decît despre toate imperiile lumii luate laolaltă, petecul de pămînt care a făcut să curgă tone de cerneală în cărţi, publicaţii mensuale, bimensuale, hebdomadare şi cotidiene de pe toate meridianele globului.

O definiţie a Hollywoodului ?

Alegeţi: *„Oraşul miraj"*, *„Patria filmului"*, *„Paradisul şi infernul"*, *„Cetatea iluziilor"*...

Sau, dacă preferaţi adevărul gol-goluţ, „cel mai mare *business* organizat al tuturor timpurilor", definiţie pe care cei implicaţi n-au rostit-o niciodată din motive lesne de înţeles...

În cartea sa *Hollywood, ville mirage,* apărută în 1937 în editura pariziană Gallimard, cunoscutul

Scanned with OKEN Scanner

scriitor francez Joseph Kessel, care a petrecut mulți ani în cetatea filmului, luînd contact cu toți potentații studiourilor, cu vedete, regizori și scenariști reputați, își începea astfel capitolul întîi, intitulat *Orașul vrăjit* :

„Catolicii au Vaticanul.

Musulmanii au Mecca.

Femeile, Parisul.

Dar pentru bărbații și femeile tuturor națiunilor, tuturor credințelor, s-a născut, acum un sfert de veac, un oraș mai fascinant și mai universal decît toate lăcașurile sfinte.

El se numește Hollywood.

Orașul în care se fabrică, pentru lumea întreagă, visul și rîsul, groaza și lacrimile. Orașul în care se făuresc chipuri și simțăminte menite să slujească drept icoană sau narcotic pentru milioane de ființe umane.

Mai există oare undeva, în vreun cătun sau în vreun oraș, o fată sau un băiat care să nu fi fremătat, care să nu fi iubit sub semnul constelațiilor sale ?"

Într-adevăr, Kessel exprima o realitate. Generația interbelică a simțit, cum se spune, pe pielea ei, forța magnetică neobișnuită exercitată de Hollywood și de slujitorii săi.

Privilegiul pe care ni-l ofereau numeroasele surse de informare ce ne stăteau la dispoziție avea darul nu numai să ne familiarizeze cu viața de culise a cinematografului de peste Ocean, ci, în același

Scanned with OKEN Scanner

timp, să ne prevină asupra graniţelor dintre real şi ficţiune. Revista „Cinema" — am mai spus-o — primea, fie prin schimb, fie prin abonament, aproape toate publicaţiile de specialitate, buletine de ştiri „la zi" din marile studiouri, la care se adăugau cele ale reprezentanţelor lor în ţara noastră. Aveam deci acces la toate sursele de informare. Volumele cuprinzînd reportaje, studii, eseuri, privitoare la aceeaşi lume mirifică, se aflau la îndemîna oricărui cititor interesat, nu numai a „profesioniştilor", găsindu-se, fireşte în tiraje restrînse, în marile librării bucureştene.

Fără a mai pune la socoteală faptul că, în a doua parte a deceniului patru, revista noastră avea chiar un corespondent la Hollywood — de data aceasta unul autentic, nu ca cel din 1932... Se numea Joseph de Valdor. Născut pe meleagurile româneşti pe la sfîrşitul... secolului al nouăsprezecelea, ne oferise serviciile sale de corespondent, fără nici o pretenţie materială, prin 1937, cînd avea — după trăsături — peste şaptezeci de ani. Corespondenţele lui erau scrise de mînă într-o românească aproape ilizibilă şi întotdeauna însoţite de o fotografie din studio, în care în prim plan apărea el, iar în cel secund cîte o vedetă... Fie că statutul de corespondent al revistei noastre îi oferea unele avantaje, fie că era vorba de o simplă chestiune de orgoliu tardiv, cert este că J. de V. ne trimitea corespondenţa în mod regulat, chinuindu-ne mereu cu ieroglifele lui.

Scanned with OKEN Scanner

De aceea preferam întotdeauna documentarea infinit mai amplă și mai interesantă pe care ne-o ofereau corespondentul lui „Pour Vous", Harold J. Salemson, al lui „Cinémonde", Curt Riess, sau foiletoanele lui Robert Florey. Acest scenarist și regizor american de origine franceză, stabilit la Hollywood și avînd relații de prietenie cu toate personalitățile influente și marile vedete, inclusiv Charlie Chaplin, publica în „Cinémonde", în foileton, o *Istorie a cinematografului american*, tipărită apoi în volum și considerată de specialiști drept un model al genului. Dealtfel, mulți ani mai tîrziu, un cunoscut istoric cinematografic avea să declare, într-o lucrare despre Hollywood, că nu se poate scrie o istorie a cinematografului american fără colaborarea lui Robert Florey. Figura acestui simpatic uriaș de peste doi metri, care zîmbea la brațul celor mai atrăgătoare staruri, ne devenise familiară. O excelentă impresie ne-a lăsat articolul său omagial *Prietenul meu Charlot*, publicat cu prilejul împlinirii vîrstei de cincizeci de ani de către inimitabilul mim.

În decursul anilor, firește că multe din amintirile acumulate pe căile pomenite aci au suferit estompări mai mult sau mai puțin parțiale. Nu spunea Conan Doyle, prin glasul eroului său, Sherlock Holmes, că memoria e ca o încăpere în care nu poți vîrî la infinit amintiri, fără a prejudicia pe unele în favoarea altora ?

Scanned with OKEN Scanner

Totuşi, datele esenţiale au ştiut să lupte spre a-şi menţine locul, nelăsîndu-se alungate de elementele minore, cancaniere, frivole.

Să reamintim deci că Hollywoodul n-a fost niciodată — după cum nu este nici astăzi — decît un cartier al Los Angelesului, înconjurat de mai multe comune : Glendale, Burbank, Universal City, Culver City şi Beverly Hills, aceasta din urmă vestită prin faptul că pe colinele ei se aflau somptuoasele vile ale starurilor.

Cei dintîi locuitori ai Hollywoodului au fost indienii din triburile Cahuenga şi Cherokee, iar actul de naştere al „cetăţii" s-a semnat în 1907, cînd regiunea, bucurîndu-se de razele soarelui în tot cursul anului, a atras primii cineaşti cărora vremea instabilă de la New York şi din alte părţi le dădea mari dureri de cap, provocîndu-le întreruperi de filmare devoratoare de timp şi bani... Orăşelul de pe coasta californiană avea o climă dulce şi putea fi într-adevăr asemuit cu o imensă grădină cu floră tropicală.

În perioada de care ne ocupăm, producţia cinematografică se găsea sub dominaţia a opt mari case producătoare : „Metro Goldwyn Mayer", condusă de Louis B. Mayer ; „Paramount", în fruntea căreia se afla Adolph Zukor (care nu se sfiise să recunoască : „Am construit industria cinematografică americană pe vedetă.") ; „R.K.O. Radio Pictures" ; „United Artists", o companie de „artişti asociaţi" ale cărei frîne se aflau în mîinile lui

Scanned with OKEN Scanner

Charlie Chaplin, Douglas Fairbanks și Mary Pickford; „Universalul" lui Carl Laemmle și Jesse L. Lasky; „Warner Bros" al fraților Warner; „Columbia"; „Fox" sau „20-th Century Fox", la conducerea căreia s-au perindat William Fox și Darryl F. Zanuck.

În afară de acestea, mai existau „Republic", „Monogram" și altele, specializate în filme western și de groază, case care nu îndrăzneau să se măsoare cu „mamuții", nu aveau staruri, nici veleități, trăind în umbra celor mari... Foloseau fie artiști necunoscuți, fie vedete devalorizate...

Ce reprezentau pentru spectatorii noștri cele opt embleme?

Metro Goldwyn Mayer (leul care scotea cîteva răcnete — iertați-ne că n-am avut curiozitatea să le numărăm — și apoi se liniștea, lăsînd capul într-o parte) era sinonim cu Greta Garbo și, deținînd-o pe „divină" în exclusivitate, se bucura de un imens prestigiu. În plus, M.G.M. avea forțe regizorale de prima mînă: Clarence Brown, Robert Z. Leonard, Victor Fleming, Frank Borzage, Norman Taurog. Lista starurilor era de asemenea impresionantă, cuprinzînd, în afară de Garbo, pe frații Barrymore, Marie Dressler, Clark Gable, Spencer Tracy, Norma Shearer, Wallace Beery, Mickey Rooney, Robert Taylor, frații Marx, Joan Crawford etc., etc. Filmele erau, în marea lor majoritate, de calitate și nu coborau niciodată sub un anumit nivel.

Scanned with OKEN Scanner

Paramount dispunea de asemenea de o „divină", însă ceva mai terestră, Marlene Dietrich, escortată de o pleiadă de mari vedete ca Gary Cooper, Claudette Colbert, Bing Crosby, W.C. Fields, Cary Grant, Harold Lloyd, Carole Lombard, Herbert Marshall, Adolphe Menjou, George Raft, Mae West. Regizorii aveau și ei nume de rezonanță: Cecil B. DeMille, Henry Hathaway, Ernst Lubitsch, Lewis Milestone, King Vidor. Întrucît Popeye era tot star Paramount, din modestie nu discutăm calitatea filmelor acestei companii...

R.K.O. reprezenta pentru publicul nostru perechea Fred Astaire-Ginger Rogers, Katharine Hepburn și filmele lui Walt Disney. Mai mult decît suficient...

În capul listei vedetelor de la Fox se afla Shirley Temple.

United Artists avea — în 1935 — ca „staruri" pe Charlie Chaplin (de fapt Charles), George Arliss, Elizabeth Bergner, Eddie Cantor, Maurice Chevalier, Ronald Colman, Douglas Fairbanks, Leslie Howard, Charles Laughton, Fredric March, Mary Pickford, Merle Oberon, Loretta Young, ca să nu menționăm decît o mică parte.

La Universal, vedeta numărul unu era Deanna Durbin.

Warner Bros însemna în primul rînd Bette Davis, în al doilea rînd Paul Muni, Edward G. Robinson, Olivia de Havilland, Errol Flynn, iar în al treilea revistele muzicale înscenate de Busby Berkeley.

Scanned with OKEN Scanner

Perioada 1935—1940 era, într-un fel, anotimpul recoltei, culesul unor roade mănoase...

Nimeni nu-şi mai aducea aminte, sau prefera să dea uitării, epoca pionieratului, a anilor 20—30 cînd studioul — aşa cum arăta Mary Pickford în cartea ei apărută în 1955 sub titlul *Sunshine and Shadows* — era alcătuit dintr-un teren viran înconjurat de pari bătuţi în pămînt, cu o vastă platformă de lemn, în jurul căreia se aflau nişte pînze de bumbac prinse cu cîrlige. Uneori, hainele şi cortinele sufereau de pe urma capriciilor vîntului. Studioul era în aer liber, fără acoperiş şi fără pereţi, garderobele n-aveau nici cel mai elementar confort, vedetele îşi duceau toaletele în fiecare dimineaţă la hotel, sala de repetiţii era improvizată într-un pod închiriat.

Cîtă muncă, cîtă trudă, cîtă risipă de energie pentru înălţarea uriaşului edificiu al iluziilor — Hollywoodul de mai tîrziu —, în care trăia o lume aparte, o comunitate închisă ce-şi ierarhiza valorile după reţetele filmelor şi scrisorile primite de la admiratori ; în care actorii erau standardizaţi — oameni de afaceri, ocnaşi, paznici, şoferi, valeţi ; în care aşa-numiţii *gag-men*-i nu făceau altceva decît să-şi stoarcă creierii pentru a născoci situaţii hazlii şi vorbe de duh ; în care *stunt-men*-ii, cascadori recrutaţi dintre artiştii de circ, săreau din tren, din avion sau mergeau pe sîrmă în locul vedetelor ; în care *sosiile*, dubluri ale aceloraşi vedete, erau menite să îndeplinească corvezile artiş-

Scanned with OKEN Scanner

tilor în timpul filmării ; în care munceau tot felul de meseriași calificați : tîmplari, dulgheri, mecanici, mașiniști.

Și apoi, n-avea oare Hollywoodul, în slujba renumelui și a gloriilor sale, mai mulți gazetari decît oricare altă metropolă de pe glob ?

Toți aceștia, laolaltă cu creatorii uriașului mit, colaborau zi de zi la întreținerea edificiului ridicat pe un morman de iluzii și naivitate...

◆

Dar ceea ce fusese posibil în perioada interbelică, n-a mai fost cu putință după uriașul cataclism care a schimbat lumea, oamenii, concepțiile, conștiințele... Edificiul a început să se prăbușească încet, dar sigur, naivii au început să dispară... Și, odată cu ei, rațiunea de existență a legendei.

Astăzi Hollywoodul trăiește din amintiri... A devenit o afacere turistică... Gloria sa a apus demult. Nemaifiind un *business* rentabil, mulți l-au părăsit. Sistemul starurilor aparține trecutului. Au rămas doar unele moravuri și năravuri...

Dar să începem cu... începutul, ascultînd mai întîi o scurtă prelegere de istorie.

Clarence Brown, un veteran al orașului, regizorul care a îndrumat-o pe Greta Garbo în cîteva din creațiile ei de răsunet, ca *Anna Christie, Carnea diabolică, Anna Karenina,* descrie începuturile lui într-un articol intitulat *Geneza Hollywoodului* și publicat în 1946 de „Cinémonde".

Scanned with OKEN Scanner

Oricît de neplăcut ar fi acest lucru pentru esteții îndrăgostiți de cea de-a șaptea artă, spune el, Hollywoodul își datorează existența și numele unui simplu fermier din Michigan: Harvey Henderson Wilcox. Atins de paralizie infantilă, acesta avea amîndouă picioarele imobilizate. Născut și crescut în statul Wolverin, își făcuse studiile la Colegiul Adrian. Se stabilise apoi la Bryan, în statul Ohio, unde devenise grefier. Dar, după puțin timp, emigrase în Kansas, la Topeka, unde se îndeletnicise cu negoțul de imobile și se angajase, în calitate de înfocat prohibiționist, în lupta împotriva traficului cu băuturile alcoolice.

În cursul anului 1883, Los Angelesul a fost viu impresionat de apariția „senzațională" a lui Wilcox și a soției sale, Daeida, care aduceau cu ei în tren o splendidă garnitură de mobilă. Trei ani mai tîrziu, ei achiziționau un teren și o fermă la nord-vest de oraș. O sută douăzeci de pogoane de pămînt. Doamna Wilcox boteză domeniul ei „Hollywood" (pădure de ilice), după numele unui arbust de deal care dealtfel n-are decît o vagă asemănare cu cel european. Pe vremea aceea, terenul valora 150 de dolari pogonul. Proprietatea, situată pe locul vechiului Rancho de Morena, se întindea între Sunset și Franklin Street și de la Whitley pînă la Gower Street. Cînd urmașii Wilcoxilor au vîndut unul dintre aceste bulevarde ale Hollywoodului, ei au încasat „modesta" sumă de 30 000 de dolari pogonul...

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

După moartea soțului ei, doamna Wilcox s-a recăsătorit și a avut două fete care au devenit, una doamna Robert J. Pringle, iar cealaltă doamna Clair Brunson. În jurul acestor două nume s-a făcut mai puțină publicitate decît pentru cel mai obscur cineast. Totuși, ele reprezentau pe cei mai mari proprietari din Hollywood. Majoritatea terenurilor pe care erau construite teatrele și luxoasele imobile din Vine și din împrejurimile Hollywoodului aparțineau acestor familii. Îmbucătățindu-și ferma și terenul, Wilcox a permis Hollywoodului să se extindă, în etape succesive, și să acopere o suprafață de aproximativ 60 de kilometri pătrați. Multe persoane care locuiau la mari distanțe de centrul orașului pretindeau totuși că domiciliază la Hollywood. În ciuda părerii unora, Hollywoodul nu este, în realitate, un oraș autonom, ci doar un cartier al Los Angelesului, care nu are nici primar, nici primărie, nici gară, nici aeroport, nici tribunal.

Din cei 225 000 de locuitori ai săi în perioada de început, parte lucrau în studiouri (aproximativ 30 000). În afara cinematografului, existau încă două sute de industrii, în fruntea cărora se afla cea a cosmeticelor. Una din industriile de bază era cea a petrolului, numeroase zăcăminte aflîndu-se pe terenul fermei, la Brea, și pînă aproape de Beverly Hills.

Primele studiouri cinematografice au fost construite de frații Horsley, David și William, în 1911, la intersecția străzilor Gower și Sunset. La acea

dată, locuitorii Hollywoodului, spune Clarence Brown, erau oameni materialiști și echilibrați. Majoritatea excentricilor care se plimbau pe străzi proveneau din alte orașe. Cel mai elegant cartier se găsea la numai cîțiva kilometri de una din cele mai importante crescătorii de porci din lumea întreagă : Fontana, și de cea mai mare piață mondială de desfacere a fînului : Hynes. Și, în încheierea „genezei Hollywoodului", Brown scrie :

„De la zilele glorioase ale Romei antice, Hollywoodul este fără îndoială orașul cel mai adulat și cel mai hulit. El a fost bun pentru mulți dintre noi și, în ciuda tuturor învinuirilor, îl iubim din tot sufletul."

Desigur, unele date au suferit modificări între timp (numărul locuitorilor sau cifra de cinci sute de filme anual produse de industria americană, pe care nici n-am mai menționat-o, știind bine că ea s-a redus simțitor...) Dar, în esență, istoria a rămas aceeași.

◆

Viața „paradisiacă" a Hollywoodului a fost descrisă sub mii de forme și culori trandafirii. Să fi fost oare așa ?

Să vedem cum se trăia, cum se iubea și cum se murea în cetatea filmului.

Hollywoodul reprezenta o insulă ciudată, într-un oraș fără frontiere. După cum acolo nu se vorbea

Scanned with OKEN Scanner

despre cinematograf, ci despre industrie, tot astfel la Los Angeles nu se spunea Hollywood, ci colonia cinematografică. Ca și aventurierii din 1908 veniți să caute, pentru afacerile lor mai mult sau mai puțin stranii, securitatea apropiatei frontiere, lumea cinematografică se amesteca foarte puțin sau deloc cu viața cetății care o adăpostea. Oamenii acestei lumi trăiau aci între ei, lucrau pe teritorii proprii, mîncau în restaurantele lor, visau visurile lor. Trăiau în vile ascunse sub palmieri, pe coline, și se întîlneau mereu în alte locuri pentru a-i face pe intruși să le piardă urma. În ciuda unor gajuri astronomice, din care partea leului revenea fiscului, starurile, care se credeau obligate să păstreze un anumit „standard", erau mereu pline de datorii.

Dar iubirea ?

Viețuia, firește, acolo ca și aiurea, dar era mai puțin frumoasă... Hollywoodul, care fabrica fericirea și optimismul sentimental în cantități de nemăsurat, care copleșea lumea cu aventuri de dragoste, Hollywoodul era un oraș fără dragoste. Femeile și bărbații Hollywoodului se căsătoreau cu același scop, cu aceleași intenții, sacrificîndu-și sentimentele... Un film crea un cuplu de cinema, un altul îl distrugea. Trăind două luni împreună, în același studio, în același restaurant, în aceleași limuzine, vedetele unui film se simțeau atrase una de alta. Uneori, chiar dragostea, adevărata dra-

Scanned with OKEN Scanner

goste, lua naştere în inimile lor. Însă aproape numaidecît un al doilea film despărţea pe eroii frumosului roman. De aceea, cazurile unor iubiri adevărate, ca aceea rămasă celebră în istoria cinematografului a cuplului Douglas Fairbanks-Mary Pickford, cu cuibul lor nu mai puţin vestit „Pickfair", sînt menţionate şi astăzi, după aproximativ o jumătate de secol...

E adevărat că şi epoca noastră a avut o iubire devenită simbol în lumea vedetelor: cuplul Elizabeth Taylor-Richard Burton. Dar, să ne fie iertată suspiciunea, nu ştim de ce acele faimoase daruri — cum ar fi bijuteria de 37 000 de dolari oferită de Burton consoartei sale, gest popularizat de întreaga presă străină — au un iz dubios... Parcă dragostea adevărată se trîmbiţează mai puţin... atunci cînd nu se şopteşte...

Dar moartea, la Hollywood? Iată ce scria, în 1943, în „L'Ecran français", Claude Roy sub titlul *Géographie d' Hollywood-sur-rêves*:

Dacă viaţa nu ţi-a oferit prea multe satisfacţii, te vei bucura (oare?) în compensaţie de toate satisfacţiile... la plecare. Un mort nu era ţinut mult timp în casă. Transportat numaidecît într-o capelă funerară, se proceda la îmbălsămare. Două zile mai tîrziu, părinţii şi prietenii erau convocaţi într-o săliţă cu fotolii. Pe o estradă, se afla aşezat defunctul. Se trăgea cortina, ca la teatru, şi mortul era văzut îmbrăcat cu cel mai

Scanned with OKEN Scanner

frumos costum al său, într-o atitudine familiară, cu roșu pe buze și pe obraz, ca să nu fie prea palid. Apoi, se trăgea iarăși cortina...

Cimitirele fiind întreprinderi particulare, se dădea o luptă acerbă între proprietarii lor. O publicitate largă ajuta la captarea clienților. Gazetele publicau anunțuri de felul acestuia : „Doriți un gropar bun ? Adresați-vă domnului cutare." Pe străzi, panouri publicitare uriașe atrăgeau atenția.

Cimitirul Glendale era, fără îndoială, o realizare în materie... Situat pe partea laterală a coastei unui deal, el se întindea pe mai bine de cinci kilometri și cuprindea drumuri-autostrăzi minunate. O adevărată ispită pentru automobiliști, care întîlneau în drum mici siluete de lemn înfățișînd un agent de poliție vopsit în roșu care anunța : „35 km pe oră. Pămînt sfînt."

Pe colină se afla un splendid mormînt gol. În interiorul lui funcționa, zi și noapte, un fonograf electric, care revărsa torente de armonie sacră, orga avînd un loc precumpănitor. Sicriul sau urna funerară era îngropată. Mici discuri metalice, purtînd numele defuncților, se aflau înfipte la poalele unor brazi. Unele dintre ele erau așezate în mijlocul trotuarelor, ceea ce îngăduia vizitatorilor să oprească mașinile și să nu coboare cînd veneau să-și cinstească morții.

În sfîrșit, cimitirul cuprindea o capelă în care se făceau botezuri și se oficiau căsătorii...

Scanned with OKEN Scanner

Los Angeles era de asemenea orașul lui *Happy Cemetery*, Cimitirul vesel, și cavourile ale căror litere de neon străluceau zi și noapte semănau cu niște localuri de petrecere.

Conștiința profesională ne silește să subliniem încă o dată că toate aceste date sînt desprinse din amintirile unui trecut îndepărtat... Sîntem convinși că, între timp, situația s-a modificat substanțial la cimitirele din Hollywood : orga nu mai cîntă muzică de Bach, ci ultimele șlagăre ale formației Rolling Stones...

◆

Dar să trecem mai departe. Credem că sînteți de acord să schimbăm mirosul de tămîie, cu parfumul trandafirului. Să ne reîntoarcem la viață și să vedem cum își petrecea (și nu vedem de ce s-ar fi schimbat ceva aci) o vedetă de cinema cele douăzeci și patru de ore ale zilei. Ne-o spune Joan Crawford, una din cele mai mari vedete ale deceniului trei, pe care cinefilii noii generații au avut, din păcate, foarte puține prilejuri s-o vadă. Totuși, sperăm că n-a fost uitată remarcabila ei creație din *Ce s-a întîmplat cu Baby Jane ?* alături de Bette Davis.

„E o mare eroare să se creadă că viața unei vedete reprezintă o sărbătoare nesfîrșită. Starurile nu se scoală la unsprezece dimineața și nu iau micul dejun într-un pat stil Pompadour... Nu-și

Scanned with OKEN Scanner

petrec toată ziua în magazinele de lux alegînd lucrurile cele mai frumoase, iar serile, nici măcar ele, nu le aparțin.

Într-adevăr, noaptea, ori sînt atît de obosite din pricina activității desfășurate în cursul zilei încît se trîntesc în pat îmbrăcate, ori sînt nevoite să facă un nou efort și să apară «odihnite» și «surîzătoare» la o reuniune în legătură cu obligațiile lor profesionale. La Hollywood, are loc în fiecare săptămînă o premieră la care trebuie să fii văzută. Sînt apoi reuniunile în scop de binefacere, unde prezența starurilor este imperios necesară și, în sfîrșit, faimoasele «party»-uri.

O vedetă trebuie să-și reînnoiască și asorteze necontenit garderoba cu ultimele noutăți. Căci publicul vrea ca starurile sale să-i ofere o imagine preliminară a noii mode. Cînd o vedetă apare undeva în public, toți ochii o fixează, fără cea mai mică discreție. De multe ori, starul ar prefera să intre în pămînt...

Ziua mea se desfășoară într-un mod foarte simplu. Mă scol la 6,30. Fac o baie și iau micul dejun. La orele 8, sînt în studio la Culver City (o jumătate de oră de drum). La orele 9, sînt fardată și costumată. Și acum, rog să mi se spună: care este diferența între viața unui star și a unei funcționare?

În ceea ce privește munca, singura favoare de care se bucură o vedetă este aceea de a fi lăsată să-și dea aere...

Scanned with OKEN Scanner

La prînz, mănînc puțin, de cele mai multe ori nimic altceva decît un sandviș preparat acasă. Pauza de prînz este consacrată aproape în întregime reîmprospătării fardului.

Părăsesc atelierul la orele 5,30 după-amiază. Pînă la cină, sînt prizoniera radioului. Cîteodată, trebuie să învăț textul scenelor pe care le voi juca a doua zi. La orele 9 seara, mă urc în pat.

Somnul unei vedete este tulburat de o fantomă înspăimîntătoare : grija popularității. Aceeași crudă problemă personală : «Scenariul filmului pe care-l joc acum este într-adevăr bun pentru mine ? Cum va primi publicul acest rol ? Nu e oare prea diferit de genul meu obișnuit ? Sau, dimpotrivă, nu este prea asemănător cu cel precedent ?» Aceste întrebări copleșesc starurile care n-au chef de joacă și de risc.

Publicul cere unei vedete să fie cît mai frumoasă. Sănătatea și echilibrul fizic sînt condițiuni esențiale ale frumuseții. Cine vrea să pară bine, trebuie mai întîi de toate să se simtă bine. Iată de ce, în viața unei vedete, tenisul, (înotul, călăria și alte sporturi ocupă locuri atît de importante.

Dacă o vedetă de cinema muncește cu suflet, simte răspunderea fiecărui film căzînd pe umerii ei. Toată răspunderea o poartă vedeta. Răspundere față de studio, de regizor, de public, de ea însăși.

A fi star înseamnă a duce o luptă neîntreruptă. Dar o luptă pasionantă", spune, în final, Joan Crawford.

Scanned with OKEN Scanner

Deci nu o viață fără muncă, o viață de huzur, stropită cu licori tari și înmiresmată de țigări Kent... Ce deziluzie, nu ?!

◆

...Și asta, după ce treceați prin toate furcile caudine imaginabile și ajungeați în vîrful piramidei ! Dar pînă atunci ?

Pînă atunci, în eventualitatea că făceați parte din tagma fericitelor alese din mii și mii de candidate care dovediseră aptitudini, vi se pregătea o lansare sui-generis. Vi se punea la dispoziție un agent de publicitate care avea sarcina să vă arate Hollywoodul, să vă închirieze o vilă luxoasă, să vă „scoată în lume" etc., etc.

Vă urcați în automobil și traversați o regiune înconjurată de grădini și copaci — Beverly Hills — unde locuiau, unde erau obligate să locuiască marile vedete de cinema.

Vi se închiria o vilă, pe care nu aveați prilejul s-o vizitați în prealabil, șeful de presă asigurîndu-vă că „nu e nevoie, deoarece toate sînt la fel", și, întorși la hotel, vi se spunea : „Să începem lucrul. Povestiți-mi viața dumneavoastră. Să vedem ce putem scoate"...

După un ceas de interogatoriu, erați lăsată în pace, spunîndu-vi-se : „Odihniți-vă. Nu cumva să coborîți în hol. Astă-seară, la orele 8,30, să fiți îmbrăcată în toaletă de seară. Luăm masa la «Troca-

Scanned with OKEN Scanner

dero». Aveţi grijă să fiţi frumoasă... cît mai frumoasă, mai seducătoare, mai fascinantă..."

La orele 8,30 eraţi gata şi... frumoasă. Şeful de publicitate îşi făcea apariţia într-un smoking impecabil şi vă întreba neliniştit :

— Sper că n-aţi vorbit cu nimeni !?

— Nu, nici măcar la telefon.

— De asta nu mă îndoiesc. Am dat ordin să nu primiţi nici un fel de comunicare.

— De ce, sînt arestată ?

— Pentru moment, da. O prostie se poate spune atît de uşor...

Apoi, însoţitorul dumneavoastră scotea din buzunar un teanc de foi de hîrtie bătute la maşină şi vă spunea :

— Am muncit enorm la biografia dumneavoastră. V-am creat o personalitate extraordinară... Iată : sînteţi nepoata unui general grec emigrat şi devenit şofer de taxi... Aţi vrut să urmaţi medicina, dar, într-o bună zi, v-aţi dus în vizită la o prietenă, în culisele teatrului în care juca... De îndată ce aţi pătruns în culise, aţi aflat că o actriţă s-a îmbolnăvit. Directorul v-a văzut şi v-a încredinţat numaidecît rolul. Astfel, v-aţi făcut debutul pe scenă.

— Dar e o poveste stupidă, veţi replica.

— Se poate... Dar e necesară. Nimeni nu va verifica aceste lucruri, fiindcă nimeni nu le va crede... Totul este iluzie aici. Hollywoodul are menirea de a crea iluzii...

Scanned with OKEN Scanner

Și astfel, cu timpul, grație rețetelor infailibile ale șefului de presă, deveneați star!

În toată această aventură am pornit, bineînțeles, de la premisa că aveați talent. Deoarece, în ultimă analiză, el era acela care determina numărul anilor de strălucire ai carierei dumneavoastră. Fiindcă, odată cu lansarea, misiunea șefului de presă se termina... Iar dumneavoastră rămîneați singură, doar cu posibilitățile artistice de care dispuneați, în luptă cu meandrele de gust ale spectatorilor de cinema... Dar chiar dacă, la un moment dat, cunoșteați amărăciunea coborîșului — căci nu poți urca la infinit — și, în virtutea reputației de odinioară, vi se încredințau roluri din ce în ce mai mici, vă mîngîiați cu gîndul că în preajma dumneavoastră exista o lume și mai năpăstuită, care nici măcar nu gustase vreodată din licoarea amețitoare a succesului...

◆

...Și astfel pătrundem într-o altă lume, mult mai tristă...

Într-un articol publicat înainte de război în „Pour Vous", sub titlul *Viața întîmplătoare a figuranților din Hollywood*, era înfățișată lumea figuranților înscriși la Central Casting Office, a celor care își dădeau seama prea tîrziu că au făcut un pas greșit lăsîndu-se amăgiți de iluziile Hollywoodului, atunci cînd aripile le erau frînte, cînd nu mai puteau zbura și rămîneau pe loc, resemnați, rataţi...

Scanned with OKEN Scanner

Fenomenul acesta de atracție a Hollywoodului devenise atît de puternic încît firmele producătoare de filme s-au văzut silite să-i pună în gardă pe candidații actori împotriva... mirajelor Hollywoodului. O statistică arăta că, în numai doi ani, trei sute de mii de tineri veniseră să-și încerce norocul. Sala de așteptare Hollywood, adevărat simbol al „permanenței", se golea și se umplea continuu. Pentru cele cinci sute de mii de persoane din sală nu existau totuși decît o sută de locuri pe ecran...

Odată primele iluzii risipite, acești tineri pătrundeau în realitate. De la vis la realitate, la Hollywood, nu era decît un singur pas și mii de persoane erau silite, în fiecare zi, să-l facă. Fata care venise cu speranța de a dărui lumii o a doua Garbo era nevoită să se angajeze ca fată în casă; iar băiatul care crezuse că-i va da coșmaruri lui Clark Gable n-avea decît o singură soluție: să devină șoferul unui star... dacă găsea o astfel de slujbă. Uneori, disperate (pe jumătate), reprezentantele sexului slab încercau o pseudosinucidere spectaculară în speranța că vor atrage asupra lor atenția unui personaj influent; odată, o fată s-a aruncat în fața mașinii unui mare producător. Frînele erau bune, metoda mai puțin — și fata a rămas tot fără slujbă.

La un moment dat, Central Casting Office a fost nevoit să-și închidă porțile pe un timp nedeterminat, nemaiprimind înscrieri: numărul celor înscriși atinsese cifra de 12 450 și oferta continua să

Scanned with OKEN Scanner

rămînă superioară cererii. Printre cei înscriși găseai de toate: orbi, pitici, uriași, înghițitori de săbii, îmblînzitori de șerpi, parașutiști, dansatori, prestidigitatori și *girls, girls* în cantități imense. Toți acești oameni erau repartizați în optzeci de clase. Îndeosebi pentru femei existau zece feluri de picioare, șapte soiuri de chipuri, patru feluri de mîini. Toți trebuiau să semneze o hîrtie prin care li se punea în vedere că, meseria de figurant fiind foarte solicitată, s-ar putea să treacă luni pînă ce vor căpăta un rol. Toți auzeau spunîndu-li-se: „Puteți întreba în fiecare zi la telefon. Dacă sînteți în categoria tarifată cu 5,50 dolari pe zi, formați numărul cutare, dacă sînteți «de închiriat» cu 11 dolari pe zi, formați numărul cutare."

Pe adresa studioului soseau zilnic comenzi care sunau cam așa: „Trimite-mi mîine dimineață cinci brunete categoria A. Să n-aibă mai mult de 25 de ani și 1,70 m, specialitatea dans. De asemenea, doi bătrîni de peste 60 de ani."

Comanda, precisă, sosea la secretarele însărcinate cu repartițiile, care o transmiteau mai departe unei mașini pline de butoane de toate culorile și, prin comenzi automate, se obținea exact „marfa" solicitată...

Probabil că, în anii din urmă, și în acest domeniu s-o mai fi schimbat cîte ceva: e îndoielnic însă că mentalitatea de a aplica oamenilor regimul mărfurilor...

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Într-o corespondenţă sub titlul *Tristele fete din Hollywood*, trimisă revistei „Cine Illustrato", Anna Luce relata aventurile fără speranţă ale bietelor novice.

Le puteai vedea cum coboară din autobuz pe bulevardul Cahuenga din Hollywood, fardate violent şi îmbrăcate excentric, ţinînd în mîinile lor acoperite de bijuterii false o valijoară în care se afla adunată întreaga lor garderobă. Erau fete de serviciu din Boston, funcţionare din Minton Tyler şi Big Springs. Erau manechine din Bennington, studente din Stephens, actriţe care eşuaseră la radio la New York, Baltimore şi Chicago, provinciale din Prairie Rock, Tonawanda şi Benton Harbor. Erau fete hotărîte să facă orice pentru a deveni stele de cinema.

De ani de zile Hollywoodul, după ce le ademenise, le implora să rămînă acasă. Oracolele cinematografului le puneau în gardă şi le arătau că au o şansă la un milion. Dar îndărătnicele fete continuau să inunde, ca un torent impetuos, sălbatic, o lume în care nu era loc pentru ele, în care nimeni nu le dorea. Îşi făceau singure curaj amintindu-şi că Joan Crawford a fost într-o vreme cameristă, că Dorothy Lamour lucrase ca *lift-girl*. Dacă acestea izbutiseră, de ce n-ar fi încercat şi ele ? Visau. Sperau : „Şi mie poate să mi se întîmple", îşi spuneau ele.

Calme, cu chipul placid şi inima zvîcnind de emoţie, străbăteau în lung şi-n lat străzile Hollywo-

odului. Căutau mai întîi o slujbă ca să poată trăi. Puţine aveau şansa să găsească o comeră la o instituţie care ajuta fetele necăsătorite din Hollywood. Celelalte se adăposteau în pensiuni modeste, în camere sărăcăcios mobilate, şi legau amiciţii cu prietene dubioase care pretindeau că ştiau toate secretele Hollywoodului. Aşa procedase Elizabeth Short: se împrietenise cu o fată întîlnită pe stradă, care, într-o seară, o jefuise de tot ce avea, lăsînd-o singură, disperată, fără un ban, fără valiză, fără un act de identitate. Sărmana fată a fost atît de îngrozită şi disperată încît n-a găsit altceva mai bun de făcut decît să se arunce pe fereastră.

Primul lucru întreprins de aceste fete era studierea „terenului"... Ele aflau numaidecît că directorii de la biroul de angajări primesc în anumite zile şi la anumite ore. Cînd, în sfîrşit, reuşeau să vorbească cu cel ce se numea *talent-judge* (judecător de talente), tot ce puteau obţine era un sfat înţelept: „Întoarce-te acasă şi caută să acumulezi ceva experienţă. Noi n-avem posturi pentru diletante." Una, mai inteligentă, răspundea: „Cum putem să dobîndim experienţă dacă nimeni nu ne oferă nici cea mai mică posibilitate de a o obţine?"

Dacă omul era răbdător şi înţelegător — şi unii dintre aceşti directori erau — îi explica pe îndelete că, pentru orice fată care doreşte să îmbrăţişeze cariera de actriţă, există o singură cale de urmat: să studieze arta dramatică într-o şcoală spe-

Scanned with OKEN Scanner

cializată. „Iar după ce vei absolvi această școală, spunea el, încearcă să te angajezi într-un ansamblu de proză sau de revistă care dă spectacole într-un teatru din orașul dumitale sau dintr-un oraș apropiat. Dacă ai talent, nu te teme, te vom descoperi. Noi avem *talent-scouts* (descoperitori de talente) care călătoresc în toată lumea și cercetează pînă și cea mai mică țară de pe glob. Cel mai rău lucru pe care-l poți face este să vii la Hollywood. Avem aici mult mai multe fete decît ne trebuie. Întoarce-te acasă și studiază. Cele mai bune actrițe ale Hollywoodului provin din teatru : Bette Davis, Ingrid Bergman etc., etc. Acesta este sfatul meu. Întoarce-te acasă și lasă Hollywoodul să te descopere."

Totuși, puține urmau acest sfat înțelept. Celelalte continuau să bată străzile și încercau să debuteze ca figurante. Dar asta nu era deloc simplu. Pentru a fi înregistrată ca „extra", trebuia să ai o scrisoare de la un producător sau de la un regizor care să-și asume răspunderea că te va folosi într-o viitoare producție. Cum putea o fată necunoscută să cunoască un regizor sau un producător ? Fiecare fată avea imaginația ei. O aspirantă-actriță reușise să obțină o întrevedere și, cînd s-a aflat în fața directorului, l-a amenințat că-l va denunța pentru încercare de viol dacă nu-i dă un rol în filmul său. Directorul a chemat de îndată poliția care a arestat-o. O altă fată, după ce s-a interesat de viața particulară a unui regizor, a pătruns în

Scanned with OKEN Scanner

casa lui și a încercat să se dea drept... fiica lui nelegitimă. L-a amenințat că dacă n-o angajează va da în vileag acest fapt. Arestată în cursul tentativei de jefuire a unei bănci, o altă fată a declarat polițistului care a arestat-o că acceptase să facă parte din bandă spre a atrage atenția asupra ei și a veni astfel în contact cu persoane importante.

Fetele care aspirau să devină regine ale cinematografului nu se opreau în fața nici unui obstacol. Singurul lucru de care se temeau era să nu fie nevoite să se recunoască învinse și să se reîntoarcă pocăite în orășelul natal. Preferau să rămînă la Hollywood și să coboare, încetul cu încetul, pînă la treapta cea mai de jos.

Numai puține știau să aleagă calea cea bună, frecventînd școli serale și, în cele din urmă, resemnîndu-se să devină secretare, funcționare și să trăiască cinstit și modest la Hollywood. Dar și mai puține aveau norocul să cunoască pe rarii celibatari ai cetății cinematografului și să se căsătorească. Cele mai frumoase și mai norocoase deveneau manechine sau prezentatoare în institutele de înfrumusețare. Nu recunoșteau niciodată că veniseră ca să-și încerce norocul ca actrițe. Dar știau foarte bine că, dacă rămîneau acasă, ar fi găsit aceeași slujbă și ar fi dus-o mult mai bine decît la Hollywood, unde costul vieții era mai ridicat decît în altă parte.

Rose McGonigle, originară din Paris, se căsătorise cu un tînăr din New York numai pentru a

Scanned with OKEN Scanner

ajunge în America și a-și încerca norocul. L-a părăsit imediat și a plecat la Hollywood. Era sigură că va deveni o mare stea. Avea o personalitate interesantă, un corp armonios, dar ca ea erau mii de femei la Hollywood. Spre marea-i durere, Rose n-a izbutit. În loc să se întoarcă la soțul ei și să-i ceară iertare, a devenit *party-girl*. Aceasta era titulatura fetelor pe care bărbații le închiriau pentru o seară ca să danseze și să cineze cu ele; o agenție echivocă le punea la dispoziție și... ce putea să se întîmple într-o seară în care se bea prea mult nu interesa pe nimeni. Dar aceste fete se aflau în permanență sub supravegherea poliției și, cînd Rose a fost arestată pentru prima oară, s-a găsit asupra ei un drog. A doua oară a fost arestată fiindcă acostase un trecător. A treia oară, pentru că nu putuse să spună unde locuiește (în realitate, fusese alungată din pensiunea în care-și avea domiciliul). A murit, încă tînără, de ciroză hepatică, boală contractată în urma excesului de alcool.

Hollywoodul strivea în tentaculele sale chiar și pe cele mai bine apărate, cele care se credeau în deplină siguranță. Tedda Marshall a venit din Butte-Montana, hotărîtă să sfideze. Avea două mii de dolari și a închiriat unul din cele mai frumoase apartamente din oraș. Spera să poată invita la ea acasă persoane importante, foarte bogate și mai cu seamă foarte influente în lumea cinematografică. Dar n-a reușit să invite pe nimeni, n-a trezit interesul nimănui. Era foarte frumoasă, dar nu

Scanned with OKEN Scanner

avea nici pic de talent : i se oferi să facă parte dintr-o trupă de varieteu care întreprindea turnee în provincie. Refuză cu indignare și sfîrși lamentabil. Poliția o arestă într-o tavernă : devenise o epavă.

Cazuri similare se înregistrau cu sutele : gemenele Nickerson, care ajunseseră la Hollywood grație unui contract pe șase luni, s-au încăpățînat, cînd termenul a expirat, să rămînă acolo și au fost arestate pentru furt într-un magazin. Serena Peine a fost arestată pentru neplata chiriei unui apartament luxos în care se practicau jocuri de noroc și pe care ea îl închiriase doar pentru ca fiica ei să poată face cunoștință cu oameni bogați...

◆

Desigur că aventura tragică a aspirantelor la gloria ecranului v-a lăsat un gust amar și v-a trezit un sentiment firesc de compasiune. Să încercăm să risipim această atmosferă de tristețe, investigînd împreună un alt aspect al moravurilor hollywoodiene de odinioară. De data aceasta pătrundem într-o zonă în care fantasticul se împletește cu incredibilul pentru a da naștere... umorului.

Este vorba de specula cu sentimentele religioase ale bieților creduli, speculă care a constituit ani de-a rîndul subiectul a numeroase reportaje scrise de cei ce-au vizitat Hollywoodul.

Scanned with OKEN Scanner

Vă oferim spre edificare cîteva extrase dintr-un articol semnat Lucie Grandchamps şi publicat într-un număr din 1946 al săptămînalului „Minerve" sub titlul *Hollywoodul şi epavele sale.*

În Statele Unite existau, înainte de război, cincizeci şi două de culte protestante oficiale. Pe lîngă acestea, tot în mod oficial, fiinţau toate religiile Orientului şi ale Islamului, diverse nuanţe naţionale sau rasiale ale catolicismului, cultul negru Father Divine, Holy-Rollers — care intrau în transă —, creştinii ştiinţifici, mormonii şi multe altele...

Cel mai celebru personaj din Hollywood pe acest tărîm era Aimée Mac Pherson. Ea a murit în condiţii misterioase, în urma unei doze masive de narcotice. Religia pe care o predica Aimée Mac Pherson era aşa-numita *Four Square Gospel,* „Evanghelia în patru capitole". Templul Angelus, în care oficia Aimée Mac Pherson, se afla *downtown,* în partea de jos a oraşului, lîngă Los Angeles, şi era alcătuit dintr-un amfiteatru cu bănci. Jos, se afla o scenă destul de vastă, decorată cu flori, al cărei fundal era acoperit cu nişte cortine de catifea. În faţa scenei, o orchestră simfonică. Executanţii, înveşmîntaţi în dolmane roşii cu fireturi de aur, cîntau o melodie specifică circului... Într-o lungă procesiune, îşi făceau apariţia domnişoare de toate vîrstele, unele cu ochelari şi părul grisonat, altele cu părul strălucitor, toate îmbrăcate în lungi rochii albe. Domnişoarele se aşezau

Scanned with OKEN Scanner

pe trepte, de sus în jos, ca niște arhangheli, și începeau să cînte. Apoi, își făceau apariția pe scenă niște domni îmbrăcați în frac, și se prosternau în fața cortinei, cu spatele spre public. Aceștia erau membrii clerului din Four Square Gospel. Un foșnet de fuste, o rumoare în mijlocul asistenței și Aimée Mac Pherson își făcea o intrare „senzațională". Era îmbrăcată ca o olandeză, pentru că slujba din seara aceea (repertoriul era foarte variat) avea ca temă celebra parabolă a „breșei din dig". Un băiețel curajos și-a introdus degetul în orificiul unui dig pentru a împiedica oceanul să năvălească... Și a stat așa, cu degetul în dig, toată noaptea, toată noaptea... Tatăl, mama, satul întreg îl căutau pretutindeni. El a rămas acolo toată noaptea, toată noaptea, curajos, și apoi, dimineața, l-a-nghițit oceanul. Aleluia !

Aimée Mac Pherson era o femeie frumoasă, robustă, foarte blondă și bine fardată. Ea se apropia de microfon, zîmbea tuturor, se agita, bătea din palme : era viguroasă, plină de temperament. Alesese ca temă povestea digului olandez pentru că, pe atunci, cîțiva parașutiști aliați fuseseră luați prizonieri de germani în Olanda. Istorisea povestea în cuvinte foarte simple. Își dădea la o parte o șuviță de păr care-i căzuse pe frunte. Clipea din ochi, complice, își scotea saboții care o stînjeneau și-i lovea unul de celălalt în fața microfonului, primea flori, brațe întregi încărcate de flori, chema la ea niște fetițe și niște băieți, le dădea flori, îi

Scanned with OKEN Scanner

săruta, interpela oameni din sală și-i întreba de unde sînt originari. Ținea un toast pentru cele patruzeci și opt de state și împărțea iarăși flori, unuia pentru că era din Missouri, altuia pentru că venea din Iowa, celui de-al treilea pentru că era originar din Arkansas. Draga de ea, cum se mai consuma, cum se mai dăruia, cu cîtă generozitate risipea comorile bunăvoinței ei, credinței ei în nu se știa prea bine ce... Probabil în Sfînta Amabilitate !

Și iată că, deodată, cortina se ridica. Orchestra cînta în surdină. Pe scenă, niște actori, îmbrăcați în țărani olandezi, mimau parabola breșei în dig : era o succesiune de tablouri vivante. Băiețelul olandez murea pe scenă, era scos afară, dar, cum satul fusese salvat grație lui, se reîntorcea pe scenă pentru a saluta publicul. Acum, Aimée Mac Pherson era cu totul alta, de nerecunoscut : își încălța la loc un sabot, dar își smulgea boneta. Domnișoarele în alb cîntau și băteau din palme. Toată lumea se distra. Dai banii fără să te rogi, fiindcă ți s-a oferit destul pentru dolarii pe care i-ai plătit. Și apoi, gata, plecarea...

Acesta a fost ultimul spectacol oferit de Aimée Mac Pherson. Trei zile mai tîrziu, a fost găsită moartă, otrăvită, într-o cameră de hotel, în alt oraș, unde plecase în turneu...

Se pare că avea o inimă foarte caldă... Odată, a dispărut de acasă. A fost căutată peste tot. Credincioșii ei au pornit în grupuri s-o caute. Au fost

Scanned with OKEN Scanner

cercetate rîurile, lacurile, cîțiva bărbați s-au înecat aruncîndu-se în apă s-o caute sub stînci, poliția era în stare de alertă. Se ajunsese la concluzia că Domnul o luase la el vie și o făcuse să urce pînă la cer pe un nor de apoteoză, fără ca ea să-și mai lase rămășițele pămîntești... Totuși, într-o bună zi, a fost găsită în deșertul californian, în brațele unui tînăr, „interpretînd" o scenă de dragoste foarte terestră... Cîțiva nefericiți își pierduseră viața pentru ea... Dar ce vreți, Aimée Mac Pherson era o preoteasă atît de drăguță !...

◆

Ați fi crezut cu putință așa ceva, în secolul XX ? Incredibil și totuși perfect autentic.

Povestea care urmează vorbește tot despre sfînta naivitate a unor oameni, dar în alt sens...

A existat la Hollywood, ne spune tot Lucie Grandchamps — nu știm dacă mai există și astăzi —, un oarecare Weldon Eli Hedley. E omul care și-a bătut joc de un oraș întreg. Hedley și soția sa, George Malcolm Hedley, s-au căsătorit în 1928 și au avut patru fete. El era băcan în orașul Vernon, statul Texas, iar ea profesoară în același oraș.

Fiindcă afacerile nu prea mergeau — era perioada faimoasei crize economice — au vîndut totul și au plecat spre California, cu rabla lor de automobil. Mergeau drept înainte, ca într-un roman de Steinbeck, cînd, într-o bună zi, au ajuns la

Scanned with OKEN Scanner

o răspîntie. O plăcuţă indica Los Angeles la stînga, o plajă la dreapta. Au luat-o la dreapta. Pe plajă era o cabană. S-au hotărît s-o închirieze şi, cum nu aveau nici un fel de mobilă, nici un fel de ustensile casnice, lui Weldon i-a venit ideea să utilizeze în locul acestora tot ceea ce valurile vor arunca la mal... Şi valurile i-au adus o comoară...

Din bucăţi de lemn, frînturi de epave decolorate, mîncate de cari, cioplite şi prelucrate de apa mării, din plăci de plută rotunjite, noduroase, Hedley a confecţionat scaune, mese, un mobilier întreg. Din pînză cerată, impregnată de sare, macerată în gudron şi din ulei din iarbă-de-mare, au ieşit nişte perdele şi nişte hamace extraordinare. Iar din sticle sparte şi lustruite, Hedley a realizat un admirabil serviciu de pahare cu picior. Existau de asemenea tot felul de scoici, rădăcini misterioase, mătrăgunele oceanului şi imenşii bulgări de sticlă scobiţi, verzi, maronii sau albaştri care, prinşi într-o plasă de sfoară, servesc la confecţionarea năvoadelor pescarilor japonezi. Din aceste bile, Hedley şi-a făcut lămpi.

Dar cînd acest palat al Regelui Mărilor a fost gata, pîinea a început să lipsească, iar briza oceanului să adie... Cele patru fetiţe nu voiau să se hrănească cu visuri, ele cereau mîncare adevărată. Atunci, lui Weldon Eli Hedley i-a trecut prin gînd ideea că pe lume există snobi, că snobii se plictisesc, au bani şi se dau în vînt după lucruri rare. A pornit-o spre oraş cu un „sortiment" de epave.

Scanned with OKEN Scanner

S-a priceput să le vîndă și, ani de-a rîndul, a vîndut întregii Californii, întregii Americi, copil răsfățat care se plictisește, frumoase obiecte utile smulse oceanului...

Și astfel, grație lui Hedley, existau în toate magazinele elegante din Hollywood, magazinele „swanky", un raion de epave, iar în inima orașului un restaurant de lux, un restaurant „swanky", „Beachcomber", culegătorul de epave, unde fete blonde, înalte și neurastenice, dornice de evadare, veneau să bea cu prietenii lor băuturi de corsar: rom, scorțișoară și cafea neagră, în paharele adunate, în nopți de furtună, pe plajele Pacificului, de un curajos tată de familie, muncitor și înzestrat cu imaginație...

◆

Dintr-un număr din 1940 al revistei „Photoplay", una din cele mai serioase publicații cinematografice ale epocii, am aflat cîteva gaguri și „trucuri" celebre în istoria Hollywoodului, povestite de Ronald Colman, Warner Baxter și William Powell în cursul unei discuții într-o cafenea de pe Hollywood Boulevard.

Se pare că grație aceleiași „sfinte naivități", un personaj fictiv, născut în mințile unui grup de actori, agenți de presă și reporteri care luau masa, în fiecare seară, la vechea cafenea Hoffmann de pe Spring Street, a putut „trăi" timp de doi ani...

Scanned with OKEN Scanner

Charles Fuhr, vînător de rasă şi *globe-trotter*, anunţat ca oaspete al Hollywoodului, a fost eroul celei mai mari mistificări din cîte a cunoscut vreodată Hollywoodul. În dimineaţa următoare „naşterii sale", a apărut într-o gazetă o notiţă care anunţa sosirea vînătorului de faimă mondială. Unul dintre „creatorii" săi era cronicarul dramatic al ziarului, aşa încît publicarea notiţei n-a constituit o problemă.

Puţin după apariţia numărului în care fusese publicată ştirea, ziarul a fost asaltat de numeroase staruri celebre din Hollywood, care voiau să ştie unde va locui vestitul vînător, deoarece doreau să-i sărbătorească sosirea.

În urma interesului neaşteptat stîrnit de Charles, în jurul lui se făcu o publicitate cum nu mai avusese nimeni pînă atunci : fu transformat într-un personaj de importanţă universală. Nu trecu multă vreme şi începu să i se ceară părerea în toate problemele. De asemenea, nu era zi în care Charles Fuhr să nu dea un dineu impresionant sau un ceai intim. Cîţiva dintre cei care ştiau cum stau lucrurile, lăudară prietenilor lor înţelegerea şi generozitatea nemărginită ale lui Charles. Hollywoodul înnebuni literalmente încercînd să obţină o fotografie de-a lui, o invitaţie la petrecerile sale.

Charles Fuhr devenise cel mai popular nume din Hollywood, deşi nimeni nu-l văzuse în carne şi oase. Nimeni nu putea să-i dea de urmă ; întot-

Scanned with OKEN Scanner

deauna părăsise „chiar adineauri" locul unde era căutat. În cele din urmă, adevărul ieşi la iveală şi în gazetă apăru o scurtă informaţie care anunţa că Charles Fuhr a plecat în India. Fireşte, pentru totdeauna...

◆

Şi, dacă tot am alunecat pe această pantă a farselor, să deşertăm sacul pînă la fund...

Se povesteşte că Mack Sennett, creatorul... tartei cu frişcă în comedia cinematografică, al grupului de poliţişti în goană după... comicii epocii şi al faimoaselor *bathing beauties* (frumuseţi care se scaldă), folosea un şiretlic infailibil pentru păcălirea exploatatorilor de cinematografe şi a distribuitorilor de filme care voiau să-i vadă comediile înainte de premieră.

Ori de cîte ori avea un film mai slab — şi era un vulpoi bătrîn care ştia cînd un film nu este la înălţime — şi trebuia să-l prezinte cinematografiştilor invita pe o anume Phyllis Haver să şadă alături de ei în sala de proiecţie. Phyllis începea să rîdă de la primii metri de peliculă şi avea un rîs atît de molipsitor, încît toată sala izbucnea în hohote. „Specialiştii" părăseau sala convinşi că au văzut cea mai amuzantă comedie din cîte au fost transpuse vreodată pe ecran. Phyllis avea un rîs realmente formidabil, un amestec de horn înfundat şi maniac isteric; fără să-şi dea seama, ei rîdeau mai degrabă de rîsul ei decît de film.

Scanned with OKEN Scanner

Un truc rămas celebru în istoria Hollywoodului este cel prin care actrița Sonia Karlov l-a păcălit pe marele regizor Cecil B. DeMille.

Numele adevărat al Soniei era Jean Williams, vedeta fiind originară din New York. Făcuse figurație o bună bucată de vreme, dar nu reușise să atragă atenția nimănui. În cele din urmă, un prieten, agent de presă, o sfătui să se transforme în... actriță rusă, cu accentul de rigoare, și-i alese numele de Sonia Karlov. O recomandă apoi lui DeMille care, încîntat de originea ei, îi oferi numaidecît un contract. Sonia continuă să joace pe actrița rusă timp de aproape o lună după semnarea contractului și izbuti să facă pe toată lumea din Hollywood să creadă că era într-adevăr o mare actriță din Rusia. Avea un accent perfect. Cîțiva gazetari care o cunoscuseră la New York o întîlniră într-o bună zi și trucul ieși la iveală.

DeMille, care era mulțumit de achiziția făcută, nu renunță la ea, în ciuda ironiilor stîrnite la adresa sa de această poveste...

Un alt „gag" care a făcut să se rîdă mult la Hollywood. În seara uneia din marile premiere ale Teatrului chinezesc, Wilson Mizner și un prieten al său, amîndoi în fracuri și cu jobene, au coborît foarte demni în fața teatrului, din rămășițele celui mai rablagit Ford din California. Cînd să părăsească automobilul, polițistul care avea în grijă circulația din fața teatrului îi opri.

Scanned with OKEN Scanner

— Nu puteți parca mașina aci, domnule, spuse el lui Mizner.

— De ce nu ? întrebă scriitorul.

— Fiindcă trebuie să treacă la rînd celelalte mașini cu invitați.

— Foarte bine, replică Mizner solemn și generos, atunci îți dăruiesc dumitale mașina.

Și, mai înainte ca bietul polițist să se dezmeticească, Mizner și prietenul său intrară în sală.

Și acum, o glumă cu doi titani ai epocii.

Plecînd odată într-o călătorie cu trenul, Douglas Fairbanks primi în dar, la urcarea în vagon, o rață. Era trimisă de Charlie Chaplin, care adăugase un bilet cu laude la adresa calităților raței. Vrînd să-i plătească cu aceeași monedă, Doug dădu rața bucătarului din tren, spunîndu-i s-o prepare pentru dejunul său. Apoi, trimise lui Charlie o lungă telegramă prin care-l anunța că rața fusese delicioasă.

Numaidecît, primi răspuns :

„Nenorocitule, ce mi-ai făcut ? Mîncarea ta m-a costat opt sute de dolari".

Rața era un exemplar rar și Chaplin o închiriase de la stăpînul ei.

Să povestim acum o prinsoare cu țîlc...

Pe cînd era în culmea celebrității, Gloria Swanson a făcut un rămășag cu un prieten că va cutreiera toate birourile de plasare din Hollywood și nu va căpăta nicăieri o slujbă. Îmbrăcată sim-

Scanned with OKEN Scanner

plu, ca o figurantă, Gloria începu să colinde birourile și seara se întoarse triumfătoare. Fusese pe la directorii tuturor *casting-office*-urilor și nici măcar unul n-o încurajase. Cîțiva îi spuseseră chiar că n-are mutră de actriță și o sfătuiseră să nu-și piardă vremea încercînd să ajungă vedetă de cinema...

Și Sid Grauman, proprietarul faimosului Teatru chinezesc, a fost victima unei farse rămase celebră.

Era în preajma uneia din cele mai mari premiere ale sale. Actorul Rudolf Foster venise tocmai în ziua aceea din Germania și, cu toate insistențele lui Sid de a-i onora cu prezența sa premiera, Foster refuzase. Închipuiți-vă uimirea lui Grauman cînd, în seara aceea, văzu coborînd dintr-un Rolls-Royce pe cel pe care-l bănuia a fi Foster.

A doua zi dimineață, apăru un articol care trebuie să-l fi îngrozit pe Sid. Omul luat drept Foster era, în realitate, un biet croitor din Main Street care semăna leit cu celebrul actor german.

Farsa fusese pusă la cale de reporter.

Dar fiindcă a venit vorba de Sid Grauman... El a înființat în 1927 faimosul „Chinese Theater", avînd ca particularitate niște alei de ciment în care erau gravate amprentele pașilor și semnătura vedetelor ce urcau pe culmile gloriei și o frescă umoristică „Hollywoodul vine în ajutorul lui Napoleon" înfățișînd pe generalii imperiului sub

Scanned with OKEN Scanner

trăsăturile cîtorva dintre cele mai faimoase staruri ale Hollywoodului de odinioară.

Henry Griss, corespondentul din Hollywood al revistei italiene „Cine illustrato", descria, în 1947, una din fantasmagoricele „premiere de gală" ale lui Sid Grauman care demonstrau, o dată în plus, mania grandorii acestei lumi. Mii de persoane lucrau timp de patru săptămîni ca să însceneze o asemenea gală în care totul era regizat, calculat pînă în cele mai mici amănunte. Se crea, la un moment dat, impresia că pînă și zîmbetele participanților au fost supuse unor repetiții.

Șeful poliției locale transmitea: „Am nevoie de treizeci de oameni care nu sînt de serviciu miercuri, pentru o acțiune extraordinară". În mai puțin de cinci minute, se și prezentau treizeci de polițiști. Acțiunea „extraordinară" nu consta în urmărirea unui hoț periculos sau în descoperirea unei bande de traficanți. Era vorba de o nouă premieră de gală, din acelea pe care Hollywoodul le organiza începînd din anul 1914. Sarcina polițiștilor era să mențină liniștea și ordinea, să stăvilească furia spectatorilor care năvăleau în fața teatrului în seara unei premiere importante.

Ce însemna pregătirea, la Hollywood, a unei astfel de „gale"? Costul: circa 10 000 de dolari. Treizeci de agenți particulari ai *studioului*, pentru menținerea ordinii în teatru (nefăcînd parte din cadrele poliției, agenții particulari nu-și puteau exercita autoritatea decît în studio sau în edificiul

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

închiriat de o casă producătoare). Treizeci de polițiști detașați de la departamentul local, pentru a dirija circulația și a ține între cordoane pe spectatori. Patruzeci și cinci de reflectoare, manipulate fiecare de cîte doi oameni. Covoare roșii. Flori pentru scena teatrului. Două locuri de parcare pentru automobilele invitaților. Douăzeci de șoferi pentru conducerea mașinilor spre locurile de parcare, după ce invitații care, în majoritate, veneau fără șoferi, au intrat în teatru. Contract cu o stație radio locală ale cărei microfoane erau instalate în fața teatrului pentru a transmite, fără întrerupere, de la *A* la *Z*, cronica evenimentului. Acest serviciu era încredințat uneia din numeroasele agenții specializate și unui cronicar cinematografic. Amănunte de mai mică importanță: invitații, programe, bilete. Înregistrarea pe peliculă a evenimentului. Afișe colorate care se lipeau pe parbrizul automobilelor invitaților, astfel încît poliția, care închidea între cordoane strada de acces spre teatru, să îngăduie trecerea mașinilor cu permis.

Multe liste de invitați erau elaborate înainte de a se aproba cea definitivă, cea care nu a omis nici un personaj important. Problema nu era să nu omiți o steluță oarecare în căutare de publicitate, ci să obții acceptarea invitației de către idolii momentului. Nimeni nu putea da ordine în acest sens. De aceea, trebuia să telefonezi de sute de

ori pentru a obține asentimentul și pentru a reaminti apoi stelei promisiunea făcută. Această operație cădea în sarcina celor de la studio care cunoșteau personal actorii și actrițele. Tot ei se ocupau și de personalitatea cutare a orașului, care nu participase încă la „viața" Hollywoodului sau nu manifestase un interes deosebit față de evenimentele cinematografice. Și cu cît numele era mai proeminent, cu atît mai mare era bătaia de cap. Reflectoarele, montate pe autocare, erau acționate de grupuri electrogene. În seara „galei", chiar dacă uitai numele teatrului, nu aveai nici o dificultate să găsești strada, fiindcă reflectoarele îndreptate spre obiectiv serveau drept ghid, brăzdînd cerul Hollywoodului...

Prima gală a avut loc în 1914, cu prilejul prezentării filmului italian *Cabiria*, la Trinity Theatre, în partea de jos a Los Angelesului. Hollywoodul era cunoscut ca cetatea cinematografului, dar nu avea încă un local potrivit pentru un eveniment atît de important. Următoarea gală a dobîndit un succes mult mai mare și a reprezentat un „moment" pe care bătrînii Hollywoodului și-l amintesc și azi cu emoție. A avut loc la 18 februarie 1915, cînd a fost prezentat filmul lui D. W. Griffith, *The birth of a nation (Nașterea unei națiuni)*. Filmul vestea totodată adevărata naștere a Hollywoodului. Și de data aceasta, premiera a avut loc la Los Angeles, la „Clune".

Scanned with OKEN Scanner

Au urmat alte premiere de gală și, în 1919, reflectoarele provenind din arsenalul materialelor de război și-au făcut pentru prima oară apariția în fața teatrelor. Nimeni nu s-a gîndit la valorificarea unor astfel de reflectoare înainte ca Hollywoodul să fi demonstrat utilitatea lor în timp de pace. Sid Grauman a dat viață faimosului Teatru egiptean și, după cîțiva ani, a construit o altă monstruozitate arhitectonică care a devenit faimoasă sub denumirea de „Teatrul chinezesc al lui Grauman". Ca bun producător, a avut ideea să prefațeze galele filmelor cu prologuri. Și cînd Douglas Fairbanks a consimțit să se ocupe de gala lui *Robin Hood*, a pus în scenă, ca prolog, un spectacol atît de reușit, încît umbrea aproape succesul filmului. Alte vedete au prezentat apoi galele filmelor sale și Grauman și-a făcut repede faima de „maestru al galelor din Hollywood". Pentru avanpremierele sale a montat balete și scene coregrafice cu sute de balerini, și multe stele din Hollywood își datorează lansarea prologurilor lui Grauman. Cea mai cunoscută dintre acestea este Myrna Loy, care a dansat în prologul lui Grauman la premiera *Hoțului din Bagdad*. Apariția ei concura succesul filmului. Rudolph Valentino a remarcat-o și i-a înlesnit pătrunderea în cinematograf.

Cu trecerea timpului, aceste prologuri au devenit mai lungi: la premiera filmului *Îngerii infernului*, prologul dura două ore, iar pelicula în-

Scanned with OKEN Scanner

cepea abia la 23,30. Apoi, popularitatea prologului a început să scadă treptat, pînă ce a dispărut cu totul...

◆

În deceniile 3 și 4, întreaga industrie cinematografică a Hollywoodului era supusă unui „cod al producției" care luase ființă la 31 martie 1930. Contradicțiile dintre frumoasele intenții și transpunerea lor în realitate i-au făcut pe mulți observatori ai fenomenului cinematografic de pretutindeni să critice vehement modul de aplicare a codului. „Ipocrizie", „fariseism", „puritanism simulat", se spunea în unele aprecieri... Într-o *Scrisoare din Hollywood* trimisă revistei „Fotogrammi", Henry Griss arăta ideea de la care a pornit „codul producției". În loc ca filmele să fie prezentate unui oficiu de cenzură în fiecare din cele 48 de state ale Confederației, dîndu-se astfel posibilitatea unor interpretări diferite conform legilor statelor respective, producătorii erau invitați să devină membri ai Asociației Cinematografice și să se supună normelor Oficiului de cenzură Johnston, urmînd cu stricteţe prescripțiile „codului producției". În felul acesta, ei erau puși la adăpost de obiecțiile pe care le-ar fi putut ridica, eventual, cenzurile statelor respective sau influenta Ligă a Decenței. Un certificat valabil pentru întreg teritoriul Statelor Unite le asigura un somn liniștit. Într-adevăr, era cel mai comod sistem cu putință.

Scanned with OKEN Scanner

Dar ce conţinea acest „Cod al producţiei", pe care Oficiul Johnston îl definea cu orgoliu „Cele 10 porunci ale ecranului" şi care, de fapt, cuprindea 12 comandamente ?

Sub titlul „delicte împotriva legii", „codul producţiei" specifica, de pildă, că „tehnica asasinatului" trebuie înfăţişată într-o formă care să nu inspire dorinţa de imitaţie ; crimele săvîrşite cu brutalitate nu puteau fi înfăţişate în detalii ; iar răzbunarea, cînd era vorba de un subiect din epoca modernă, nu trebuia justificată sub nici un motiv. Furtul, răpirea, folosirea bombelor, incendierile etc. nu puteau fi înfăţişate în amănunţime, nici în ceea ce priveşte pregătirea, nici în ceea ce priveşte executarea lor. Utilizarea armelor de foc era limitată la strictul necesar ; mijloacele de contrabandă nu puteau fi reprezentate, iar consumul băuturilor alcoolice care nu servea la o caracterizare specială nu trebuia proiectat. La un moment dat, prezentarea traficului ilegal de stupefiante era de asemenea interzisă ; dar consiliul directorial al Asociaţiei Cinematografice, avîndu-l în frunte pe Eric Johnston, a ridicat apoi, parţial, această interdicţie.

Şi cum prima „poruncă" avertiza asupra faptului că delictele nu vor putea fi prezentate de o asemenea manieră încît să stîrnească simpatia faţă de făptaş sau dorinţa de a fi imitat, se înţelege de ce delictul trebuia întotdeauna pedepsit şi, în

Scanned with OKEN Scanner

mod invariabil, gangsterii trebuiau să plătească pentru fărădelegile lor.

A doua „poruncă" era și mai explicită. În termeni solemni, ea glăsuia astfel: „Fundamentul instituției căsătoriei și familiei va fi apărat. Filmul nu va înfățișa decît formele tangențiale ale raporturilor sexuale care constituie un lucru acceptat și uzual." În continuare, se specifica faptul că adulterul va putea fi proiectat numai în cazurile cînd se va dovedi necesar conflictului, dar niciodată nu va fi justificat sau prezentat într-o formă atrăgătoare. Scenele pasionale nu vor trebui să figureze decît justificate de necesități și, chiar atunci, fără excese... În nici un caz, nu vor incita instinctele primare. Scenele de seducție și de răpiri urmau să fie doar sugerate. Perversiunile sexuale, ca și aluziile la ele, interzise. De asemenea, relațiile sentimentale între albi și negri constituiau un subiect prohibit. Nici copiii cei mai mici nu puteau fi arătați goi.

Comandamentele privitoare la „vulgaritate", la „obscenitate" erau elaborate în termeni generali, dar rigizi, în timp ce capitolul referitor la „îmbrăcăminte" preciza, concis, că „nuditatea absolută nu va fi permisă niciodată". Această normă privea nuditatea înfățișată fie direct, fie sub forma unei aluzii licențioase la nuditate din partea personajelor.

Cît despre religie, codul stabilea trei norme: 1) nici un film și nici un episod nu poate să ridi-

Scanned with OKEN Scanner

culizeze vreo credinţă religioasă ; 2) reprezentanţii cultelor nu pot fi, ca atare, puşi în situaţii ridicole, nici arătaţi sub aspectul unor fanatici ; 3) ceremoniile de natură religioasă vor fi reproduse cu maximă decenţă şi cu respectul cuvenit.

Merită să mai fie amintit comandamentul cunoscut sub denumirea de *locations* şi care, referindu-se la dormitoare, cuprindea o singură regulă : „dormitoarele prezentate în filme vor fi tratate cu bun-gust şi delicateţe". Această scurtă indicaţie oferea regizorului libertatea de a-şi afirma „bunul gust"...

Al zecelea comandament, precizînd că drapelul american va fi tratat întotdeauna cu maximum de respect, sublinia, pe de altă parte, că istoria, instituţiile, personalităţile proeminente şi populaţia altor naţiuni vor fi tratate întotdeauna „cu obiectivitate".

A unsprezecea poruncă nu lăsa nici un fel de îndoială asupra a ceea ce producătorii trebuiau să considere „subiecte repulsive", care urmau să fie tratate „în limitele dictate de bunul gust" : condamnările şi execuţiile prin scaunul electric drept pedeapsă legală pentru delicte ; cruzimea şi brutalitatea exagerate ; negoţul cu oameni şi animale ; cruzimea evidentă faţă de copii sau animale ; vînzarea de femei sau cazul celei ce-şi „vinde virtutea" ; operaţiile chirurgicale.

În sfîrşit, al doisprezecelea comandament, referindu-se la „titlurile de filme", stabilea că „nu

Scanned with OKEN Scanner

pot fi adoptate titluri senzuale, indecente sau obscene".

Acestui cod i se datorau multe dintre ideile preconcepute care erau vehiculate pe seama Americii în străinătate: acolo înfloresc doar concepțiile imaculate, un alb nu se îndrăgostește niciodată de o femeie neagră, o femeie nu intră niciodată într-un dormitor dacă nu e căsătorită cu deținătorul apartamentului respectiv, delictul este întotdeauna pedepsit, un delincvent își plătește întotdeauna păcatele, gazetarii poartă tot timpul pălăria pe cap în birourile editoriale și — obligatoriu! — își țin picioarele pe masă...

◆

Tot grație acestui cod, o femeie ajunsese să se bucure de o enormă și incontestabilă autoritate. Margaret Ann Young putea fi numită Regina Cinematografului. Margaret trebuia să-și dea avizul asupra a 4000 de titluri de filme pe an.

Într-un reportaj subintitulat *„Birocratizarea cinematografului american capătă forme incredibile"*, Louis Reid dezvăluia în revista italiană „Hollywood" secretele biroului de titluri (nr. 146 din 1948).

Margaret era directoarea Oficiului de înregistrare a titlurilor din cadrul Asociației Cinematografice Americane. O muncă importantă și de răspundere, pentru că titlurile reprezintă foarte mult: ele sînt vitrina, reclama, afișul care atrag

Scanned with OKEN Scanner

spectatorul să înghită conținutul filmelor. Din acest punct de vedere, titlul are, efectiv, o imensă însemnătate; el este cel care te poate determina să intri într-un cinematograf sau, dimpotrivă, să te îndrepți în altă parte.

Un exemplu tipic a fost *Bob, Son of Battle (Bob, fiul luptei)*, un film realizat cu ani în urmă. Deși scenariul vorbea despre un câine cu numele Bob, publicul, crezînd că este vorba de un film de război, l-a ocolit. Studioul a retras atunci filmul și a informat Oficiul de înregistrare că intenționează să schimbe titlul cu *Păstorul din vale*. Noul titlu n-a fost aprobat pentru că semăna cu cel propus mai înainte de o altă casă de producție și, în cele din urmă, filmul a fost intitulat *Thunder in the Valley (Tunete în vale)* care s-a dovedit, din punct de vedere financiar, mult mai eficace decît primul.

Astfel, titlurile filmelor au o mare valoare financiară, ridicîndu-se, uneori, la sute de mii de dolari. De multe ori, o carte sau o piesă este achiziționată de producătorii din Hollywood doar pentru titlu. Dacă un film reprezintă o investiție financiară deosebită, se consacră un timp îndelungat și un studiu aprofundat găsirii titlului și, uneori, studioul își mobilizează întregul personal în acest scop, instituind un premiu mare pentru cel ce va găsi titlul așteptat.

Dar toate eforturile, toți banii se duceau de rîpă dacă titlul nu obținea aprobarea Margaretei Young. Și în majoritatea cazurilor — 3400 din 4000 —, o

Scanned with OKEN Scanner

obținea. Fiindcă Hollywoodul aflase că n-o putea păcăli... Ori de cîte ori se încerca strecurarea unui dublu sens, Margaret ridica obstacolul interdicției. Cînd i se supunea spre aprobare un titlu, controla mai întîi în fișier dacă nu semăna cu cele 60 000 înregistrate. Sute de titluri nu primeau aprobarea din cauză că erau identice sau prea asemănătoare cu altele inventariate. Titlurile asemănătoare erau evitate spre a nu se crea confuzii. *Cîntec de dragoste* și *Cîntec de îndrăgostit*, de pildă, puteau să dăuneze producătorilor dacă cele două filme erau proiectate aproape simultan. Dar partea cu adevărat dificilă a misiunii ei începea la sfîrșitul acestui control, cînd trebuia să stabilească dacă titlul propus aducea o ofensă bunului gust, moralei sau sentimentelor colectivității. Cuvinte ca „virgină", „amantă" sau „întreținută" erau cu totul tabu. *Improper Relations (Legături nepotrivite)*, de pildă, a fost interzis fiindcă, în general, prin această expresie se subînțelege adulterul. Producătorii filmului s-au revoltat și s-au adresat domnului Johnston, pe atunci cea mai mare autoritate a organizației, unicul ins la care puteau apela cînd nu erau de acord cu hotărîrea domnișoarei Young. Dar domnul Johnston a fost de părerea domnișoarei... Altă dată, s-a recurs la el pentru titlul *The Gentle Sin (Păcatul dulce)* pe care Margaret îl respinsese pe motiv că ar fi putut să pară o justificare a păcatului. Din nou, Johnston a confirmat raționamentul ei.

Scanned with OKEN Scanner

Din lista cuprinzînd nenumăratele titluri respinse de domnişoara Young au făcut parte: *The Bride Came Across (Mireasa străbate marea)*, povestea absolut inocentă a unei fete care traversează Oceanul pentru a se căsători cu tatăl a două gemene. Titlul a fost modificat în *Luna de miere ratată*. Domnişoara Young a mai spus „nu" titlului *O fată uşuratică*, a repetat „nu"-ul cînd titlul a fost schimbat în *Doamna care ştie multe* şi a continuat să spună „nu" titlului *Ce fac unele fete*. N-a acceptat titlul unui alt film, *Fanny by Gaslight*, pentru că, în dialectul american, *fanny* indică posteriorul uman. Titlul a fost schimbat apoi în *Man of Evil (Omul răului)* şi a primit aprobarea.

Titlurile erau judecate, firește, în raport cu subiectul filmului. *Lumina roşie*, spre exemplu, ar fi fost un titlu inacceptabil pentru un film care dezbate problema prostituţiei, dar n-ar fi ridicat nici o obiecţie în cazul unei poveşti despre traficul străzii.

Vigilenţa domnişoarei Young se exercita şi asupra nuanţelor lingvistice, spre a se evita riscul acceptării unui titlu care să fie greşit interpretat de public. *Femei în noapte*, bunăoară, putea „merge", în timp ce *Femeile nopţii* trebuia neapărat interzis. Titlul *Timp de omorît* era acceptabil pentru un film în care se vorbea despre oameni ce au timp de pierdut, dar acelaşi titlu nu mai era valabil în alte cazuri cînd puteau sugera, de pildă, că există o anumită perioadă de timp propice uciderii...

Scanned with OKEN Scanner

Unele titluri de cărți sau de melodii erau adoptate pentru filme, dar numai în cazul în care nu sugerau nici pe departe idei sexuale sau criminale de orice gen. *Virgina nerăbdătoare*, de pildă, nu avea nici o șansă să treacă prin furcile Margaretei... Ca și *Soția înflăcărată*, cel puțin dacă nu era vorba de un subiect conținînd o scenă în care eroina rămînea blocată într-o clădire în flăcări și eroul își risca viața salvînd-o într-o fracțiune de secundă... Titluri ca *Asasinatul din milă* sau *Ucide-mă mîine* nu treceau examenul deoarece puteau duce la ideea că se încerca o justificare sau o invitație la delict. *Ucide-mă mîine* a fost titlul original al celebrului film *Double Life (Dubla existență)* interpretat de Ronald Colman, titlu interzis de domnișoara Young.

Numele bandiților vestiți, ca Dillinger sau Al Capone, nu puteau figura în titlurile filmelor, pe motiv că nu fuseseră încă aureolați de legenda fascinantă a lui Jesse James...

◆

Legenda fascinantă a lui Jesse James...

Fiindcă întîmplarea ne-a scos în cale acest nume, să facem o scurtă incursiune în istoria adevărată, pentru a vedea cine au fost, în realitate, acei „eroi" ai westernurilor pe care Hollywoodul i-a transformat în modele de urmat pentru multe generații ?

Cîteva fragmente extrase din două cărți, *Călătoriile mele la mormoni* de Ch. Browne (1866) și *Chei pentru America* de Claude Roy — reluate de

Scanned with OKEN Scanner

revista „L'Ecran français" în 1948 sub semnătura lui Henri Robillot — ni s-au părut mai mult decît grăitoare...

Deci, cine au fost Jesse James, Billy the Kid, Bill Hickok, Roy Bean și ceilalți „eroi" ai Vestului îndepărtat? Toți făceau parte din drojdia societății. Niște bețivi, niște hoți, niște cartofori care colecționau cadavre pentru a-și omorî timpul... Ei au îmbogățit limba cu expresii familiare de genul „un cadavru la micul dejun", și-au văzut isprăvile glorificate în cîntece de *cow-boy* și au figurat (dacă n-or mai fi figurînd și azi) pe hărțile Statelor Unite, în imagini colorate distribuite pretutindeni: la frontiera Texasului, un om mascat, cu pălărie de *cow-boy*, îndrepta spre tine un pistol sinistru: Billy the Kid.

Billy the Kid, cel mai faimos dintre ucigași, la doisprezece ani a devenit client al *saloon*-urilor și expert în jocul de pocher, a înjunghiat un om care, conform tradiției, îi insultase mama, iar la șaisprezece ani omorîse trei indieni pentru a-i jefui de blănurile pe care le transportau.

L-a „lichidat" Pat Garrett, un fost prieten, devenit șerif la Fort-Sumner, în 1881. Nu împlinise încă douăzeci și doi de ani.

Douăzeci și una de crime, în douăzeci și unu de ani — fără a mai pune la socoteală pe indieni, care pentru Billy nu erau oameni.

Cinematograful i-a perpetuat legenda țesută de cronicari, foiletoniști și romancieri de două pa-

Scanned with OKEN Scanner

rale... Numai între 1940 și 1944 i s-au consacrat nouăsprezece filme. Rolul său a fost interpretat de Buster Crabbe (de zece ori), Bob Steele, Roy Rogers și Robert Taylor. Bineînțeles, pe ecran, semizeul cavalerismului nu apărea ca un asasin odios, ci ca „prietenul tuturor mexicanilor"... Bun ca pîinea caldă, generos și... frumos. Doamne, cît era de frumos ! Toate senoritele erau înnebunite după el. Și chiar mulți *muchachos* au plîns cînd a fost ucis. Sărmanul Billy, ce curajos, ce cavaler !...

Dar singura fotografie rămasă de la el și semnalmentele precise duc la adevăratele concluzii : era un individ degenerat, cu niște ochi de viezure, cu pieptul teșit, cu umerii căzuți, pe scurt — o ființă respingătoare, cu toate caracteristicile unui cretin congenital.

În aceeași epocă, Jesse James, un alt vestit *desperado*, fusese declarat, după ce făcuse parte din guerilele sudiste, în afara legii. *Brigandul îndrăgostit*, realizat de Henry King și interpretat de Tyrone Power, istorisea isprăvile lui.

Tradiția pretinde că Jesse James nu era, ca Billy the Kid, un criminal propriu-zis, ci un justițiar, un fel de Robin Hood al Vestului. Și, după spusele fiicei sale, nu mai puțin de șaptesprezece persoane s-au dat drept „adevăratul" Jesse James.

Reputația sa de justițiar pare să se fi întemeiat pe un singur gest care, dealtfel, nu l-a costat nimic... Străbătînd odată Missouri cu banda lui, s-a oprit la o fermă unde a găsit-o pe fermieră plîn-

Scanned with OKEN Scanner

gînd. Era singură, văduvă şi ruinată, avînd pămîntul ipotecat. Trebuia să plătească, chiar în ziua aceea, 1400 de dolari. Jesse James îi dădu suma de care avea nevoie, se ascunse în împrejurimi şi cînd proprietarul trecu pe acolo, după ce-şi încasase banii, i-i luă înapoi, fără scandal. De atunci, sistemul a devenit metoda preferată a gentlemanului-hoţ. „În ziua aceea nu m-am dispreţuit", ar fi spus el mai tîrziu, rîzînd.

Totuşi, biografia sa exactă nu aminteşte acest gest elegant. Se ştie doar că, suspectat de a fi de partea sudiştilor şi persecutat de miliţia federală, devenise şeful unei bande de hoţi, împreună cu fratele său şi cu cei patru veri ai lor, fraţii Younger. În cursul atacului neizbutit asupra băncii din Northfield, numai el şi fratele său Frank au reuşit să scape. Mai tîrziu, şi-a pus din nou pe picioare banda, a mai jefuit două sau trei trenuri şi, într-o dimineaţă, între opt şi nouă, nelegiuitul din Missouri, pe lîngă care isprăvile lui Fra Diavolo, Dick Turpin şi Schindler nu reprezentau decît nişte jocuri de copii, a fost ucis pe la spate, în locuinţa sa, de un puşti de douăzeci de ani. Recompensa era de zece mii de dolari. Pe monumentul ridicat în amintirea lui, mama sa scrisese: „Ucis de un trădător, al cărui nume este nedemn să apară aici". După moartea lui, fratele său Frank James s-a predat, a fost judecat de două ori şi achitat; a dus, după aceea, o viaţă exemplară din toate punctele de vedere.

Scanned with OKEN Scanner

Roy Bean, aventurier, escroc, șarlatan, negustor de cherestea, crescător de animale, proprietar de *saloon*, cutreierase toate statele Sudului înainte de a deveni șerif la Jersey Lily. El însuși denumise astfel orașul, dîndu-i numele unei actrițe engleze de care era îndrăgostit fără s-o fi văzut vreodată. Cumula funcțiile juridice ale orașului, fiind totodată patron de local.

În anul în care Roy Bean era numit șerif, se prezenta în Nebraska un spectacol în aer liber, *Vestul sălbatic și preria*, avînd ca vedetă pe Buffalo Bill. Acesta era tipul *cow-boy*-ului profesionist, cu părul lung și haina de căprioară cu franjuri. Toată tinerețea și-o petrecuse călărind prin prerii, fiind rînd pe rînd paznic de turme, crescător, vizitiu, călăuză. Puțini „eroi" s-au bucurat de o popularitate ca a lui. Viața sa aventuroasă a fost adesea exploatată pe ecran. Duelul său cu Mîna Galbenă, șeful cheienilor, și cîteva lupte purtate împotriva triburilor răzvrătite, i-au adus reputația de dușman neînduplecat al indienilor. Era, de asemenea, vestit ca vînător de bivoli : omorîse 4280.

Într-unul din spectacolele sale, la Chicago, în 1872, a apărut alături de Will Bill Hickok, un bandit faimos care avea la activ treizeci și șase de cadavre.

Will Bill dusese, în prerii, aceeași viață ca și Buffalo Bill ; se împrieteniseră de tineri și trăiseră numeroase aventuri împreună.

Scanned with OKEN Scanner

Filmul lui Cecil B. DeMille, cronat intitulat *O aventură a lui Buffalo Bill*, era în realitate consacrat lui Bill Hickok, încarnat de Gary Cooper. Buffalo Bill, personificat de James Ellison, nu deţinea decît un rol secundar.

Hickok era regele „pistolarilor", întronase legea revolverului cu şase focuri, trăgea întotdeauna din mîner, fără să ţintească, dar sfătuia : „Fii calm, nu trage prea repede, nu te pripi". Atacat odată de un hoţ, Mulvey ridică braţele şi, privindu-şi peste umăr adversarul, strigă : „Nu trage, am glumit..." Mulvey se întoarse o secundă şi Bill îl ucise. Trecînd în galop prin faţa unui stîlp de telegraf, descărca cele şase gloanţe ale revolverului într-un punct anume şi perfora de nouă ori din zece o monedă la o distanţă de patruzeci de metri. Se spunea despre el că are un ochi la spate sau un al şaselea simţ. Dar, într-o seară, pe cînd juca pocher într-un *saloon*, îşi găsi sfîrşitul : fu omorît, ca şi Jesse James, pe la spate.

Era foarte înalt, bine clădit, avea un chip frumos, nişte buze bine arcuite, ochi mari cenuşii, părul negru, lung îi cădea pe umeri. Se poate deci admite că Gary Cooper era destul de apropiat de personaj.

Acestea au fost, în realitate, cîteva din figurile pe care Hollywoodul le-a ridicat pe piedestale de eroi. Plăcută societate !

Scanned with OKEN Scanner

Fără îndoială că argumentele sînt mai mult decît convingătoare. Istoria nu minte. Dar respectul pentru adevăr ne obligă să recunoaștem, în același timp, că nu toate filmele western au glorificat niște bandiți transformați cu timpul în eroi... Westernul este sinonim și cu istoria *pioneer*-ilor, cuvînt pe care dicționarul englez îl definește astfel: „cel ce merge în frunte, care pregătește calea celorlalți".

Într-un articol publicat tot în „L'Ecran français" (1946) și semnat de Lucienne Escoube se arată că epoca pionieratului, începută cu primii coloni din Virginia și pelerinii din Noua Anglie, avea să se desfășoare de-a lungul mai multor secole. Figura pionierului a intrat în preocupările realizatorilor încă de la începuturile cinematografului. Primii mari regizori de la Triangle, Thomas Ince, D.W. Griffith au tratat acest „trecut" american. Ei știau că țara lor abia se constituise și că această misiune, îndeplinită prin efortul și curajul a mii și mii de bărbați și femei, merita să primească o răsplată prin ilustrarea pe ecran a epopeii lor.

Prima caravană de căruțe cu coviltir trase de cai sau de boi — această lungă caravană care se pierde la orizont, în luminile zorilor sau în cele ale amurgului, sub razele unui soare torid, în vîrtejurile de praf orbitor, sau sub monotona și deprimanta cădere a ploii, în noroiul cleios și moale — a fost înfățișată pe ecran de William Shakespeare Hart. Aceste imagini care pe noi ajunseseră să ne plicti-

Scanned with OKEN Scanner

sească prin repetarea lor pînă la monotonie reprezentau şi continuă să reprezinte şi astăzi, pentru cetăţeanul Statelor Unite, adevărul însuşi, forma de viaţă din care s-a născut. Mulţi erau fii şi fiice ale pionierilor, unii se născuseră chiar sub acoperişul nesigur al acelor pînze, în sunetul acelor scîrţîituri de osii, în norii aceia de praf, în mijlocul primejdiilor de tot soiul...

Prin 1920—1921, personajul pionierului cunoaşte o vogă extraordinară; se turnează *Pionierii Far-Westului, Pe vremea lui Buffalo Bill, Cuceritorii Vestului* şi multe altele. *Caravana spre Vest* a obţinut un mare succes şi a făcut din James Cruze un regizor de renume universal. Apoi, Picrat în *Regele şinelor* şi Charlie Chaplin în *Goana după aur* au evocat de asemenea marea epopee a Vestului.

A urmat o perioadă destul de lungă de acalmie, în cursul căreia nu s-au mai produs filme demne de a fi menţionate. Dar, odată cu descoperirea „vorbitorului", au apărut opere memorabile, ca *Cimarron, O aventură a lui Buffalo Bill, Valea giganţilor, Goana sălbatică, Cuceritorii* şi mai cu seamă *Cavalcada fantastică* a lui John Ford.

Epopeea pionierilor, care rămîne marele mit al naţiunii americane, a continuat să inspire Hollywoodul ani de-a rîndul. Şi o mai face şi astăzi, în epoca noastră. Uneori, cu succes...

Scanned with OKEN Scanner

Dacă am putea face abstracţie de numeroasele „clişee", locuri comune şi ticuri verbale, de imaginile cu fata legată de bandit şi salvată din goana calului de *cow-boy*-ul cel curajos, dacă n-am anticipa că de îndată ce ticălosul intră în *saloon* viaţa oamenilor cumsecade şi a bietelor sticle de whisky se află în pericol, poate că am mai tresări de emoţie, ca la vîrsta adolescenţei... Nimeni nu poate nega virtuţile şi caracterul deconectant al genului. Cu o condiţie *sine qua non* : să se poată descoperi, în praful de puşcă risipit cu atîta generozitate, şi un firicel de har artistic...

◆

Dar să ne reîntoarcem la Hollywood şi să ascultăm părerea unor personalităţi din afara lumii lui, a unor „neutri", despre oraşul atît de controversat.

Scriitorul brazilian Erico Verissimo, care a avut curiozitatea să cunoască moravurile „cetăţii", a făcut următoarele confidenţe la înapoierea sa în patrie într-un interviu publicat, sub titlul *Păcatele Hollywoodului,* de revista spaniolă „Primer plano".

După formulele Hollywoodului, un film a cărui acţiune se petrece la Paris trebuie să cuprindă neapărat doi indivizi în frac şi cu barbişon tip Eduard al VII-lea. Cîţiva bărbaţi cu *sombreros* sau cîţiva *gauchos* cîntînd tangouri argentiniene rezolvă întotdeauna problema culorii locale cînd

Scanned with OKEN Scanner

este vorba de un film a cărui acțiune se desfășoară într-o regiune din America de Sud. Și, în felul acesta, cinematograful american a standardizat absolut totul. Gesturile. Iubirile. Sentimentele. Vocile. Subiectele. La rîndul lor, studiourile sînt prizonierele formulelor pe care ele însele le-au născocit.

În vreme ce intelectualii, artiștii, sociologii și moraliștii țipă pe toate drumurile că cinematograful ar trebui să aibă o ținută artistică mai elevată și să oglindească problemele vieții cotidiene, producătorii, recunoscînd necesitatea de a participa la realitatea prezentă, de a contribui la soluționarea problemelor sociale, de a ilustra dramele vieții adevărate, se plîng că publicul care plătește nu vrea filme serioase și că el continuă să vadă în cea de-a șaptea artă numai un divertisment și un mijloc de a-și pierde vremea...

Ceea ce se întîmplă cu artiștii la capitolul „standardizării", se poate observa și la filme — spune, în altă ordine de idei, Erico Verissimo. Și faptul acesta a avut uneori repercusiuni grave chiar asupra prestigiului societății americane. Un exemplu : într-o bună zi, Warner Bros a produs un film dinamic, în care se înfățișa necesitatea de a se lua măsuri pentru salvgardarea intereselor naționale. Era vorba de pericolul gangsterilor, pe care cineaștii îl ilustrau cu mare amploare. *Scarface* a stîrnit interesul scontat și, pe deasupra, a fost un mare

Scanned with OKEN Scanner

succes financiar. Motiv care a determinat toate casele producătoare din cetatea filmului să realizeze pelicule de același gen. Ce s-a întîmplat ? Lumea întreagă, pusă în fața unor relatări atît de abundente și documentate, a ajuns la convingerea că America se află în mîinile gangsterilor...

Afirmația datează din 1943... Între timp, lucrurile au suferit unele schimbări. Realitățile au început să apară mai des pe ecrane... Chiar cele mai puțin plăcute.

◆

John Steinbeck declara, într-un interviu acordat lui G. Dabat : „America văzută de Hollywood constă în sînii Lanei Turner și carnetul de cecuri al magnaților din Wall Street. Nu am călcat niciodată pe la Hollywood. Sînt scriitor, nu scenarist ; nu la Hollywood, ci la New York am lucrat scenariul pentru *Lifeboat*. Nu-l cunosc absolut deloc pe domnul Johnston și nici nu simt nevoia să-l întîlnesc. Tot ce pot spune e că producătorii americani au o frică teribilă de cinematograful european (mai ales de cel englez) ; odinioară, ei manifestau față de publicul lor un dispreț abia mascat și scoteau filme mediocre, siguri de succesul lor.

Astăzi, cînd vîntul bate în altă parte, acești domni sînt neliniștiți și se grăbesc să investească în filme continentale capitalurile lor, lucru pe care nu ar fi catadicsit să-l facă acum cîțiva ani. *Roma, oraș deschis* ține afișul de doi ani la New York..."

Scanned with OKEN Scanner

Nici aceste mărturisiri nu sînt recente. Ele au fost făcute acum un sfert de veac...

◆

„Nu voi pleca la Hollywood", ne spune Fernandel — anunța, pe copertă, revista „Pour Vous" într-un număr din februarie 1938.

Iată declarațiile lui :

„Mă întrebați ce cred despre Hollywood ? Dacă este plaga sau minunea cinematografului ?

Vedeți dumneavoastră, mi s-au propus de mii de ori contracte minunate în acest ținut atît de discutat... și de mii de ori am refuzat. Cînd un actor francez care se bucură de un oarecare succes pleacă la Hollywood, i se extirpează tot ce are mai bun, e stors ca o lămîie, e «demolat», pentru ca, la întoarcerea în Europa, să fie un artist devalorizat... Și aceasta numai pentru ca artistul respectiv să nu mai poată concura prin filme produse în țara sa natală firmele americane care l-au utilizat.

Cred că un artist poate să se ducă acolo cînd e «terminat» în țara lui, cînd e la apusul carierii...

Îl înțeleg foarte bine pe actorul care, după ce și-a epuizat succesul la el acasă, se duce la Hollywood «ca să facă bani», cum spun americanii. Cît despre mine, nici vorbă să călătoresc într-acolo. Nu voi pleca niciodată la Hollywood."

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

◆

Și, în sfîrșit, Hollywoodul descris de Henry Miller în *Coșmarul cu aer condiționat*, acel tulburător strigăt din inimă al unui american împotriva moravurilor patriei sale:

„Mîine voi descoperi Sunset Boulevard. În ritmicele dansuri clasice, dansuri cu clănțănit din dinți, fotografie artistică, fotografie obișnuită, fotografie urîtă, tratament electro-febril, tratament cu duș interior, tratament cu raze ultra-violete, lecții de dicțiune, citirea gîndurilor, instituții religioase, demonstrații astrologice, chiromancie, picioare pedicurate, masaje ale omoplaților, chirurgie facială, vibro-sîni, bătături scoase, păr smuls, sifoane amestecate, indispoziții vindecate, dureri de cap dispărute, afaceri înfloritoare, mașini de închiriat, viitorul dezvăluit, războiul explicat, pilule ca să rămîi treaz, pilule ca să dormi, coca-cola fără de care viața e de neconceput."

Ascuțită și nemiloasă diatribă la adresa Hollywoodului și a unor mentalități.

◆

...Dar a venit momentul să punem punct final reportajului nostru. Am văzut cum a luat naștere Hollywoodul, ce posibilități de viață, de iubire și de moarte oferea, am cunoscut în detalii o zi din viața unui star, mecanismul de lansare a unei vedete, drama figuranților și a aspiranților amăgiți

de miraje, specula cu sentimentele religioase, faimosul „cod al producţiei", culisele cenzurii, adevărata identitate a eroilor westernurilor, păreri de toate nuanţele...

Acesta a fost deci, în linii mari, Hollywoodul de ieri, de acum un sfert, de acum o jumătate de veac, înfăţişat fără fard, neînfrumuseţat, arătat poate cu exagerată indiscreţie, în toată goliciunea lui...

Dar cel de azi ?

Nu demult, a apărut în străinătate o carte a scriitorului Jurgen Thorwald, intitulată *Oaza visurilor*. O carte în care se vorbeşte nu numai despre cetatea filmului de ieri, ci şi despre viaţa Hollywoodului de azi.

Răsfoind-o, am avut senzaţia, nu o dată, că revedem imaginile derulate pînă acum, într-atît de asemănătoare ni s-au părut, în substanţa lor, preocupările, concepţiile, sistemele... Alte nume, alte personaje, dar, în esenţă, aceeaşi Mărie, altă pălărie... Ce importanţă are faptul că în loc de Johnston e Jack Valenti, sau că pe domnişoara Young, care cenzura titlurile filmelor, a înlocuit-o, de pildă, domnişoara Smith, dacă moravurile au rămas aceleaşi ?...

De pildă, probabil ca să-şi facă reclamă, celebrul actor şi cîntăreţ Dean Martin se laudă că în tinereţe s-a amuzat participînd la incursiunile unei bande de tineri huligani. El declară cu seninătate : „Şi astăzi, cînd fac cumpărături într-un magazin,

Scanned with OKEN Scanner

îmi place să «iau» cîte o cravată, o pereche de mănuși sau chiar o pereche de pantofi — fără a trece pe la casă..." Nostim !

Cary Grant, la prescripția medicului, s-a supus unei cure de șaizeci de doze de stupefiante. De atunci, e convins că vorbește cu Dumnezeu. A mărturisit chiar unei ziariste : „L-am interpelat pe Dumnezeu și mi-a răspuns". În dezacord cu aceste „conversații", soția lui l-a părăsit...

Autorul citat nu găsește nimic uimitor în toate acestea, dat fiind faptul că la Beverly Hills psihiatrii lucrează 24 de ore din 24 și adună averi în cîțiva ani. Tracul, spleenul, bolile imaginare se tratează pe canapeaua psihiatrului. Nume celebre, ca Tony Curtis, Marlon Brando, Cary Grant, Robert Mitchum, Hedy Lamarr, Rita Hayworth, Jane Fonda sînt tributare acestei mode.

Extravaganța își pune amprenta și pe arhitectura caselor pe care și le construiesc starurile. Premiul excentricității revine unui celebru comic, mort recent în palatul pe care și l-a construit încă pe vremea filmului mut și ale cărui elemente au fost aduse, toate, cu mari cheltuieli, din Europa. În mijlocul unui parc de 70 000 de metri pătrați se găsesc : o moară olandeză, un sat unguresc, fîntîni romane, o mare orgă a unei catedrale gotice și, în interiorul clădirii, care a necesitat importul unui milion de cărămizi din Anglia, 13 șemineuri de marmură provenind din palate italienești din secolele XVI-XVII. Numele acestor proprietăți re-

Scanned with OKEN Scanner

prezintă de asemenea o fantezie a locatarilor. De pildă, cea a Gloriei Swanson se numeşte pur şi simplu „Versailles", fără a avea vreo legătură cu palatul francez sau cu istoria Franţei. Cît despre Tom Mix, primul *cow-boy* al cinematografului, el găsise un mijloc şi mai original de a-şi scoate în evidenţă castelul castilian: instalase pe acoperiş o firmă din neon care anunţa cu litere de foc: „Aici locuieşte Tom Mix".

Cum, în general, aceste locuinţe sînt ocupate de perechi fără copii sau de familii de cîte patru sau cinci persoane, restul încăperilor se amenajează cu unicul scop de a-i uimi pe vizitatori. În casa producătorului Harold Mirish, de pildă, pereţii sînt împodobiţi cu tablouri de Picasso. Este însă de-ajuns ca stăpînul casei să apese pe un buton, pentru ca în locul acestor tablouri să apară un ecran imens pe care îşi proiectează ultima sa producţie. În locuinţa lui Thomas Ince se putea vedea un salon transformat în... deşert. Podeaua era în întregime acoperită cu nisip în care creşteau toate soiurile posibile de cactuşi...

Locuitorii din Beverly Hills sînt dispuşi să plătească sume imense pentru o idee originală care să le uluiască invitaţii. Cînd fiul său, Ricci, a împlinit 17 ani, Dean Martin i-a oferit în dar un... tanc Wessel din cel de-al doilea război mondial, cu care tînărul se duce la liceu...

Ce se mai poate adăuga la toate acestea ?

Scanned with OKEN Scanner

Cel mult, titlul celebrului film *O lume nebună, nebună, nebună.* Dar nu cea la care s-a gîndit autorul...

...Și totuși, nu acest exhibiționism reprezintă nebunia cea mai periculoasă a Hollywoodului de astăzi.

Îngrijorător este germenele crimei, care a încolțit odată cu flagelul stupefiantelor, otrăvind orașul. Niciodată atmosfera n-a fost atît de încărcată cu teroare și nesiguranță.

Împrejurările în care a fost asasinată actrița Sharon Tate o dovedesc. Într-un articol apărut în „Ciné Revue" din septembrie 1969, sub titlul *Crima sadică de la Hollywood — Lumea infernală a lui Sharon Tate și Roman Polanski,* se arată că „mulți oameni și-au dat seama, în cele din urmă, că pentru a înțelege ce s-a petrecut în vila de pe Beverly Hills trebuia cercetat universul imaginar al victimelor și al călăilor lor. Și prima reacție a fost, evident, punerea sub acuzare a mediului ambiant, a acelui Hollywood în care s-a desfășurat drama. Faptul că majoritatea oamenilor care locuiesc acolo aparțin unei clase sociale avute și în căutare perpetuă de senzații noi... Faptul că vedetele, în virtutea profesiunii lor, au slăbit legăturile cu morala tradițională... Faptul că s-a depășit pînă și *la dolce vita,* trecîndu-se la o existență frenetică... Toate acestea explică, în parte, cum a fost posibil un masacru atît de oribil, de nebunesc, într-o vilă izolată..."

Scanned with OKEN Scanner

Puţin înainte de a muri, Sharon Tate acordase un interviu unui gazetar european. Ultimul ei interviu. Ea mărturisise: „Mi-e tot timpul teamă de ceva, dar nu pot să-mi explic de ce anume". Şi adăuga: „Mă simt prost şi, uneori, sînt atît de deprimată, încît ideea morţii capătă pentru mine valoarea unui extaz. Trăiesc într-o fabrică de ireal."

Această „fabrică de ireal" a ucis-o pe Sharon Tate.

Ar fi o mare greşeală să se tragă concluzia că, dacă Hollywoodul a rămas, de-a lungul atîtor ani, fidel sie însuşi şi nu s-a dezbărat de toate păcatele — extravaganţă, publicitate dincolo de limitele decenţei, exhibiţionism, ipocrizie etc. —, filmul pe care-l reprezintă şi-a păstrat linia de conduită anacronică, împotriva cursului vremurilor...

Forţe puternice, talente autentice, spirite lucide, curajoase, s-au desolidarizat de „uzina mirajelor" şi au atacat pieptiş cele mai vii, cele mai arzătoare probleme ale contemporaneităţii.

Menţionarea unui singur nume — cel al lui Stanley Kramer — este suficientă pentru a susţine acest punct de vedere.

Procesul de la Nürnberg, Corabia nebunilor, Procesul maimuţelor... Fiecare film — o problemă majoră, fiecare film — o dezbatere de idei din universul uman.

Scanned with OKEN Scanner

În perioada anilor 30—40, negrii apăreau pe ecran numai în roluri minore de văcsuitori de ghete, *lift-boys* şi, în cel mai fericit caz, chelneri... Nu existau pur şi simplu — pentru cineaştii Hollywoodului — intelectuali de culoare şi probleme rasiale... Cine ar fi îndrăznit, pe atunci, să propună într-un scenariu o căsătorie între un negru şi o albă, ca în *Ghici, cine vine la cină?* sau apariţia unui poliţist negru, ca în *Arşiţa nopţii*, sau a unui şerif negru, ca în *Tick, Tick, Tick*, ar fi fost probabil linşat...

Cu sau fără voia sa, spre a putea supravieţui, Hollywoodul a trebuit să ţină pasul cu vremea, să se inspire din realităţile sociale noi. Povestea cu *boy meets girl* sau, pe româneşte, „o fată întîlneşte un băiat", devenise din cale-afară de desuetă şi insipidă...

Scanned with OKEN Scanner

MIRACOLE DE LONGEVITATE ARTISTICĂ

În perioada de înflorire a star-sistemului, Hollywoodul a încercat să impună atenției publicului numeroase actrițe frumoase și atrăgătoare, etichetîndu-le pin-up girl *(fată de agățat pe perete),* cover-girl *(fată pentru copertă),* oomph-girl *(fată cu vino-ncoace a cărei simplă apariție îți ridică tensiunea arterială...).*

O vreme, sistemul a dat roade... Șoferii (mai ales cei din filme) agățau poza Ritei Hayworth deasupra parbrizului mașinii, marinarii suspinau din cînd în cînd admirînd-o pe Ann Sheridan în imaginile atîrnate pe pereții cabinei, aviatorii își făcuseră un fetiș din seducătoarea Lana Turner care trona deasupra tabloului de comandă...

Glorie efemeră.

Una cîte una, steluțele fermecătoare care străluceau pe firmament un an, doi, trei dispăreau, făcînd loc altor frumuseți, altor etichete... care, la rîndul lor, se pierdeau în anonimat după încheierea unui ciclu la fel de scurt.

Scanned with OKEN Scanner

Nesupuse capriciilor modei, vicisitudinilor timpului, au rămas doar talentele de mare strălucire. Aparent paradoxal, pe măsura scurgerii anilor, unele dintre acestea, în loc să coboare, au urcat pe culmi noi. Experiența li s-a îmbogățit, gama însușirilor a devenit mai amplă, mai variată, talentul a cîștigat în profunzime și sensibilitate.

În afară de Chaplin, Marlene și Garbo, care, deși au purtat la rîndul lor porecle („genialul mim", „femeia cu cele mai frumoase picioare din lume", „Divina"), n-au aparținut unei singure epoci, dominîndu-le deopotrivă pe toate, în perioada postbelică — în care sistemul starurilor a fost abolit de înșiși creatorii lui, cînd ponderea s-a deplasat de la vedetă la scenariu și regie —, publicul unei noi generații a descoperit starul... Același de ieri... L-a descoperit pe „tînărul" Spencer Tracy, a descoperit-o pe „tînăra" Bette Davis, l-a îndrăgit pe vigurosul „june" sexagenar John Wayne...

O pleiadă de vedete aparținînd atît generației de ieri, cît și celei de azi: pleiada longevității artistice.

Dacă cineva ar întreba: „Cînd v-a plăcut mai mult Michèle Morgan? La douăzeci de ani, în Noaptea amintirilor, *sau la patruzeci, în* Un minut de adevăr*?" sau: „Care dintre creațiile lui Spencer Tracy v-au rămas mai adînc întipărite în memorie? Cele din perioada de tinerețe sau cele din ultima parte a carierei sale,* Bătrînul și marea, Procesul maimuțelor, Procesul de la Nürnberg*?"* —

Scanned with OKEN Scanner

cîţi dintre admiratorii de ieri şi de azi ai celor două vedete ar putea să răspundă fără să ezite ?

Oricum, e cert că în vreme ce frumoasa Dorothy Lamour, mizînd pe sarong, *obţinea, cu trecerea anilor, roluri din ce în ce mai mici, „urîta" Bette Davis urca vertiginos treptele celebrităţii pe măsură ce ridurile i se înmulţeau pe obraz...*

KATHARINE HEPBURN

Ca şi Bette Davis, Katharine Hepburn face parte din categoria celor foarte puţini care au îndrăznit să sfideze Hollywoodul, să încalce legile lui nefaste menite să cultive antiindividualitatea, antipersonalitatea, canoanele frumuseţii standard turnate în tipare, înregistrate în fişiere...

N-a avut nici farmecul dulceag obligatoriu, nici dimensiunile tip ale taliei, şoldurilor, bustului... Trăsăturile chipului ? Tot ce poate fi mai... scandalos antistar : pomeţii obrajilor de formă mongoloidă, seducţia feminină redusă la zero...

A pornit la cucerirea gloriei cinematografice doar cu o urîţenie fascinantă, cu o inteligenţă sclipitoare, cu o personalitate frapantă. A biruit singură, doar cu talentul, neajutată nici de plimbarea cu un pui de leopard pe străzile cetăţii filmului, nici de idila cu un maharadjah, nici de o biografie în care să

Scanned with OKEN Scanner

figureze străbuni mari gangsteri sau mari aristocraţi decăzuţi...

Cînd publicul a proclamat-o „Katharine cea mare", „prima doamnă a cinematografului", „geniala Katy", producătorii, întotdeauna receptivi la „gustul publicului" (citiţi *box-office)* şi-au dat seama că nu mai era nimic de făcut. Trebuia adoptată...

Din păcate, publicul noii generaţii n-a avut prilejul să cunoască multiplele faţete ale acestui talent de excepţie. Sensibilitatea, rafinamentul, subtilităţile jocului ei nuanţat transpar totuşi şi în filmele prezentate în ultimii ani: *Omul care aduce ploaia,* savuroasa comedie cu implicaţii sociale *Ghici, cine vine la cină?* cu Spencer Tracy şi povestirea dulceag-poetică *Regina africană* cu Humphrey Bogart.

În amintirea celeilalte generaţii, stăruie însă creaţii de mari dimensiuni, ca *Focul sacru, Cele patru fiice ale doctorului March, Maria Stuart, Leopardul Suzanei.*

Celebritatea n-a fost o *rara avis* în familia Hepburn din Hartford, Connecticut. Tatăl, doctorul Thomas Norvel Hepburn, era un proeminent chirurg al oraşului. Mama, o foarte cunoscută avocată şi o luptătoare înverşunată pentru drepturile femeilor, intrase, la un moment dat, în conflict cu Casa Albă pe această temă.

Scanned with OKEN Scanner

Katharine s-a născut la Hartford, la 8 noiembrie (anul nu e menționat în biografia „oficială", ca un gest de curtoazie al studiourilor față de actriță...). Neoficial însă, s-ar părea că e 1906. După terminarea liceului, a urmat cursurile universității, dobîndind titlul de doctor în psihologie.

Spre deosebire de marea majoritate a cazurilor, — „familia s-a opus" — cînd Katharine și-a exprimat dorința de a pătrunde în lumea teatrului, părinții i-au urat succes... Katharine a obținut un angajament într-o trupă din Baltimore și, după un scurt popas în această formație, s-a întors la New York. Și-a dat seama că nu e încă pregătită pentru această profesiune și a început să studieze, printre altele, canto și baletul. Abia cînd a simțit că nu va da greș, a atacat Broadwayul.

Nu se înșelase. Primul rol bun a fost și primul succes, aducîndu-i calificativul de „actriță promițătoare". Iar cînd a interpretat rolul principal din *Soția soldatului*, toate porțile au început să i se deschidă... Studiourile R.K.O. i-au încredințat primul personaj feminin din filmul *Motiv de divorț* cu John Barrymore. De atunci, cariera ei cinematografică a prins aripi... A dobîndit un premiu al Academiei de Arte și Științe Cinematografice, succesele au început să apară, unul după altul, punctînd o carieră glorioasă. Devenise „mare vedetă a ecranului" atît în dramă, cît și în comedie.

Dar iată că, în ciuda acestor succese, în 1938 Katharine a părăsit Hollywoodul. Toată lumea ve-

Scanned with OKEN Scanner

dea atunci în ea o vedetă „terminată". Vina cea mare o purta casa R.K.O., al cărei „stoc" de vedete comerciale mărginindu-se la cuplul Fred Astaire-Ginger Rogers și la Katharine Hepburn, aceasta din urmă fusese folosită excesiv și nu întotdeauna în rolurile cele mai adecvate însușirilor ei. În plus, vedeta își făcuse numeroși dușmani în toate cercurile, prin intransigența și încăpățînarea ei. Gazetari, actori și chiar personalul tehnic, alcătuit din regizori, operatori etc., toți o găseau insuportabilă. În asemenea condiții, nu e de mirare că jocul ei se resimțea de atmosfera ostilă în care trebuia să muncească. Dîndu-și seama de situație, Katharine, orgolioasă, răscumpără contractul care o lega de R.K.O., respinge o propunere a lui Metro Goldwyn Mayer și se retrage din viața cinematografică. Firește, nu putea fi vorba de o retragere definitivă. Katharine își iubea prea mult meseria pentru a putea să renunțe, să trăiască fără ea. Dar își pusese în gînd un lucru: să joace un rol creat anume pentru ea. Planul ei era să aștepte în liniște și uitare și apoi să-și facă o reintrare triumfală, care s-o plaseze din nou printre primele glorii ale cinematografiei americane.

Visul i s-a împlinit. Nu după multă vreme, a primit o scrisoare de la Barry care o anunța că a scris o piesă de teatru pe care ea, numai ea, putea s-o interpreteze. Era *Philadelphia Story*. Katharine acceptă s-o joace. Primul rol masculin fusese încredințat unui debutant, Van Heflin. Piesa obținu un

Scanned with OKEN Scanner

succes atît de răsunător, încît Hollywoodul făcu imposibilul spre a obține drepturile ei de transpunere pe ecran. Dar Katharine puse trei condiții : să joace ea rolul principal, să fie angajați cei mai buni actori pentru rolurile masculine și să aibă o echipă tehnică de prima mînă. La început pretențiile ei au fost socotite exagerate, apoi au urmat șovăieli... În cele din urmă, producătorii au cedat la ceea ce considerau ei „un nou capriciu" al „intratabilei" vedete, căci ardeau de dorința de a repeta pe ecran marele succes teatral. Condițiile Katharinei le-au prins bine, căci *Philadelphia Story*, remaniată de scenaristul Donald-Odgen Steward, regizată de George Cukor, cu James Stewart și Cary Grant în primele roluri masculine, s-a dovedit o capodoperă, un clasic al comediei cu implicații filozofice. Dar, pe lîngă o rețetă considerabilă și o critică entuziastă, o altă surpriză — nesperată de nimeni — îi aștepta pe producători : fiecare se înțelese de minune cu Katharine Hepburn ! Cura de singurătate îi adusese două mari calități : disciplina și îngăduința, care, adăugate incomparabilului talent de comediană, făceau din ea o artistă în întreaga accepție a cuvîntului. Asta nu înseamnă că ar fi căzut în cealaltă extremă și că autoritara de odinioară s-ar fi transformat într-un mieluțel ; dar Katharine devenise mai suplă, accepta să discute concepțiile ei, să primească sfaturile altora, să analizeze mai profund lucrurile, să n-o mai facă pe prințesa ofensată...

Scanned with OKEN Scanner

În fond, Katharine ţinea să aibă ultimul cuvînt în două probleme: alegerea rolurilor şi a partenerilor. Personalitatea ei foarte distinctă nu-i permitea să interpreteze orice personaj, să devină, de pildă, o sentimentală plîngăreaţă care ajunge, fără să ştie de ce, victima unui bărbat.

Lucidă şi inteligentă, ea poate asimila caracterele cele mai diverse, dar nu se simte niciodată la largul ei într-un personaj convenţional.

În 1942, joacă alături de Spencer Tracy în *Femeia anului*, cu care obţine un nou premiu al Academiei, apoi se reîntoarce în teatru pentru un rol într-o altă piesă a lui Barry, *Fără dragoste*. Alternînd comedia cu drama, turnează *Keeper of the Flame*. În 1944 semnează un nou contract cu M.G.M., care-i oferă dreptul de a juca teatru între filme. Primul ei film din această perioadă este transpunerea romanului lui Pearl S. Buck, *Dragon Seed*, povestea luptei curajoase a Chinei împotriva năvălitorilor japonezi.

Cariera ei postbelică este de asemenea presărată cu succese al căror răsunet aminteşte, uneori, de perioada în care Katharine se număra printre primele „doamne" ale aristocraţiei cinematografice hollywoodiene.

În 1945, revista americană „Photoplay" a „comprimat-o" în 40 de puncte. Am spicuit cîteva mai interesante:

 1. Este cea mai democrată vedetă din Hollywood.

Scanned with OKEN Scanner

8. A declarat cîndva: „Dacă nu se întîmplă întotdeauna cum vreau eu, știu să forțez lucrurile pentru a obține satisfacție".

12. Recunoaște că una din cele mai mari dificultăți ale debutului a fost determinată de hotărîrea de a-și interpreta rolurile într-o manieră personală.

26. A izbutit să irite presa newyorkeză prin răspunsurile caraghioase pe care le-a dat la întrebările ce i s-au pus în legătură cu viața ei sentimentală.

32. N-a lipsit de la nici unul din cele 416 spectacole pe care le-a avut piesa ei *Philadelphia Story*.

40. A fost ștearsă din distribuțiile filmelor *The Big Pond*, *Death takes a Holliday* și *Animal Kingdom*, fiindcă a arătat regizorului cum ar fi trebuit să fie interpretate rolurile.

Punctele spicuite sînt sugestive pentru anumite trăsături de caracter. Considerînd caracterul nesupus fluctuațiilor de timp, putem spune că ne aflăm în plină actualitate...

JAMES STEWART

În 1940, în „Pour Vous", Tonnie Davy scria:

„Într-o revistă de cinema americană, un gazetar — probabil, proaspăt absolvent al unui curs de psihanaliză — făcea odinioară un studiu amuzant al atracției exercitate de James Stewart asupra femei-

Scanned with OKEN Scanner

lor. De ce, se întreba el, toate femeile sînt îndrăgostite de James Stewart ? Și tot el își răspundea : Trebuie să facem abstracție de talentul foarte prețuit al acestui artist pentru a putea examina doar omul. Chipul lui nu este frumos : privirea, oarecum pierdută, inexpresivă, în ciuda unor sprîncene autoritare ; surîsul, prea larg ; părul, adesea într-o dezordine neartistică... Pe acest obraz flutură un aer plictisit, lamentabil, stupid. Trupul, înalt, deșirat, ar putea să îngrijoreze pe un medic... Umerii, brațele, picioarele lipsite de armonie... Totul arată o senină indiferență față de sine și față de ceilalți, chiar egoism. Mai mult decît atît : această ființă maladivă pare să se teamă... ca și cum lumea i s-ar înfățișa sub aspectul unui mister de nepătruns. Acest adult prezintă caracteristicile unui copil slab și ale unui naiv..."

Iată-ne ajunși la punctul esențial ! Acesta este faimosul complex de seducție masculină : bărbatul care amintește copilul.

De aceea îl adoră femeile pe James Stewart.

În ce mod ? Doamnele în vîrstă doresc să-i ofere numeroase mese copioase ca să-l facă să se îngrașe, cele mai tinere — să-i aranjeze părul și cravata ; femeile căsătorite — să-i recomande să-și pună pe el pardesiul și să-și încalțe galoșii cînd plouă. Pe scurt, fiecare vrea să se ocupe de bunăstarea lui și să facă ceva pentru el. Fiecare vrea să-l ia sub aripa ei protectoare și să-l ajute să înțeleagă viața... evident, fiecare din punctul ei de vedere.

Scanned with OKEN Scanner

James Stewart este, pare-se, pentru femei, tipul „primei iubiri", „primei tinereţi". El le aminteşte băiatul care le-a sărutat prima oară. „Dulce amintire... care nu se poate uita."

A văzut — cum se spune — lumina zilei în luna mai a anului 1908, în locuinţa proprietarului unei prăvălii cu articole de sticlărie în Indiana (Pennsylvania). Mama lui era o femeie foarte tînără şi plină de viaţă. Jimmy, primul născut, avea două surori mai mici, tovarăşe de joacă şi admiratoare veşnic dispuse să se extazieze în faţa isprăvilor sale.

Ce frumoasă era viaţa lor! Tatăl său, care păstrase încă în adîncul sufletului reminiscenţele adolescenţei, îşi petrecea ore întregi în grădină îngrijind florile, construind mici vaporaşe, avioane în miniatură şi aparate de radio. Cînd se mai întîmpla ca ele să şi funcţioneze, o lumină puternică umplea ochii copilului, întotdeauna prea înalt pentru costumele sale; cu gura întredeschisă într-un surîs de uluire plăcută, rîdea din toată inima...

Dar dacă sora sa cea mai mare, mîndră de el, o aducea, pe furiş, în grădină, pe prietena ei, care-l admira în taină, surîsul dispărea, Jimmy înghiţea în sec şi o lua la goană...

Şaisprezece ani. Lung cît o zi de post, cu picioare uriaşe, mîini exagerat de mari. Domnul Stewart-tatăl alege pentru fiul său renumita universitate Princeton. Dar examenele de admitere sînt grele. Pentru pregătirea lor, Jimmy este trimis la o şcoală specială din Marceburg. Acolo, îl întîmpină la

Scanned with OKEN Scanner

început o atmosferă de ironie inofensivă. Dar, curînd, toţi îşi dau seama că James Stewart este un băiat într-adevăr delicios. Rezervat, dar plin de umor, stîngaci în aparenţă, dar foarte îndemînatic în realitate, îşi uimeşte colegii prin abilitatea la săriturile în înălţime. Dar ceea ce îl ajută să cucerească definitiv inimile şi admiraţia colegelor sale este acordeonul. Seara, la Merceburg, prietenii şi prietenele fac roată în jurul lui, iar el, cu ochii pe jumătate închişi, cu părul în dezordine pe frunte, cîntă cu degetele sale lungi, expresive... Tot la Merceburg, Jimmy îşi face debutul în arta dramatică, jucînd într-o piesă de Romain Rolland, *Lupii*. Jimmy purta o perucă şi mai răvăşită decît părul său natural, epoleţi, o sabie frumoasă, şi pretindea că încarnează un soldat din vremea Revoluţiei franceze.

Era de doi ani la Merceburg cînd, reîntors într-o vară în Indiana ca să-şi petreacă vacanţa alături de părinţii săi, întîlni un prieten din copilărie care îşi alesese o meserie ciudată : magia. Jimmy, slab, jigărit, dotat însă cu un fizic agreabil, îi păru lui Bill Neff ajutorul ideal... Şi astfel, timp de cîteva luni, James Stewart făcu pe... ucenicul-vrăjitor, atrăgînd mulţimea cu ajutorul acordeonului, slujindu-i drept figurant lui Bill, pregătind instrumentele misterioase...

În sfîrşit, Princeton îl primi în rîndurile sale. Jimmy nu era un izolat. Spiritul de echipă, camaraderia, glumele inofensive, tot ceea ce dă sare vieţii de student îl încînta. Studenţii de la Princeton

Scanned with OKEN Scanner

Orson Welles, copilul teribil al Hollywoodului, al cărui *Cetățean Kane* a tulburat nopțile fostului magnat al presei, William Randolph Hearst...

Loretta Young, Edward G. Robinson și Orson Welles în filmul *Străinul*.

Welles în perioada de tinerețe, cînd îi-a înspăimîntat pe ascultători cu fantezia radiofonică despre invazia marțienilor pe pămînt...

Scanned with OKEN Scanner

Fredric March, ediție 1938, într-o imagine din filmul *Corsarul* realizat de Cecil B. DeMille.

Cînd Fredric March a turnat *S-a născut o stea* cu Janet Gaynor și Adolphe Menjou, a cărui temă înfățișa declinul unei vedete de cinema, unii sceptici au prevestit actorului soarta personajului... Dar March i-a desmințit în chip strălucit.

Scanned with OKEN Scanner

organizează spectacole scrise, jucate, puse în scenă de ei înşişi. Sărbătoresc succesele lor prin banchete de neuitat, la care vedetele scenei şi ale ecranului — nu cele foarte mari, dar vedete totuşi — iau parte adesea. La un asemenea banchet a întîlnit-o Jimmy pe Margaret Sullavan care urca, pe atunci, treptele gloriei. Curînd după aceea, aveau să se revadă şi chiar să se îndrăgostească — pe ecran — în *Next Time We Love* şi *Colivia de aur*.

După ce-şi îndeplini cu conştiinciozitate îndatorirea de *alma mater*, universitatea depuse pe trotuar un vlăjgan de douăzeci şi trei de ani, zîmbitor, candid şi ambiţios, dar care nu ştia încotro s-o pornească... I se spuse că ar putea să aibă un viitor strălucit în arhitectură. I-ar fi plăcut această profesiune. Instinctul său de artist ar fi fost satisfăcut... Dar pentru asta trebuia să mai studieze încă mulţi ani. Şi vremurile erau grele. În Indiana, bătrînul Stewart suferise — financiarmente vorbind — o mare depresiune. Şi apoi, cele două surori, Dottie şi Ginnie, ajunseseră la o vîrstă cînd studiile lor îi costau scump pe părinţi.

În timpul acesta, un coleg de la Princeton îl invită să intre în trupa „Actorilor universităţii", care dădea pe atunci o serie de reprezentaţii la Falmouth. James putea să cînte în fiecare seară la acordeon într-un bar vecin şi, în pauze, să interpreteze unul sau două roluri mărunte în cadrul ansamblului teatral.

„S-a făcut", telegrafie Jim.

Scanned with OKEN Scanner

Zarurile fuseseră aruncate. Începu să-i placă meseria de actor. Odată stagiunea la Falmouth încheiată, James porni întru cucerirea New Yorkului și obținu fără greutate un rol într-o piesă pe Broadway. Cuceri, instantaneu, publicul. Devenit atît de cunoscut, încît atrase atenția Hollywoodului, care-i făcu semn... Aceasta se întîmpla în 1936. Avea douăzeci și opt de ani. Primi oferta. Și acolo se înfăptui o nouă minune. Își făcu debutul în *Rose Marie,* după care urmă *Romanul unei minore,* cu Janet Gaynor și Robert Taylor. Pe vremea aceea, producătorii șovăiau încă să-i încredințeze roluri de cuceritor: de aceea rămînea Taylor cu eroina în scena finală... Apoi, Jimmy jucă în *Al șaptelea cer (Îngerul străzii)* cu Simone Simon. Acest film constitui un eșec. Totuși, James Stewart, care avea rolul principal, izbuti să-și salveze partea sa de contribuție.

...Și astfel, din rol în rol, ajunse și la confirmarea talentului său, în *Destry,* alături de Marlene Dietrich...

...Iar corespondența sa creștea din zi în zi. „Dacă mîine va voi să-și aleagă femeia visată — spuneau gazetarii — nu va trebui decît să-i rostească numele... De la femeia-vamp pînă la ingenuă, toate îi aruncă priviri extaziate care spun dinainte «da»..."

Aceasta era imaginea lui James Stewart în 1940...

În filmul *Trei din Virginia,* unul dintre deținuții eliberați, un bătrîn declasat, recurge, spre a se

Scanned with OKEN Scanner

Zarurile fuseseră aruncate. Începu să-i placă meseria de actor. Odată stagiunea la Falmouth încheiată, James porni întru cucerirea New York-ului și obținu fără greutate un rol într-o piesă pe Broadway. Cuceri, instantaneu, publicul. Devenit atît de cunoscut, încît atrase atenția Hollywoodului, care-i făcu semn... Aceasta se întîmpla în 1936. Avea douăzeci și opt de ani. Primi oferta. Și acolo se înfăptui o nouă minune. Își făcu debutul în *Rose Marie*, după care urmă *Romanul unei minore*, cu Janet Gaynor și Robert Taylor. Pe vremea aceea, producătorii șovăiau încă să-i încredințeze roluri de cuceritor: de aceea rămînea Taylor cu eroina în scena finală... Apoi, Jimmy jucă în *Al șaptelea cer (Îngerul străzii)* cu Simone Simon. Acest film constitui un eșec. Totuși, James Stewart, care avea rolul principal, izbuti să-și salveze partea sa de contribuție.

...Și astfel, din rol în rol, ajunse și la confirmarea talentului său, în *Destry*, alături de Marlene Dietrich...

...Iar corespondența sa creștea din zi în zi. „Dacă mîine va voi să-și aleagă femeia visată — spuneau gazetarii — nu va trebui decît să-i rostească numele... De la femeia-vamp pînă la ingenuă, toate îi aruncă priviri extaziate care spun dinainte «da»..."

Aceasta era imaginea lui James Stewart în 1940...

În filmul *Trei din Virginia*, unul dintre deținuții eliberați, un bătrîn declasat, reourge, spre a se

Scanned with OKEN Scanner

salva dintr-o situație precară, la simularea unei stări de transă mistico-paranoică și, pentru a deveni mai convingător, își scoate... ochiul de sticlă. Vă amintiți scena ?

Aceasta era imaginea lui James Stewart — 1972...

Alăturați aceste două ipostaze în imaginația dumneavoastră și veți înțelege decepția încercată de cei care l-au cunoscut pe simpaticul juneprim în plină strălucire.

CHARLES BOYER

„Doi ochi mari, negri, plini de melancolie... O gură cu buze cărnoase, senzuale... Un profil grecesc, cu trăsături perfecte... O voce minunată, caldă, cu timbru metalic, insinuant, de violoncel..."

Acestea erau primele rînduri ale unui „portret" consacrat lui Charles Boyer și publicat prin 1947.

„Dacă s-ar fi prevăzut în codul penal sancționarea spărgătorilor... de inimi, Charles Boyer ar fi avut, probabil, cel mai voluminos cazier..."

„Inamicul nr. 1 al logodnicilor, fraților și soților, care-și văd amenințate logodnicele, surorile și, respectiv, soțiile."

„Cînd el dă frîu liber privirilor sale melancolice... victimele cad ca muștele..."

Prin astfel de metafore naive și prin multe altele de aceeași factură era prezentat — în presa de

Scanned with OKEN Scanner

specialitate a timpului — Charles Boyer, marele Don-Juan al ecranului, descendent direct din nobila dinastie a cuceritorilor „de elită", al cărei arbore genealogic s-a născut odată cu Rudolph Valentino, Ivan Mosjoukine, Douglas Fairbanks, a înflorit cu John Gilbert, John Barrymore și a murit odată cu Charles Boyer... Firește, au existat, pe parcursul anilor, și multe alte „ramuri", care s-au numit fie Gary Cooper, fie Clark Gable, fie Robert Taylor sau Tyrone Power, dar, ca și în realitate, „marile pasiuni" au rămas cele „mute"...

◆

Într-o nu prea veche comedie de mîna a doua oferită cinefililor noștri, *Desculț în parc*, în care Jane Fonda strălucea în fruntea distribuției, marele seducător, în rolul unui bătrîn straniu, puțin maniac, puțin uituc, își încerca ultimele rămășițe ale puterii sale de seducție în relațiile cu o respectabilă doamnă trecută de mult de prima tinerețe...

Don Juan proiectat în lumina crepusculului... Sfîrșitul marelui seducător...

◆

...Dar, în același timp, fericita renaștere a unui actor care a izbutit să dovedească multilateralitatea și autenticitatea talentului său. Foarte mulți critici i-au contestat, pe drept sau pe nedrept,

Scanned with OKEN Scanner

creațiile din unele filme... Însușirile fizice erau atît de copleșitoare, încît virtuțile artistice izbuteau cu greu să răzbată la lumină. Nu e mai puțin adevărat însă că unele partenere ca, de pildă, Greta Garbo în *Maria Walewska*, Bette Davis în *Iubirea lor* sau Ingrid Bergman în *Lumină de gaz* l-au situat prin creațiile lor magnifice într-o penibilă ipostază de prinț-consort...

◆

Charles Boyer a urmat întotdeauna principiul subordonării propriei sale personalități personajului pe care l-a interpretat pe ecran, „uitîndu-și" pînă la terminarea filmului identitatea proprie. Rezultatele bune obținute de cele mai multe ori au dovedit viabilitatea acestui principiu.

S-a născut la Figeac, un orășel din sud-vestul Franței, la 8 august 1897. Părinții săi voiau să-l vadă devenind fie doctor, fie filozof, fie avocat. Din fragedă copilărie, avea o memorie prodigioasă. La vîrsta de trei ani era în stare să memorizeze o piesă întreagă. În ciuda speranțelor ambițioase ale părinților, visul băiatului era să devină actor. La opt ani, punea singur în scenă piese de teatru, iar la nouă ani interpreta roluri din Shakespeare și fragmente din *Cyrano de Bergerac*. Toate acestea nu-l împiedicau însă să fie un băiat ca toți ceilalți, să practice sporturile preferate ale copiilor francezi — fotbalul, hocheiul, luptele și boxul.

Scanned with OKEN Scanner

Cînd Boyer împlinea vîrsta de zece ani, tatăl său a murit. Doi ani mai tîrziu, el împărtăşi mamei sale dorinţa de a deveni actor şi aceasta fu de acord, cu condiţia să-şi termine mai întîi studiile.

Despre elevul Boyer, unul din profesorii săi spunea: „Am văzut mulţi băieţi îndrăgostiţi de teatru, nici unul însă nu mi-a părut atît de vrăjit de «focul sacru» ca el. Prima dată cînd l-am urmărit pe scena teatrului nostru din liceu declama nişte versuri. Avea predilecţie pentru declamaţie. Parcă-l văd, în costumul pe care o mamă ingenioasă i-l confecţionase, declamînd, magistral pentru vîrsta lui, *Le Petit Bicycliste*.

De aci a luat naştere «ascensiunea» sa în concertele date în scopuri filantropice, pînă cînd, remarcat de toţi, de profesori, de colegi şi de publicul din Figeac, deveni directorul ansamblului nostru de teatru. Boyer interpreta comedii de Labiche, Molière, scene din Corneille, Racine şi era întotdeauna aplaudat de auditori.

La 19 februarie 1916, în plin război, a interpretat personajul Metternich în actul al treilea din *L'Aiglon* şi cel al tatălui din *Soir de Victoire*. A avut un succes extraordinar. La 16 decembrie, în acelaşi an, în ajunul bacalaureatului, a creat rolul lui Cyrano de Bergerac (actul V). Pentru a realiza o interpretare cît mai bună, a plecat la Paris ca să vadă piesa. În aceeaşi seară, Boyer a interpretat cu o măiestrie demnă de elogii *Voyage de M. Perrichon*, de asemenea călduros primită de public.

Scanned with OKEN Scanner

Dintre toţi artiştii noştri în formare, spunea în încheiere profesorul său, Charles Boyer a fost singurul care a perseverat pe tărîmul artistic."

După absolvirea liceului, la vîrsta de 18 ani, Charles se înscrie la Sorbona. Pentru a-şi ţine făgăduiala făcută mamei sale, dobîndeşte licenţa în filozofie. Dar serile şi le petrece în teatre, împreună cu prietenii săi. Timpul liber şi-l consumă observînd cu atenţie lumea pariziană în toate manifestările ei de viaţă. Din observaţiile şi asociaţiile de idei acumulate în această perioadă avea să-şi alcătuiască un solid bagaj de cunoştinţe.

Absolvind cursurile de la Sorbona, Boyer intră la Conservatorul de dramă, după ce fusese respins o dată. Acolo interpretează rolul principal în *Les Jardins de Marcie*, fapt fără precedent, întrucît Conservatorul nu permitea studenţilor să joace roluri principale. Boyer se bucură de acest privilegiu deoarece actorul care deţinea primul rol se îmbolnăvise. Învăţă textul într-o singură noapte.

La terminarea Conservatorului, Charles Boyer îşi face, în mod oficial, debutul pe o scenă pariziană jucînd în piesa *La Dolores*. În urma succesului obţinut, devine în scurt timp un favorit al spectatorilor de teatru şi al criticilor. Leagă o strînsă prietenie cu Henri Bernstein, cunoscutul dramaturg, în ale cărui piese joacă timp de opt ani.

Ajuns în culmea gloriei în teatrul francez, turnează cîteva filme mute, apoi pleacă într-un turneu în Egipt, Turcia, România, Siria şi Belgia, în care

Scanned with OKEN Scanner

îşi interpretează repertoriul în faţa unor săli arhipline. Reîntors la Paris, constată că între timp filmul vorbitor revoluţionase industria cinematografică şi acceptă să apară în *Barcarola dragostei* şi alte cîteva filme franceze..

Cînd Hollywoodul începe să turneze versiuni străine ale unor producţii sonore, Boyer pleacă în America şi apare în versiunile franceze ale filmelor *Casa cea mare, Procesul Mariei Dougan* şi altele... Deşi nu stăpînea încă bine engleza, interpretează roluri secundare în filme vorbite în această limbă, ca *Minciuna cea mare* şi *Omul de ieri*. Nemulţumit de unele dintre rolurile sale, obţine desfacerea contractului şi se reîntoarce la Paris pentru o scurtă perioadă de teatru.

Apoi, pleacă din nou la Hollywood pentru a turna filmul *Caravana*. Printr-o întîmplare, face cunoştinţă cu producătorul Walter Wanger şi obţine rolul principal în *Private Worlds*, film care marchează începutul perioadei sale de glorie în cinematograful american.

Puţin după terminarea filmului, Boyer o cunoaşte pe Pat Paterson, o tînără actriţă engleză. Într-o seară, în 1936, se aflau împreună într-un teatru din Hollywood. Ieşind, în antract, în hol, Boyer îi spune la un moment dat: „Hai să ne căsătorim". În mai puţin de o oră, erau la bordul unui avion care-i transporta spre Yuma. Boyer şi-a luat mireasa şi a plecat la Paris pentru a-şi petrece luna de miere şi, înainte de a se întoarce la Holly-

Scanned with OKEN Scanner

wood, a turnat filmul *Mayerling* cu Danielle Darrieux.

Au urmat: *Nopți în Alger* cu Hedy Lamarr, *Istoria se scrie noaptea* cu Jean Arthur, *Grădina lui Allah* cu Marlene Dietrich, *Maria Walewska* cu Greta Garbo, *Iubirea lor* cu Bette Davis, *Povești din Manhattan, Lumină de gaz* cu Ingrid Bergman și multe, multe altele...

Dincolo de studio, divertismentul preferat al lui Boyer este lectura. Citește sute de cărți pe an, alternînd textele englezești cu cele franțuzești. A înființat, în urmă cu cîteva decenii, o bibliotecă de cărți franceze la Los Angeles. Mare iubitor de muzică, cîntă la violoncel de la vîrsta de șapte ani.

Dar care era părerea lui Charles Boyer, acest necontestat „amant" al ecranului, despre dragoste, despre „tehnica" de a cuceri o femeie?

Iată confesiunile sale, făcute unui gazetar britanic:

Dragostea este la fel în orice țară, la orice rasă, la orice climă. Ca s-o interpretezi bine pe ecran, trebuie s-o studiezi, să cunoști toate nuanțele ei, de la flirtul nevinovat pînă la Marea Pasiune, și să pătrunzi semnificația fiecărei priviri.

Nu găsesc că francezii ar avea un loc privilegiat în acest domeniu. Eschimoșii fac dragoste în același fel ca și francezii, „atingerea nasului" nefiind, în esență, decît manifestarea aceloraşi sentimente. N-am interpretat niciodată un eschimos, dar cine știe dacă nu voi avea prilejul s-o fac? În *Thunder*

Scanned with OKEN Scanner

in the East, cu Merle Oberon, am întruchipat un ofițer japonez. Am jucat acest rol altfel decît l-am creat pe eroul din *Poarta de aur* sau pe cel din *Nopți în Alger*. Fiecare rol trebuie studiat cu mare grijă, nu din cauza naționalității personajelor, ci din pricina deosebirii problemelor și personalității lor, și chiar a actorilor înșiși.

În *Poarta de aur* și *Nopți în Alger*, scenariile utilizau două femei care luptau pentru dragostea mea. Ei bine, dacă în *Poarta de aur* rolul Oliviei de Havilland și cel al Paulettei Goddard ar fi fost inversate, mi-aș fi jucat cu totul altfel rolul...

Sărutul pe ecran este mai mult decît o problemă romantică. Actorul trebuie să țină seamă și de alte lucruri, ca, de pildă, unghiul de filmare, textul pe care trebuie să-l rostească atunci cînd buzele se despart, și alte chestiuni de ordin pur tehnic.

◆

Nu uitați, vă rugăm, că aceste declarații au fost făcute în 1946, cînd Charles Boyer avea 49 de ani... Astăzi, la 79, nu știm în ce măsură mai sînt actuale...

Să ascultăm însă și „cealaltă parte"... Ce părere aveau „victimele" despre tehnica ce li se aplica?

Într-un număr din 1948 al revistei „Ciné revue" găsim răspunsurile.

Ann Blyth, care i-a fost parteneră în *Răzbunare de femeie*, după romanul lui Aldous Huxley:

Scanned with OKEN Scanner

„Am avut două scene cu săruturi în *Răzbunare de femeie*. În acest film, joc rolul prietenei lui Charles Boyer. Scena sărutului s-a turnat exact în ziua cînd mi-am sărbătorit împlinirea vîrstei de 19 ani. A fost, fără îndoială, cel mai frumos cadou al meu!

La 16 ani, cînd eram o simplă spectatoare în sălile de cinema, mă îndrăgostisem de el. I-am scris o scrisoare rugîndu-l să-mi trimită o fotografie cu autograf. Mi-a trimis-o. Pe poză scria: «Uneia dintre admiratoarele mele necunoscute». Cînd am jucat scena sărutului, am avut impresia că era vorba de un supliment la fotografie, care îmi sosea... cu oarecare întîrziere."

Claudette Colbert, cu care a jucat în *Tovarăși de drum*:

„Charles Boyer este un prieten vechi pe care-l iubesc mult. Îmi vine greu să vorbesc despre el. S-a spus că este mai dificil să joci în viață rolul de soț decît cel de amant. Cred că și mai greu este să fii, ca el, un soț bun și un adevărat tată de familie în viață... și să continui să reprezinți simbolul amantului pe ecran!"

Ingrid Bergman, cu care Boyer a împărțit rolurile principale din *Lumină de gaz* și *Arcul de triumf*:

„Îmi place mult să turnez cu Boyer. Nu pot să-l disociez de Oscar-ul pe care l-am obținut turnînd cu el *Lumină de gaz*. Cît despre scenele de dragoste din *Arcul de triumf*, ați aflat probabil că cenzura

Scanned with OKEN Scanner

americană şi-a manifestat intenţia de a tăia unele scene cu săruturi... socotite prea toride !"

Joan Fontaine, alias Rebeca, alias Tessa (în acest din urmă rol l-a avut ca partener pe Charles Boyer) :

„Charles Boyer încarnează tipul francezului irezistibil. Are tot ce trebuie pentru asta, o voce frumoasă, caldă, o privire catifelată, un fel al lui de a te face să înţelegi sentimentele care-l tulbură. Pare sincer, dar rămîne excesiv de distant. În cele mai mari momente pasionale, are întotdeauna mai mult sau mai puţin aerul că-l preocupă dunga pantalonului sau nodul de la cravată. Dacă se găseşte vreo oglindă prin apropiere — şi va face în aşa fel ca să se găsească —, nimic nu-l va împiedica să se privească cu plăcere, nu mai mult decît trebuie, ca să merite propria-i aprobare. Încuviinţare pe care şi-o dă, dealtfel, cu generozitate. E prea dulceag, prea mieros, prea diferit de bărbaţii de la noi, care nu fac atîtea mofturi. Sărutul lui Boyer e prea studiat, e un sărut pentru galerie... un sărut cu indigo."

Jennifer Jones, partenera lui Charles Boyer în *Cluny Brown* :

„Charles Boyer m-a fermecat — acesta este un lucru incontestabil —, dar nu m-a sedus, nu m-a tulburat niciodată. Se simte întotdeauna actorul în spatele personajului pe care-l joacă. Cînd sărută, pare întotdeauna să spună : «Ei, ce părere ai ?»."

Scanned with OKEN Scanner

Încă o dată, nu uitați: toate aceste declarații aparțin trecutului.

Orice asemănare cu Charles Boyer 1976 este o simplă întîmplare...

FREDRIC MARCH

Admiratoarele sale din generația trecută trebuie să mai aibă și astăzi, prin vreun scrin cu amintiri, imaginile tînărului și seducătorului March din perioada anilor 30—40.

Era atît de frumos, atît de viril, atît de cuceritor, încît unii critici malițioși (sau... invidioși!) nu-i mai recunoșteau talentul...

...În ciuda unor creații în care, dacă nu se găseau numai nestemate, sclipeau multe pietre prețioase autentice.

Fredric March a rămas în amintirea cinefililor generației trecute îndeosebi prin creația din *Dr. Jeckyll and Mr. Hyde (Bestia)* cu care a obținut dealtfel, în 1932, premiul Academiei de Arte și Științe Cinematografice. A dat apoi ecranului un Jean Valjean onorabil, în versiunea americană a capodoperei lui Victor Hugo. A realizat un Wronski foarte convingător în *Anna Karenina* cu Greta Garbo, iar alături de Anna Sten a interpretat o altă capodoperă tolstoiană, *Învierea.* A fost un neînfricat *Antonio Adverso,* reluat mai tîrziu, cu

Scanned with OKEN Scanner

mai puțin succes, de Tyrone Power, a dat viață pe ecran marelui pictor italian Benvenuto Cellini, în *The Affairs of Cellini*. A fost partenerul Katharinei Hepburn în *Maria Stuart*. În sfîrșit, în 1937, a turnat *A star is born (S-a născut o stea)* unde interpreta rolul unui actor de cinema care, după o carieră glorioasă, începe să coboare pînă la treapta cea mai de jos. Nu mai obține nici un contract, este dat uitării, iar încurajările tinerei pe care o lansase nu-i mai pot sluji drept suport moral. Cuprins de deznădejde, își pune capăt zilelor printr-o scenă „de efect" (ultima !), care-l înfățișează înaintînd încet în apele oceanului și lăsîndu-se pradă furiei valurilor. Imaginea personajului se micșorează treptat, transformîndu-se într-un punct minuscul care se pierde la orizontul înroșit de amurg. Era un simbol...

Stelele apar și dispar... Este legea implacabilă a cinematografului. Fredric March și-a trăit propria dramă — s-au grăbit unii să declare.

Stelele apar și dispar, dar steaua lui March va continua să strălucească... au afirmat alții.

Și, după cum s-a văzut, cei din urmă au fost... mai buni profeți.

◆

A doua carieră a lui Fredric March s-a desfășurat sub ochii noii generații pînă la moartea actorului, în 1975.

Scanned with OKEN Scanner

Adonisul de odinioară devenise un mare actor de compoziţie. Faţa luminoasă, zîmbetul seducător, puterea de atracţie lăsaseră locul ridurilor, obrajilor căzuţi, oboselii vîrstei. Dar o mare forţă interioară născută din har autentic i-a permis să lupte mai departe, cu alte arme, şi să obţină succese de prestigiu incontestabil. Personajul principal din *Moartea unui comis-voiajor*, după piesa lui Arthur Miller, rivalul lui Spencer Tracy din *Procesul maimuţelor*, rolurile din *Sechestratul din Altona* şi *Moartea în vacanţă* şi chiar partitura bătrînului primar din *Tick, Tick, Tick* — sînt tot atîtea mărturii...

◆

În 1937, după premiera filmului *S-a născut o stea*, Fredric March declara profetic într-un interviu:

„Acest film mi-a dublat cantitatea de scrisori pe care o primeam de la cinefili. Eroul meu a fost imaginea globală a cîtorva actori pe care i-am cunoscut, oameni slabi ce şi-au curmat viaţa pentru a pune capăt chinurilor provocate de pierderea popularităţii.

Din păcate pentru ei, foarte puţini actori de cinema au tăria să privească realitatea în faţă, să-şi recunoască sfîrşitul. Ei nu sînt în stare să conceapă că un public care i-a idolatrizat cîndva poate deveni, la un moment dat, de o indiferenţă crudă şi de o maliţiozitate dureroasă. În profesiunea

Scanned with OKEN Scanner

noastră, nu ai dreptul să-ţi iei prea în serios succesul şi să gîndeşti că va dura veşnic. Dar stelele căzătoare au optimismul bolnavilor de plămîni care, chiar în ultima fază a maladiei lor, continuă să spere. Ei cred întotdeauna că se vor însănătoşi, că vor birui moartea. Declinul lui Norman Maine, eroul meu, era inevitabil dintr-o mulţime de motive. Cariera unui star de cinema este limitată la maximum cîţiva ani, căci în această lume personalitatea e mai importantă decît jocul. Apoi, Norman Maine îşi pierduse simpatia publicului şi prin viaţa dezordonată pe care o ducea : beţie, desfrîu etc. Or, un actor trebuie să ducă o viaţă de sportiv şi să fie întotdeauna în cea mai bună formă.

Vreau să fiu un actor adevărat — un actor bun, nu neapărat un actor bine plătit. Cînd am părăsit slujba de funcţionar de bancă, am făcut-o cu intenţia de a-mi consacra întreaga viaţă teatrului. Nu era un capriciu trecător. În teatru poţi să te menţii cît timp eşti în stare să joci. Acesta este unul din motivele pentru care mă reîntorc, din cînd în cînd, la teatru. Altul este că vreau să-mi îmbogăţesc mereu experienţa. Niciodată nu poţi spune că ai prea multă experienţă în profesiunea de actor. În ce mă priveşte, mi-am început cariera cu mai multe handicapuri. Niciodată nu existase în familia mea cineva care să fi fost actor. Sînt fiul unui om de afaceri. Trecutul meu n-are nimic strălucitor. Cred

Scanned with OKEN Scanner

că succesul pe care l-am obținut pe scenă sau pe ecran s-a datorat exclusiv unei munci grele."

◆

March a constituit întotdeauna o decepție pentru gazetari, prin faptul că era un om obișnuit, că nu avea excentricități și ducea o viață exemplară. Dealtfel, numele său n-a apărut niciodată pe pagina întîi a ziarelor...

N-a devenit actor nici printr-o întîmplare, nici de dragul gloriei boeme... A vrut întotdeauna să se facă actor. La unsprezece ani, recita poeme în cadrul serbărilor școlare, însoțindu-le întotdeauna de lacrimi și gesturi tragice... La doisprezece ani a interpretat..., în fața familiei, o serie de melodrame în care juca pe erou, și pe ticălos...

Deși tatăl său dispunea de unele mijloace (e drept, modeste), vindea ziare și reviste, făcea diverse servicii vecinilor, ca să-și asigure independența. La 16 ani, cînd a devenit funcționar de bancă, s-a simțit un om „de lume". Se îmbrăca bine, se plimba, dansa, mergea la spectacole. Deseori, în *week-end*-uri, pleca la Chicago ca să vadă cîte o piesă. Acestea au fost cele mai fericite zile din viața lui. Se simțea un om important, nu numai pentru că avea o slujbă la bancă, ci și datorită faptului că era monitorul clasei sale în ultimul an de liceu.

S-a înscris apoi la universitatea din Wisconșin. Cînd Statele Unite au intrat în primul război mon-

Scanned with OKEN Scanner

dial, a făcut un stagiu de instrucție ca ofițer de artileric într-o unitate militară, dar tocmai cînd se pregătea să traverseze Oceanul a fost semnat armistițiul. După război s-a reîntors la slujba sa de funcționar de bancă, de data aceasta însă la New York. Toți banii de buzunar și-i cheltuia cumpărînd bilete la spectacolele de pe Broadway. O operație urgentă, determinată de o apendicită, a fost scuza de care avea nevoie pentru a nu se mai duce niciodată la bancă și a se consacra carierei pe care o visa.

A început prin a face figurație de film în *Paying the Piper*. Au urmat zile grele, de deznădejde, în care poza pentru reclame comerciale, căci avea un fizic deosebit de atrăgător. Apoi, tocmai cînd era la capătul resurselor, a obținut un foarte mic rol în piesa *Debureau*.

Timp de șase luni, a jucat la Dayton, Ohio, cîștigînd o experiență neprețuită, apoi la Denver, Colorado, unde a cunoscut-o pe viitoarea lui soție, care era steaua ansamblului. În 1928, interpretează rolul lui John Barrymore în filmul *Royal Family*, în care era transpusă viața celebrului trio de actori Ethel, John și Lionel Barrymore. Urmează *The Dummy*, apoi roluri din ce în ce mai mari, în *Paris Bound*, *Parada Paramountului*, *Păcatul meu* și, în sfîrșit, *Dr. Jeckyll și Mr. Hyde*, primul mare triumf.

Stelele răsar și apun ca meteoriții... Dar cea a lui Fredric March a strălucit multă vreme de la ivirea ei pe bolta Hollywoodului...

Scanned with OKEN Scanner

Înalt, sfios, stîngaci în relațiile cu sexul opus, dar foarte îndemînatic în mînuirea Coltului, justițiar de înaltă moralitate, John Wayne reprezintă ultimul erou modern al westernului...

Este descendentul, în linie directă, al unei „familii" cu tradiție: William Boyd, Tom Mix, Gary Cooper.

Westernul, al cărui edificiu trosnește din toate încheieturile, a cărui strălucire a apus de mult, își trage ultimele baloane de oxigen din prezența masivă, dominantă încă, a „lunganului" din Far West.

Adolescenții continuă să scoată exclamații de uimire în fața isprăvilor sale „fantastice", fetele romanțioase reeditează manifestările de admirație ale mamelor lor, decupîndu-i portretul din revistele ilustrate de cinema, pentru albumul lor intim...

Se pare că nu s-a sesizat scurgerea timpului, nu s-a ținut seamă că John Wayne trage cu pistolul... pe ecran, în slujba dreptății, de 46 de ani, că, între timp, junele prim a împlinit 68 de ani...

Legenda nu poate fi spulberată însă peste noapte.

John Wayne a devenit, într-o oarecare măsură, spunea un gazetar american, esența sufletului american pe care D. H. Lawrence îl caracteriza cîndva drept „aspru, izolat, stoic".

Scanned with OKEN Scanner

J. W. a realizat peste 250 de filme — majoritatea westernuri — pe parcursul a peste patru decenii... Privite în ansamblu, filmele sale nu s-au deosebit prea mult unele de altele. S-ar putea spune chiar că, uneori, semănau ca picăturile de apă între ele... Numai datele se schimbau.

În ciuda unei activităţi prodigioase, el n-a obţinut niciodată un premiu al Academiei Cinematografice pentru vreuna din creaţiile sale. În 1969, i s-a decernat un „Oscar" omagial „pentru întreaga activitate". Singura lui satisfacţie a rămas aceea de a-şi şti numele legat de un „clasic" al westernului, *Cavalcada fantastică,* în regia marelui John Ford, care a fost înscris de mult în istoria cinematografului.

...Dar la început n-a fost succesul.

S-a născut la Winterset, statul Iowa, la 26 mai 1907 şi, încă înainte de a fi învăţat să facă primii paşi, familia l-a poreclit „Duke". Părinţii săi erau scoţieni-irlandezi. Planul lor era ca Duke să devină inginer mecanic, dar n-a trecut multă vreme pînă ce şi-au dat seama că visurile lor nu semănau cu ale lui...

Cînd Duke a împlinit cinci ani, familia s-a mutat în California, unde a cumpărat o fermă lîngă Lancaster, la vreo 80 de mile de Hollywood, la marginea deşertului Mojave. Şi astfel, băiatul se obişnui să-şi petreacă aproape toată vremea în şa. Se ducea la şcoală călare, se juca pe cal, nu se despărţea de el decît noaptea...

Scanned with OKEN Scanner

A învățat să înoate într-un... canal de scurgere — erau unele foarte mari, pe vremea aceea, în regiunea respectivă —, iar vacanțele de vară și le petrecea muncind la fermă, ocupîndu-se de treburile gospodăriei.

Cea dintîi ambiție a lui a fost să ajungă avocat. Nu se știe de unde i-a venit această idee, căci îi plăcea viața în aer liber, dar este sigur că Duke a nutrit acest gînd timp de mai mulți ani. Cînd a terminat cursurile școlii elementare, părinții săi s-au mutat la Glendale, gîndindu-se și la posibilitatea ca Duke să urmeze un liceu care să-i ofere perspective mai mari. În timpul vacanțelor, continuau să stea la fermă, astfel încît băiatul avea putința să păstreze contactul cu călăria.

În liceu, Duke, înzestrat cu un fizic bine proporționat, puternic, și-a desăvîrșit pregătirea atletică practicînd numeroase sporturi, de preferință fotbalul. Pe vremea aceea, părăsise gîndul de a deveni avocat. Acum, cea mai arzătoare ambiție a sa era să intre la Academia Navală din Annapolis. Și astăzi consideră drept „cea mai mare dezamăgire" din viața lui faptul că, într-un test competitiv pentru admiterea la Annapolis, a fost înfrînt de un contracandidat...

După absolvirea liceului din Glendale, a intrat la Universitatea South California. Acolo, Duke Morrison și-a făcut, pentru prima oară, un nume devenind jucător de frunte în echipa de fotbal a universității. Această glorie a durat doi ani.

Scanned with OKEN Scanner

În timpul unei vacanțe, Duke a izbutit să se angajeze ca *prop-man*, accesorist, într-un studio. Atunci s-a petrecut momentul de răscruce al vieții sale : întîlnirea cu John Ford. O clipă decisivă care a schimbat cursul unei existențe.

John Ford turna un film care-i dăduse multe dureri de cap. Cînd venise pe platou, avusese în mînă o batistă albă, mare cît un steag, cu care-și ștergea transpirația de pe frunte. După paisprezece repetiții — era o scenă de mare tensiune : o mamă care află despre moartea fiului ei — nu mai avea între degete decît cîteva fîșii de mătase, mărturie a nervozității sale.

— De data asta merge, suspină John Ford.

Într-adevăr, de data asta, scena avea de toate : emoție, sobrietate, intensitate. Dacă nu intervenea nimic pînă la terminarea secvenței, se putea trece la scena următoare. Dar, deodată, Ford strigă : „Opriți !".

Spre stupefacția tuturor, în fața aparatului de luat vederi, apăruse o mătură enormă avînd în prelungire un braț imens care, încet, tacticos, mătura frunzele moarte cu care solul fusese împînzit în prealabil, întrucît scena respectivă cerea o atmosferă de toamnă.

Operatorul trase o înjurătură scurtă. Singura scenă aproape reușită, după atîtea ceasuri de eforturi, — și, poftim, apare nenorocitul ăsta de *prop-man* ! Accesoristul însuși își dădu seama de perico-

Scanned with OKEN Scanner

lul situației. Ultimele rămășițe ale batistei făcută ferfeniță erau pe jos. Chipul lui John Ford se înroși ca focul. Va mai avea timp să-l dea afară pe vinovat, înainte de a face o congestie ? Acesta era singurul motiv de îngrijorare al asistenților, cînd, deodată, marele regizor izbucni într-un hohot de rîs homeric...

Era într-adevăr un spectacol amuzant să-l vezi pe tînărul descumpănit, cu trăsături voluntare, rămas cu gura căscată și ținînd mătura în mînă, în raza aparatului de luat vederi.

John Ford a rîs. Deci totul era în regulă. Venindu-și în fire, cineaștii se năpustiră asupra lui Duke (*prop-man*-ul în cauză), puseră mîna pe el și, în ciuda alurii sale de Hercule, îl aduseră în fața lui John Ford, care, olimpian, îi trase un picior zdravăn undeva...

După care îi strînse mîna. Deveniseră prieteni.

Acesta a fost primul mare noroc din viața lui Duke Morrison...

Dar lucrurile n-au mers de aci înainte atît de lesne cum s-ar putea presupune. Duke Morrison rămase accesorist încă o bună bucată de vreme.

Întîmplarea a făcut să lucreze pentru un regizor, Raoul Walsh, care turna pe atunci un film intitulat *Luis Beretti*. Marea problemă a lui Walsh era să găsească un om potrivit pentru viitorul său film de *cow-boy*. Un om care să aibă aerul unui bărbat adevărat, nu al unui vițeluș sau al unei reclame pentru briantină și, în același timp, să arate bine. Ajun-

Scanned with OKEN Scanner

sese aproape la convingerea că nu va izbuti niciodată să găsească așa ceva cînd deodată văzu, pe deasupra capului său, clătinîndu-se o masă uriașă care urma să fie plasată în decor. Rămase fascinat de mîna care manevra această masă de parcă ar fi fost vorba de o măsuță de copil. Apoi, privirea lui Raoul Walsh coborî asupra brațului musculos și a umerilor la fel de pătrați și solizi ca și masa în cauză, oprindu-se, în cele din urmă, asupra chipului energic și liniștit, căruia efortul fizic îi dădea o expresie concentrată ce i se potrivea de minune.

Cînd termină examinarea, Raoul Walsh își frecă mîinile și strigă: „Evrika!" Grupul accesoriștilor avea să piardă un camarad... Se născuse în schimb un actor care avea, curînd, să-și schimbe numele din Duke Morrison în John Wayne...

Iar atunci cînd, după o bucată de vreme, s-a pus problema găsirii unui erou pentru *Cavalcada fantastică,* John Ford s-a gîndit numaidecît la fostul său accesorist și i-a oferit un minunat prilej de a recupera scena ratată, încredințîndu-i personajul Ringo Kid.

...Și astfel a început seria celor 250 de filme, serie care continuă și astăzi...

Se spune că, odată, un regizor a încercat să facă din el un june-prim, încredințîndu-i rolul principal dintr-un film intitulat *Fetele au dreptul să se distreze.* Era vorba de aventurile a două echipe de baschet: una masculină și una feminină, plus conflictul corneian între sentiment și onoarea spor-

Scanned with OKEN Scanner

tivă a campionilor. John Wayne nu s-a lăsat ispitit. S-a refugiat din nou în decorurile eroice ale westernului, pe care nu le-a mai părăsit niciodată. Sau aproape niciodată. După *Cavalcada fantastică,* a turnat, tot în regia lui John Ford, *The Long Voyage Home,* sub îndrumarea lui Cecil B. DeMille, *Seceră vîntul sălbatic* și *Tall in The Saddle,* iar apoi — în perioada războiului — a îmbrăcat uniforma militară în *Sands of Iwo Jima* și a fost Gingis-Han în *Cuceritorul.*

Ar mai fi de amintit *Hatari* al lui Henry Hathaway, în care erau dezvăluite tehnica și îndemînarea oamenilor specializați în capturarea animalelor sălbatice pentru grădinile zoologice.

Acum cîțiva ani, în 1969, revista „Time" a reprodus pe copertă un desen-portret (lucru neobișnuit, ținînd seama de profilul revistei) și i-a consacrat un articol din care am extras aprecierile cîtorva colegi.

„În *McLintock,* își amintește actrița Maureen O'Hara, nu-i plăcea cum interpretam o scenă și-mi spunea furios: «Haide, Maureen, dă-i drumul. E scena ta». I-am răspuns că nu caut să mă evidențiez, deoarece este o scenă care ne aparține amîndurora. Deci, jumătate-jumătate. «La naiba, jumătate-jumătate. E scena ta. Ia-o.» Apoi, în șoaptă, a adăugat: «Dacă poți»."

Scanned with OKEN Scanner

Maestrul westernului, regizorul John Ford, îl numește pe Wayne „un actor splendid care a avut foarte puține ocazii să joace". Regizorul Andrew McLaglen : „Acum recunosc cu toții, dintr-o dată, că este un actor. Ei bine, a fost întotdeauna." Steve McQueen : „Uneori, copiii mei mă întreabă ce este un actor profesionist. Li-l arăt pe Duke." Regizorul Howard Hawks : „Într-o scenă de dragoste, Clark Gable forța întotdeauna situația cu o fată. Wayne e mai bun, căci fata forțează situația".

Timp de două generații, aerul lui romantic a impresionat spectatoarele. Actrița Vera Miles : „Despre bărbații Vestului de odinioară, se spunea : bărbații erau bărbați și femeile le erau recunoscătoare. Este exact ceea ce te face el să simți ca femeie."

În timpul celui de-al doilea război mondial, westernul a cunoscut o perioadă de eclipsă și Wayne a schimbat pistolul cu uniforma militară. Se simțea cam stingherit fără șa, dar era convingător. Parte din această convingere provenea din dezamăgirile sale personale determinate de neparticiparea la acțiune. În timpul primului război, fusese prea tînăr. La cel de-al doilea n-a putut să ia parte, fiind exclus pe motivul că avea patru copii. În 1950, generalul MacArthur i-a spus : „Tinere, dumneata reprezinți ofițerul mai bine decît oricare alt om care poartă o uniformă".

Scanned with OKEN Scanner

John Wayne era la un moment de răscruce. Se pare că ieşirea din impas i-a facilitat-o scenaristul Borden Chase creîndu-i un rol pe care Wayne să-l poată juca — prevestea el — „în următorii douăzeci de ani". Filmul se chema *Rîul roşu* şi era o versiune western a *Răscoalei de pe Bounty.* Lui Wayne i se permitea, în sfîrşit, să joace roluri pe măsura vîrstei lui (41 de ani). Puştiul devenea un bărbat respectabil şi tată de copiii... *Rîul roşu* a constituit un triumf şi l-a situat pe Duke în fruntea actorilor care aduc cele mai mari cîştiguri.

Viitorul ? John Wayne a declarat că va continua să turneze, în medie, două filme pe an. Iar la ultima cădere de cortină ?

„Aş vrea ca lumea să-şi aducă aminte de mine. Mexicanii au o vorbă : *Feo, fuerte y formal.* Ceea ce înseamnă : a fost urît, a fost puternic, a avut demnitate."

HENRY FONDA

Să te menţii în graţiile publicului timp de 40 de ani nu este un lucru la îndemîna oricărui actor...

Henry Fonda a izbutit acest lucru, deşi n-a avut niciodată sclipirile unui geniu al artei actoriceşti, putînd fi trecut mai degrabă în categoria utilitarilor conştiincioşi şi agreabili...

Scanned with OKEN Scanner

A trecut prin toate genurile, dar n-a „rămas" în nici unul... Amatorii mai vîrstnici de westernuri îi păstrează imaginea din *Jesse James*, pasionații dramelor pe aceea din *Femeia diabolică*, unde se remarca — atît cît... îi permitea Bette Davis, partenera sa — prin însușiri de june-prim, iar spectatorii noii generații i-au cunoscut mai bine talentul în *Steaua de tinichea* cu Anthony Perkins și *Un candidat la președinție*, filmul în care se ridica un colț din vălul ce acoperă lumea culiselor electorale americane.

Dar, în ciuda unei activități îndelungate și a unor succese de necontestat, Henry Fonda a avut, nu o dată, în ultima vreme, prilejul să audă remarci malițioase, ca : „Henry Fonda ? Da, da, este... tatăl Janei Fonda".

Nimic nou sub soare. Publicul a creat și tot el și-a devorat întotdeauna idolii... Cu egală frenezie și cruzime.

◆

Henry Fonda este descendentul unei familii de vază care a trăit cu sute de ani în urmă în Genova, Italia. Un marchiz de Fonda a fost silit să părăsească țara și și-a sfătuit fiul să emigreze în America în 1642. Henry s-a născut în orășelul Grand Island din statul Nebraska, la 16 mai 1908. Un an mai tîrziu, părinții săi, William Brac Fonda și Herberta Jaynes Fonda, s-au mutat în Omaha. Henry

Scanned with OKEN Scanner

a urmat liceul, dovedind strălucite aptitudini atît pentru studii, cît și pentru sport.

Devenind student al universității din Minnesota, își concentrează atenția asupra gazetăriei, cu gîndul de a deveni reporter de îndată ce își va fi luat licența. Dar editorii ziarelor din Omaha nu manifestau nici un entuziasm pentru talentul lui și nici nu se gîndeau să-i încredințeze postul solicitat. Împrejurările îl siliră să accepte slujbe foarte modeste și foarte variate, ca : vînzător de gheață, mecanic de garaj și spălător de geamuri.

O vizită întîmplătoare la teatrul profesionist din Omaha schimbă cursul vieții sale. I se propuse să se alăture acestei instituții, să monteze piese binecunoscute, să se ocupe de decoruri și să supravegheze detaliile tehnice. Timp de trei ani, fu unul dintre conducătorii teatrului.

Sub influența scenei, își făcu într-o bună zi bagajele și plecă să-și încerce norocul ca actor, țelul final fiind Broadwayul.

Este angajat la New York mai întîi, ca figurant și dublură. După ce îi expiră contractul, o bună bucată de vreme nu mai primește nici un angajament. Apoi, apare în *Lebăda.* Starul piesei era Geoffrey Kerr, a cărui soție, June Walker, se afla în sală în seara premierei. Aceasta, pregătindu-se tocmai să joace principalul rol feminin din piesa lui Marc Connolly *Fermierul își ia o nevastă,* văzu în Fonda actorul ideal pentru personajul fermierului aspru și pripit care trebuia să apară alături

Scanned with OKEN Scanner

de ca. Connolly se întîlni cu Fonda, se declară de acord cu părerea doamnei Walker și-l recomandă producătorului. Restul pare de domeniul basmului... Un succes fulgerător: piesa îl „naște" pe Fonda și Hollywoodul începe să-i dea tîrcoale...

Walter Wanger obține în cele din urmă semnătura lui pe un contract, dar cum studioul respectiv nu avea pe atunci nici un rol disponibil, producătorul îl „închiriază" companiei 20-th Century-Fox, pentru versiunea cinematografică a piesei *Fermierul își ia o nevastă*. Cu acest film, Fonda „sparge gheața"...

Asta se întîmpla în 1935...

În același an, turnează *Drumul spre răsărit*, *Visez prea mult* și *Poteca pinului singuratic*.

În 1936, un studio britanic îl solicită pentru rolul principal din *Aripile zorilor*. În timpul șederii sale la Londra, îi este prezentată Frances Seymour Brohaw, o tînără din înalta societate newyorkeză. Căsătoria lor, celebrată cîteva luni mai tîrziu, în septembrie 1936, a constituit unul din cele mai mari evenimente mondene în Manhattan. A urmat nașterea unei fete, Jane, și a unui băiat, Peter, care... n-au sărit departe de pom, devenind amîndoi artiști de cinema.

În afară de filmele menționate, palmaresul lui Henry Fonda mai cuprinde, din perioada interbelică, *Povestea lui Alexander Graham Bell*, *Trăim*

Scanned with OKEN Scanner

numai o dată, Tînărul Abraham Lincoln, Extravaganta domnişoară Manton, Fructele mîniei.

După terminarea războiului, turnează un film — considerat mediocru — de propagandă patriotică, *Sergentul nemuritor*, care reînsufleţeşte interesul admiratorilor săi. Următorul, *The Ox Bow Incident*, realizat de William Wellman, se bucură de o critică excepţional de elogioasă. Urmează *Draga mea Clementine* şi *Fugarul*, sub conducerea regizorală a lui John Ford. În sfîrşit, *A Miracle can happen* în regia lui King Vidor, cu James Stewart, Fred MacMurray, Burgess Meredith, Charles Laughton şi Harry James în celelalte roluri importante.

E interesant de subliniat că, în perioada de apogeu a lui Henry Fonda (sau „Hank", cum îi spun intimii), sondajele de opinii arătau un foarte net antagonism de păreri în mijlocul spectatorilor. În vreme ce unii îl socoteau „drăguţ" şi aveau o foarte bună părere despre talentul său, caracterizîndu-l drept „subtil" şi „inteligent", alţii îl considerau pur şi simplu „idiot"...

Desigur, ca de obicei, adevărul se afla pe undeva la mijloc.

◆

În 1938, în clipele ameţitoare ale succesului, Henry Fonda declara :

Scanned with OKEN Scanner

„Mă interesează arta cinematografică, dar nu-mi fac iluzii despre Hollywood... Nu-l voi lăsa să mă distrugă."

Și nu l-a lăsat...

ANTHONY QUINN

Zorba, în *Zorba grecul.*
Gauguin, în *Agonie și extaz.*
Zampano, în *Nopțile Cabiriei.*
Bombolini, în *Secretul de la Santa Vittoria.*

Patru personaje complexe, patru creații antologice.

În această lumină apare de-a dreptul incredibilă sinuozitatea carierei lui Anthony Quinn.

Succesul, adevăratul succes de stimă, a venit abia în pragul maturității. În perioada de început, i se încredințau personaje antipatice și violente... I se crease o tipologie din care părea amenințat să nu mai poată ieși niciodată: gangsteri, trădători, canalii... A urmat perioada „veselă". Interpret de rolișoare insignifiante în comedii, de dansator...

Sămînța bogatei experiențe acumulate pe parcursul a cîtorva decenii avea să rodească abia sub ochii generației actuale.

Fiu al unui irlandez și al unei indiene, s-a născut la 21 aprilie 1915 la Chihuahua, în Mexic. Nu îm-

Scanned with OKEN Scanner

plinise încă doi ani cînd tatăl său, fiind solicitat în calitate de cameraman la Hollywood, emigrează şi se stabileşte cu întreaga familie la Los Angeles. La opt ani, face figuraţie în scene de masă. La doisprezece ani, muncitor într-o uzină, lucrează din greu unsprezece ore pe zi ; aceasta datorită şi faptului că, între timp, tatăl său fusese dat afară din slujbă. Băiat cuminte, fiu model, dă tot ce cîştigă în casă. Ca să-l răsplătească şi să-i ofere un divertisment, părinţii îl înscriu la un curs de dans. În primele două săptămîni, aceste seri dansante i se par o corvoadă ; are, totuşi, prea mare respect filial ca să se plîngă şi nu absentează niciodată. Depune atîta sîrguinţă, încît, în cele din urmă, îşi descoperă o vocaţie de dansator şi, efectiv, un talent autentic. Tangoul şi rumba erau dansurile la modă. Părăseşte uzina, îşi ia o parteneră şi, împreună cu ea, începe să cutreiere Statele Unite.

În 1936, prin relaţiile tatălui său, reia drumul spre studiourile Paramount, unde Cecil Blount DeMille îi înlesneşte o probă pentru un rol de indian în *Avangarda eroilor*, în care rolurile principale sînt deţinute de cuplul Gary Cooper-Jean Arthur.

Totul începe să meargă mai uşor. Personifică, rînd pe rînd, gangsteri, *cow-boys*, mexicani şi trădători de toate soiurile, pe platourile Paramountului. Se face remarcat în *Tipo of Girls*, un film poliţist turnat de Louis King, cu Lloyd Nolan, Mary Carlisle, în *The Ghost Breakers*, în regia lui

Scanned with OKEN Scanner

George Marshall, cu tandemul Paulette Goddard-Bob Hope, *Drumul spre Singapore*, pus în scenă de Victor Schertzinger şi interpretat de popularul trio Bing Crosby-Bob Hope-Dorothy Lamour. Semnează apoi un contract cu studiourile 20-th Century-Fox, unde prietenul său Cesar Romero îl solicită pentru serialul de aventuri *Cisco Kid*; el interpretează aci cu nonşalanţă savantă oameni nu prea cumsecade... După aceea, este împrumutat de Warner Bros, unde Anatole Litvak, informat asupra strălucitului său trecut coregrafic, îl foloseşte în rolul unui dansator virtuos, dar antipatic, în *City for conquest*, avînd ca protagonişti pe James Cagney şi pe Ann Sheridan. Compoziţia remarcabilă pe care o realizează aci Quinn îi deschide orizonturi mult mai promiţătoare. În *Arene însîngerate*, versiune nouă, în tehnicolor, realizată de Rouben Mamoulian, după Vicente Blasco Ibañez, deţine în sfîrşit un personaj de prim-plan. Îl încarnează pe toreadorul Manolo de Palma, rivalul lui Juan-Tyrone Power, şi-i conferă un soi de demnitate împletită cu cruzime. Numele unor Tyrone Power, Linda Darnell, Rita Hayworth şi Nazimova precedau numele său pe un generic strălucitor. Creaţia sa stîrni aproape aceeaşi impresie ca aceea a Ritei Hayworth. Va reapărea apoi, în mod excepţional, pe firmamentul Paramountului, în *Drum spre Maroc*, o nouă „excursie" organizată pentru „cei trei muşchetari", Dorothy Lamour-Bing Crosby-Bob Hope.

Scanned with OKEN Scanner

Urmează rolul piratului de anvergură din *The Blank Swan*, epopee navală în culori, realizată de Henry King și interpretată de Tyrone Power și Maureen O'Hara. Personalitatea lui se face remarcată în acest rol, care nu vestește încă, totuși, virtuțile actorului de mai tîrziu.

Rolul acesta și-l asumă filmele *Roger Touhy, ultimul dintre gangsteri*, în regia lui Robert Florey, și *Tango* (dublă consacrare: ca interpret și ca scenarist), care vor servi drept trambulină pentru saltul spectaculos de mai tîrziu.

◆

Un gazetar străin scria odinioară, cînd Anthony Quinn era la prima tinerețe, că fetele nu-l visează... decît cînd au coșmaruri.

Meritul biruinței sale apare într-o lumină cu atît mai puternică, dacă s-a putut dispensa de această favoare atît de prețioasă „monștrilor sacri"...

INGRID BERGMAN

Evocarea unui singur rol, cel al „bătrînei doamne" din *Vizita*, transpunerea piesei elvețianului Friedrich Dürenmatt, este deajuns pentru a defini talentul acestei vedete care continuă să triumfe pe ecran de mai bine de treizeci de ani... O creație

Scanned with OKEN Scanner

de mari profunzimi, o trăire intensă a stărilor sufleteşti prin care trece bătrîna doamnă, revenită, spre amurgul vieţii, în locul natal, pentru a-şi răzbuna umilinţele îndurate într-o prea zbuciumată tinereţe.

Iar la celălalt capăt al firului din care a început să se înfiripe o carieră plină de realizări, în 1939 — profesoara de pian din *Intermezzo*, cu Leslie Howard, film în care apărea o actriţă nu foarte frumoasă, dar înzestrată cu o mare sensibilitate.

După numai un an, America saluta cu omagii entuziaste pe suedeza Ingrid Bergman, calificînd-o cea mai serioasă concurentă a Gretei Garbo.

În 1944, Academia de Arte şi Ştiinţe Cinematografice îi „oficializa" biruinţa, acordîndu-i premiul destinat celei mai valoroase creaţii pentru *Lumină de gaz*.

Între aceste două puncte cruciale ale carierei ei, dacă ar mai exista încă îndoieli asupra varietăţii de mijloace a vedetei, s-ar putea situa comedia *Floare de cactus*, în care Ingrid Bergman, la concurenţă cu o foarte tînără şi talentată interpretă, Goldie Hawn, îşi umbrea şi „rivala", şi partenerul (Walter Matthau), printr-un joc de mare fineţe.

Dar evoluţia Ingridei Bergman a cunoscut numeroase alte momente despre care s-a crezut, de fiecare dată, că reprezintă apogeul — momente ce s-au dovedit doar etape spre alte culmi: *Casablanca* cu Humphrey Bogart şi Paul Henreid, *Cui*

Scanned with OKEN Scanner

îi bate ceasul cu Gary Cooper, *Arcul de triumf* cu Charles Boyer, *Ioana d'Arc, Vă place Brahms?* cu Yves Montand şi Anthony Perkins şi multe, multe altele.

Iubitorii filmului cunosc, desigur, aproape toate aceste producţii care au fost reluate, fie de Cinemateca, fie de micul ecran, ca un omagiu adus acelcia pe care cinematografia franceză a omagiat-o, la rîndul ei, încredinţîndu-i preşedinţia juriului Festivalului cinematografic de la Cannes, 1973.

Ceea ce probabil nu ştiu însă admiratorii ei este faptul că Ingrid Bergman, pe care Hollywoodul pretinde astăzi că a descoperit-o, a cunoscut o carieră bogată în succese în ţara ei de origine, Suedia, cu mult timp înainte de a pleca în cetatea filmului. Deci la început a fost Stockholmul şi apoi Hollywoodul. Se pare că acest adevăr, tăinuit multă vreme de cineaştii hollywoodieni, a ieşit la iveală prin 1947, graţie documentelor puplicate de *Cinemateca suedeză (Milhistoriska Samlingarna).*

La 18 ani, profesorii ei erau entuziasmaţi de sensibilitatea cu care recita, iar tînăra adolescentă manifesta un interes viu pentru teatru. Înscrisă la şcoala Teatrului dramatic din Stockholm pentru a se familiariza cu o artă căreia îi părea predestinată, n-a rămas totuşi decît un an acolo, căci, între timp, cinematograful a exercitat o atracţie irezistibilă asupra ei. Fără să şovăie, s-a

Scanned with OKEN Scanner

prezentat, din proprie inițiativă, la studiourile societății Svensk Filmindustri de la Rasunda, de lîngă Stockholm. Fizicul, farmecul și inteligența ei au reținut atenția cineastului căruia i se adresase și a fost angajată numaidecît.

La 19 ani, Ingrid Bergman turna primul ei film, un rol neînsemnat într-o comedie ușoară, *Munkbrogreven*, în care vedetă principală era Edvin Adolphson. În ciuda părerii ei pesimiste, Ingrid înscrise prima biruință dintr-o carieră ce avea să-i aducă un renume internațional.

După *Munkbrogreven*, obținu roluri mai importante, prin care confirmă speranțele puse în ea. Astfel, turnă *Branningar* în 1934, *Valbergsmasseaften* în 1935, cu Lars Hansson și Victor Sjöström, *Pa Solsidan* tot în 1935 și tot cu Lars Hansson. În același an, turnează *Swedenhielms* și *Intermezzo* cu Gösta Eckman.

Aceste două filme decid cariera ei.

Într-adevăr, la numai trei ani după debutul în cinematograf, o anchetă organizată de o revistă săptămînală de specialitate arăta că popularitatea ei în țara natală o depășise pe cea a Gretei Garbo. În vreme ce Ingrid întrunise 15 208 voturi, „Divina" nu obținuse decît 10 949.

În anul 1938 joacă în Suedia în *Chipul unei femei*, cu Anders Henrikson, și în *Dolari*. Coincidență ? Presimțire ? Apare Hollywoodul. David O. Selznick obține în Suedia dreptul de a turna o versiune americană a filmului lui Gustav Molan-

Scanned with OKEN Scanner

der *Intermezzo* și, în același timp, îi angajează pe Ingrid Bergman și Leslie Howard. Odată filmările terminate, Bergman se înapoiază în Suedia pentru a turna *Noapte de iunie,* care avea să fie ultimul ei film suedez...

◆

Viața ei ?

Cine ar putea să ne-o povestească mai bine decît ea însăși ?

Sub titlul *Mi-am filmat viața,* Ingrid Bergman și-a depănat, într-o suită de articole publicate în „Cinémonde", în 1946, amintirile. Am spicuit cîteva:

Aveam un an cînd mi-am făcut debutul în cinema !

Instalată pe genunchii mamei, în fața unui aparat zgomotos și prăfuit, am interpretat primul meu rol, cu prilejul aniversării. Decorul reprezenta casa în care am văzut lumina zilei, iar tatăl meu deținea, în același timp, rolul de producător, regizor și operator.

Tata era pictor, dar avea și un magazin în care vindea aparate și articole fotografice.

Inventarul nu cuprindea și aparate cinematografice, căci filmul pe 16 mm nu încolțise încă în imaginația vreunui inventator din acea epocă.

Pentru prima mea aniversare, Justus Bergman, tatăl meu, nu se mai mulțumi cu instantaneele pe care le lua de obicei. El închirie un aparat de la

Scanned with OKEN Scanner

un studio din Stockholm și filmă ceremonia modestei sărbători familiale.

Mult mai tîrziu — într-o sală de proiecție din Hollywood — am văzut acest film pentru prima oară și am resimțit o emoție profundă : o vedeam pe mama *trăind !*

Într-adevăr, nu aveam mai mult de doi ani cînd am pierdut-o pe mama și, în amintirile mele din copilărie, imaginea ei se confunda cu cea a mătușii Ellen — sora mai mare a tatălui meu — care a venit să locuiască la noi și m-a crescut, în locul sărmanei mele mame.

Cînd mă străduiesc să-mi evoc primii ani, îmi aduc aminte de o copilărie fericită alături de tata, de mătușa Ellen și de toate acele ființe ireale născute în propria-mi închipuire. Aveam în jurul meu oameni minunați care-mi răspundeau întotdeauna la întrebări și nu uitau niciodată să se arate impresionați de răspunsurile mele pertinente. Copii de vîrsta mea ? Nu-mi mai aduc aminte, căci cel mai adesea făceam apel la prințese și zîne. Imaginile lor mi-au însoțit închipuirea și, pe măsură ce îmbătrîneam, toată această mică lume „interioară", dacă pot să spun așa, se lărgea și-mi ținea tovărășie.

Tata îmi spunea adesea povești frumoase și, cînd a socotit că am ajuns la vîrsta la care puteam înțelege, m-a luat cu el la Operă... N-am fost prea impresionată... dar cînd tata m-a dus la teatru, pot spune că m-a pus pe jeratic...

Scanned with OKEN Scanner

Evident, nu-mi dădusem încă bine seama, dar este foarte posibil ca atracţia mea pentru teatru să fi început atunci să se dezvolte. Această atracţie era întreţinută şi de o altă sursă. În fiecare an — tot de ziua mea — tata închiria iar un aparat de filmat şi înregistra evenimentele principale ale acestei sărbătoriri. Din momentul în care am reuşit să dau replici — dintre acelea care nu erau încă înţelese — tata a compus un scenariu în cadrul căruia îmi jucam rolul. Evident, tata nu prea se pricepea la unghiurile de filmare şi cu atît mai puţin la reglarea luminilor... dar turnam filme...

Încetul cu încetul, mătuşa Ellen, tata, uneori cîţiva veri şi eu însămi am complicat realizarea acestor filme anuale, costumîndu-ne şi machiîndu-ne... şi chiar dacă, uneori, ne lipsea un braţ sau un cap în cadrajul secvenţelor, continuam să jucăm cu aceeaşi seriozitate rolurile. În orice caz, ne distram grozav, şi acest trecut pe celuloid constituie şi acum bunul meu cel mai de preţ.

Tata vorbea adesea de închirierea unui teatru, în care să putem vedea aceste filme realizate într-o atmosferă de mare veselie, dar sălile nu aveau încă aparate de proiecţie... şi, dacă mă gîndesc bine, sînt sigură că n-am văzut niciodată aceste filme în Suedia.

Puţin după venirea mea la Hollywood, soţul meu, Peter Lindstrom, a tras aceste filme pe 16 mm şi mi le-a trimis.

Scanned with OKEN Scanner

Singură, în sala de proiecție a studioului — îmi amintesc întotdeauna această imagine — revedeam întreaga mea copilărie care se desfășura în niște cadre stîngace... dar nespus de impresionante.

Astăzi am aparatul meu și, de cîte ori turnez un film, fac și cîteva „adaosuri" amuzante...

Cînd am împlinit doisprezece ani, veselele aniversări — partea fericită a copilăriei! — au luat sfîrșit. Puțin după această aniversare, am avut durerea de a-mi pierde tatăl, care a murit în urma unei crize cardiace. Șase luni mai tîrziu, mătușa Ellen mă părăsea și ea...

Am fost adoptată de fratele tatii. Unchiul meu avea cinci copii, și acesti cinci veri mă tratau cu aerul unor vîrstnici... față de „aia mică". Mă considerau un fenomen curios, plin de ciudățenii, dintre care cea mai bizară, după părerea lor, era ideea mea fixă de a deveni actriță.

La rîndul lui, unchiul meu găsea că această idee era lipsită de orice sens și-și pierdu multă vreme cu mine ca să mă facă să înțeleg că nu-mi va îngădui niciodată să mă urc pe scenă.

Îmi organizasem viața, munceam, citeam cu nesaț piese de teatru, mereu teatru. Retrasă în camera mea, citeam cu voce tare toate rolurile din piesă, dar, ca să nu fiu stingherită, trebuia să folosesc o stratagemă. Cu puținii bani proveniți din moștenirea tatălui meu, îmi cumpărasem un fonograf și numeroase discuri. Cu cît discurile făceau

Scanned with OKEN Scanner

mai mult zgomot, cu atît eram mai mulțumită... Le puneam fără întrerupere și, în mijlocul unui vacarm infernal, interpretam rolurile unei tragedii. Era, poate, neplăcut pentru ureche, dar un mijloc excelent pentru o maximă concentrare.

Din păcate, șiretlicul a fost descoperit. Unul din verii mei a intrat, într-o zi, în cameră și m-a auzit declamînd din Shakespeare, cu acompaniament muzical de Caruso. Unchiul a fost imediat pus la curent și m-a înștiințat că... n-avea nimic împotriva lui Caruso, care era într-adevăr un mare cîntăreț, dar că eu nu voi fi niciodată actriță...

În școala în care-mi continuam studiile se pregătea o mare serbare și, în acest scop, se improvizase o estradă în holul de la intrare.

În dimineața aceea ne așteptam profesorul. De la moartea tatălui meu și a mătușii Ellen, devenisem și mai timidă și mai rezervată și, totuși, m-am trezit la un moment dat spunînd colegilor mei:

— Ce păcat că scena stă goală, cînd am putea juca pe ea o piesă de teatru.

Ce piesă? Camarazii mei nu cunoșteau nici una, dar eu le-am spus că pot să le fac o demonstrație. M-am urcat repede pe scenă. În sfîrșit, debutam! Toată timiditatea mea dispăruse. M-am cufundat numaidecît într-o dramă. Nu-mi cereți să-mi amintesc exact ce piesă era; trebuie să fi fost o melodramă... cu scene de comedie.

Jucam toate rolurile, schimbîndu-mi vocea pentru diversele personaje și, la sfîrșit, toți colegii mei

Scanned with OKEN Scanner

m-au aplaudat îndelung. A fost o adevărată biruință.

Din ziua aceea, am devenit eleva cea mai populară din școală și eram asaltată de oferte. Nu m-am lăsat mult rugată, mi-am prezentat tot repertoriul. Aveam predilecție pentru operele dramatice. Mă bucuram de o memorie extraordinară: era de ajuns să văd sau să ascult o piesă, pentru ca apoi s-o pot juca singură. Desigur, nu pretind că textul era întotdeauna respectat cu sfințenie, dar intriga mergea...

În privința colegilor de clasă, cauza era cîștigată: devenisem o artistă; dar, din păcate, unchiul meu era de altă părere. Totuși, mi-a îngăduit să mă prezint la concursul anual al școlii Teatrului dramatic.

— Problema fetei ăsteia se cam complică, își spunea unchiul meu. Cel mai bun mijloc de soluționare ar fi s-o las să-și facă mendrele. Mai mult ca sigur, va fi respinsă la această competiție, la care iau parte tineri veniți din cele patru colțuri ale Suediei... și sînt convins că eșecul o va vindeca definitiv de mania ei.

Concursul avu loc în fața unui juriu alcătuit din profesori și regizori. Trebuia să intrăm în scenă, să rostim fragmentele învățate... și să plecăm acasă, unde urma să așteptăm verdictul.

Pregătisem trei scene. Totul părea să meargă foarte bine, cînd am atacat primul fragment; îmi depășisem tracul și publicul reacționa bine. Dar,

Scanned with OKEN Scanner

apoi, am avut deodată impresia că ceva scîrţîie, auditorii nu mai erau „cu mine", şuşoteau între ei, schimbînd desigur impresii şi nemaiacordîndu-mi decît o atenţie superficială... Am terminat destul de brusc şi juriul mi-a declarat că „era de ajuns". Nemaijucînd celelalte două scene, am plecat acasă convinsă că „picasem".

Cîteva zile mai tîrziu, cu o bucurie pe care puteţi desigur să v-o închipuiţi, am primit înştiinţarea că am fost primită la concurs. Îmi voi aduce întotdeauna aminte de emoţia pe care am încercat-o recitind înştiinţarea... Nu-mi venea să cred şi totuşi...

Este paradoxal faptul că, deşi atît de pasionată de teatru, am izbutit mult mai repede în cinematograf decît în teatru. Nici nu terminasem şcoala şi eram artistă de cinema.

Se spune că, uneori, realitatea este mai ciudată decît visul. Trebuie să fie aşa, dacă mă gîndesc că, la debutul meu pe ecran, l-am avut ca partener pe Gösta Eckman. Deşi deţineam primul rol feminin al filmului, personajul meu nu era foarte important ; întreaga acţiune se rezema pe umerii lui Gösta Eckman, a cărui creaţie a fost dealtfel remarcabilă.

Sînt absolut convinsă că dacă acest actor ar fi jucat în altă ţară decît Suedia, în faţa unor mulţimi mai numeroase, ar fi fost de mult timp considerat drept unul din cei mai mari comedieni ai lumii. Dealtfel, după părerea mea, şi este...

Scanned with OKEN Scanner

La primul meu film, Gösta Eckman a fost foarte răbdător și amabil cu mine și mă încuraja tot timpul.

— Ai talent, îmi spunea el, dar trebuie să muncești enorm, nu conteni niciodată să studiezi. Ai să ajungi departe...

La mai puțin de doi ani de la această prevestire, mă întîlneam din nou cu Eckman într-un film în care aveam amîndoi roluri de aceeași importanță : *Intermezzo.*

Prezentat în Statele Unite și aproape în toată Europa, acest film a obținut un succes răsunător și, spre surprinderea mea, nu lui Eckman i s-au făcut oferte, ci mie.

În timp ce cariera mea cinematografică făcea progrese, îmi continuau studiile la școală, dar devenise foarte limpede că destinul meu era ecranul. Producătorii protestau și, cînd ceream cîteva clipe de libertate pentru a-mi putea continua cursurile, îmi răspundeau că n-am dreptate ; pentru ce să perseverez în teatru, de vreme ce reușisem în film ?

Eram încăpățînată. Iubeam teatrul. Voiam să-mi fac apariția pe o scenă adevărată și consideram că datorez aceasta publicului care mă sprijinise la debutul meu pe ecran.

Am avut plăcerea să joc în două piese și amîndouă au constituit succese. Cum aș putea să nu-mi amintesc astăzi de seara premierei mele ! Jucasem în teatrul în care venisem de atîtea ori ca să-l aplaud pe Gösta Eckman și, la ieșire, după aplau-

Scanned with OKEN Scanner

zele acelea care-mi răsunau încă în urechi, mă simţeam fericită şi exaltată. A fost una din marile satisfacţii ale vieţii mele.

Anul 1937 rămîne memorabil în viaţa mea. Am devenit doamna Peter Lindstrom. Căsătoria noastră a stîrnit senzaţie la Stockholm. Devenisem aproape o personalitate.

La cîteva luni după căsătorie, industria cinematografică suedeză sărbători sosirea la Stockholm a lui Robert Taylor. Compania Svensk oferi în onoarea lui o mare recepţie în studio.

S-au servit mîncăruri suedeze, s-au cîntat cîntece suedeze şi, bineînţeles, starurile suedeze i-au făcut o caldă primire celebrului actor din Hollywood.

La dineu, locul meu era între Robert Taylor şi Robert Ritchie, reprezentantul studiourilor americane, care îl însoţea pe Taylor în timpul şederii sale în Suedia. Robert Taylor mi-a vorbit mult despre Hollywood, iar Ritchie a făcut tot ce era posibil ca să mă convingă că locul meu se afla acolo...

Ritchie îmi oferi un contract pe timp de şapte ani. Eram uluită. Să turnez un film treacă-meargă, dar să rămîn şapte ani la Hollywood, nici gînd. Soţul meu era medic, nu putea să-şi părăsească pacienţii. Şi apoi, dacă n-o să-mi placă Hollywoodul? Dacă — ceea ce era şi mai probabil — n-o să mă placă Hollywoodul pe mine? Sincer vorbind, eram înspăimîntată de viaţa din studiourile californiene şi, în afară de asta, engleza mea, învăţată în şcoală, îmi părea cu totul insuficientă.

Scanned with OKEN Scanner

Elocvența lui Ritchie se dovedi neputincioasă atunci, dar aruncase sămînța...

Cam în aceeași perioadă, am primit o altă ofertă, mai puțin „primejdioasă" : să fac un film la Berlin.

O călătorie în Germania ? Nu era prea departe și nici nu reprezenta decît o scurtă despărțire de soțul meu. Eram curioasă să știu cum o să mă simt în străinătate, departe de „sînul familiei".

Am plecat în Germania, am turnat un film și faptul că am avut prilejul să lucrez într-un mare studio internațional mi-a folosit enorm. Nu mai eram îngrozită, drumul pînă la Hollywood nu-mi mai părea atît de îndepărtat...

Intermezzo a făcut o carieră excepțională în Statele Unite și, în urma acestui fapt, am primit vizita Katherinei Brown, care venea la mine din partea lui David O. Selznick. Făcuse acest drum atît de lung, de la Los Angeles la Stockholm, cu un singur cuvînt de ordine : să mă aducă la Hollywood.

Miss Brown se dovedi o ambasadoare foarte iscusită : ea îmi înfățișă Hollywoodul și pe David O. Selznick într-o lumină atît de ispititoare, încît izbuti să-mi adoarmă temerile...

Nu voiam însă să accept un contract pentru mai mulți ani. Mă voi duce la Hollywood pentru un singur film, urmînd să turnez încă unul dacă amîndouă părțile vor fi de acord. Ceea ce mă interesa cel mai mult, era să mi se găsească un rol care să se potrivească firii mele. Miss Brown îmi dădu

Scanned with OKEN Scanner

toate asigurările. Puteam să pretind un subiect mai bun decît *Intermezzo*, ale cărui drepturi de scenariu Selznick le cumpărase special pentru mine ?

Cînd — în vara anului 1939 — am plecat la Hollywood împreună cu Katherine Brown, lăsam în urma mea un soț și... un copil de șase luni. Micuța Pia sporise numărul membrilor familiei Lindstrom.

Nu mă gîndeam să rămîn prea mult în California și, într-adevăr, prima mea ședere la Hollywood a fost foarte scurtă.

Nu știam — pe atunci — că începeam o carieră nouă și că găsisem o a doua patrie pentru familia mea.

◆

Să preluăm firul acestei povestiri a actriței și să punctăm cîteva date mai importante ale carierii ei.

După *Intermezzo*, care a constituit piatra fundamentală a acestei cariere, Ingrid Bergman a fost utilizată în filmul *Casablanca*, realizat de Michael Curtiz și interpretat, în celelalte roluri, de Claude Rains, Paul Henreid și Humphrey Bogart.

Cînd s-a pus în discuție transpunerea pe ecran a celebrului roman al lui Hemingway, *For Whom the Bell Tolls*, *Cui îi bate ceasul*, producătorii n-au șovăit să-i încredințeze principalul rol feminin, alături de Gary Cooper.

Vă amintiți tema ? O frescă epică, o istorisire eroică din perioada războiului civil din Spania, și, pe

Scanned with OKEN Scanner

acest fundal, povestea de dragoste dintre partizana Maria și reporterul Robert Jordan. Era pentru prima oară cînd Ingrid Bergman și Gary Cooper apăreau împreună, formînd un „cuplu ideal". Același Sam Wood avea să-i readucă mai tîrziu în fața publicului în *Saratoga Trunk*. În această dramă, a cărei acțiune este situată în secolul al nouăsprezecelea, Ingrid Bergman interpreta pe fiica nelegitimă, de origine franceză, a unui aristocrat din New Orleans, fiică ce se reîntoarce în orașul ei natal pentru a-și reclama drepturile și a se răzbuna pentru exilul ce i-a fost impus. Era vorba de transpunerea romanului cu același titlu al Ednei Ferber, în care Gary Cooper interpreta rolul unui texan, Clint Maroon.

Micul ecran a reluat, acum doi ani, un alt film de mare succes al actriței, *Spellbound*, realizat de Alfred Hitchcoock. Un film cu mult *suspense*, o crimă misterioasă petrecută în lumea psihiatrilor. Soluționarea enigmei se obține prin metode psihanalitice. Un medic, interpretat de Gregory Peck, suferă un șoc amnezic și e suspectat de porniri criminale. O psihiatră, renumită pentru aptitudinile și devotamentul ei, îl urmărește pas cu pas, încercînd să-l vindece de amnezie și să-l împiedice să săvîrșească vreo faptă necugetată. După cîteva eșecuri și episoade palpitante specifice lui Hitchcock, eroina izbutește să-și ducă la bun sfîrșit intențiile.

Am văzut-o apoi pe Ingrid Bergman în *Gaslight* — *Lumină de gaz* — alături de Charles Boyer. Gre-

Scanned with OKEN Scanner

gory a ucis cîndva o cîntăreață pentru a-i fura bijuteriile, dar n-a reușit să descopere comoara ascunsă. El se căsătorește cu nepoata victimei, cu unicul scop de a pătrunde din nou în casa în care presupune că dispăruta și-ar fi ascuns diamantele și alte pietre prețioase. Noua soție a lui Gregory, Paula, devine bănuitoare. Atunci, soțul ei se gîndește s-o înlăture, prin orice mijloace, din calea planurilor sale. De data aceasta, folosește metode mai subtile. O sechestrează în casă și o supune unor torturi psihice. După cîteva complicații, Gregory va fi demascat de un polițist, interpretat de Joseph Cotten.

Ingrid Bergman a mai fost, pe ecran, Ioana d'Arc. Se pare că interpretînd acest rol și-ar fi realizat visul vieții. Cel puțin așa declarase presei înainte de a deveni eroina legendară a Franței în filmul realizat de Victor Fleming, același care a transpus pe ecran *Pe aripile vîntului*. Ingrid Bergman era întrucîtva familiarizată cu personajul Fecioarei din Orléans, pe care-l încarnase, pe Broadway, într-o piesă de Maxwell Anderson.

Se povestește că Ingrid a vrut să-și „trăiască" rolul și, timp de cîteva zile, a mîncat numai cîteva bucăți de pîine neagră și s-a mărginit să bea cîteva pahare cu vin roșu „pentru a ști ce a simțit Ioana". În același scop, a învățat să călărească — a luat lecții de călărie, timp de opt săptămîni, în fiecare dimineață —, încercînd să țină în mînă un steag ca Ioana. Bugetul filmului a atins cifre impresionante

Scanned with OKEN Scanner

și, în general, s-a dat o mare amploare reconstituirii atmosferei: 78 de roluri, 4000 de figuranți, 71 de tunuri, 500 de arbalete etc....

În 1939, la 24 de ani, Ingrid Bergman declara: „Nu mă socot o femeie frumoasă. Unii mi-au și spus-o în față. De pildă, David Oliver Selznick a afirmat despre mine că aș fi o «Garbo-Palmolive»", iar un mare periodic american a scris: „Miss Bergman nu e frumoasă, după concepția hollywoodiană despre frumusețe". Acesta este adevărul.

Ceea ce n-o împiedică nici astăzi, la 61 de ani, să se numere printre marile personalități ale ecranului și să ne uimească cu tinerețea și frumusețea ei nehollywoodiană...

ORSON WELLES

Orson Welles a fost poreclit „omul care a înspăimîntat America"...

S-a spus despre el că „a sfidat Hollywoodul"...

I s-a răscolit, cu indiscreție brutală, viața particulară și s-a adăugat numelui său *„alias* Barbă Albastră"...

A împărțit lumea filmului în două tabere ostile.

A existat, totuși, un element asupra căruia toate punctele de vedere au devenit convergente: filmul *Citizen Kane*, scris, realizat și interpretat de el.

Scanned with OKEN Scanner

Amici şi inamici şi-au dat mîna indirect, considerînd filmul o capodoperă, o pagină de antologie din istoria cinematografiei universale.

...Şi astfel, de mai bine de trei decenii, numele lui Orson Welles este rostit cu respect şi admiraţie, iar prezenţa sa masivă, la propriu şi la figurat, domină toate filmele în care apare, chiar dacă pe generic nu ocupă locul întîi...

Falstaff din *Nevestele vesele din Windsor* rămîne una din cele mai vii şi mai copleşitoare amintiri...

Numele Orson Welles a ieşit peste noapte din anonimat în 1938, şi a circulat pe buzele a milioane de oameni...

Despre ce era vorba ?

O emisiune ştiinţifico-fantastică — difuzată la posturile de radio americane — în cadrul căreia se transmitea o versiune originală a unei piese a lui H. G. Wells despre invazia marţienilor pe pămînt... Precursorii „Invadatorilor" năvăleau... în scenariu pe continentul american şi milioane de auditori erau convinşi că lucrurile se întîmplau aievea.

S-a produs o panică de proporţii nemaiîntîlnite, oamenii au ieşit în stradă ca la un cutremur, în căutarea unui refugiu.

Evident, totul s-a terminat cu *happy end*, ca într-o dulce romanţă à la Hollywood — şi toată lumea a fost mulţumită... Îndeosebi necunoscutul Orson Welles, autorul scenariului, care nu s-ar fi putut

Scanned with OKEN Scanner

lansa mai bine nici dacă ar fi cheltuit în acest scop tot bugetul unei campanii electorale pentru alegerea preşedintelui...

O senzaţie asemănătoare a stîrnit-o, mai tîrziu, faptul că studiourile R.K.O. Radio Picture încredinţau realizarea unui film tînărului Orson Welles, care nu văzuse în viaţa lui interiorul unui studio. Întreaga presă din Hollywood s-a revoltat, copleşind cu critici şi ironii atît pe debutant, cît şi casa producătoare. „Cum a putut o mare societate să încredinţeze o sumă atît de importantă unui tînăr complet lipsit de experienţă, fără să cunoască precis măcar subiectul pe care are de gînd să-l realizeze ? Societatea R.K.O. rămîne răspunzătoare faţă de acţionari pentru faptul că directorii acestor studiouri au angajat un element neîncercat ca autor, producător, regizor şi actor." Bîrfelile nu mai conteneau în coloanele publicaţiilor hollywoodiene. Dar Orson Welles îşi vedea liniştit de lucru. În cele din urmă, iniţiativa şi dîrzenia au învins clevetirile.

După avanpremiera filmului său *Cetăţeanul Kane*, cei care l-au osîndit pe noul venit au trebuit să-i cînte osanale. „Am văzut un film despre care cred că este cel mai bun din cîte am văzut... Am văzut pe cel mai bun actor din istoria artelor dramatice... Numele filmului : *Cetăţeanul Kane*. Numele actorului : Orson Welles" — scria un critic de renume.

Scanned with OKEN Scanner

Corespondenţii din Hollywood ai marilor ziare telegrafiau : „600 de critici au aclamat, în mod unanim, filmul *Cetăţeanul Kane* al lui Orson Welles la avanpremieră. Welles deţine rolul principal, el a realizat filmul şi tot el l-a produs. Hollywoodul credea că nimeni nu va fi în stare să facă acest lucru."

Apoi, a venit încununarea supremă : Academia de Arte şi Ştiinţe Cinematografice i-a acordat lui Orson Welles premiul destinat celui mai bun scenariu original, pentru filmul său *Cetăţeanul Kane.*

În ciuda succeselor cu care fusese copleşit, Orson Welles, un om de o inteligenţă scăpărătoare, sincer, direct, plin de îndrăzneală, nu s-a sfiit să atace Hollywoodul. Monotonia scenariilor, artificialul filmelor americane, deformarea realităţii au constituit, rînd pe rînd, obiectul veninoaselor sale acuzaţii. Astfel, în cadrul unui interviu acordat unui ziarist francez, Orson Welles declara :

„Cinematograful american este în primejdie. Reuşitele sale sînt accidentale. Regizorii turnează orbeşte. Ei lucrează pentru patruzeci de milioane de spectatori. Spre a se obţine rezultate serioase, ar trebui să se ajungă la o producţie limitată şi regizorii să nu se mai adreseze decît unui număr de cinci milioane de spectatori.

În condiţiunile actuale, filmul este sclavul directorului de sală, al bancherului, al comanditarului, al amantului bogat al amantei inutile. Nu vedem decît ocazional manifestîndu-se marile talente."

Scanned with OKEN Scanner

Războiul dintre Orson Welles și cetatea filmului s-a declanșat imediat după angajarea sa, determinată de succesul obținut la radio.

Deși acaparat prin contract, Orson Welles a respins toate scenariile confecționate după rețete clasice ce i s-au propus și a așteptat ivirea unei inspirații proprii. Și astfel, timp de un an de zile, n-a făcut nimic. Sau, mai corect spus, a lăsat impresia că nu face nimic. În realitate, el pregătea un scenariu inspirat de viața intimă scandaloasă a magnatului presei americane, William Randolph Hearst. În ziua de 30 iulie 1940, fără ca cineva să fi luat cunoștință de pregătirile sale, Welles a început turnarea *Cetățeanului Kane* pe care l-a sfîrșit în octombrie.

Aflînd, printr-o indiscreție, de „nemaipomenita îndrăzneală" a tînărului cineast, Hearst a tunat și a fulgerat. Toate ziarele trusturilor sale au primit ordinul să boicoteze atît casa R.K.O., cît și pe Welles. Louella Parsons, cronicara cancanieră nr. 1 a Hollywoodului [1], s-a angajat de partea magnatului presei, în timp ce colega ei Hedda Hopper a pledat cu o vervă scînteietoare cauza lui Welles.

Și astfel, după un crîncen și îndelungat război de presă, victoria a revenit, în cele din urmă, lui Welles, care a putut să-și prezinte filmul în cadrul unei reprezentații pentru ziariști, în aprilie 1941, iar mai tîrziu, publicului.

[1] Decedată, în 1974, la vîrsta de 91 de ani.

Scanned with OKEN Scanner

Toţi criticii oneşti ai Americii au recunoscut calităţile excepţionale ale filmului *Cetăţeanul Kane*, dar ziarele stipendiate de Hearst au încercat să creeze în public impresia unui eşec...

Welles a trebuit să plătească „îndrăzneala" sa de a-l fi atacat pe faimosul patron de ziare. De teama consecinţelor, nici o casă producătoare n-a mai avut curajul să-i încredinţeze vreun film, şi atunci Welles, pentru a-şi putea continua activitatea, s-a văzut silit să recurgă la capitaluri străine.

Toate cercurile din Hollywood credeau că această întîmplare va avea o influenţă covîrşitoare asupra actorului, făcîndu-l să renunţe la principiile sale democratice, tăindu-i pofta de libertate... Însă Welles a denunţat prin discursuri, prin articole, prin interviuri pericolul cenzurii impuse la Hollywood cineaştilor şi a condamnat cu vehemenţă inchiziţia ideologică. Apoi, dezgustat de această luptă inegală, şi-a anunţat hotărîrea de a părăsi America. Ceea ce a şi făcut, mai devreme decît se credea.

După cîţiva ani, a urmat împăcarea...

...Şi un şir nesfîrşit de creaţii: *Nevestele vesele din Windsor, Napoleon, Doamna din Shanghai, Splendoarea Ambersonilor* etc., etc.

Poziţia lui Orson Welles la Hollywood a fost sintetizată sugestiv de un gazetar care a scris: „Cred că şi oamenii cavernelor resimţeau o oarecare admiraţie faţă de dinozaurii care încercau să-i înghită..."

Scanned with OKEN Scanner

BETTE DAVIS

În 1936, agenția de știri britanică „Keystone" publica o fotografie care o înfățișa pe Bette Davis părăsind hotelul Park Lane din Londra și îndreptîndu-se spre tribunalul unde urma să se judece procesul intentat împotriva ei de studiourile Warner Bros pentru „încălcare intempestivă de contract"...

Apărarea susținea că Bette Davis a fost în drept să procedeze astfel, deoarece contractul o transformase într-o sclavă. Acuzarea replica : „O sclavă care cîștigă 600 de lire pe săptămînă"...

Documentul fotografic menționat a devenit „istoric" din cel puțin trei puncte de vedere :

1. A marcat prima răzvrătire a vedetei împotriva tendinței de „modelare", de șablonizare a personalităților, după cerințe presupuse a fi reclamate de *vox populi*...

2. A demonstrat două concepții ireconciliabil antagoniste cu privire la profesiune și conștiință profesională.

3. A arătat-o, pentru prima oară, în văzul lumii întregi, pe Bette Davis în viața de toate zilele, dincolo de ecran...

În 1936, cînd a fost publicată fotografia, numele Bette Davis flutura pe buzele tuturor. Palmaresul ei strălucea, în urma creațiilor realizate în *Sclavia umană*, după romanul *Of Human Bondage* (sau

Scanned with OKEN Scanner

Robii) de Somerset Maugham (partener : Leslie Howard), în *Patima* cu Franchot Tone și *Pădurea împietrită,* după binecunoscuta piesă a lui Robert E. Sherwood, cu Leslie Howard și Humphrey Bogart... Pentru a nu spicui decît trei din treisprezece...

Bette Davis era deci, la acea epocă, ceea ce se cheamă un „monstru sacru"... Șocul admiratorilor săi, cînd li s-a pus în față cealaltă imagine, cea materială, netransfigurată, a idolului lor în carne și oase trebuie să fi fost extrem de puternic.

Într-adevăr, covîrșitoarea personalitate care căpăta virtuți neașteptate pe pînza ecranului, dobîndind, pînă la un punct, pecetea frumuseții pe niște trăsături vădit imperfecte, se estompa în viața de toate zilele : o femeie scundă, slabă, îmbrăcată fără gust, anonimă, după care în nici un caz nu întorci capul pe stradă...

Cum era posibil — se întrebau pasionații ei admiratori — să coexiste două imagini atît de opuse ?

Un miracol.

Într-adevăr, geniul actriței săvîrșise acest miracol...

◆

...Care, dealtfel, n-a fost singurul din viața ei.

Bette Davis s-a născut la 5 aprilie 1908 în orășelul Lowell, Massachusets, și a primit numele de Ruth Elizabeth Davis. Un prim „miracol" : cinematograful nu este răspunzător de schimbarea

Scanned with OKEN Scanner

numelui ei. Și l-a schimbat singură, în timp ce urma cursurile liceului din Newton. Și-a completat apoi educația la Academia Cushing.

În copilărie, ambiția ei era să devină soră de caritate, dar după primul contact cu sîngele a renunțat. În anii de școală hotărîse ca, după terminarea studiilor, să se facă artistă de teatru. La liceu a jucat rolul principal în două piese: *Șaptesprezece ani* și *Școala cochetăriei*. Apoi a învățat dansul.

Întîmplarea i-l scoate în cale pe Frank Conroy, care o convinge că adevărata ei vocație este arta dramatică. Pleacă imediat cu mama ei la New York și se înscrie la Școala de artă dramatică a lui John Murray Anderson. Într-adevăr, avea talent. Cel puțin aceasta era concluzia faptului că obținuse cele două premii de creație destinate elevilor în anul acela.

Primul ei prilej de afirmare se ivi atunci cînd Frank Conroy o prezentă lui George Cukor și acesta o angajă numaidecît într-o trupă de teatru la Rochester. După aceea, trecu în alt ansamblu, dar numai pentru o săptămînă. James Light, cunoscutul regizor, fu impresionat de talentul ei și-i oferi un rol bun în piesa *The Earth Between*, care se jucă și la New York. În sfîrșit, citi în ziarele newyorkeze primele cronici favorabile despre ea.

După alte cîteva piese, printre care unele din repertoriul lui Ibsen, ca, de pildă, *Rața sălbatică*, fu chemată la Hollywood de Studiourile Universal,

Scanned with OKEN Scanner

care însă nu-i încredințară nici un rol pe măsura talentului ei. În fața acestei situații, rupse contractul (încă un „miracol" !) și se angajă la Warner Bros, unde turnă primul ei film *The Man Who Played God*, cu George Arliss. Urmă o altă lungă perioadă de șomaj, la capătul căreia patronii ei acceptară, în sfîrșit, riscul de a utiliza o femeie urîtă într-un rol principal...

◆

Cinemateca a avut o fericită inspirație cînd s-a hotărît să reia, într-un „dublu portret" Bette Davis-William Wyler (realizatorul cîtorva din cele mai mari succese ale actriței), o serie de filme din perioada ei de strălucire: *Femeia diabolică, Taina ei, Vulpile* etc.

Generația trecută păstrează și astăzi o imagine vie a chelneriței frivole din *Sclavia umană*, a eroinelor din *Pădurea împietrită, Femei de noapte* cu Humphrey Bogart, *O anumită femeie* cu Henry Fonda, *Nu vreau să mor* cu George Brent, *Juarez* (cu Paul Muni, film în care interpreta pe împărăteasa Carlota a Mexicului), *Fata bătrînă*, tot cu George Brent, *Elizabeth și Essex* cu Errol Flynn, *Iubirea lor* cu Charles Boyer, *Dor nestins* cu Paul Henreid...

Noua generație a avut tardiv prilejul s-o admire în *Totul despre Eva*, în rolul actriței care-și vede cariera amenințată de „noul val" întruchipat de Anne Baxter, și în drama cu implicații psihologice

Scanned with OKEN Scanner

Ce s-a întîmplat cu Baby Jane?, alături de Joan Crawford.

În „memoriile" publicate în „Cinémonde" în 1946, sub titlul *Lupta vieții mele*, Bette Davis își împărtășește unele gînduri, din care am spicuit cîteva:

„Nu mă pot suferi pe ecran. Cînd am văzut prima mea probă de film, am fugit din sala de proiecție țipînd. Și acum obișnuiesc să fug din sălile de proiecție.

Spaima cu care îmi privesc filmele nu se datorează unei aversiuni față de arta filmului, căci eu sînt una din admiratoarele sale cele mai fanatice. Această frică provine din certitudinea că ceea ce se înregistrează odată cu aparatul de filmat nu se mai poate modifica. Ceea ce se imprimă pe film este un lucru terminat pe care-l oferi lumii drept o concepție finală a unui personaj, a unui dialog sau a unui gest.

Dat fiind că toți actorii își dau seama că ar putea să-și îmbunătățească jocul atunci cînd e prea tîrziu, avanpremierele au pentru mine caracterul unor evenimente neplăcute. Iată pentru ce nu asist niciodată la ele. Dealtminteri, eu nu-mi vizionez filmele decît multă vreme după ce au fost uitate de public. M-am dus la *Elizabeth și Essex* abia după șase săptămîni de la premieră.

...Analizîndu-mi existența, îmi dau seama că există oameni, condiții și împrejurări de neevitat care mă irită. Am ajuns la concluzia că sînt, probabil, o ființă extrem de dezagreabilă.

Scanned with OKEN Scanner

...N-am început niciodată un film fără să mă întreb dacă voi corespunde cerințelor. Am avut, totuși, voința să încerc. În profesiunea mea, e mai rău să eșuezi din cauza timidității decît din pricina îndrăznelii.

...Teatrul și cinematograful sînt doar pentru cei cărora le place lupta. Dintre diversele mijloace prin care se poate impune un entuziast, eu am ales munca perseverentă.

...Primul meu machior s-a uitat la mine cu atenție, apoi, cu un oarecare resentiment, mi-a spus: «Genele dumitale sînt prea scurte, părul are o culoare ce nu poate fi definită, gura e prea mică», și a încheiat cu un suspin: «Ce să scot dintr-o figură atît de bucălată și dintr-un gît atît de lung?»

Astfel, în primul an de turnare, am suferit o transformare completă. Niște gene false încercau să-mi domolească privirea. Părul, decolorat în blond platinat, îmi dădea aspectul diafan al unei fantome subalimentate. Dimensiunea buzelor mi-a fost mărită, apoi micșorată. Am fost fotografiată de jos ca să mi se scoată în relief gîtul apoi, fiindcă părea tot atît de puțin grațios ca acela al unei girafe, am fost filmată din tavan... De-acolo nu se mai vedea deloc și aveam penibila impresie că sînt după o execuție în care am fost decapitată. Oricum, nu era un stimulent.

Totuși, prin nu știu ce miracol, în cele din urmă camera a sesizat această sofisticare ce nu mi se potrivea și a izbutit să pătrundă personalitatea pe

Scanned with OKEN Scanner

care încercam s-o impun în filmele mele. Tehnicienii au uitat atunci de artificiile lor, machiorii m-au lăsat în pace și nu mai făceau apel decît la un fard redus la strictul necesar.

Dorința mea de a apărea sub aspectul cel mai real era, probabil în mod inconștient, influențată de modificările pe care Hollywoodul le aducea atunci concepției sale despre frumusețe. Camera a avut întotdeauna forța de a afirma o personalitate, dar pînă la apariția filmului vorbitor, care a îmbogățit posibilitățile de sugestie dramatică, nu se preocupase deloc de această problemă. Hollywoodul considera că un chip frumos era un chip frumos și că, vai, restul avea prea puțină importanță. Odată cu apariția filmului sonor, s-a schimbat concepția. Se semna sentința de condamnare la moarte a unei încrederi bazate doar pe o frumusețe absolută. Dealtfel, teatrul dovedise că traducerea unui sentiment cere din partea interpretelor sale feminine însușiri psihologice mai însemnate decît avantajele estetice, fie ele oricît de mari. Oare fizicul Joanei Crawford, al Gretei Garbo, al Katharinei Hepburn, artiste totuși foarte prețuite de public, se apropie de tipul ideal de frumusețe, așa cum concepem noi această frumusețe ? Nu... Joan are o față prea lungă, Greta un gît prea emaciat, Hepburn o gură prea subțire... Și, cu toate acestea, ele posedă acel farmec intangibil, fără de care frumusețea singură ar rămîne o imagine incompletă... În aceeași ordine de idei, s-ar mai putea

Scanned with OKEN Scanner

Charles Boyer a fost la un moment dat simbolul seducției masculine prin vocea și mai ales privirea-i... necruțătoare.

Scanned with OKEN Scanner

Din excentricitățile cicadelei filmului de altădată: o actriță, Shirley Grey, a deschis un original restaurant în formă de... cap de cline, pentru elita Hollywoodului...

Scanned with OKEN Scanner

semnala faptul următor, care mi se pare tot atît de semnificativ ca și aceste transformări aduse frumuseții standard. Roluri pe care, în anii din urmă, actrițele le-ar fi respins cu dispreț sînt astăzi tema unor competiții îndîrjite. Cînd am jucat-o pe Mildred în *Sclavia umană*, mă așteptam să găsesc în corespondența mea mii de proteste. S-a produs exact contrariul. De atunci, am interpretat o mulțime de femei rele, de personaje negative. În fond, și ele sînt ființe umane.

Un exemplu : Greta Garbo. E o mare actriță, așa că pot să-mi permit să analizez cazul ei cu toată rigoarea și fără false complimente... E prea înaltă. Chiar din punct de vedere fizic, îi lipsește o oarecare feminitate. Dincolo de platourile de filmare, ai putea s-o iei drept o scandinavă oarecare, palidă și prost hrănită. Totuși, ecranul reține de la ea, într-un mod mai evident decît în cazul oricărei alte vedete, o individualitate cu adevărat uimitoare și păstrează cu o venerabilă emoție expresiile ei, atît de profunde sau delicate, încît nu pot fi descrise.

Dacă aș vrea să fiu răutăcioasă, aș adăuga că toate vedetele, chiar cele a căror reputație estetică este bine stabilită, posedă întotdeauna un punct slab ; ceea ce nu le împiedică să cîștige simpatia publicului.

În fond, ce vor să spună toate acestea ? Că, pentru prima oară în istorie, femeile au devenit conștiente de valoarea pe care o reprezintă propria lor personalitate. Că ecranul a ilustrat acest fapt, că

Scanned with OKEN Scanner

orice bărbat pretinde această individualitate. Forța femeilor stă, în esență, în puterea lor de introspecție. Să hotărăști doar că părul îți va fi mai atrăgător printr-o coafură nouă nu este de ajuns. Evident, factorii externi nu trebuie neglijați, dar factorii interni care încearcă să se exprime sînt mult mai importanți.

Personalitatea nu este numai cea mai sigură garanție a succesului în teatru sau în cinema, ci și în viața de toate zilele. Studiați-vă. Citiți, instruiți-vă, cunoașteți-vă reflexele. Nu vă temeți de emoții. Ieșiți din cochilia voastră. Pe scurt, treziți-vă și creați-vă. Personalitatea este lozinca vremurilor moderne."

◆

Într-un interviu acordat în 1972, Bette Davis — care are astăzi 68 de ani de viață și 45 de carieră — a făcut o declarație care merită să fie consemnată.

Întrebată dacă se consideră cea mai mare actriță din istoria cinematografului, a răspuns :

— Da. Am avut prilejul să constat că am realizat ceva în acești peste patruzeci de ani de muncă. Îmi vine greu să afirm cu certitudine că eu am fost cea mai mare. Dar o cred...

Scanned with OKEN Scanner

VARIETĂȚI CINEMATOGRAFICE

„Oscar" cel mult rîvnit...

Era în anul 1928. O epocă liniștită și prosperă. Lumea nu începuse încă să se teamă de război. Atunci a venit pe lume micuțul Oscar care avea să tulbure somnul atîtor vedete...

Academia de Arte și Științe Cinematografice fusese întemeiată cu un an înainte, la 11 ianuarie 1927, în cadrul unei reuniuni care avusese loc la Hotelul Ambasador din Los Angeles. Asociația, care număra la început vreo două sute de membri, își propusese drept obiectiv principal ridicarea nivelului cultural al cinematografului american.

În dimineața aceea memorabilă cînd a avut loc întrunirea conducătorilor Academiei, printre cei de față se afla și actorul Conrad Nagel, care ținea în mînă o revistă cuprinzînd un articol injurios la adresa Academiei. „Oare nu se poate face nimic — întrebă el — pentru a se împiedica apariția unor asemenea articole? De ce să nu fie Academia cea

Scanned with OKEN Scanner

care să dea imboldul necesar industriei cinematografice ?"

În fața lui se afla Cedric Gibbons, directorul departamentului decoruri de la Metro Goldwyn Mayer, care asculta ce se vorbea, însă numai cu o jumătate de ureche. Creionul cu care Conrad Nagel se jucase pe masă începu să se miște mai repede și, după cîteva clipe, silueta unei figuri eroice își făcu apariția pe o bucată de film.

Și astfel, dintr-o mamă... critic și un tată... distrat, s-a născut Oscar. El a fost turnat în bronz și apoi poleit cu aur. Dar botezul lui Oscar, care măsoară 25 de centimetri în înălțime, a fost amînat timp de trei ani.

Doamna Margaret Gledhill, numită atunci secretară principală a academiei, vizita pentru prima oară birourile instituției respective. Luînd în mînă una dintre statuete, ea exclamă : „Vai, ce bine seamănă cu unchiul Oscar !".

Din clipa aceea, numele statuetei a rămas Oscar, nu numai pentru funcționarii academiei, ci și pentru publicul cinefil din lumea întreagă.

Dar care este mecanismul folosit pentru alegerea celui mai bun film al anului ?

Fiecare studio propune două dintre filmele sale pe care le consideră demne de a fi premiate. Aceste propuneri sînt introduse într-o cutie de scrisori și trimise celor șapte mii nouă sute de persoane desemnate să voteze. Din această cutie, electorii se-
 lecționează cinci filme care devin candidate ofici-

Scanned with OKEN Scanner

ale. Apoi, filmele sînt puse la vot în fața membrilor academiei, a celor cinci mii nouă sute de membri ai Sindicatului Actorilor de Cinema, a o mie de membri ai Asociației Scriitorilor Cinematografici și a două sute cincizeci de membri ai Asociației Regizorilor. Selecția se face prin majoritate și prin vot secret.

Premiile pentru cea mai bună interpretare, cea mai bună regie etc. se acordă tot prin votul celor șapte mii nouă sute de persoane alese în acest scop, dar propunerile pentru premii se fac numai de către specialiști, fiecare în cîmpul său de activitate. Actorii propun candidații la onoruri în domeniul lor, scriitorii propun pe autori, și așa mai departe. În ramurile tehnice, propunerile sînt trimise academiei de către sindicate și asociații ca, de pildă, cea a operatorilor sau muzicienilor. Pentru premii speciale, un comitet al academiei face selecția sau desemnează o comisie de specialiști spre a îndeplini această misiune.

Am folosit timpul prezent pentru mecanismul de votare și celelalte detalii tehnice deoarece Hollywoodul ne-a arătat clar că nu renunță prea ușor la tradițiile sale...

Mai cu seamă că, în jurul decernării Premiilor Oscar, se face un tam-tam publicitar ale cărui ecouri răzbat în toate văile Americii. Ceremonia se desfășoară la „Music Center" din Los Angeles, sub aproape aceleași auspicii ca marile gale, cu reflec-

Scanned with OKEN Scanner

toare, anunţarea la microfon a vedetelor participante, în sfîrşit tot dichisul.

În 1973, printre participanţi, s-au numărat, alături de prezenţe actuale, şi multe foste glorii, ca Ginger Rogers, Joan Blondell, Merle Oberon, Cesar Romero...

Helen Hayes care a fost, în urmă cu mulţi ani, eroina unei dramatice poveşti de dragoste, împreună cu Gary Cooper, în *Adio, arme,* după Hemingway, a primit Premiul Oscar pentru rolul bătrînei şirete din *Aeroportul.* Avea 70 de ani... Lilian Gish, care a turburat odinioară inimile bunicilor dumneavoastră, a primit şi ea un premiu pentru un rol de compoziţie. Tot la 70 de ani...

În pofida tradiţiei, odată s-a petrecut totuşi un lucru neobişnuit : un actor, care candida cu serioase şanse de a obţine Oscarul, a anunţat că nu va accepta premiul, fiind convins că în distribuirea onorurilor se cam încalcă unele principii etice...

Am socotit interesant să reamintim filmele, actriţele şi actorii care s-au bucurat de recunoaşterea oficială a meritelor lor, prin decernarea Oscarului, din 1928 pînă în 1940, limita aproximativă a evocărilor noastre.

FILMELE : 1928 : *Aurora* al lui F. W. Murnau şi *Aripi* ; 1929 — *The Broadway Melody* ; 1930 — *Pe frontul de vest nimic nou* al lui Lewis Milestone ; 1931 — *Cimarron* ; 1932 — *Grand Hotel* al lui Edmund Goulding ; 1933 — *Cavalcada* lui Frank Lloyd ; 1934 — *S-a întîmplat într-o noapte* al lui

Scanned with OKEN Scanner

Frank Capra ; 1935 — *Răscoala de pe Bounty* al lui Frank Lloyd ; 1936 — *Marele Ziegfield* al lui Robert Z. Leonard ; 1937 — *Viața lui Emile Zola* al lui William Dieterle ; 1938 — *N-o poți lua cu tine* al lui Frank Capra ; 1939 — *Pe aripile vîntului* al lui Victor Fleming ; 1940 — *Fructele mîniei* al lui John Ford.

ACTRIȚE : 1928 — Janet Gaynor pentru *Ora supremă* și *Aurora* ; 1929 — Mary Pickford pentru *Cocheta* ; 1930 — Norma Shearer pentru *Divorțata* ; 1931 — Marie Dressler pentru *Min și Bill* ; 1932 — Helen Hayes pentru *Madelon Claudet* ; 1933 — Katharine Hepburn pentru *Focul sacru* ; 1934 — Claudette Colbert pentru *S-a întîmplat într-o noapte* ; 1935 — Bette Davis pentru *Patima* ; 1936 — Luise Rainer pentru *Marele Ziegfield* ; 1937 — Luise Rainer pentru *Ogorul* ; 1938 — Bette Davis pentru *Femeia diabolică* ; 1939 — Vivien Leigh pentru *Pe aripile vîntului* ; 1940 — Ginger Rogers pentru *Kitty Foyle.*

ACTORI : 1928 — Emil Jannings pentru *Drumul păcatelor* și *Ultima patrulă* ; 1929 — Warner Baxter pentru *In old Arizona* ; 1930 — George Arliss pentru *Disraeli* ; 1931 — Lionel Barrymore pentru *Un suflet liber* ; 1932 — Fredric March pentru *Bestia* ; 1933 — Charles Laughton pentru *Viața particulară a lui Henric al VIII-lea* ; 1934 — Clark Gable pentru *S-a întîmplat într-o noapte* ; 1935 — Victor Mac Laglen pentru *Denunțătorul* ; 1936 — Paul Muni pentru *Pasteur* ; 1937 — Spencer Tracy pentru *Că-*

Scanned with OKEN Scanner

pitanii curajoși ; 1938 — Spencer Tracy pentru *Oameni de mîine* ; 1939 — Robert Donat pentru *Adio, domnule Chips* ; 1940 — James Stewart pentru *Poveste din Philadelphia.*

Dacă n-ar fi fost cocoșul...

Cine se mai gîndește astăzi la frații Lumière ? Și, totuși, cît de mult datorăm acestor pionieri care au realizat prima reprezentație cinematografică, punînd bazele celei de-a șaptea arte !

Cu riscul de a repeta unele adevăruri cunoscute și cu speranța că, totuși..., au mai rămas și neinițiați, să intrăm puțin în istorie.

În ciuda unor strădanii extraordinare, Edison nu izbutise să desăvîrșească aparatul cinematografic, spre a putea realiza o adevărată proiecție publică.

Doi francezi abili, frații Lumière, care se ocupau și ei de această problemă, au reușit să construiască un aparat și să ofere publicului prima reprezentație cinematografică. Înainte de a se ocupa de cinematografie, cei doi se îndeletniciseră cu fabricarea de materiale necesare industriei filmului. Ei aveau, la Lyon, în Franța, o întreprindere de produse fotografice care, printre altele, realiza 20 000 de plăci pe zi. Deci se ocupau de fotografie, acest aliat indispensabil al cinematografiei, datorită căruia și-au și realizat sistemul cinematografic, după ce i-au întrevăzut principiul în mod cu totul întîmplător. Iată întîmplarea : unul din cei doi frați, Louis Lumière, se afla într-o bună zi la o fermă,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

însoțit, firește, de nelipsitu-i aparat fotografic. Era un aparat cu magazie specială pentru plăci, care se manipula cu ajutorul unui dispozitiv. Plăcile se expuneau automat, una după alta. Louis Lumière se pregătea tocmai să fotografieze un... cocoș, cînd iată că acesta o luă la goană. Întîmplarea a făcut ca tocmai atunci declanșatorul de la magazia de plăci să se defecteze, lăsînd să cadă toate plăcile, una după alta, prin fața obiectivului. Pe moment, Lumière a fost teribil de supărat pe neascultătorul... declanșator, care-i stricase toate plăcile pentru un nenorocit de cocoș. Din curiozitate, începu să developeze plăcile așa cum erau expuse. Astfel, obținu un șir de copii fragmentare, fiecare reprezentînd un moment, o parte, un crîmpei din mișcarea cocoșului. Se realizase, fără voia sa, analiza mișcării, descompunerea. Punînd copiile în ordinea succesivă a expunerii, observă că, grație declanșatorului, obiectivul... furase toate elementele componente ale mișcării cocoșului. Reflectînd apoi la recompunerea lor, adică la sinteza mișcării, Lumière se hotărî să construiască un dispozitiv specific, aparatul de proiecție cinematografică. Întrevăzînd marile perspective ale acestui nou și interesant gen teatral, Louis Lumière porni serios la treabă, împreună cu fratele său — și peste puțin timp aparatul cinematografic era terminat.

Este adevărat că primul aparat a avut imperfecțiuni. Succesiunea imaginilor nu se făcea cu precizie. Dar, plini de voință și încrezători în forțele

lor, frații Lumière au îndepărtat acest inconvenient. Înlocuind rama mobilă cu un cilindru dințat care era investit cu o mișcare regulată și punînd la punct toate celelalte dispozitive secundare, au izbutit în cele din urmă să prezinte publicului adevăratul cinematograf.

Prima reprezentație a rămas memorabilă. Ea a avut loc la Paris, în subsolul lui „Grand Café", în anul 1896. Programul era alcătuit de zece-douăsprezece filme care nu depășeau, toate, lungimea de cincizeci de metri. Se înțelege că nu numai cantitatea, dar nici calitatea programului nu reprezentau mare lucru. Cîteva scene modeste: sosirea unui tren, o plimbare pe cîmp și alte teme asemănătoare alcătuiau subiectul simplu al primului program oferit de cea dintîi proiecție cinematografică de pe întreg globul. Cu toate acestea, Parisul a fost entuziasmat la culme, numele inventatorilor au început să circule, devenind celebre, iar descoperirea lor s-a răspîndit pretutindeni.

Se pare că cel dintîi care a exploatat cinematograful în public a fost un artist renumit al epocii, Trewei, care, după ce a dat mai multe reprezentații la Paris, a plecat în Anglia, unde a stîrnit curiozitatea multor englezi. Iată ce povestea Trewei despre faimoasa reprezentație pe care a dat-o la Londra: „În ziua de 20 februarie 1896, am dat la Polytechnic din Londra cea dintîi reprezentație cinematografică din Anglia. Toți membrii presei engleze, toți directorii teatrelor, circurilor, *music-hall-*

Scanned with OKEN Scanner

urilor, fără excepție, au ținut să ia parte la această memorabilă reprezentație. Peste cincizeci de lorzi și oameni celebri ai Angliei se aflau în sală, împreună cu alți două mii de curioși, oficiali și neoficiali."

Fiind vorba de perioada de început a cinematografului, lui Trewei — se spune — nu i-a fost deloc greu să ajungă... milionar.

Aceasta este povestea cu cocoșul (nu roșu...) care și-a adus contribuția la descoperirea cinematografului.

Cînd cinematograful a început să prindă grai...

Cînd filmul vorbitor a împlinit vîrsta de douăzeci de ani, reprezentanța din Paris a casei Warner Bros a editat o broșură închinată aniversării evenimentului. Ni s-au părut demne de reținut unele date.

Treizeci de ani după prima reprezentație cinematografică din subsolul cafenelei pariziene — perioadă în care a luat naștere și s-a dezvoltat cinematograful mut —, s-a produs un alt eveniment cu răsunet pe toate meridianele globului.

La 6 august 1926, filmul a prins grai. A fost un moment crucial în evoluția cinematografului, un triumf al progresului și începutul unor drame zguduitoare pentru majoritatea idolilor sau „monștrilor sacri" ai vremii... Foarte puțini au fost cei ce au putut face față exigențelor impuse de noile condiții tehnice: unii au avut tăria să spună adio

Scanned with OKEN Scanner

ecranului și să se îndrepte spre teatru, alții au acceptat noua identitate de cvasifiguranți în roluri mute, în sfîrșit alții, puțini la număr, au eșuat lamentabil curmîndu-și firul vieții...

Au fost jertfele inerente marilor descoperiri, căci *talkie*, deși privit la început de foarte mulți cu scepticism, reprezenta într-adevăr un moment de seamă în evoluția artei cinematografice.

Invenția a ieșit la lumină în 1925 și a fost pusă la punct de Western Electric și laboratoarele Bell Telephone, cu colaborarea a numeroși savanți, după mulți ani de trudă.

Premiera de la 6 august 1926 a obținut un imens succes de public. *Cîntărețul de jaz* și *Cîntărețul nebun* cu Al. Jolson au impus definitiv „vorbitorul".

Primul film însoțit de o sincronizare sonoră a fost realizat prin discuri, după un procedeu denumit Vitaphone. Cîteva subiecte scurte, o alocuțiune a lui William Hays (pe vremea aceea, „împăratul" Hollywoodului) și, în sfîrșit, *Don Juan* alcătuiau programul acestui prim spectacol. Cinematograful vorbitor părăsea laboratorul pentru a pătrunde în circuitul curent. O nouă formă de expresie se născuse.

Timp de treizeci de ani, filmul trăise în tăcere. Se simțea însă că această tăcere reprezenta o insuficiență, o imperfecțiune căreia trebuia să i se găsească remediul. Încă de la nașterea cinemato-

Scanned with OKEN Scanner

grafului, se făcuseră experiențe de tot soiul pentru dotarea imaginilor cu vocile actorilor. Cercetările erau stimulate de strădaniile care se depuneau paralel în domeniul sunetului. Inventarea telefonului de către Graham Bell, în 1876, cea a fonografului de către Edison, în 1877, deschideau perspective interesante celor care voiau să îmbine cele două elemente, vizualul și sonorul. Edison ajunsese la țelul său aproape concomitent cu Lumière. Problema era să se găsească mijlocul de sincronizare ideală, îmbinarea imaginii cu sunetul. În cele din urmă, acest lucru izbîndi : în America, grație eforturilor lui Edison — în Franța, datorită lui Baron, lui Gaumont și altora. Dar a trebuit să se aștepte pînă în 1920, cînd H. G. Harrison, de la laboratorul Bell, a născocit înregistrarea electrică a sunetului, pentru a se putea spune că filmul vorbitor avea să devină o realitate...

În timp ce savanții se străduiau să rezolve aceste probleme tehnice, arta cineaștilor evoluase și ea. Se ajunsese să se creeze, prin simplul joc al imaginilor mute, o artă care părea să se bizuie pe propriile posibilități. *Mulțimea, Circul, Singurătate, Thérèse Raquin* marcaseră, în genuri diferite, cîteva culmi în ceea ce se numea, pe bună dreptate, arta mută.

Noua descoperire, perfecționată, în 1924, de un inginer de la Western Electric, Nathan Levinson, avea deci să înfrunte nu numai dificultăți materiale de exploatare, prin necesitatea de a se schimba

Scanned with OKEN Scanner

toate aparatele sălilor, ci și opoziția a numeroși cineaști, prin răsturnarea pe care o aducea regulilor unei arte ce părea desăvîrșită.

Totuși, cînd Sam Warner a asistat, în aprilie 1925, la New York, la demonstrațiile lui Nathan Levinson, a fost viu impresionat de prodigioasele posibilități pe care le întrevedea dincolo de aceste probe. După o nouă prezentare, la care asistaseră, de data aceasta, și ceilalți frați Warner, s-a ținut o conferință, în cursul căreia temerarii producători au hotărît să-și consacre, de-aci înainte, toate eforturile și toate resursele lansării cinematografului vorbitor.

Spre sfîrșitul anului 1925, se și aflase că frații Warner pregăteau o revoluție în producția cinematografică. Vestea stîrnise mare interes. Într-adevăr, prin însăși perfecțiunea pe care o atinsese, cinematograful mut se afla la un punct critic. Se produceau, pe atunci, în America, peste 800 de filme pe an și concurența nu fusese niciodată mai aprigă. În sălile de cinema, se căuta să se „agrementeze" spectacolul de film prin atracții din ce în ce mai ample și mai costisitoare, ceea ce amenința să conducă repede la un alt impas.

În timpul acesta, frații Warner au închiriat un teatru în Manhattan, pentru a instala acolo platoul și auditoriul, au angajat Orchestra Filarmonică din New York și au tratat cu cîteva mari vedete de la Metropolitan Opera. Astfel, au înregistrat mai multe scurtmetraje sonore cîntate.

Scanned with OKEN Scanner

Premiera a fost fixată pentru data de 6 August 1926. Ea avea să marcheze un eveniment unic. Frații Warner își investiseră în această inovație nu numai renumele, ci și întreaga lor avere. Viitorul filmului vorbitor avea să fie și viitorul companiei lor.

Uimirea și rezerva magnaților filmului american, elogiile criticii și, curînd după aceea, reacția favorabilă a publicului nu mai lăsau nici o îndoială asupra soluției problemei: cinematograful va fi vorbitor sau nu va mai fi deloc.

Acum urma să se treacă la înzestrarea cît mai multor săli cu noi aparate pentru proiectarea benzilor sonore. Grație unor eforturi cu adevărat eroice, într-un an, o sută de cinematografe erau echipate cu noua aparatură. Pe de altă parte, trebuia continuată producția, în condiții din ce în ce mai bune. Frații Warner s-au hotărît să turneze *Cîntărețul de jaz*, cu celebrul Al. Jolson, și să înregistreze direct sunetele, după procedeul Vitaphone. Cheltuielile enorme pe care le necesita o atare realizare nu puteau fi amortizate prin rețetele din cele o sută de săli. Totuși, temerarii producători nu s-au descurajat. Ei au prezentat *Cîntărețul de jaz* la 6 octombrie 1927, la New York, și, de data aceasta, au dobîndit un adevărat triumf.

S-au organizat apoi turnee, instalațiile au început să se multiplice. După New York, Londra, Paris, toate capitalele Europei au vrut să prezinte acest spectacol inedit.

Scanned with OKEN Scanner

Filmul vorbitor era lansat.

Un critic al vremii scria, în 1930: „Deci lui Al. Jolson i-a revenit onoarea de a pronunța primul cuvînt care a fost rostit în cinematograf. Atît de rapide sînt progresele filmului vorbitor, încît de pe acum ne amintim ca despre un fapt istoric de acel faimos *Hau do you like that, mother? (Cum îți place, mamă?)* din *Cîntărețul de jaz*. Mulți au ascultat aceste cuvinte cu o uimire neplăcută, ironică și batjocoritoare. În ce mă privește, aceste cuvinte rostite de Al. Jolson în scena în care, cîntînd la pian, se adresează mamei sale, cu un accent simplu și veridic, m-au emoționat profund. Nu m-a izbit adevărul realist, ci mai degrabă impresia că o fantomă, o umbră, se făcea auzită..."

E interesant de arătat că, în ciuda triumfului incontestabil al primelor filme sonore și cîntate, ceilalți producători s-au menținut multă vreme în rezervă.

Sam Warner, care fusese într-un fel promotorul acestei revoluții, nu s-a putut bucura de triumful său. El a murit la 5 octombrie 1927, chiar în ajunul premierei *Cîntărețul de jaz*, în urma unei pneumonii.

Primul film în întregime vorbit, *Luminile New Yorkului*, a fost prezentat la 6 iulie 1928. La 15 august, aceeași firmă a lansat *The Terror*, la 19 septembrie *Cîntărețul nebun*, iar la 23 octombrie *The Home Towners*. În același an, la 28 decembrie,

Scanned with OKEN Scanner

statisticile arătau un total de 1046 de săli echipate cu sistemul Western Electric.

Etapa de tatonare fusese depășită. De aci înainte, nu se mai putea refuza filmului vorbitor perspectiva unui viitor sigur, și marile firme, una cîte una, au adoptat noua formulă.

Un nume = o pagină de istorie: David Wark Griffith

Apariția filmului vorbitor a pus capăt nu numai carierei unor staruri, ci a însemnat totodată dispariția cîtorva cineaști de prestigiu. Cel mai reprezentativ dintre ei a fost, indubitabil, David Wark Griffith, a cărui prezență în epoca filmului mut s-a identificat cu momentele ei culminante.

Într-adevăr, ori de cîte ori se pătrunde în istoria acestuia se menționează în primul rînd două producții : *Nașterea unei națiuni* (1914) și *Intoleranță* (1916), ambele realizate de Griffith.

Respectînd tradiția pionierilor regiei, Griffith — născut în La Grange (Kentucky), la 22 ianuarie 1880 — debutase în cinematograf ca actor de compoziție. La început, încercase numeroase meserii, iar în 1907 se îndreptase spre studiouri.

„În lumea actorilor — spune Georges Sadoul în *Istoria generală a cinematografului* — cinematograful nu era văzut deloc cu ochi buni, dar nevoia l-a împins pe Griffith să bată la poarta lui Biograph... Deși Biograph își avea scenariștii săi profesioniști, actorii — care o făceau uneori și pe

Scanned with OKEN Scanner

tîmplarii — colaborau și la alcătuirea scenariilor. Între filmări, regizorul și echipa sa căutau idei, cu un creion în mînă... Cînd ideea era reținută, autorul căpăta cincisprezece dolari..."

Griffith nu avea o părere prea bună despre talentul său de actor. Spre sfîrșitul primăverii anului 1908 jucă, împreună cu soția sa, într-un film în care ea era vedeta principală... Cînd se văzu pe ecran, Griffith jură că nu va mai apărea niciodată în fața unui aparat de filmat...

Și s-a ținut de cuvînt. În iunie 1908, a realizat primul său film, *The Adventures of Dolly (Aventurile lui Dolly)*, care avea doar 220 de metri. Ani în șir va turna apoi filme, uneori în cadența de două pe săptămînă.

„A urmări pas cu pas cariera lui Griffith înseamnă a descrie istoria cinematografului american" — scrie Georges Charensol în *Panorama cinematografului*. Pe lîngă că a fost unul din primii regizori din țara sa, a jucat tot timpul un rol important în evoluția cinematografului american, îndrumîndu-l mereu pe căi noi...

Griffith a influențat cinematograful american nu numai pe plan artistic, ci a contribuit hotărîtor la transformarea lui economică și chiar geografică, atunci cînd a luat decizia de a profita de lumina deosebit de favorabilă a Californiei, instalîndu-se la Hollywood...

Societățile de producție pe care le-a creat aveau nu numai ambiții grandioase, ci și fonduri consi-

Scanned with OKEN Scanner

derabile. Astfel, pentru a realiza *Naşterea unei naţiuni*, firma Epoca a cheltuit peste 100 000 de dolari în 1914 ! Cinematograful se dovedea astfel o întreprindere industrială şi financiară de proporţii mult mai mari decît se bănuise la început.

Succesul dobîndit de *Naşterea unei naţiuni*, hotărîtor pentru cariera lui Griffith, s-a datorat, parţial, unui scandal. Printr-un ciudat paradox, realizatorul — a cărui operă, în ansamblu, avea să fie dominată de ideea că (aşa cum subliniază Leon Moussinac în *Vîrsta ingrată a cinematografului*) procesul evoluţiei umane este întotdeauna întîrziat de forţele brutale ale reacţiunii — proslăvea idealurile sudiste şi morala Ku-Klux-Klanului. Filmul istorisea renaşterea sudistă după înfrîngere ; negrii erau prezentaţi sub un aspect defavorabil, iar Ku-Klux-Klanul apărea ca o grupare de... eroi. Aproape pretutindeni, în Statele Unite, premiera filmului a dezlănţuit manifestaţii de protest şi chiar — cum s-a întîmplat la Boston — o adevărată revoltă ; a fost un mare succes financiar !

În Europa, numele lui Griffith a fost impus de celălalt film monumental al său, *Intoleranţă*. Această „realizare-mamut" cuprindea iniţial optzeci de bobine (douăzeci de ore de proiecţie !) şi, chiar după ce Griffith a amputat-o serios, proiectarea ei tot mai ţinea trei ore.

Odată cu acest film, intrau în istoria cinematografului mijloace noi de expresie care constituiau

Scanned with OKEN Scanner

un progres determinant: cinematograful se îndepărta în mod deliberat de teatru...

„Méliès — scrie George Sadoul — folosise montajul, mișcările aparatului, supraimprimările, decorurile înlănțuite, prim-planurile. Dar le tratase ca pe niște «trucuri» teatrale, artificii magice ale punerii în scenă. Griffith, ajutat de căutările încă foarte rudimentare ale școlii engleze de după 1902, a transformat aceste «trucuri» în mijloace de expresie dramatică... Griffith a fost primul care a folosit «camera» ca element dramatic."

Méliès regiza cu un aparat de luat vederi imobil. Camera lui Griffith pătrundea în același timp pretutindeni și în toate epocile, unde voia și cum voia... Griffith, dacă n-a introdus, a sistematizat o tehnică nouă care oferea prilejul de a vedea chipul actorilor în timpul desfășurării celor mai patetice scene. Din acea perioadă, a devenit importantă fiecare zbatere de geană sau absența ei... Griffith a inițiat legile unui „ritm cinematografic" absolut distinct de mișcarea acțiunii.

Leon Moussinac scria: „Arta lui D. W. Griffith își extrage forța din sobrietate. El concentrează asupra subiectului ales, asupra emoției pe care o exteriorizează, toată atenția spectatorului. De aceea, în *Crinul distrus* și *Prin furtună*, martiriul eroinei este înfățișat cu maximum de intensitate realistă și ne devine odios. Faptul divers se înalță pînă la tragedie. Griffith ia personajele, le analizează, le disecă și le dezvăluie... Dacă D. W. Griffith dă

Scanned with OKEN Scanner

uneori dovadă de prost-gust, îi admiri totuşi grija pentru amănunt dusă pînă la perfecţiune — prin aceasta am spus şi, uneori, pînă la minuţie —, prin care nu este atinsă cu toate acestea, niciodată, unitatea ansamblului.

Atmosfera scenelor este întotdeauna exactă. Ajunge un mic număr de decoruri — dar realizate cu cîtă artă, cu cîtă conştiinciozitate! Nici o declamaţie, nici o etalare pompoasă de ştiinţă inutilă: artistul transpune viaţa..."

„Am făcut două sute cincizeci de filme — spunea Griffith în 1933 — şi toată averea mea este ceasul pe care-l port la mînă."

A murit în 1948, la Hollywood, după douăzeci de ani de tăcere pe care i-a consacrat, pare-se, unui monumental *Tratat de cinema*...

Mack Sennett—un alt fragment de istorie...

Naşterea cinematografului vorbitor a tăiat aripile unui alt mare pionier, a cărui carieră se confundă cu istoria filmului mut şi a celei de-a şaptea arte în general: Mack Sennett.

Creatorul faimoaselor comedii cu urmăriri palpitante, desfăşurate într-un ritm care-ţi tăia răsuflarea, a rămas în istoria cinematografului şi prin aceea că de numele lui sînt legate primele zboruri spre glorie ale unor personalităţi ca Chaplin, Mabel Normand, Roscoe Arbuckle (Fatty), Harold Lloyd, Marie Dressler.

Scanned with OKEN Scanner

Depănînd firul amintirilor sale într-un articol publicat în 1947 în „Cinémonde" sub titlul *La belle époque*, Mack Sennett insistă asupra dificultăților întîmpinate în perioada eroică de început a filmului mut:

„Cînd am început să lucrez pentru compania Keystone, eram tot timpul hărțuiți de societățile așa-zise «brevetate» care revendicau exclusivitatea aparatelor de luat vederi. Ele alcătuiau, pe atunci, trustul marilor producători ai epocii, iar independenții, categorie din care făceam și eu parte, se descurcau anevoie cu acești pirați, pentru a-și feri aparatele «nelegale» de confiscarea și chiar de distrugerea lor pur și simplu. Uneori, eram siliți să purtăm adevărate bătălii care aveau un singur lucru pozitiv: constituiau un stimulent. Dar vai, uneori nu puteam să evităm toate obstacolele semănate în calea noastră. Pe de altă parte, directorii de teatru tunau și fulgerau împotriva noastră, amenințîndu-ne că vor exclude definitiv de pe scenă pe acei actori care vor cuteza să se prostitueze în «spectacole cinematografice». La drept vorbind, aceste excomunicări nu ne stinghereau deloc, cei mai mulți dintre actorii noștri nefiind, la început, decît niște visători neprofesioniști... Și dacă întîmplarea le oferea vreodată prilejul de a apărea pe scenă, asta se întîmpla numai în mahalalele cele mai îndepărtate și mai puțin accesibile.

Dar adevărata problemă era alta: cum să ne chivernisim mai bine sărăcuțul nostru buget de

Scanned with OKEN Scanner

producție. Ca să găsim soluțiile cele mai bune, trebuia să facem adesea apel la toate resursele spiritului nostru inventiv. Studioul nu ne oferea nimic. Toate scenele, fie că erau de interior, fie că erau de exterior, se turnau în aer liber. Actorii, regizorul și operatorul asigurau ei înșiși transportul accesoriilor.

Astfel, la Fort-Lee (New Jersey), unde am turnat prima noastră bandă, scenariul prevedea o importantă secvență care trebuia să se desfășoare într-o sufragerie. Am reușit să obțin de la o gospodină amabilă să-mi împrumute grădina din fața casei sale. În schimb, a trebuit să-i promit c-o voi imortaliza, pe ea și familia ei, într-o scenă a filmului, turnînd un «tablou vivant» menit să-l facă să moară de ciudă chiar și pe Rembrandt. În felul acesta, am beneficiat, pentru nevoile scenariului, de un serviciu de ceai și chiar de mobila din sufragerie, pe care am transportat-o pe pajiște. Pentru un producător lipsit de decoruri și de accesorii, această achiziție reprezenta o fericire nemaipomenită. Cineva din trupă, fără îndoială un flămînd, n-a putut să-și rețină o pornire a inimii și a murmurat cu melancolie: «Ei, dacă ar fi fost și ceva de mîncare pe masă, ar fi ieșit o scenă demnă chiar de Griffith». De fapt, asta era și părerea mea, dar nu mă simțeam în stare de atîta curaj încît să mai cer și altceva gazdei noastre. M-am mărginit să schițez un zîmbet protector și dezamăgit și, aruncînd o ocheadă binefăcătoarei noastre, am repli-

Scanned with OKEN Scanner

cat pe un ton nepăsător: «N-avem decît două sandvişuri, dar o să fie destul pentru scena pe care trebuie s-o turnăm. Uiţi că eu nu sînt încă Griffith.» Nu mai încape nici o îndoială că gazda noastră caritabilă a simţit aluzia strecurată în cuvintele mele: numaidecît s-a oferit să ne servească dejunul pe care-l pregătise pentru familia ei. Înainte de a fi avut răgazul să formulez un refuz demn, dar calculat, ea depuse pe masa noastră un prînz care l-ar fi satisfăcut şi pe Pantagruel.

Cînd actorii mei înfometaţi şi-au dat seama că vor mînca de-adevăratelea, a fost un adevărat delir. S-au năpustit asupra mîncărurilor şi le-au devorat cu atîta lăcomie încît am putut să înregistrez direct această scenă de un realism uimitor, fără să mai fie nevoie de o repetiţie prealabilă. Pe de altă parte, beneficiasem de un dejun pe gratis, ceea ce pentru finanţele noastre reprezenta o mare economie.

Între timp, am observat că, în tot cursul filmării, operatorul învîrtise manivela aparatului mult mai încet decît de obicei. M-am mirat foarte tare şi l-am întrebat ce l-a determinat să încetinească ritmul normal al turnării. Mi-a răspuns: «Mike, societatea dumitale nu prea are bani şi pelicula costă 4 cenţi centimetrul. Aşa că am căutat şi eu să fac economie şi să folosesc cît mai puţin film, turnînd încet.»

Pe vremea aceea, eram atît de puţin iniţiat în misterele tehnice care învăluiau cinematograful,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

încît n-am dat nici o importanță acestei confesiuni. Mai mult chiar, i-am mulțumit că apără cu atîta pasiune interesele modestei noastre organizații. Mai tîrziu, am vorbit asociaților mei despre acest operator atît de prevăzător, și toți au fost încîntați aflînd că, grație lui, economisisem jumătate din banii prevăzuți pentru realizarea filmului.

În epoca respectivă, producătorii independenți erau la discreția laboratoarelor și trebuiau să aștepte foarte mult pînă cînd acestea aveau chef să le tragă și să le developeze filmele. Faptul explică de ce compania Keystone turnase primele sale cinci filme înainte de a vedea rezultatul pe ecran.

Nu pot să vă descriu stupefacția noastră în momentul cînd, adunați în sala de proiecție, am urmărit pe ecran «capodoperele» realizate de economul operator. Ne-am dat seama, cu groază, că toate filmele erau proiectate în ritm «accelerat». Actorii străbăteau ecranul ca niște meteoriți și păreau tot timpul catapultați... În faimoasa scenă a banchetului, înghițeau mîncarea cu o asemenea repeziciune încît nu se mai distingeau nici mișcările maxilarelor, nici cele ale înghițirii. Această scenă care, în mod normal, ar fi trebuit să se desfășoare pe circa cinci sute de picioare de peliculă nu fusese înregistrată decît pe o lungime de aproximativ o sută de picioare.

Cu toate acestea, nu voi uita niciodată ideea operatorului «econom». El aducea pe ecran pentru

prima oară un «gag» pe care tehnica cinematografică avea să-l facă de aci înainte posibil..."

Cum se pregătește un film

În general, există convingerea că turnarea unui film a devenit un lucru foarte simplu, datorită mijloacelor tehnice perfecționate pe care producătorii le au astăzi la dispoziție, plus rutina, experiența, formulele-tip.

Această teorie este, într-adevăr, valabilă, însă numai pînă la un punct și pentru o anumită categorie de filme, așa-numitele „deconectante", de care nu ne mai aducem aminte nici la cîteva ceasuri după ce-am părăsit sala de proiecție, în fericitul caz (pentru ele) că le-am suportat pînă la sfîrșit...

Teoria nu se mai susține însă cînd este vorba de filme în care se pune accentul pe seriozitate, pe documentare și, nu în ultimul rînd, pe valoare artistică. Atunci, cinematograful devine o problemă cu o singură soluție: muncă, muncă, muncă.

Micul ecran a reluat, acum cîtva timp, unul din marile filme ale perioadei interbelice, *Juarez*, cu Bette Davis și Paul Muni. Spre satisfacția celor ce l-au revăzut, filmul își păstrase prospețimea, vigoarea, nu căzuse în desuetudine. Să fi fost o simplă întîmplare faptul că filmul mai „rezista", după mai bine de treizeci și cinci de ani? Sau reprezenta tocmai argumentarea teoriei?

Scanned with OKEN Scanner

Juarez s-a bucurat de o pregătire minuţioasă, exemplară. În ziua de 30 septembrie 1937, s-a anunţat oficial intenţia studiourilor Warner Bros de a transpune pe ecran viaţa lui Benito Paolo Juarez, iar la 23 februarie 1938 a fost dat ultimul tur de manivelă. Fiind vorba de o dramă bazată pe fapte istorice, s-au făcut cercetări intense atît pentru elaborarea scenariului, cît şi pentru stabilirea decorurilor şi costumelor. Prima măsură a fost întocmirea unei bibliografii cît mai complete despre Benito Juarez, preşedintele Mexicului, şi domnia efemeră a lui Maximilian şi a Carlotei. După o lună, Hermann Lissauer, de la secţia de cercetări a studioului, era în măsură să prezinte producătorului Henry Blanke, scenaristului Aeneas Mackenzie, regizorului William Dieterle şi interpreţilor 327 de cărţi, documente, scrisori şi albume de fotografii rare şi autentice. Mackenzie, asistat de Wolfgang Reinhardt, fiul celebrului regizor Max Reinhardt, şi de John Huston au început să lucreze la scenariu. În decurs de douăsprezece luni, au fost scrise patru variante. Ultima a fost terminată în septembrie 1938, cînd s-a dat startul în toate secţiile studioului, bugetul fiind de 1 750 000 de dolari. Între timp, Hal Wallis, Blanke, Muni şi Dieterle făcuseră o călătorie de şase săptămîni în Mexic, vizitînd toate locurile din care se puteau culege date şi amănunte despre Juarez şi faptele sale.

În timpul acestei călătorii, studioul începu activitatea pregătitoare. Directorul artistic a desenat

Scanned with OKEN Scanner

3 643 de schițe de decoruri și detalii. După aceste schițe, secția de arhitectură a executat 7 360 de heliocopii pentru exterioarele și interioarele a trei castele : Miramon din Adriatica, Tuilléries din Paris și Chapultepec din Mexic, pentru debarcaderul din Vera Cruz, pentru un sat mexican construit la ferma Warner din Calabasas și pentru alte patruzeci și opt de decoruri. I. L. Burns, șeful secției garderobei și Orry-Kelly, desenatorul de modă al studioului, lucrau costumele ; Burns conducea echiparea a două armate, a trei curți imperiale, a populației din douăsprezece sate și orașe mexicane, în timp ce Orry-Kelly desena cele optsprezece toalete purtate de Bette Davis în rolul exoticei împărătese a Mexicului.

...Și așa mai departe...

Chiar dacă socotim unele dintre aceste cifre exagerate de către cei ce le-au popularizat, chiar dacă în loc de 3 643 de schițe de decoruri s-au realizat numai 1 000 și în loc de 7 360 heliocopii s-au executat doar 2 000, în esență ideea rămîne...

Că munca singură nu poate face totul în cinema, aceasta este o altă poveste...

Desenul animat s-a născut în Europa

Da, da, nu zîmbiți... Nu e o glumă. Simpaticul Mighty Mouse, urmașul lui Mickey, scandalagiul Donald Duck, rățoiul veșnic păcălit, Pluto, cu urechile lui blegi, Popeye-marinarul care mai înghite din cînd în cînd, pe micul ecran, cîte o porție de

Scanned with OKEN Scanner

spanac ca s-o poată scăpa pe Olive-Oil din ghearele rivalului său, domnişoara Betty Boop, care, deşi ajunsă la vîrsta înţelepciunii, mai dă ochii peste cap — toate aceste fantoşe ale lumii minunate a desenului animat îşi au originea în Europa. Evident, „părinţii" lor sînt americani dar ele n-ar fi văzut niciodată lumina ecranului fără... arborele genealogic sădit pe bătrînul continent.

Astăzi, toată lumea vorbeşte, pe drept, de magicianul Walt Disney sau de regretatul Max Fleisher (mort, în urmă cu cîţiva ani, în vîrstă de 89 de ani), care i-a creat pe Popeye şi Betty Boop. Dar nimeni nu mai pronunţă — şi e nedrept ! — numele francezului Emile Reynaud, promotorul desenului animat, cel care şi-a dat, cel dintîi, seama de posibilităţile acestei arte.

Şi totuşi, el a realizat primul desen animat, în Franţa, încă înainte de naşterea cinematografului.

În anul 1878 — scria „Cinémonde" în 1941 — se putea vedea la Expoziţia universală, la standul jucăriilor ştiinţifice, un aparat numit Paxinoscop. Graţie unui dispozitiv complicat şi ingenios, el oferea posibilitatea urmăriri unor imagini colorate în mişcare : un jongleur, o fetiţă lansînd baloane de săpun etc. Aparatul obţinu un succes foarte mare şi Reynaud, inventatorul, inspirîndu-se din această idee care promitea atît de mult, înfiinţă, puţin după aceea, „Teatrul Paxinoscop", unde se înfăţişau adevărate scene animate, cu decoruri. În 1882, acest paxinoscop-proiector înfăţişează vederi şi fotografii

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

însuflețite, iar la 14 ianuarie 1889, Reynaud obține din partea guvernului brevetul : realizarea proiecției animate este fapt îndeplinit. În octombrie 1892, muzeul Grévin putea să anunțe — în exclusivitate — proiecția întregii serii a faimoaselor sale „pantomime luminoase" pe care le sincroniza din spatele ecranului. Aceste pantomime au reprezentat un succes binemeritat de Reynaud, care investise în ele comori de răbdare și de muncă : executarea imaginilor sale colorate cerea chiar mai mult timp decît necesită actualele desene animate.

Între timp, cinematograful se născuse. La rîndul său, desenul animat își continua drumul. Un caricaturist, elev al umoristului André Gill, avea să continue opera lui Reynaud ; acest personaj era Émile Cohl. Timp de cîțiva ani, Émile Cohl lucră pentru Gaumont, căruia îi arătase proiectele sale de scenarii pentru desene animate. Înzestrat cu o imaginație fecundă, el a dat la iveală numeroase benzi de scurt metraj.

Personajul-tip al lui Émile Cohl, desenat în linii albe pe fond negru, era *Fantoșa*. A apărut în numeroase benzi, de facturi diferite : *Le Baron de Crac, La Vengeance des Esprits, Les Aventures d'un Bout de Papier*. Dar, în 1912, după ce trecuse de la Gaumont la Pathé și de la Pathé la Eclair, Émile Cohl părăsi Franța pentru a lucra în studiourile Eclair de la Fort-Lee (New Jersey).

Izbucni războiul. Émile Cohl, întors în Franța, conduse „Eclair-Journal", apoi „Publi-Ciné", care

reprezentau aproape tot ce a produs Franța în domeniul benzilor animate, pe vremea filmului mut. În cele din urmă, Cohl părăsi cinematograful pentru totdeauna.

După Émile Cohl, desenul animat a găsit alți francezi ingenioși care l-au adaptat filmului vorbitor. Printre aceștia, se cuvine să fie menționat André Vignaud. Ulterior, noua artă a fost îmbogățită prin stiluri și tehnici variate, care au permis desenului animat să depășească uneori valoarea artistică a filmelor cu artiști din carne și oase... Nu e oare semnificativ faptul că, în 1942, *Bambi* al lui Walt Disney a fost decretat cel mai bun film al anului ?

Oare Fred și Barney n-au încetat de mult să mai fie doar două siluete născute într-o călimară cu tuș ? Pentru mulți, ei au prins viață adevărată și trăiesc realmente la Hollywood. Pardon, Hollyrock...

Alfred. Hitchcock despre dragostea pe ecran și despre el însuși

Într-un articol publicat în „Cinémonde", sub titlul *Maxime și reflecții despre dragostea filmată*, asul *suspense*-ului scria : „Dragostea este indispensabilă în viața unui personaj. Implicarea unui «erou» într-o idilă sentimentală îl face mult mai uman. Îmi place dragostea. Publicului, de asemenea. Eros călăuzește lumea.

Admit, firește, că dragostea în cinematograf poate să fie o afacere comercială. Dar dragostea amenin-

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

tată de coincidențe stranii poate crea subiectul unei drame excelente.

Și dacă vă treziți palpitînd în fotoliul dumneavoastră, la cinema, atunci bravo! Înseamnă că am izbutit să vă procur o bună și sănătoasă emoție nervoasă! Civilizația devine atît de protectoare, încît ne oferă din ce în ce mai puțin prilejul să ne emoționăm! Deci, spre a preveni un viitor prea liniștit și monoton, devine necesar să provocăm, în chip artificial, niște emoții violente! Cinematograful îmi pare cel mai bun mijloc de a le da naștere.

Scena de dragoste din *Notorious* a provocat multiple comentarii în Statele Unite. Este vorba de scena aceea în care Cary Grant și Ingrid Bergman își mărturisesc iubirea reciprocă și schimbă ceea ce a fost numit — n-am verificat exactitatea acestei afirmații — cel mai lung sărut din analele cinematografice. În realitate, nu este vorba decît de o serie de săruturi mici pe care și le dau în timp ce străbat spațiul care desparte două camere. Am procedat astfel nu pentru a risipi dintr-o singură dată tot metrajul pelicular de săruturi acordat fiecărui film, ci cu scopul de a exprima vizual diverse nuanțe de sentimente.

Pentru a traduce continuitatea pe care doream s-o dau acestei scene, am dispus plasarea aparatului pe o platformă mobilă ce urmărea cu scrupulozitate mișcările actorilor, adaptîndu-i mersul după al lor. Astfel, în tot timpul acestei secvențe, publi-

cul poate să contemple pe actori ca și cum nu s-ar fi făcut nici un pas de la începutul scenei.

Nu știu dacă este o consecință a greutății mele respectabile sau, poate, a leneviei mele congenitale, dar am oroare de neprevăzut cînd încep să lucrez. Obișnuiesc să pun la punct toate amănuntele filmului înainte de a începe turnarea. În această clipă, nu mai trebuie decît să mă așez în confortabilul meu fotoliu de pînză și să privesc liniștit, în timp ce ei, actorii, încep să se agite.

Dar trebuie să recunosc că, în *Notorious,* Ingrid Bergman mi-a dat peste cap toate planurile. Tocmai cînd să turnăm faimoasa scenă a sărutului, a găsit de cuviință să se lovească cu capul de o ușă, în întuneric. Urmarea acestui accident a fost că a apărut cu un ochi negru, umflat, ceea ce m-a obligat să modific poziția aparatului în așa fel încît camera să nu înregistreze decît partea neatinsă a obrazului ei. Din fericire, Ingrid Bergman este una dintre rarele actrițe care nu posedă numai o singură latură fotogenică. Camera poate s-o filmeze din orice unghi. Aș putea să adaug că Ingrid este o mare actriță și nu numai datorită aptitudinii ei firești de a încarna un personaj. O vedetă trebuie să înțeleagă — cu mult timp înainte de a-l exprima publicului pe ecran — rolul pe care urmează să-l joace. Ingrid își studiază personajul, citește romanul din care se inspiră, observă oamenii ce se înrudesc cu tipul social pe care trebuie să-l înfățișeze. Înainte de a

Scanned with OKEN Scanner

începe interpretarea, se consacră unor cercetări aprofundate.

Astăzi, starurile trebuie să știe să joace. Nici frumusețea, nici perfecțiunea plastică a unui chip nu mai sînt indispensabile. Un sîn bombat este o atracție vulgară, elementară și o formă banală a *sex-appeal*-ului. Adevăratul *sex-appeal* este ceva subtil, sugerat prin privire, o atracție infinit mai convingătoare și mai promițătoare. O figură expresivă exercită mai multă atracție decît cel mai frumos chip din lume. N-am să înțeleg niciodată de ce se stăruie în credința că Hollywoodul nu cere decît fete frumoase.

Îmi place să introduc chipuri noi în filmele mele. Ele ajută la prelungirea iluziei create de scenariu. În numeroase filme, rolurile secundare sînt încredințate unor actori prea cunoscuți. Resping acest procedeu pentru că între adevăr și ficțiune nu există decît o barieră foarte fragilă.

Încerc să aplic aceste principii în filmele mele.

De pildă, nu-mi pasă ce tratează subiectul unui film. Ceea ce mă interesează este felul de a povesti acest subiect. Ca un pictor care pictează mere. El nu se întreabă dacă sînt dulci sau acrișoare."

Iar într-un număr din 1970 al săptămînalului „L'Express", Hitchcock făcea următoarele confidențe :

De ce țin să apar întotdeauna în filmele mele ? La început, a fost o glumă, pe urmă a devenit un obicei, poate o superstiție. În ultimul meu film,

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

într-o scenă care se petrece pe aeroportul din New York, apar într-un fotoliu pe rotile, împins de o soră de caritate... Trebuie să figurez în filmele mele, dar nu prea mult, ca să nu încerc sentimentul neplăcut de a fi actor...

Ce cred despre violență ?

Ea se află în aerul pe care-l respirăm. E ceea ce am arătat în *Păsările*. Turbarea e în atmosferă și se transmite prin mijloacele moderne de comunicare. Iată, de pildă, tulburările studențești : aparatele de filmare sînt acolo, țara întreagă poate să vadă totul la TV și, hop, deodată, violența izbucnește în altă parte ! Oamenii se copiază între ei.

Ce fel de copil eram ?

Liniștit, foarte cuminte.

Eram fricos ?

Teribil. Cînd aveam cinci ani, tata m-a dat pe mîna unui prieten polițist care m-a băgat la beci. Totul a durat numai cinci minute, și acesta a fost ultimul meu contact cu poliția. De-atunci, am avut întotdeauna teamă de polițiști.

Dacă este adevărat că n-am băut nici un pahar de alcool pînă la vîrsta de douăzeci și trei de ani ?

Exact. N-am ieșit niciodată cu o fată la plimbare, înainte de a o fi cunoscut pe soția mea. În viața mea particulară nu se întîmplă nimic. Aceeași soție timp de patruzeci și trei de ani, o fiică, trei nepoți, trei cîini, și masa la 7,30 seara.

Părerea mea despre tehnica cinematografică ?

Pentru mine, tehnica este o problemă de gramatică. Trebuie să te faci bine înțeles. Cînd faci un film, e ca și cum ai istorisi un basm unui copil. Copilul se află pe genunchii tăi și întreabă: „Și mai departe? Și mai departe?" Publicul este alcătuit din niște copii care vor basme...

Bourvil despre copilăria sa...

În 1946, marele comic Bourvil își depăna amintirile într-o suită de articole publicate în „Paris actualités". Iată un fragment:

Visam, încă din cea mai fragedă copilărie, să urc pe scenă. La școală și, mai tîrziu, la coarnele plugului, fredonam cîntecele la modă, cel puțin cele care ajungeau pînă la noi, în văgăuna noastră Bourville (480 de locuitori, 481 cînd eram și eu acolo, cantonul Fontaine-le-Dun, arondismentul Dieppe). Aveam o manie: îmi plăcea să port o perucă pe cap și să-mi lipesc un nas fals. Iubeam, încă de pe atunci, cîntăreții comici; fără îndoială, era o chestiune de temperament. Îmi cumpăram discurile lui Milton prin mama mea, care se ducea la Dieppe după tîrguieli. Cînd teatrul ambulant Vanderlinden și-a înfipt cortul în sat spre a ne oferi melodrame interminabile, inepții lacrimogene și care, efectiv, mă zgîlțîiau în hohote de plîns, ca *La Porteuse de pain*, nu-mi scăpa nici o reprezentație și eram stăpînit de dorința de a pleca cu trupa spre aventură. Dar n-aveam curaj. Întîi, eram prea

Scanned with OKEN Scanner

tînăr. Apoi, un vechi fond de bun-simţ ţărănesc mă oprea în ultima clipă.

Învăţătorul organiza, destul de regulat, mici serbări în care obţineam succese măgulitoare. Cîntam *Langage bébé*, orchestrat acum în swing şi *Elle est toujours derrière*, dar învăţătorul era de părere că un astfel de cîntec nu-şi avea locul acolo şi-mi ştergea din repertoriu o mulţime de cuplete. Dar nu mă supăram. Eram un băiat cuminte şi ascultător.

Popa, bineînţeles, ne învăţa religia. Într-o zi, m-a întrebat de afurisitul ăla de Toma care nu voia să creadă că Iisus a înviat. Toma, i-am răspuns ca un băiat mai obişnuit cu limbajul ţăranului decît cu expresiile alese, Toma este ăla care i-a pus mîna-n gît lui Iisus Hristos.

Toţi copiii — să moară de rîs. Şi, de-atunci, de cîte ori popa ne vorbea despre Toma, valuri de rîsete se rostogoleau peste băncile noastre.

Totuşi, popa mă simpatiza şi avea planuri mari pentru mine. Mă numea „bunul lui André" şi mă încuraja să intru la seminar.

— Ai o voce frumoasă, cînţi corect, îmi spunea el. Ai să ajungi un preot bun.

Dar exista o rivalitate între el şi învăţător, care voia să mă facă profesor.

Eu, ca un normand cuminte, nu spuneam nici da, nici nu.

Eram în şcoală vreo treizeci de copii cam necioplţi, cum sînt băieţii de la ţară. Eu învăţam uşor, dar eram cam zăpăcit. Totuşi, am avut gloria

Scanned with OKEN Scanner

— de pe atunci ! — să capăt un certificat de studii cu 87,5 puncte ; deci, primul din cantonul Fontaine-le-Dun, ceea ce constituia un record. Nu eram foarte mîndru, dar nici... nu-mi displăcea.

— Asta, spuneau oamenii cumsecade, n-o să facă purici la fermă ; cu siguranță că părinții o să-l împingă de la spate, ca și pe fratele lui mai mare.

Într-adevăr, tatăl meu vitreg și mama au consimțit fără dificultate să mă lase să-mi continui studiile. Mama mea, draga de ea, mă răsfăța. N-am nici o amintire despre tatăl meu, căci m-am născut în plin război, în 1917, iar el a murit în 1918, o lună după armistițiu, în urma unei gripe spaniole, în timp ce se afla în spital pentru îngrijirea unei răni grave. Mama s-a recăsătorit în 1925 și tatăl nostru vitreg a fost întotdeauna pentru noi un părinte excelent. Eram cinci copii, trei băieți și două fete. Trei sînt din prima căsătorie. Eu sînt mezinul. Fratele meu mai mare este astăzi medic la Paris.

Se hotărîse deci să mai urmez un an cursul complementar la școala din Bourville. Apoi, am fost dat intern la colegiul din Doudeville, un orășel cu 2500 de locuitori, la 15 kilometri de Bourville, în care trăiesc foarte mulți pensionari.

Am început imediat să mă plictisesc de moarte în această colivie. Urmam cursurile școlii normale și învățam mereu cu aceeași ușurință, dar ceasurile interminabile de studiu, rugăciunile de dimineață și seară, disciplina abrutizantă și lipsa aproape totală de libertate mă aduseseră într-o

Scanned with OKEN Scanner

stare jalnică. Devenisem neurastenic. Şi, colac peste pupăză, profesorul era un aiurit care ne pălmuia din senin, pentru un da sau un nu.

Într-o bună zi, cînd mi-a ajuns cuţitul la os, am fugit pur si şimplu şi m-am întors acasă. Directorul a venit după mine, dar nu mai era nimic de făcut. Timp de doi ani şi jumătate mă chinuisem în frîul închisorii mele. Gata. Mi-era de-ajuns. Cortina. Şi, lăsînd baltă studiile, am preferat să redevin simplu ţăran. Am dus deci vacile la păscut... Aveam cincisprezece ani. Bourville nu este o regiune pentru creşterea animalelor, ca multe alte ţinuturi normande. Acolo se cultivă grîu, sfeclă, in. Munca e aspră.

Am rămas în mijlocul familiei pînă la şaptesprezece ani. Bineînţeles, continuam să cînt cu fiecare prilej, căci pasiunea mea pentru canto nu scăzuse deloc. La liceu am învăţat muzica — singurul lucru bun pe care l-am făcut — şi, imediat ce m-am reîntors la Bourville, am intrat ca instrumentist în fanfara din Fontenay-le-Dun. Cînd era bal, cîntam tot felul de idioţenii care mă transformaseră, sub numele de Raimbourg, în vedetă... locală..

Dar ambiţia mea creştea odată cu vîrsta. Cadrul în care evoluam nu putea să-mi favorizeze evoluţia. Din fericire, nu eram ameţit de succes şi-mi dădeam seama că, înainte de orice, dacă aveam ceva har trebuia să muncesc, să muncesc fără răgaz, cu răbdarea şi tenacitatea unui normand. Or, nu cîntînd în urma cailor, nici repetînd o dată pe săptămînă la

Scanned with OKEN Scanner

fanfară puteam să ajung un adevărat artist. Mi-a trecut prin cap atunci ideea să îmbrățișez o profesiune care, ocupîndu-mi toată noaptea, să-mi lase ziua liberă pentru a mă consacra demonului ce pusese stăpînire pe mine. Eram solid și țineam la tăvăleală.

Și astfel, m-am angajat ca muncitor brutar la Saint-Laurent-en-Caux, un sat mare, nu prea departe de casă.

Era prima etapă înainte de înfruntarea metropolei...

Fernandel despre începuturile carierei sale

În cadrul unui interviu acordat ziaristului francez Michel-Claude Touchard, Fernandel spunea printre altele :

...Am intrat în vîltoarea vieții ca umil slujbaș de bancă și primul meu rol a fost... un umil slujbaș de bancă, în filmul *Alb și negru*, în 1930. Primul film al lui Raimu și cel dintîi regizat de Marc Allégret. Mă amuza ideea de a mă vedea mergînd, gesticulînd pe ecran. Ca într-o oglindă — gîndeam. Dar mi-am dat seama repede că într-o oglindă te privești cu mult mai multă indulgență decît la cinema. Asta s-a întîmplat atunci cînd mi-am găsit numele, dealtfel într-un mod destul de neobișnuit. Pe vremea aceea eram logodit și, ducîndu-mă într-o bună zi în vizită la viitoarea mea soacră, ea a exclamat rîzînd : „Ia te

Scanned with OKEN Scanner

uită cine a venit: Fernand *d'elle*!" (în romîneşte: Fernand al ei. Adevăratul lui nume era Fernand Contandin). Voise să facă un joc de cuvinte! Apelaţiunea mi s-a părut nostimă, sonoră, uşor de reţinut. Am scos două litere şi am rămas, de atunci, Fernandel...

...A urmat perioada „Allégret". Turnam scurtmetraje foarte amuzante, scheciuri uşoare, tipic franţuzeşti, care, înainte de război, erau prezentate „în deschidere", în programele cinematografelor. Titluri bombastice, ca: *Atac nocturn, Am ceva să vă spun, Paris-Béguin.* Pe genericul acestui ultim film, figura ca vedetă o actriţă de mult uitată, Jane Marnac şi, cu litere foarte mici, două nume: Jean Gabin şi Fernandel...

Primul meu rol mare a fost în *Le Rosier de Madame Husson,* în care interpretam un tînăr inocent, virgin. Lucrul cel mai nostim e că, pe vremea aceea, eram deja tată a doi copii...

În altă ordine de idei, ştiu că n-am fost niciodată pe placul majorităţii criticilor, care repetă mereu: „Fernandel face giumbuşlucuri". Nu ştiu prin ce paradox, rîsul este considerat un sentiment nobil, binefăcător, deosebit de uman, iar cei care-l provoacă sînt socotiţi nişte actori minori. O singură dată, criticii m-au lăudat. Pentru creaţia din *Angèle.* Or, *Angèle* a fost cel mai facil dintre filmele mele. Marcel Pagnol scrisese un text atît de frumos, atît de solid, încît nu era nevoie decît să lipeşti textul

Scanned with OKEN Scanner

pe un perete și să-l citești cu voce tare. El singur dădea viață personajului. Într-un rol dramatic, ai timp să șlefuiești fraza, să calculezi efectul. În general, perioada este lentă, gîndită. În efectul comic, totul nu este decît șoc, rapiditate de expresie, care trebuie să ducă la rapiditate de reacție. N-ai timp să te controlezi. Doar mașiniștii ne spun cîte ceva despre efectul obținut, prin zîmbetul lor la prima filmare. După două repetiții, nici ei nu se mai amuză. Iar seara, la proiecție, nu ești în stare să judeci. Ți se pare că totul trebuie refăcut...

Totuși, ce frumoasă meserie ! Vorbesc despre comedie, despre buna dispoziție, despre soarele sufletului... Trădătorul stîrnește antipatie, chiar dacă în viața de toate zilele este cel mai bun băiat. Gangsterul este admirat, dar temut... Cît despre juneleprim, cum nu se poate mai rău : toți soții sînt geloși pe el ! Eu mă bucur de simpatie peste tot. Primesc în fiecare zi numeroase scrisori, trimise îndeosebi de copii și de muncitori. Nu găsiți că e minunat să ai copiii de partea ta ? Copiii mă iubesc mult, și părinții, care cedează voinței lor, sînt pînă la urmă încîntați. Vedem oare vreodată oameni serioși care să se oprească în fața unui afiș cu Fernandel și să intre în cinema din proprie inițiativă ? Hotărît, nu ! Puștiul este cel care se smiorcăie : „Vleau să-l văd pe Fernandel". Îi împlinești dorința și, în întunericul sălii, cînd ești sigur că nu te vede nimeni, rîzi pînă nu mai poți ! N-am dreptate ?

Scanned with OKEN Scanner

André Malraux despre mitul cinematografic...

Acum aproape treizeci de ani, André Malraux publica în „Ciné Suisse" o *Schiță a unei psihologii a cinematografului* din care am extras cîteva pasaje ce ni s-au părut deosebit de interesante :

Numesc artă expresia raporturilor necunoscute și convingătoare dintre ființe sau dintre lucruri și ființe. Cinematograful mut de valoare n-a ignorat acest tărîm. Cinematograful american din 1940, urmat de toate celelalte, se străduia înainte de orice (ceea ce era firesc pentru o industrie) să-și perfecționeze latura de divertisment. Nu era literatură, era gazetărie. Dar chiar ca gazetărie, regăsea, cu sau fără voia sa, un domeniu în care arta nu poate rămîne pentru totdeauna absentă : mitul. Și întreaga viață a cinematografului constă într-o permanentă cochetărie cu mitul.

Primul simptom al acestui joc de-a v-ați ascunselea este raportul dintre scenariu și staruri, masculi și femele, de preferință femele. Un star nu este, nici de aproape, nici de departe, o actriță care face cinema. Este o persoană înzestrată cu un minimum de talent dramatic a cărei figură exprimă, simbolizează, încarnează un instinct colectiv : Marlene Dietrich nu este o actriță ca Sarah Bernhardt, ci un mit ca Phryné. Grecii își înzestrau instinctele cu vagi biografii ; la fel procedează oamenii moderni care recurg la născociri pentru istoriile lor succe-

Scanned with OKEN Scanner

sive, precum creatorii de mituri inventau muncile lui Hercule.

Starurile cunosc foarte puțin miturile pe care ei sau ele le încarnează și cer scenarii în stare să le continue. Publicul, datorită prim-planurilor, le cunoaște așa cum nu i-a cunoscut niciodată pe actorii de teatru. Iar viața artistică a unora se desfășoară în sens invers față de a celorlalți : o mare actriță este o femeie capabilă să interpreteze un mare număr de roluri diferite, un star este o femeie capabilă să dea naștere unui mare număr de scenarii convergente.

Odinioară, pantomimele atribuiau nenumărate aventuri cîtorva personaje ale comediei italiene. Pasionații cinematografului știu bine că, în ciuda efortului scenariului de a particulariza personajele, actorul domină totul : tot așa cum îl vedem pe Pierrot hoț, Pierrot spînzurat, Pierrot bețiv și Pierrot îndrăgostit, o vom vedea pe Garbo regină și curtezană, pe Marlene femeie de stradă și spioană, pe Stroheim la Gibraltar, la Belgrad, în război, pe Gabin dezertor și feroviar.

Exemplul perfect este Chaplin. Am văzut în Persia un film care nu există : se chema *Viața lui Charlot*. Distribuitorii iranieni făcuseră un montaj destul de aproximativ din toate benzile de scurt metraj ale lui Charlot. Rezultatul — un film de foarte lung metraj — era surprinzător. Mitul apărea în stare pură.

Scanned with OKEN Scanner

Ceea ce autorul ne înfățișează în chip evident este fără îndoială adevărat în scenariu. Nibelungii sînt un mit ilustru ; cel mai mare succes internațional al lui René Clair, *Milionul,* este mitul întinerit al *Cenușăresei* ; într-o formă mai subtilă, există mit în *Potemkin,* în *Mama,* în marile filme suedeze, în *Caligari,* în *Îngerul albastru,* în *Sînt un evadat,* în fiecare Charlot. Printre alte mituri moderne, justiția sub formă individuală sau colectivă și sexualitatea sînt departe de a-și fi epuizat forța.

Cinematograful se adresează maselor și maselor le place mitul...

...Dealtfel, cinematograful este o industrie.

Scanned with OKEN Scanner

CÎTEVA SUBLINIERI LA ÎNCHEIEREA CĂRȚII...

Lectura finală a scurtei noastre incursiuni în lumea de mituri și legende a filmului ne-a strecurat în gînd umbra unei îndoieli asupra forței de sugestie a evocării sau, mai exact, asupra sensului care ar putea fi atribuit unor date, fapte și comentarii.

Teama de a nu oferi o imagine falsă sau trunchiată[1] *a unor realități ne-a determinat să apelăm la cîteva sublinieri menite să înlăture posibilitatea oricărei confuzii și să lămurească însăși esența volumului.*

Bunăoară, susceptibilă de greșite interpretări ar putea fi imaginea Hollywoodului. Noianul de ironii, persiflări, malițiozități — presărate în unele citate, poate, excesiv de lungi — nu trebuie să ducă la concluzia că citadela cinematografului, cu toate

[1] Evocarea s-a axat pe fenomenul hollywoodian, ignorînd cu bună-știință celelalte cinematografii, deoarece este vorba de începutul unei serii care, sperăm, va oferi cititorului de azi o privire de ansamblu cuprinzătoare asupra filmului dintre cele două războaie.

Scanned with OKEN Scanner

păcatele ei reale, a fost Sodoma și Gomora veacului, un blestem pe capul omenirii, o aglomerare de pete întunecate, fără nici o geană de lumină...

Cititorul pertinent va disocia moravurile, mentalitățile, extravaganțele — într-un cuvînt detaliile exterioare, neesențiale — de industria cinematografică propriu-zisă.

Este adevărat că, în perioada de început, Hollywoodul își asumase rolul de generos distribuitor de „rețete de fericire" pentru întregul glob, preamărind cu o vădită insistență posibilitățile nelimitate ale omului de pe stradă în „țara tuturor posibilităților" — zugravul care fredona o melodie în timpul lucrului era auzit întîmplător de un impresar și ajungea peste noapte prim-solist la Metropolitan Opera House, iar vînzătoarea de flori ce suspina după Făt-Frumos era văzută o singură dată de fiul regelui cremei de ghete, acestuia i se aprindeau călcîiele după ea și o introducea, cu acte în regulă, în lumea „bună"...

Dar nu este mai puțin adevărat că, în ciuda mediului ambiant atît de hulit, o serie întreagă de mari personalități au știut să-și păstreze independența, să-și impună punctul de vedere, realizînd opere de reală valoare artistică, investigații îndrăznețe ale universului social și uman.

Încă din primii ani de existență, Hollywoodul a avut eroii săi anonimi, care, înfruntînd condiții vitrege de lucru, au desfășurat o muncă intensă, transformînd un loc cu o singură calitate — clima, —

Scanned with OKEN Scanner

într-un vast laborator, admirabil organizat, devenit cu scurgerea anilor un mecanism uriaș perfect pus la punct.

Hollywoodul n-a însemnat niciodată numai... gambele Marlenei Dietrich, șoldurile lui Mae West sau — cum afirma Steinbeck — sînii Lanei Turner... El a fost deopotrivă locul de naștere al filmelor devenite clasice ale lui Charlot, Piciul, Luminile orașului, Goana după aur, *care au stîrnit hohote de rîs și au umezit discret ochii spectatorilor atîtor generații... Tot acolo, Erich von Stroheim a dat istoriei cinematografului remarcabilele sale creații* Rapacitate *și* Marșul nupțial, *Buster Keaton (Malec) și-a conceput nemuritorul* The general, *Murnau a dat viață* Aurorei, *Ernst Lubitsch și-a afirmat vigoarea, subtilitatea și umorul în* Am ucis *și* Contesa Lily, *King Vidor a realizat memorabilul* Pîinea noastră cea de toate zilele, *Fritz Lang,* Trăim numai o dată, *John Ford,* Diligența, *„răzvrătitul" Orson Welles,* Cetățeanul Kane, *sicilianul Frank Capra,* S-a întîmplat într-o noapte — *listă din care nu pot fi omiși Walt Disney, Mack Sennett, promotorul gagului, sau Busby Berkeley, inspiratul creator al revistei cinematografice.*

Cînd Hollywoodul, cu un ascuțit simț critic, se autosatiriza în filmul Cîntînd în ploaie *(în care se putea auzi replica: „Dacă ai văzut un film, le-ai văzut pe toate") sau în* Sunset Boulevard, *după numele celebrei străzi din cetatea cinematografului, unde Gloria Swanson și Erich von Stroheim ne*

Scanned with OKEN Scanner

înfățișau convingător drama vedetei decăzute care trăiește într-un trecut încărcat de amintiri frumoase — săgețile vizau șabloanele, moravurile, culisele sale.

Cu privire la aprecierile asupra filmelor prezentate în perioada anilor 30—40, autorul ține să precizeze că ele reflectă entuziasmul sau dezamăgirea întipărite în memorie în perioada respectivă, iar cît despre stilul folosit în tratarea diverselor fenomene ca și în zugrăvirea portretelor de vedete, recunoaște că el este tributar unei formații gazetărești din aceeași epocă. Într-un anumit sens, o simbioză perfectă... Probabil că, revăzute astăzi, unele filme care ne-au trezit interesul cîndva ni s-ar părea puerile, fiindcă, oricît ne-am strădui, n-am putea să evocăm simultan epoca în contextul căreia au fost create și să le tratăm ca atare. De pildă, hazardîndu-ne să revedem recent filmul lui Ford, Denunțătorul, *nu ne-am putut împiedica să nu surîdem în fața unor momente pe care le-am găsit de o cuceritoare naivitate. Și era vorba de un clasic care, în adolescență, ne tulburase. Am avut senzația pe care cineva ne mărturisea că a încercat-o revăzîndu-și, în pragul bătrîneții, prima dragoste...*

Scanned with OKEN Scanner

SUMAR

În loc de prefață **CUM S-A PRODUS INOCULAREA VIRUSULUI** / 5—7

PEISAJ CINEMATOGRAFIC BUCUREȘTEAN Un film de montaj, cu scene, imagini și amintiri, dar fără regie: ca memoria însăși... Cinematografe „pitorești" și „profilate" • Căderi spectaculoase ale unor filme memorabile • Să ne scoatem batista: intrăm într-o sală de cinema de la periferie • Mae West și luptele de catch... • Cum a luat ființă și cum funcționa în București clubul Stan și Bran • Un pictor bucureștean spune „nu" Hollywoodului • „Cinematograful în relief" în premieră mondială... pe malurile Dîmboviței • Anny Ondra, Harry Baur, Willy Fritsch, Joseph Schmidt, Szöke Szakall, Marta Eggerth, oaspeți ai capitalei • În culisele revistei „Cinema", ediția interbelică: cum se elaborau „corespondențele"; Popeye și admiratoarele sale; rivalul... enciclopediilor • Cu reflectorul printre spectatori • Cum se lansau marile premiere • Prin „studiourile" bucureș- 339

Scanned with OKEN Scanner

tenc de odinioară • Omagiu visătorilor filmului românesc de altădată / 9—93

INVAZIA VEDETELOR Wallace Beery, Charles Laughton, Paul Muni, Fred Astaire, Judy Garland, Ginger Rogers, Shirley Temple, Gary Cooper & Co. / 94—141

LEGENDELE HOLLYWOODULUI Scurtă incursiune în istoria Hollywoodului • 24 de ore din viața unei vedete • Cum se trăia, cum se iubea și cum se murea în cetatea filmului • Lansarea unui „star" • Odiseea figuranților • Cînd fantasticul se împletea cu incredibilul pentru a da naștere... umorului: specula sentimentelor religioase și sfînta naivitate a unor snobi • Cîteva gaguri și trucuri rămase în istoria „de culise" • Celebrele „gale" ale Hollywoodului • Codul producției cinematografice • Din secretele biroului de titluri de filme • Cine au fost, în realitate, Jesse James, Billy the Kid, Bill Hickok, Roy Bean și ceilalți eroi ai preriilor... • Hollywoodul văzut de Erico Verissimo, John Steinbeck, Fernandel, Henry Miller / 142—212

MIRACOLE DE LONGEVITATE ARTISTICA Staruri de ieri și de azi • Katharine Hepburn • James Stewart • Charles Boyer • Fredric March • John Wayne • Henry Fonda • Anthony Quinn • Ingrid Bergman • Orson Welles • Bette Davis / 213—290

VARIETAȚI CINEMATOGRAFICE „Oscar" cel mult rîvnit... • Dacă n-ar fi fost cocoșul... • Cînd cinematograful a început să prindă grai... • Un nume = o pagină de istorie: David Wark Griffith • Mack Sennett = un alt fragment de istorie • Cum se pregătește un film • Desenul animat s-a născut

Scanned with OKEN Scanner

în Europa • Alfred Hitchcock despre dragostea pe ecran și despre el însuși • Bourvil despre copilăria sa • Fernandel despre începuturile carierei sale • André Malraux despre mitul cinematografic / 291—333

CÎTEVA SUBLINIERI LA ÎNCHEIEREA CARȚII / 334—337

Scanned with OKEN Scanner

Lector: MARIA GRACIOV
Tehnoredactor: AUREL BUCUR

Apărut 1976. B.T. 14 V 1976. Tiraj 60 000 ex. broșate.
Coli tipar 10,75. Planșe tiefdruck 24

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/246 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

Scanned with OKEN Scanner

Din ultimele apariții
ale
EDITURII EMINESCU

Constantin Țoiu
GALERIA CU VIȚA SALBATICA

Radu Anton Roman
CALATORIE SPRE NORD
(col. Reporter)

L. Kalustian
CONSPIRAȚII SUB CER DESCHIS

Ion Lazăr
O MIE DE ANI FERICIȚI
(col. Reporter)

Vasile Nicorovici
TOTUL ESTE ÎN MIȘCARE

Dorin Pavel
ARHITECTURA APELOR
(col. Mărturii)

Iordan Chimet
BALADĂ PENTRU VECHIUL DRUM

Ileana Corbea — Nicolae Florescu
BIOGRAFII POSIBILE

Constanța Buzea
LIMANUL OREI

Scanned with OKEN Scanner

Dan Verona
CARTEA RUNELOR

Valeriu Bucuroiu
DIMINEAȚA APELOR

Daniela Crăsnaru
SPAȚIUL DE GRAȚIE

G. Zane
N. BALCESCU

Eugen Barbu
O ISTORIE POLEMICĂ A LITERATURII ROMÂNE
(Poezia română contemporană)

* * *

SPIRITUL MILITANT AL LITERATURII ROMÂNE
(Seria Permanențe-Perspective)

* * *

MARIN PREDA
(col. Biblioteca critică)

* * *

DUILIU ZAMFIRESCU
(col. Biblioteca critică)

Nicolae Manolescu
SADOVEANU SAU UTOPIA CARȚII

Scanned with OKEN Scanner

LUMEA FILMULUI

... O evocare a lumii filmului dintre cele două războaie, un demers intenționat nesistematic, asociativ. Cinematografia anilor 1925—1940 e văzută cu ochii unui spectator foarte tînăr și receptiv, atent la toate momentele din viața unui film, la mitologia starurilor, la ambianța sălilor și la conținutul foarte pestriț al revistelor de specialitate din respectiva perioadă.

... Plăcută, fără pretenții și alură doctă, cartea își atinge scopul de a-l familiariza pe cititorul tînăr cu moravurile unei epoci totuși glorioase din istoria filmului.

Silvian Iosifescu

COLECȚIA CLEPSIDRA

Lei 12

Scanned with OKEN Scanner

turnat împreună în *Cui îi bate ceasul.* Tamiroff era atît de nervos, încît a transmis această stare întregului colectiv. Dar, odată intrat în rol, s-a liniștit și a jucat minunat.

Spre deosebire de Tamiroff, eu nu mi exteriorizez niciodată nervii. Îi țin în mine. Deși par calm, sînt un pachet de nervi. Uneori, cînd starea de nervozitate pune stăpînire pe mine în așa măsură încît nu mai pot să mă concentrez, caut un loc liniștit pe platou unde mă așez, închid ochii și mă odihnesc pînă ce reușesc să-mi recapăt liniștea interioară. Asta explică de ce adorm uneori... în timp plător."

■

Fără nici o explicație logică, din toate imaginile transmise de „durul" *George Raft* care are pe conștiința sa... cinematografică mii de victime, memoria noastră a preferat una cu totul inofensivă: scena dansului, interpretată în *Bolero* cu Carole Lombard. Poate pentru că, fiind dansator înainte de a deveni actor, dovedise o mare virtuozitate. Sau poate pentru că Bucureștiul acelor ani a fredonat multă vreme melodia, iar dansatorii amatori se străduiau să se epateze între ei, prin localuri, imitînd dansul pătimaș al perechii Raft-Lombard.

Raft a fost unul din primii „gangsteri" ai ecranului și s-a identificat atît de bine cu acest gen de personaje, încît nici un film de altă factură

Faimosul leu al lui Metro Goldwyn Mayer — astăzi cam îngărbit și slăbit — prezentînd jovial, în «epoca de aur» a Hollywoodului constelația sa de staruri: Norma Shearer, Greta Garbo, Clark Gable, Joan Crawford, Spencer Tracy, Myrna Loy, William Powell, Ella Raines, Robert Montgomery, Jeanette MacDonald, Robert Donat, Margaret Sullavan, Wallace Beery, Rosalind Russel, Robert Taylor, Eleanor Powell, Nelson Eddy, Hedy Lamarr, Mickey Rooney, Mirza Korjus, Freddie Bartholomew, Maureen O'Sullivan, Groucho, Harpo și Chico Marx și Johnny Weissmuller, al lui Tarzan

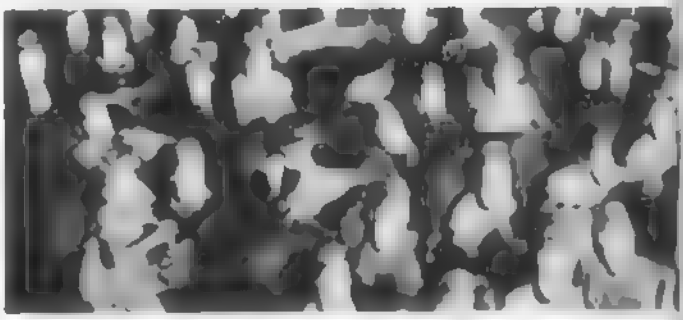

Aspect de la un spectacol organizat sub egida clubului Stan și Bran. Participanții trebuiau să poarte în timpul vizionării lor «fondatorilor». Publicitate «made in Hollywood»

Printre vedetele care ne au vizitat capitala în perioada interbelică s-a numărat și ingenua Anny Ondra soția celebrului boxer Max Schmeling

«Roșcatul» Willy Fritsch (aici cu Renate Muller) nu s-a prea entuziasmat admiratoarele Dimpotrivă

Frumoasa Marta Eggerth a stârnit multe suspine cînd a apărut în carne și oase pe meleagurile bucureștene

George Arliss (împreună cu Darryl F. Zanuck) a primit felicitări semnate de numeroși colegi după succesul repurtat cu *Casa Rothschild*

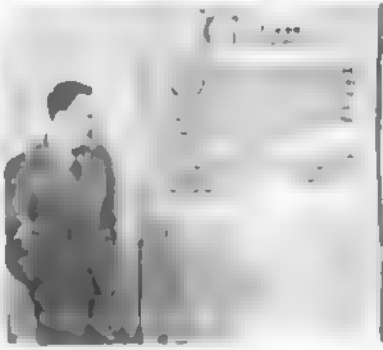

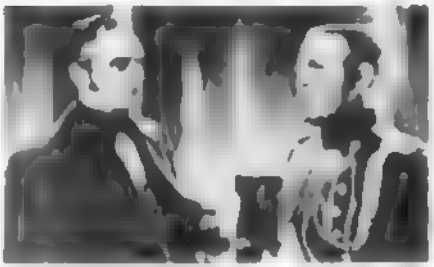

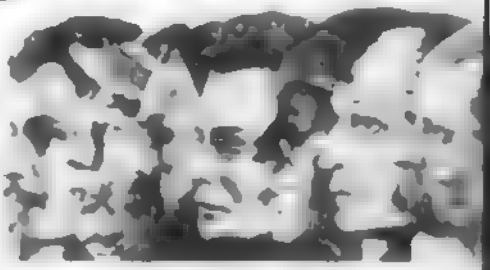

Cînd adolescenta Judy a devenit o seducătoare Miss

Bing Crosby Tom Jones a «epocii de aur»

Farmecul irezistibil al adoles inter Deanna Durbin

Judy Garland o a ra exponencă a adolescen te însă de un e p d a mercal op s

Judy Garland o mamă g e Micuța Liza M ne cont nuă azi ca era mamă Pare s cu ega ă stra joire

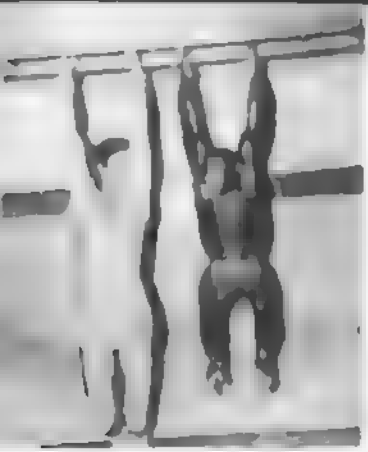

Cinci ipostaze ale unei păpuşi vii Shirley Temple

Pe platoul de filmare Ceetah se supune doci la canoane ori machiajului. Rămâne o profesiune

Tarzan îşi invita logodnica Maureen O'Sullivan la cina

Fetiţei nu-i mai plac păpuşile. Îl preferă pe Cary Grant

...dar se mulţumeşte şi cu Franchot Tone (în Luna de miere)

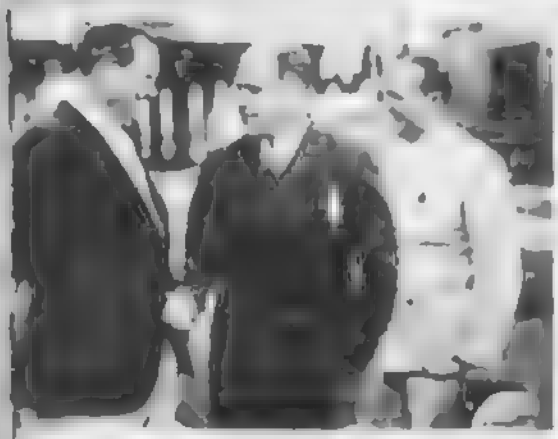

[illegible] Brian [illegible] producător [illegible] Colaboratorul [illegible] modernului [illegible]

Mickey Rooney a fost, în 1939, al patrulea pe [illegible] box-office-ului. Seria *Familia judecătorului Hardy* a avut rol de rachetă propulsoare. Iată-l într-un grupaj de scene din *Andy Hardy cow-boy*

Inimitabilii, irezistibilii Stan Laurel și Oliver Hardy — o pagină de glorie prea repede uitată din istoria Hollywoodului

Cînd apăreau pe ecran frații Groucho, Harpo și Chico Marx păreau scăpați dintr-un anumit loc de odihnă. Vervele lor era năuci-

Errol Flynn, cavaleru neînfricat al legendei cinematografice moderne

Boris Karloff, alias Frankenstein, sau teroarea unei generaţ

Gable în *Pe neli*, pe care ea e etu mare ui tribun r andez

Clark Gable neuitatul Rhet Butler din *Pe aripile vîntului* la vîrsta primelor fire albe

Clark Gable în două din filmele sale *Soţie contra secretară*, cu Myrna Loy şi *Pilot de încercare*

Gary Cooper «lunganul» timid și ursuz, cucerea prin nonșalanță și farmec personal fie că era cow-boy sau o biata victimă a seducției feminine

Rolul din *Vera Cruz* nu era reprezentativ pentru posibilitățile artistice ale lui Gary Cooper

Gary Cooper și Barbara Stanwyck un cuplu de succes

Robert Taylor [illegible]

Robert Taylor [illegible]

ean Harlow, Marilyn Monroe a anilor 30, supranumită platinum blonde, încercîndu-şi puterea de seducţie asupra rivalului şi masculin Robert Taylor

în perioada de maturitate Robert Taylor a apărut sub o imagine nouă, mai interesantă, mai puţin asservită farmecului de esenţă cosmetică

Umorul fraților Ritz era, se spune, tributar comicului clovnesc

Frații Ritz în două scene din filmul *Nopți argentiniene* în care interpretau rolurile unor marinari firești, pozași

Edward G. Robinson [illegible]

Norma Shearer (aici, în filmul *Femei*) a fost nu numai soția lui Irving Thalberg, *Napoleonul* Hollywoodului — cum susțineau gurile rele — ci și una din marile vedete ale ecranului

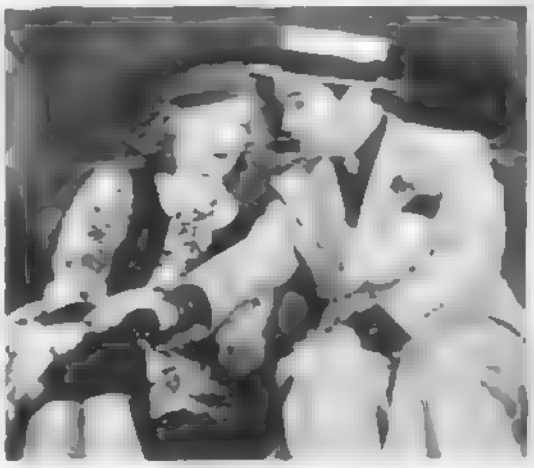

Compatriotul nostru în tr-o scenă din filmu *Kid Galahad* Partenară Bette Davis

Edward G. Robinson car caturizat plast c în rolul său din *Frate Orhidee*

Hedy Lamarr nu im p nise încă 17 an cînd «experţi» o proclamseră cea mai frumoasă fată din Europa Dar mai mult decît frumuseţea, a pr it ce ebrităţi sale scanda u stîrn t de fi mul Extase

O fotograf e-document transmisă de o agenţie de presă străină în 1936, cînd Hedy Lamarr se numea Hedy K esler, tra a a V ena şi, descoper tă de Max Reinhardt, nu jucase decît un ro neînsemnat în tr-o piesă a mare ui regizor «Anul trecut, ma nformă agenţia pentru a- înlesni calea spre celebritate, un tînăr care a făcut curte, s-a s nucis» Se pare că de atunci a rămas «foarte me anco ca», îşi încheia comentar ul agenţia Strict autentic

n-a putut să-i determine pe spectatori să vadă în el altceva decît un odios proscris. Dealtfel, nici producătorii nu mai aveau curaj să-i încredinţeze alt soi de roluri. După douăzeci de ani de la debut, în 1959, Billy Wilder l-a distribuit într-un rol episodic din *Unora le place jazul*, tot cu arma automată în mînă..[1]

Într-un interviu acordat, în 1939, revistei „Modern Screen", George Raft — care trecea drept un „băiat rău", fiind suspendat de studioul său de mai multe ori decît orice alt actor, din pricina grevelor şi refuzurilor sale de a juca anumite roluri — făcea următoarele confidenţe:

„Multă lume crede că eu am îmbrăţişat cariera cinematografică de dragul banilor. Ei bine, nu este adevărat. Ce vreţi mai bună dovadă decît faptul că am acceptat de atîtea ori să nu mi se plătească salariul. Am îngăduit acest lucru fiindcă mă interesează prea mult să fac un lucru bun şi prea puţin problema banilor. Eu ştiu că forţele mele actoriceşti au limitele lor. Există roluri pe care pot să le interpretez şi altele pe care nu pot. Dacă *sunt* un rol, dacă cunosc personajul pe care-l portretizez, dacă am întîlnit unul asemănător, mă încumet. Dar cînd mi se dă un rol pe care trebuie să-l *joc*, să-l „confecţionez" — un rol în care nu cred fiindcă n-am avut de-a face cu un astfel de personaj — fug

[1] Creaţiile sale din *Scarface*, cu Paul Muni, şi *Bowery, cartierul îndrăgostiţilor*, cu Wallace Beery, au înscris momente importante în istoria genului.

început o atmosferă de ironie inofensivă. Dar, curînd, toți își dau seama că James Stewart este un băiat într-adevăr delicios. Rezervat, dar plin de umor, stîngaci în aparență, dar foarte îndemînatic în realitate, își uimește colegii prin abilitatea la săriturile în înălțime. Dar ceea ce îl ajută să cucerească definitiv inimile și admirația colegelor sale este acordeonul. Seara la Merceburg, prietenii și prietenele fac roata în jurul lui, iar el, cu ochii pe jumătate închiși, cu părul în dezordine pe frunte, cînta cu degetele sale lungi, expresive... Tot la Merceburg, Jimmy își face debutul în arta dramatică, jucînd într-o piesă de Romain Rolland, *Lupii*. Jimmy purta o perucă și mai răvășită decît părul său natural, epoleți, o sabie frumoasă, și pretindea că încarnează un soldat din vremea Revoluției franceze.

Era de doi ani la Merceburg cînd, reîntors într-o vară în Indiana ca să-și petreacă vacanța alături de părinții săi, întîlni un prieten din copilărie care își alesese o meserie ciudată: magia. Jimmy, slab, îngălit, dotat însă cu un fizic agreabil, îi păru lui Bill Neff ajutorul ideal. Și astfel, timp de cîteva luni, James Stewart făcu pe... ucenicul-vrăjitor, atrăgînd mulțimea cu ajutorul acordeonului, slujindu-i drept figurant lui Bill, pregătind instrumentele misterioase...

În sfîrșit, Princeton îl primi în rîndurile sale. Jimmy nu era un izolat. Spiritul de echipa, camaradería, glumele inofensive, tot ceea ce dă sare vieții de student îl încînta. Studenții de la Princeton

Orson Welles, copilul teribil al Hollywoodului, al cărui *Cetățean Kane* a tulburat noptile fostului magnat al presei, William Randolph Hearst

Loretta Young, Edward G. Robinson și Orson Welles în filmul *Străinul*

Welles în perioada de tinerețe, cînd i-a înspăimîntat pe ascultători cu fantezia radiofonică despre invazia marțienilor pe pămînt

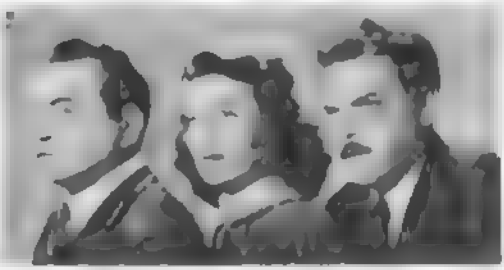

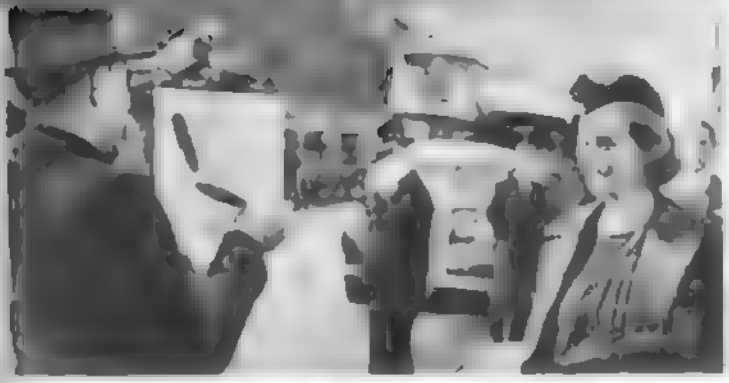

Bette Davis și Charles Boyer în *Iubirea lor*

În același film, într-un moment de intens dramatism

În timpul turnării memorabilei scene din loja de la operă

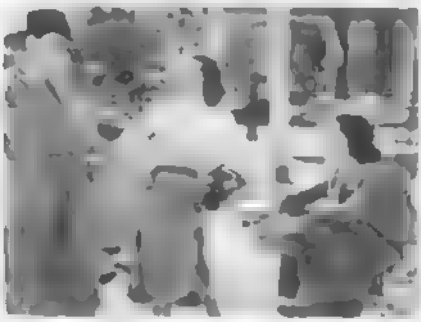

Ingrid Bergman la începutul carierei hollywoodiene care a debutat cu *Intermezzo*.

Ingrid la vîrsta leagănului (3 ani)

La 9 ani, încep să se contureze trăsăturile și expresia vedetei de mai tîrziu

Testamentul, unul din filmele modeste ale vedetei. În imagine Ingrid Bergman cu Susan

După Greta Garbo, o altă suedeză a cucerit Hollywoodul – Ingrid Bergman

În *Lumină de gaz*, Ingrid Bergman alături de Charles Boyer vădea aptitudini de mare rafinament artistic

Ingrid Bergman (Joan Madou) și Charles Boyer în versiunea cinematografică a romanului *Arcul de triumf* al lui Erich Maria Remarque, în care eroii trăiesc o tragică poveste de dragoste pe fundalul războiului

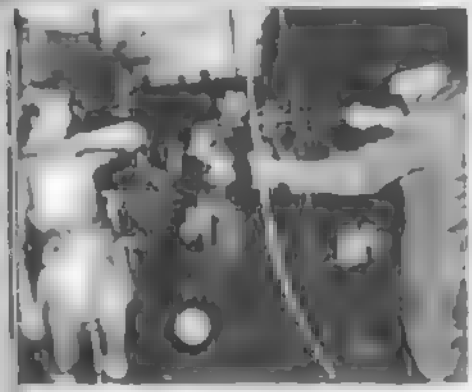

ntr-o pauză din timpul turnării filmu lui *Ioana d'Arc*, reg zorul Victor Fleming (*Pe aripile vîntului*) își ajută vedeta — Ingrid Bergman — să se deconecteze

In palmaresul vedetei, creația din *Casablanca* rămîne memorabilă ca și cea a lui Bogart

Ingrid Bergman și Gary Cooper retrăind povestea eroilor lui Hemingway din *Cui îi bate ceasul*

Eroina Franței întruchipata de suedeza Ingrid Bergman, în filmul americar *Ioana d Arc*

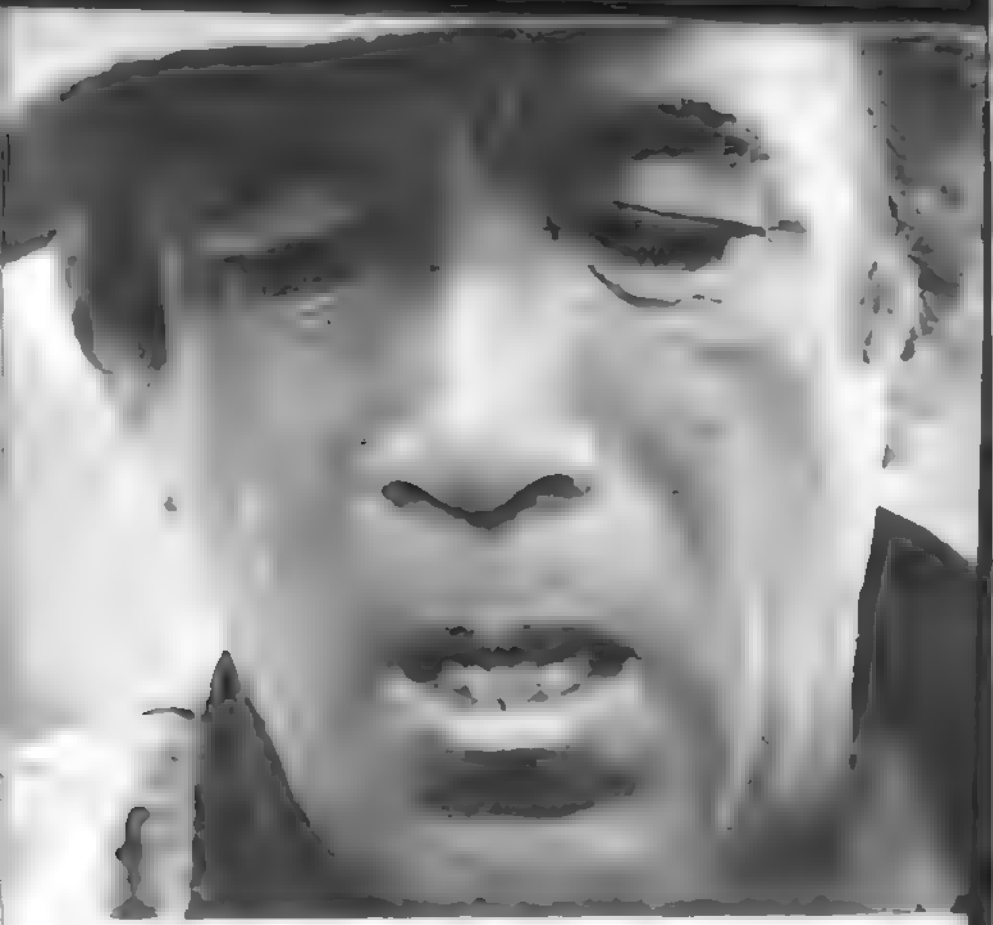

Anthony Quinn eri
Un actoras de duzină
un t nere s mpatic dar
ter bil de fad

Anthony Quinn, az
O personalitate com
p exă, o ur așă forță de
sugest e

Anthony Quinn în rolul iubitului din tinerețe al bătrînei doamne din tulburătoarea transpunere cinematografică a piesei lui Durrenmatt *Vizita*.

În *Ultimul tren din Gun-Hill*, Anthony Quinn a cochetat pentru prima oară cu westernul, gen pe care avea să-l ilustreze apoi și în alte filme

Anthony Quinn, alias Bomboli n, primaru d n Santa Vittoria, oferă vin intregului oraşel

In *Secretul de la Santa Vittoria*, Anthony Quinn primarul, şi Hardy Kruger ofiţeru german

Anthony Quinn (Gauguin) şi Kirk Douglas (Van Gogh) în remarcabilul film turnat după romanul lui Irving Stone

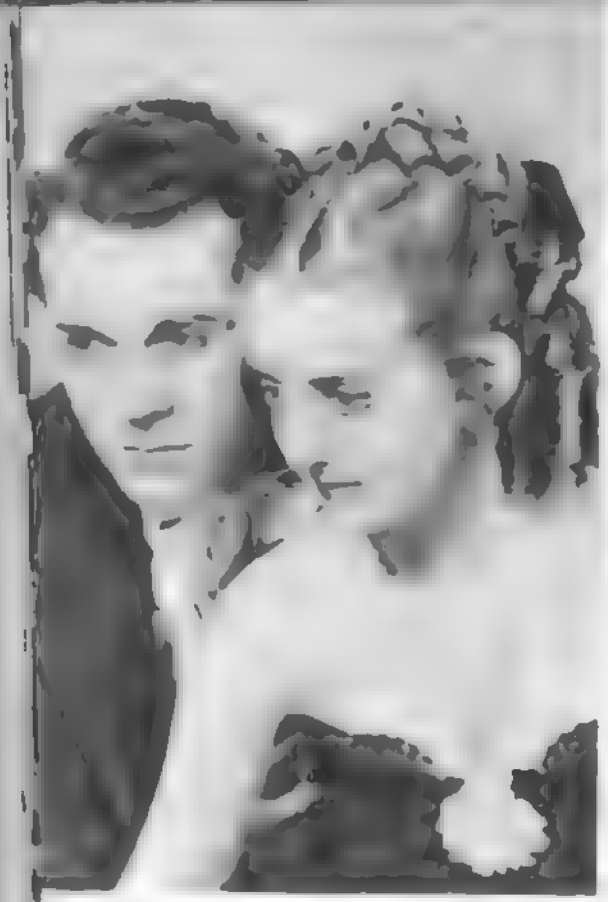

Scenă din filmul *I Meet My Love Again*. Partenera lui Fonda Louise Platt

Henry Fonda, în prima etapă a carierei sale, cînd interpreta roluri de june-prim .. Moment din filmul *Femeia diabolică* cu Bette Davis.

În perioada de maturitate, cu Dolores del Rio, în *The fugitive*, în regia lui John Ford

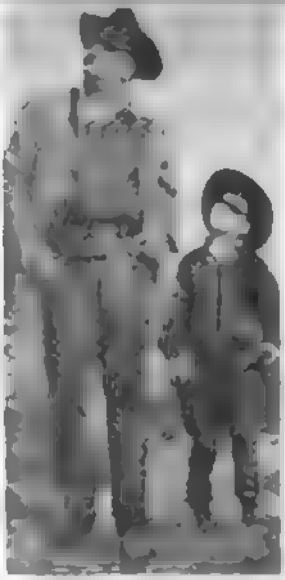

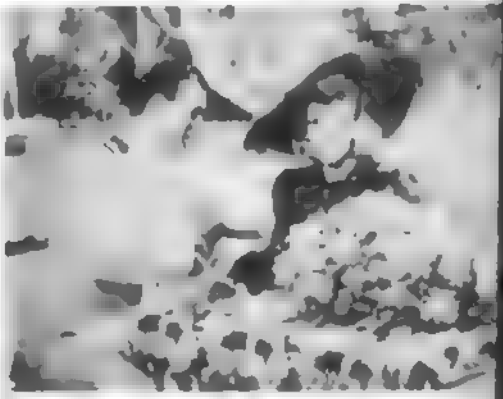

John Wayne alătur de John Ford, regizorul care l-a descoperit și lansat în *Cavalcada fantastică*

John Wayne = *cowboy*-ul legendar veșnic biruitor saloon, Far-West, împușcături, în sfîrșit tot tacîmul.

Fredric March între cele două perioade ale carierei sale, cînd puterea de seducție nu era încă o amintire

În rolul celebrului pictor italian Cellini din *Aventurile galante ale lui Benvenuto Cellini*

Cu soția sa actrița Florence Eldridge

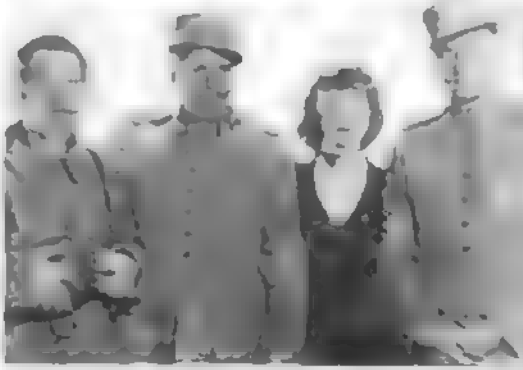

Fredric March în *Marșul de noapte* cu Lionel Barrymore, Warner Baxter și June Lang

Fredric March, ediție 1938, într-o imagine din filmul *Corsarul*, realizat de Cecil B. DeMille

Cînd Fredric March a turnat în nascut o stea cu Janet Gaynor și Adolphe Menjou, a cărui cemă în fața decline unei vedete de cinema, unii sceptici au prevestit actorului soarta personajului. Dar March i-a dezmințit în chip strălucit.

organizează spectacole scrise, jucate, puse în scenă de ei înşişi. Sarbatoresc succesele lor prin banchete de neuitat, la care vedetele scenei şi ale ecranului — nu cele foarte mari, dar vedete totuşi — iau parte adesea. La un asemenea banchet a întîlnit-o Jimmy pe Margaret Sullavan care urca, pe atunci, treptele gloriei. Curînd după aceea, aveau să se revadă şi chiar să se îndrăgostească — pe ecran — în *Next Time We Love* şi *Colivia de aur*.

După ce-şi îndeplini cu conştiinciozitate îndatorirea de *alma mater*, universitatea depuse pe trotuar un vlăjgan de douăzeci şi trei de ani, zîmbitor, candid şi ambiţios, dar care nu ştia încotro s-o pornească... I se spuse că ar putea să aibă un viitor strălucit în arhitectură. I-ar fi plăcut această profesiune. Instinctul său de artist ar fi fost satisfăcut... Dar pentru asta trebuia să mai studieze încă mulţi ani. Şi vremurile erau grele. În Indiana, bătrînul Stewart suferise — financiarmente vorbind — o mare depresiune. Şi apoi, cele două surori, Dottie şi Ginnie, ajunseseră la o vîrstă cînd studiile lor îi costau scump pe părinţi.

În timpul acesta, un coleg de la Princeton îl invită să intre în trupa „Actorilor universităţii", care dădea pe atunci o serie de reprezentaţii la Falmouth. James putea să cînte în fiecare seară la acordeon într-un bar vecin şi, în pauze, să interpreteze unul sau două roluri mărunte în cadrul ansamblului teatral.

„S-a făcut", telegrafie Jim.

care încercam s-o impun în filmele mele. Tehnicienii au uitat atunci de artificiile lor, machiorii m-au lăsat în pace şi nu mai făceau apel decît la un fard redus la strictul necesar.

Dorinţa mea de a apărea sub aspectul cel mai real era, probabil în mod inconştient, influenţată de modificările pe care Hollywoodul le aducea atunci concepţiei sale despre frumuseţe. Camera a avut întotdeauna forţa de a afirma o personalitate, dar pînă la apariţia filmului vorbitor, care a îmbogăţit posibilităţile de sugestie dramatică, nu se preocupase deloc de această problemă. Hollywoodul considera că un chip frumos era un chip frumos şi că, vai, restul avea prea puţină importanţă. Odată cu apariţia filmului sonor, s-a schimbat concepţia. Se semna sentinţa de condamnare la moarte a unei încrederi bazate doar pe o frumuseţe absolută. Dealtfel, teatrul dovedise că traducerea unui sentiment cere din partea interpretelor sale feminine însuşiri psihologice mai însemnate decît avantajele estetice, fie ele oricît de mari. Oare fizicul Joanei Crawford, al Gretei Garbo, al Katharinei Hepburn, artiste totuşi foarte preţuite de public, se apropie de tipul ideal de frumuseţe, aşa cum concepem noi această frumuseţe ? Nu... Joan are o faţă prea lungă, Greta un gît prea emaciat, Hepburn o gură prea subţire... Şi, cu toate acestea, ele posedă acel farmec intangibil, fără de care frumuseţea singură ar rămîne o imagine incompletă... În aceeaşi ordine de idei, s-ar mai putea

Char es Boyer a fost la un moment dat simbolul seducţiei masculine prin vocea ş ma ales priv rea-i nerruţătoare

In 1945, la Hollywood, în «cinci minutele» camuflului

Charles Boyer și Rita Hayworth în *Povestiri din Manhattan*

Charles Boyer în *Nopți în Alger*

1948. Partenera lui Charles Boyer este Ann Blyth, în vîrstă de 19 ani, o fostă admiratoare

Un cuplu care a stârnit senzație în epocă Charles Boyer și Greta Garbo în *Maria Walewska*

Cu Lauren Bacall soția lui Humphrey Bogart ale cărei păreri despre cai tăți le zale de seducție nu erau prea măgulitoare

Jennifer Jones partenera din *Cluny Brown* a declarat cîndva «Boyer m-a fermecat, dar nu m-a tulburat niciodată »

James Stewart cu Joan Crawford, Lewis Stone și Stuart Erwin într-un film în care joacă dansa pe gheață

James Stewart în prezența, pentru unele admiratoare, a lui «prințul iubirii» al «primei tinereți»

James Stewart cu regizorul Ernst Lubitsch și partenera sa din *Colivia de aur* Margaret Sullavan

James Stewart dansator
Partenară Dona Reed

Într-un film de dragoste cu Carole Lombard

Katharine Hepburn a strălucit nu numai în dramă, ci şi în comedie. În 1938 a fost interpreta unei spirituale fantezii cinematografice intitulate *Leopardul Suzanei*

O [illegible] imagine a [illegible] legenda «Mancha [illegible] mãe [illegible]»

[illegible] painel de [illegible] estudio.

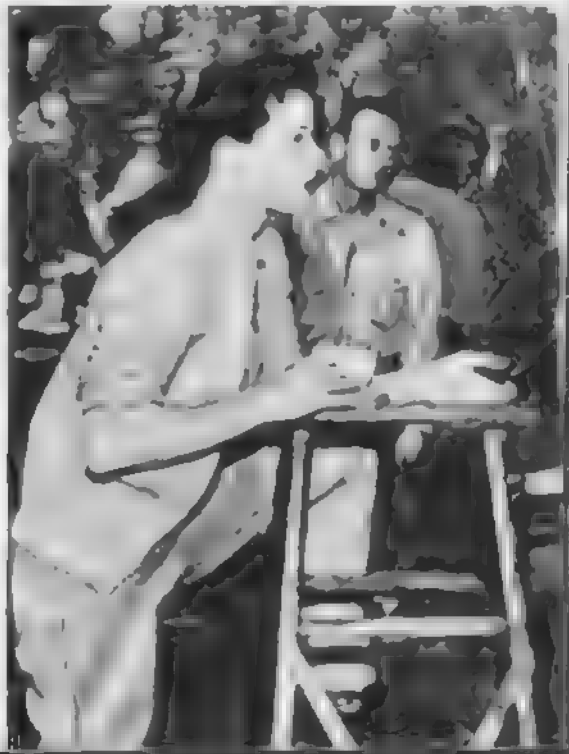

Katharine Hepburn și Spencer Tracy au apărut de trei ori împreună, formînd de fiecare dată un cuplu admirabil. Comedia sentimentală *Fără dragoste* a fost realizată cu multe amănunte de George Cukor

O scenă din filmul *Maria Stuart* realizat în 1936 cînd Katharine Hepburn avea 30 de ani iar Fredric March 39

Faimoasa statuetă «Oscar» a trecut rînd pe rînd prin mîinile celor trei vedete din fotografie: Charles Laughton a obținut-o în 1934 pentru rolul său din *Viața particulară a lui Henric al VIII-lea*, Fredric March în 1932 pentru creația sa din *Dr Jekill și Mr Hyde (Bestia)*, iar Norma Shearer în 1930 pentru personajul întruchipat în *Divorțata*

Mack Sennett, creatorul gag ului, un crîmpei de istorie cinematografică

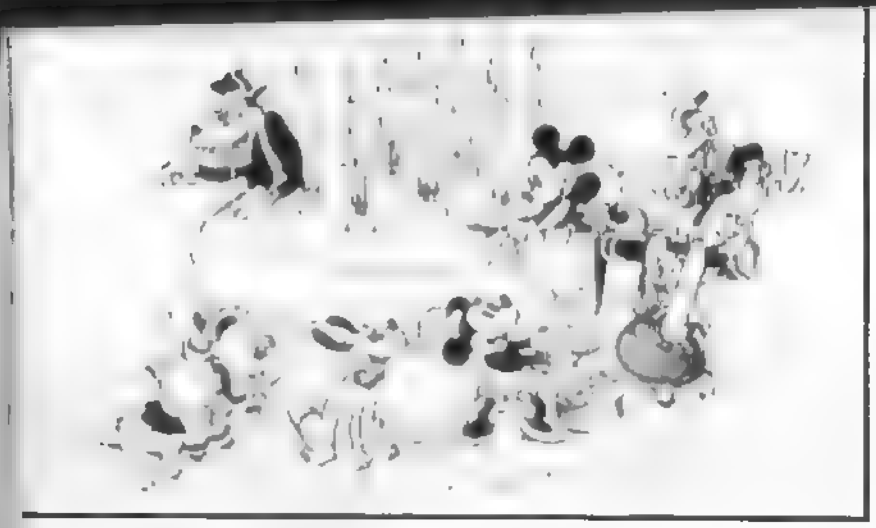

Desenul animat s-a născut în Europa, dar Walt Disney l-a ridicat pe culmile artei. Iată câteva dintre faimoasele sale personaje sărbătorindu-și ziua de naștere.

Scandalagiu Donald și doamna Mickey Mouse, Minnie.

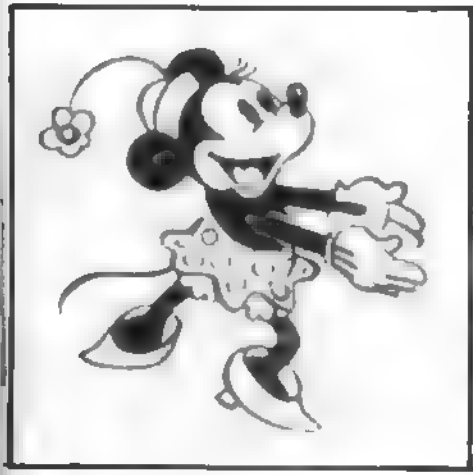

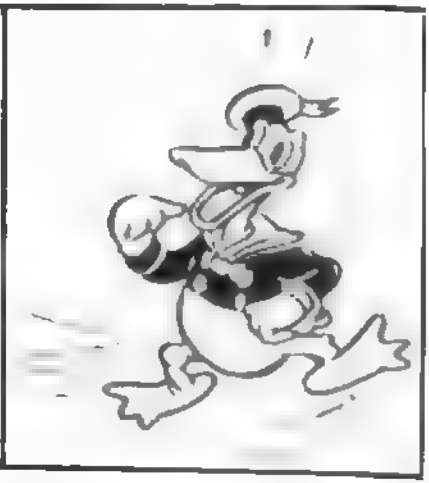

Naturaletea cuceritoare a lui Bourvil într-un cadru propice

Bourvil alături de Jean Gabin în *Străbătînd Parisul*

Alfred Hitchcock, creatorul «suspense»-ului în cinema sosind împreună cu soția sa, la premiera unui film realizat bineînțeles de Hitchcock

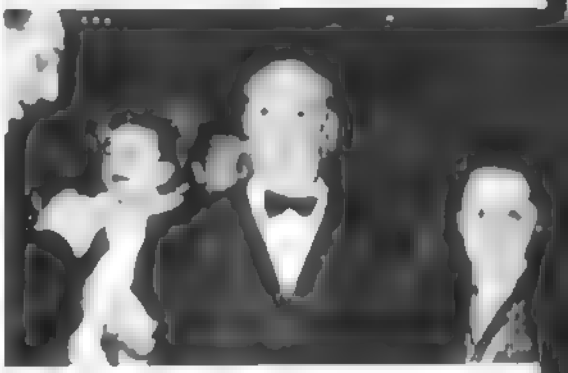

Două portrete caracteristice ale lui Fernandel

În ciuda popularității sale, Fernandel n-a fost nic odată agreat de marea majoritate a criticilor. Nici pe ecranele noastre filmele sale n-au avut prea mari succese de casă.

Doar cînd a ajungea celebru la Hollywood și se făcea favoarea de a și se cere amprenta pe ciment și semnătura pe una din dalele din fața teatrului lui Sid Grauman, iată momentul «imortalizării» lui Humphrey Bogart. Proprietarul și soția lui Bogart, Lauren Bacall, au

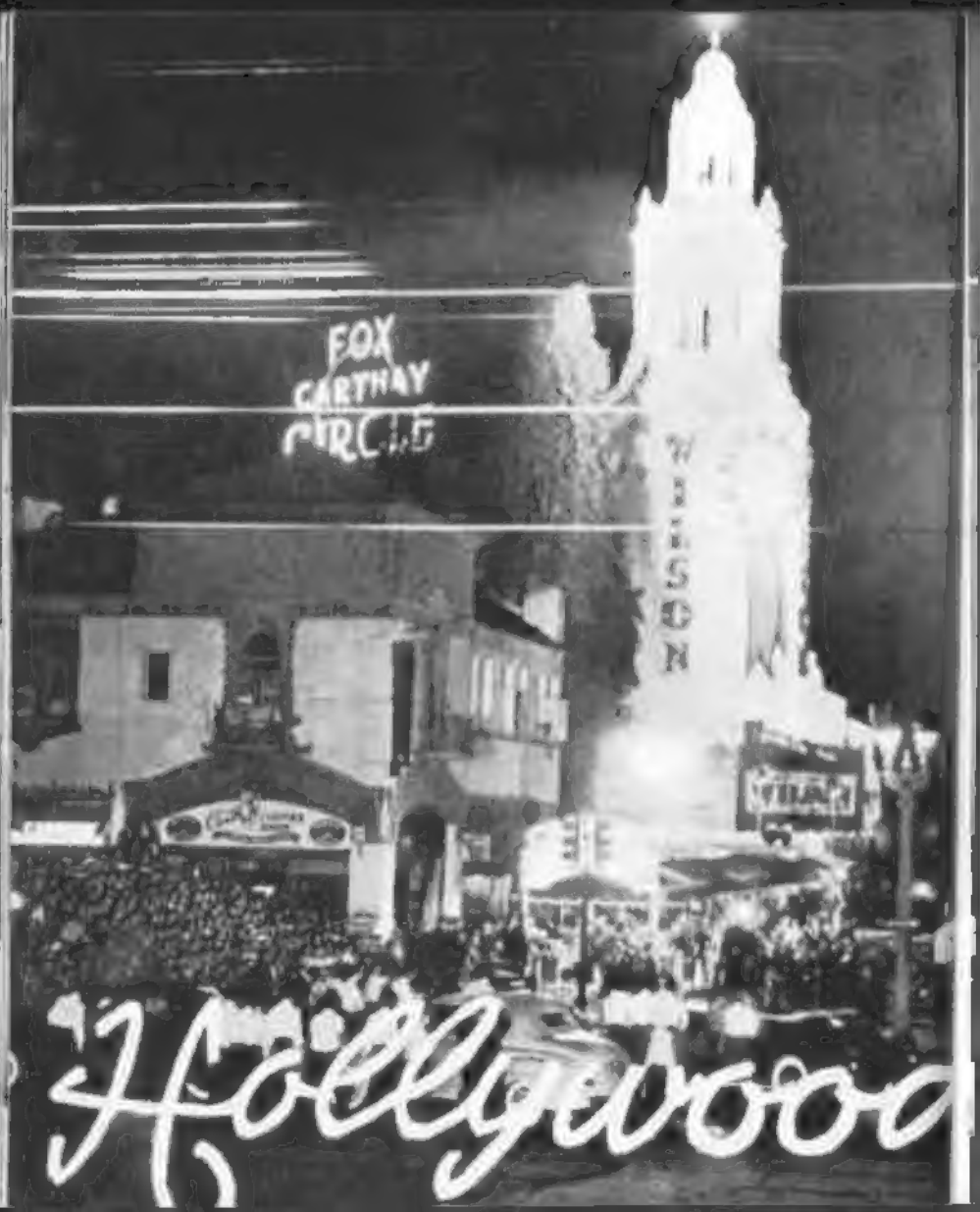
FOX
CARTHAY
CIRCLE
WILSON
Hollywood

Hollywoodul nocturn de odinioară în efervescența uneia dintre fantasmagoricele sale «premiere de gală»...

Cea excentricitățile cizelatei filmului de atît[illegible] a actriței Shirley Grey, a deschis un original restaurant în formă de... cap de cîine, pentru ulița Hollywoodului...

semnala faptul următor, care mi se pare tot atît de semnificativ ca și aceste transformări aduse frumuseții standard. Roluri pe care, în anii din urmă, actrițele le-ar fi respins cu dispreț sînt astăzi tema unor competiții îndîrjite. Cînd am jucat-o pe Mildred în *Sclavia umană*, mă așteptam să găsesc în corespondența mea mii de proteste. S-a produs exact contrariul. De atunci, am interpretat o mulțime de femei rele, de personaje negative. În fond, și ele sînt ființe umane.

Un exemplu : Greta Garbo. E o mare actriță, așa că pot să-mi permit să analizez cazul ei cu toată rigoarea și fără false complimente... E prea înaltă. Chiar din punct de vedere fizic, îi lipsește o oarecare feminitate. Dincolo de platourile de filmare, ai putea s-o iei drept o scandinavă oarecare, palidă și prost hrănită. Totuși, ecranul reține de la ea, într-un mod mai evident decît în cazul oricărei alte vedete, o individualitate cu adevărat uimitoare și păstrează cu o venerabilă emoție expresiile ei, atît de profunde sau delicate, încît nu pot fi descrise.

Dacă aș vrea să fiu răutăcioasă, aș adăuga că toate vedetele, chiar cele a căror reputație estetică este bine stabilită, posedă întotdeauna un punct slab ; ceea ce nu le împiedică să cîștige simpatia publicului.

În fond, ce vor să spună toate acestea ? Că, pentru prima oară în istorie, femeile au devenit conștiente de valoarea pe care o reprezintă propria lor personalitate. Că ecranul a ilustrat acest fapt, că